

تەفسیری رەوان

بۆ تیگە‌یشتنی قورئان

بەرگی [۱۳]

نووسینای

سە‌لا مە‌حمودى گە‌لا‌لە‌یى

جزمى ۲۵

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

تہ فیسری رھوان

بوتیگہ یشتنی قورئان

نوسینی

مہ لا محمودی گہ لالہیی

بہرگی سیانزدهم

جزمی (۲۵)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

✦ تەفسیری رەوان بۆ تیگەشتنی قورئان

✦ نووسینی : مەلا مەحمودی گەلالەیی

✦ چاپی یەكەم

✦ چاپخانی تیشك

✦ تیراژ (۵۰۰) دانە

✦ ژمارەى سپاردن (۶۹) ى سالى ۲۰۰۵/۲/۶

✦ مافی چاپکردنی پارێزراوە و تەنها ھى نوسەرە

سهره‌تای سوره‌تی (الشوری) جزمی (۲۵)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به ناوی خودای به خشندهو میهره‌بان

سوره‌تی شورا

ثم سورته پیرۆزه ناوی سورته‌تی شورپایه چونکه وه‌صفی
موسولمانانی تیدایه به‌وه : که کاروباریان به راویژه، له‌نایه‌تی ژماره
(۲۸) دا دهریاره‌ی موسولمانان دهرموی: ﴿وَأْمُرْهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ﴾ .

شوری واته: راویژ کردن له به‌رتی‌بردنی ولات دا بنه‌مایه‌کی سهره‌کی
یاسای نیسلامه، قاعیده‌یه‌کی گرنگه له بواری رامیاری و کۆمه‌لایه‌تی و
نایینی یه‌وه، رۆلێکی گرنگی هه‌یه بۆ ده‌سته به‌رکردنی به‌رژه‌وه‌ندی
کۆمه‌ل و ولات و ناکامی سهرکه‌وتوانه بۆ ژیان.

په‌یوه‌ندی نیتوان سورته‌تی (شوری) و سورته‌تی پی‌ش‌ه‌وه له‌چهند
رویه‌که‌وه‌یه

۱. له هه‌ردوکیان دا وه‌صفی قورشان هه‌یه و جه‌خت له‌سهر ئه‌وه
ده‌کاته‌وه: که قورشان به نیگا بۆ سهر دلی پی‌غه‌م‌بهر (ﷺ) نازل بووه،
له هه‌ر دووکیاندا ئه‌وه ده‌چه‌سپینێ: که
قیامه‌ت را ده‌بی.

۲. له هەردو سوره ته كان دا مونا قەشەى بىر باوەرى كافره كان دەكا،
هەپەشەيان ئاراستە دەكا، هەبونی خودا دەسەلمینى و تاكو تەنهایى و
بە توانایی و خواوەن دەسەلاتى بە بەلگەى جۆراو جۆر دەچەسپىنى.

۳. له هەردو سوره ته كان دا موسولمانان هەلەننى بەو: كه بەردەوام
بن لەسەر تاعەت كردن و گرتە بەرى رێبازى بەختەوهرى و سەرفرازى.

۴. دلدانەوێ پێغەمبەر (ﷺ) كه بە هەلۆیستى ناشرینی
قورەیشیەكان دلتەنگ نەبێ.

سوره ته كه بە شیوەیه كى گشتى ئەو مەوضوعانەى له خۆ گرتووه: كه
بە پوالت سوره ته مەككیه كان له خۆیان گرتوون، پێ له سەر بنەماكانى
بىر باوەر دادەگرێ، جەخت له سەر تاكو تەنهایى خوداو راستى
پێغەمبەراییەتى حەزەرەتى موحمەدو بەراست زانینی رابوونى قیامت
دەكاتەوه، جەمسەرى سەرەكى سوره ته كه له بارەى دیار دەى نیگا و
سروشتهوێه.

بۆیه سەرەتا باسى ئەو نیگا و سروشه دەكا: كه بۆ حەزەرەتى
موحمەدو باقى پێغەمبەرانی پێشووى نێردراوه،

ئەجار باسی شکۆمەندی و ھەیبەت و جەلالی خودا دەکا، ئەو ھەرا
 دەگەییەنی: کە نزیکە ئاسمانەکان شەق و شەقار بێن لە ترسی جەلال و
 شکۆمەندی خودا، فریشتەکان ھەمیشە سەر گەرمی تەسبیحات و
 تەقدیس و خودا بۆ خۆی چا و دێرە بەسەر کردەو ھەرا موشریکەکان دا.
 ئەجار ئەو ھەرا زۆن دەکاتەو ھەرا ، کە ئایینی خودا یەک ئایینەو ھەموو
 ئایینەکان بنەماکانیان یەکەو بە گوێرەرا روژگار و باردو دۆخی ئادەمیزاد
 جودا وازی لە جوتیات دا دیتە کایەو ھەرا دەستە بەرکردنی بەرژەو ھەندی
 ئادەمیزاد، ھەرەشەرا توندیش ئاراستەرا ئەوانە دەکا: کە گۆرانکاری لە
 ئاین دا دەکەن، دوو بەرەکی و دژایەتی لە ئاین دا بەرپادەکەن. ھەموو
 پیغەمبەران بۆ یەک ئاین بانگەوازیان کردو ھەرا، پەيامەکانیان پشتگیری
 یەکتریان کردو ھەرا.

لە بەشیکی تری سورەتەکا دا ھەندی ئایات و نیشانەرا دەسلالت و
 توانایی خودا لە بەخشینی رزق و روژی و گرتەو ھەرا ، لە باراندنی باران و
 بەدیھینانی ئاسمانەکان و زەو و ئەو ھەرا تییان دایە را دەنوینی، لەم
 بەلگەو نیشانانەو ھەرا ھوشتی موسولمانان دەخاتە رو، لە کۆمەل و گروی تر
 جیان دەکاتەو ھەرا.

سەرەتای سورەتەکا بە باسی نیگا و سروش دەس پێ دەکا.

نازل کردن نیگا بو سهر دئی پیغه مبه‌ر (ﷺ)، شکومه‌ندی په‌روه‌دگارو
ناگذاری به سهر کرده‌وهی کافره‌کان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 حم ۱ عسق ۲ كَذَلِكَ يُوحِيْ اِلَيْكَ وَالِى الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكَ
 اللَّهُ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ۳ لَهُ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ وَهُوَ
 الْعَلِيُّ الْعَظِيْمُ ۴ تَكَادُ السَّمٰوٰتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ
 وَالْمَلَائِكَةُ يُسَبِّحُوْنَ بِحَمْدِ رَبِّهِنَّ وَيَسْتَغْفِرُوْنَ لِمَنْ فِى
 الْاَرْضِ اَلَا اِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ۵ وَالَّذِيْنَ اتَّخَذُوا
 مِنْ دُوْنِهٖ اَوْلِيَاءَ اللَّهُ حَفِيْظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيْلٍ

۶

﴿حم، عسق﴾ له‌وه پیش چهند جارێک ناماژه‌مان بو شه‌وه کرده :
 که مه‌به‌ست به‌م پیته پچه‌پچه‌رانه شه‌وه‌یه : که سهر ئاسایی قورئان
 بچه‌سپینى، شه‌وه ده درکینى : که قورئان له‌م پیتانه پێک هاتوه : نیت کى
 نازایه با له‌و جوژه پیتانه که لامیکی وه‌کوو قورئان بخاته رو !

﴿كذلك يوحى اليك والى الذين من قبلك الله العزيز الحكيم﴾
 وهكوهو نهو نىگاوسروشهى بۆتۆ نىردراوه نهى موحه مه د ! نىگامان بۆ
 پىغه مبه رانى پىش تۆ كروه، له م سوره ته دا نهى پىغه مبه ر نىگامان بۆ
 كروهى: كه بانگه وازى ئاده ميزاد بكهى بۆ يه كتا په رستى و راستى
 پىغه مبه رايه تى و پروا كرده به زىندو بونه وه و رابونى قىامت هه شرو
 حىساب و لىكۆلینه وه و سزاو پاداش به گویرهى كرده وه، ههروه ها خۆ
 ئارایش دان به ره وشتى به رزو خۆ پاراستن له ره وشتى نزم و په ست و
 په پیره وى كرده نى ره وشتى جوان و به رزو به خته وه ركردنى كۆمه لگا و خىزان و
 تاك، هه رچى له نامه ئاسمانى به كان دا هاتوه برى تى به له وه: كه پىوسته
 پروا به تاك و ته نه يى خودار پاستى پىغه مبه رايه تى و رابونى قىامت و
 زىندو بونه وه هه بى. نهو كه سهى نىگات بۆ ده كا (الله) يه و بالا دهسته به
 سه ر بونه وه ردا، هه كى م و دانايه له نه نجامدانى كار ه كانى دا، هه رچى
 دهى كا له جى ى خۆى دايه و شياوو له باره .

﴿له مافى السموات ومافى الأرض وهو العزيز الحكيم﴾ بۆ خودايه
 هه رچى له ئاسمانه كان و زهوى دا هه به، هه موو شتىك به نده و ملكى
 خودايه، نهو خاوه نيانه و به ديه پىنان، به رپه وى ان ده با، به ويستى خۆى
 خه لقيان ده كا و ده يانفه وتىنى، خۆى بالا ده ست و شكۆمه نده به سه ر
 به ديه پىتر اوه كانى دا كى پى رى او گه و ره يى هه ر له خۆى دى، له كه س ناچى و
 كه س له و ناچى، له هه موو كه س بى ئاتاجه و هه موو كه س موحتاجى نه وه.

﴿تَكَادُ السَّمَوَاتُ بِتَفْطُرِنِ مَنْ فَوْقَهُنَّ﴾ نَزِيكَةً تَأْسِمَانَهُ كَانَ لَهُ
هَهِيبَةٌ وَشَكْوَمَةٌ نَدَى خُودَا كَهْ بَهْ سَهْرِيَانِ غَالِبُو بِالْأَدَهْ سَتَهْ شَهْقَارِ شَهْقَارِ
بَيْنَ، يَانِ نَزِيكَةً تَأْسِمَانَهُ كَانِ شَهْقُ بَبْنِ لَهُ بَهْرِ تَهْوَهْیِ تَهْوَهْ نَدَهْ فَرِيشْتَهْ یَانِ لَهُ
سَهْرَهْ، فَهْرَمُودَهْ یَهْ كَهْ یَهْ تَهْ حَهْدُو تَهْرَمْذِ رِیَوَیَهْ تِیَانِ كَرْدُوَهْ:
پَیْغَهْ مَبَهْرُ (ﷺ) فَهْرَمُویَهْ یَهْ تَی: (أَطَلَتِ السَّمَاءُ وَحَقَّى لَهَا أَنْ تَنْطُ، مَا فِيهَا
مَوْضِعَ قَدَمٍ إِلَّا وَفِيهِ مَلِكٌ رَاكِعٌ أَوْ سَاجِدٌ)

یَانِ دَهْ لَیْنِ : مَهْ بَهْ سَتِ تَهْوَهْ یَهْ : كَهْ لَهُ وَانَهْ یَهْ لَهُ دَاخِی قَسَهْیِ
مُوشَرِیكَهْ كَانِ شَهْقُ بَبْنِ : كَهْ دَهْ لَیْنِ : خُودَا مَنْدَالِیْ هَهْ یَهْ، وَهَكُوْ لَهُ
تَا یَهْ تِیْ كِیْ تَرْدَا تَأْمَاژَهْ بَهْوَهْ دَهْ كَاوْ دَهْ فَهْرَمُویِ: ﴿وَقَالُوا : اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ
قُلُودًا، لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدَا ، تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشِقُ الْأَرْضُ
وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًا أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا﴾ (مریم: ۸۸-۹۱)

بُونَهْوَهْرِ هَهْ مَوُویِ سَهْرْ گَهْرَمِیْ بَهْ نَدَا یَهْ تِیْ كَرْدَنِیْ خُودَا یَهْ ، ﴿وَالْمَلَائِكَةُ
يَسْبُحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ﴾ فَرِيشْتَهْ كَانِ بَهْرْدَهْ وَآمَنِ لَهُ سَهْرِ تَهْ سَبِیْحِ وَتَهْ قَدِیْسِی
خُودَا ، شُوكُرُو سَوَیَاسِ دَهْ خَهْ نَهْ پَالِ تَهْ نَزِیْهُو تَهْ قَدِیْسِ وَهَكُوْ لَهُ تَا یَهْ تِیْ كِیْ
تَرْدَا دَهْ فَهْرَمُویِ: ﴿يَسْبُحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ﴾ (الانبیاء: ۲۰) وَیَرَايِ
تَهْ سَبِیْحَاتِ وَتَهْ قَدِیْسِ، ﴿وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْأَرْضِ ، إِلَّا إِنْ أَلَّ اللَّهُ هُوَ
الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ دَاوَا یِ لَیْخُوشْ بُونِ دَهْ كَهْنِ لَهُ خُودَا بُوْ بَهْ نَدَهْ
مُوسُوْلْمَانَهْ كَانِ ، جَا : كَهْ فَرِيشْتَهْ دَوَعَا یِ لَیْخُوشْ بُونْتَانِ بُوْ دَهْ كَهْنِ، بَهْ
مَهْرْ جِیْ تَهْوَهْ یَهْ خُوتَانِ خَاوَهْنِ بَاوَهْرْ بِنِوْ بُوْ خُوشْتَانِ تَوَیَهْ لَهُ تَاوَانِ بَكَهْنِ

وئیمان بهینن، دئنیابن خودا لیخو شبنوی زۆره و فره به ره هه و
 ره هه تی به شی هه موو شتیک ده کا. نمونه ی ئەم نایه ته نایه تیکی تره. که
 ده فه رموی: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ، يُسْجُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ
 وَيُؤْمِنُونَ بِهِ. وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً
 وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ (المؤمن: ۷)
 نه بچار هه ره شه به رامبه ر پته رسته کان ده کاو ده فه رموی: ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا
 مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِیْظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ﴾ نه وانه ی
 بته رستن و چهن د بت و صهنه میکیان کردوه به خودا و به ندایه تییان بو
 ده کهن، خودا ناگا دارو چاو دیره به سه ریانه وه. کارو کرده و هیان ده نوی و
 سزاو پاداشتیان ده داته وه، تو نه ی پیغه مبه ر به ر پرس نیت له
 هیدایه تدانیان، تو ناتوانی به زۆره ملی و تو بزی نه وانه بخیه سدر ناین،
 تو ته نها راگه یاندنت له سه ره، حساب و لیگۆلینه وه له گه لیان و سزاو
 پاداشتیان تایبه ته به خودا وه.

مه به سته کانی نیگا و سروه ی په روه دگار بو پیغه مبه ر

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّنُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ
 حَوْلَهَا وَنُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَبَّ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي
 السَّعِيرِ ﴿٧﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ

مَن يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُم مِّن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٨﴾
 أَمِ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ فَإِنَّهُ هُوَ الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ
 عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٩﴾ وَمَا أَخْلَفْتُمْ فِيهِ مِن شَيْءٍ فَحُكْمُهُ
 إِلَى اللَّهِ ذَالِكُمُ اللَّهُ رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴿١٠﴾
 فَاطِرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
 وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذُرُّكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ
 وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١١﴾ لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
 يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٢﴾

لهوه پیش نهوهی رونکردهوه ، که خودا ره قیو چاودیره به سهر
 حالو وه زعی موشریکه کانو کردارو هه لویستیان داو سزایان لی
 دهستی، نه مجار لیله دا ده گهریتهوه بو سهر به یانکردنی حقیقه تی
 نیگاوه هژکاری نهوه: که به زوبانی عهده بی نیردراوه، نه مجار ناده میزاد به
 دوو تاقم و پیپر پزلین ده کاو بو هدر تاقمه یان شوینی شیاو دیاری ده کا،
 نهوه رون ده کاتهوه که تیمانه ینانو موسولمانبون به زوره ملی نابی،
 به لکوه ده بی به ویستو تیختیاربی، نه مجار به لگه له سهر ده سه لاتو

انای خودا ده‌هینیتته‌وه به خه‌لق کردنی ئاسانه‌کان و زه‌وی و
 به‌ریوه‌بردنیان و به دیهینانی نیرو می له ناده‌میزاد و گیانله‌به‌رانی تردا
 ده‌فرموی: ﴿وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ
 حَوْلَهَا﴾ هه‌ر وه‌کوو چۆن له‌وه پیش نیگامان بۆ پیغه‌مبه‌رانی پیش تو به
 زمانی نه‌ته‌وه‌کانیان بۆ ناردون، نیگامان بۆ تو به زمانی عه‌ره‌بی ناردوه
 بۆ نه‌وه‌ی سه‌ره‌تا دانیشتوانی مه‌ککه‌و ده‌ورو به‌ری و نه‌جار هه‌موو
 ناده‌میزاد به گشتی له عه‌زابی خودا بترسینی، چونکه په‌یامی تو گشتی
 یه‌و بۆ هه‌موو گیتی یه وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ئاماژه به‌وه ده‌کاو
 ده‌فرموی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا﴾ (سباء: ۲۸)

بۆیه به تایبه‌تی ناوی دانیشتوانی مه‌ککه‌و ده‌ورو به‌ری هی‌نا چونکه
 سه‌ره‌تا نیگا و سروشی قورئان ئاراسته‌ی دانیشتوانی مه‌ککه‌و ده‌ورو به‌ری
 کراوه بۆ نه‌وه‌ی ئیمانی پی‌یئن و بینه هه‌لگری ئه‌و په‌یامه‌و به‌ناو جیهان
 دا بلاوی بکه‌نه‌وه.

به‌لگه له‌سه‌ر نه‌وه : که په‌یامی پیغه‌مبه‌رانی پیشوو به زوبانی
 نه‌ته‌وه‌کانیان بووه ئه‌م نایه‌ته‌یه : که ده‌فرموی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ
 إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ﴾ (ابراهم: ۴)، ئیمه قورئانمان به زوبانی عه‌ره‌بی بۆ
 ناردوی بۆ نه‌وه‌ی دانیشتوانی مه‌ککه‌و ده‌ورو به‌ری بترسینی (وتنذر يوم
 الجمع لاریب فيه، فريق في الجنة وفريق في السعير) هه‌روه‌ها بۆ نه‌وه‌ی
 نایه‌میزاد بترسینی له رۆژی قیامه‌ت و روداوه‌کانی : ئه‌و رۆژی گیانه‌کان

له گهڙ جهسته کان یهك ده گرنه وه و گومان له رابوونی نه و رۆژه دا نیه و
 هه موو ئاده میزاد له سارای مه حشهردا کو ده کرینه وه و حیساب و
 لیكۆلینه وه یان له گهڙ ده کری، دواى حیساب و لیكۆلینه وه ده کرینه دوو
 بهش به شیکیان به هۆی ئیمان هیئانیان و کرده وهی چاکیان ده خرینه ناو
 به ههشتی رازاوه وه، به شیکی تریان به هۆی کوفرو خراپه کاریانه وه
 راپیچی ناو دۆزهخ ده کری.

فونهی ئهم نایهته نایهتیکی تره: که ده فرموی: ﴿یوم یجمعکم لیوم
 الجمع ذلک یوم التغابن﴾ (التغابن: ۹)

له و رۆژه دا ئاده میزاد په شیمان، کافره کان په شیمان چونکه
 ئیمانیان نه هیئاوه، موسو ئمانان په شیمان چونکه که مته رخه میان کرده
 له چاکه کاری دا.

نه مجار پهروه دگار مه بدهتی ئازادی بیروباوه راده گهیهنی و
 ده فرموی: ﴿ولو شاء الله لجعلهم أمة واحدة، ولكن یدخل من یشاء فی
 رحمته والظالمون ما لهم من ولی ولا نصیر﴾ نه گهر خودا بیویستایه هه موو
 ئاده میزادی ده کردنه یهك نهته وه و په پیره وهی ئایینیکیان ده کرد، ئایینی
 حق یان ئایینی گومراو سهر لی شتوان، وه لی ویستی خودا له بنه رته دا
 وابروه: که دابهش بن به سهر چند ئایین و بیروباوه ریک دا، خودا بو خۆی
 به ویستی نه زه لی خۆی زانیویهتی ئاده میزاد به هه وه سی خۆیان ئیختیاری
 هیدایهت یان کوفر ده کهن، خودا بو خۆی حه کیم و دانایه کرده وه کانی

هەموو پر حىكمەتن ، شتىك ناكا بى حىكمەت بى . كەسىك شىاوى
 ھىدايەت بى ، خودا ھىدايەتتى دەدا بۆ رىبازى ھەق و راست . لە
 ناكامىش دا دەياختە ناو بە ھەشتى رازاۋە ھە . كەسىكىش بە ويستى خۆى
 رىبازى گومرايى ھەلبىزىرى شىاوى گومرابوون بى ، خودا گومراي دەكاو
 سەرەنجامىش دەياختە ناو دۆزەخە ھە ، ئەوانە : كە رىبازى گومرايى
 ھەلدەبىزىرن سەمكارو موشرىكن رۆژى قىامەت شەفاعەتكارىان نيە و
 كەس ناتوانى سزايان لى دوورىختە ھە .

نايەتە كە تەشكىدو تەقرىرى ئاياتى پيشوو دەكاتە ھە : كە دەفەرموى :
 ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِيفٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
 بَوكِيلٌ﴾ (الشورى: ۶۰) .

دلدانە ھە تەسەللا ھىنانى پىغەمبەرە (ﷺ) : كە بە ھەلوئىستى
 قورەيشىيەكان دلتەنگ نەبى ، كورتەى قسە ئەو ھە بە پىغەمبەر
 دەفەرموى : خەفەت بە ھەلوئىستى نالەبارو ئيمان نەھىنانى قورەيشىيەكان
 مەخۆ ، ھىدايەت و گومرا كردن بە دەست خودايە و بەويستى ئەو
 دىنەكايە ھە ، كەسىك لە زانىارى ئەزەلى خودادا بەختە ھەربى ئيمان
 دەھىنى ، كەسىكىش بەد بەختى بۆ نوسرابى ، پشت لە بانگەوازي يەكەت
 ئەلدەكاو بە گومرايى خۆى دەمىنىتە ھە وەكوو لە نايەتتىكى تردا
 دەفەرموى : ﴿فَلْعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ عَلَىٰ أَثَرِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ
 أَعَالَا﴾ (الكهف: ۶۷) . بۆيە پەرۋەدگار فەرمان بە پىغەمبەر (ﷺ) دەكا : كە

گرنگی نہدا بہ ہہ ٹویست کردہ وہیان، دہ فہ رموی: ﴿أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ
 أَوْلِيَاءَ فَإِنَّهُ هُوَ الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ واتہ:
 بہ لکوو تہو کافرو بیڈینانہ چہند خدا درؤزنہ یہ کیان بؤ خویان بریار داوہ
 لہ جیاتی خودای زاناو داناو بہ دیہینہر دہیانہ پرستن، پییان وایہ فریایان
 دہ کھونو شہ فاعہ تیان بؤ دہ کھن، تہوانہ بہ ہہ لہ چوون، تہ گہر خودای
 حق دہ پرستنو دہیانہ وی بہ ندایہ تی بؤ خودای حق بکھن تہوہ (اللہ)
 وہلی یہو خودای حق و فہردو صہ مہدہ، ہہر تہو شیایوی بہ ندایہ تی بؤ
 کردنہو ہہر تہو لہ فریای بہ ندہ کانی دہ کھوی، ہہر تہو بہ دیہینہر و رزق و
 رؤژیدہرہ، ہہر تہو دہ توانیٰ مردو زیندو بکاتہوہ، تہو بہ سہر ہہ موو
 شتیک دا بالآ دہست و بہ دہ سہ لاتہ۔ جگہ لہ خدا ہیچ شتیکی تر، خؤرو
 مانگو تہ سٹیڑہ بی، یان فریشتہ و جندؤکہ وشتی تری، خودا نین وبہ
 کھ لکی خودایہ تی نایہن ہیچ دہ سہ لاتیکی حہ قیقییان نیہ، وہ کوو لہ
 نایہ تیکی تردا ناماژہ بہم مانایہ دہ کار دہ فہ رموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ
 مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذَبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ. وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذَّبَابُ شَيْئًا
 لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ﴾ (الحج: ۷۳) نایینی نیسلا۔
 ناینیتی مامناوہندی و میانہرہوہ، کیٹشہ و موناعہ زہعہ لہ گہل کافرہ کار
 دا مہ کھن ﴿وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكِّمهُ إِلَى اللَّهِ﴾ لہ ہہر شتیکی
 نایینی یان دونیایی دا کھوتنہ کیٹشہوہ، تہوہ بریار و سہر نجامی لا،
 خودایہ، ہہوالی صہ حیج و راست لہ قورٹان و حہ دیشی پیٹغہ مہردا ہہیہ
 لہ گہل ناوہرؤکی تہو دوو سہر چاوہدا بہر اور دیان بکھن و بہو تہراز

بیانکیشن، دمه ده می له گهل کافرو مولحیده کان مه کهن، به نوسلوبی جوان و شیرین و له سهره خۆ بانگه‌وازیان بکهن بۆ ئیمانیه‌ئان به زۆره ملی و توپزی ئایینیان به سهردا مه سه‌پینن. ﴿ذَلَّكُمْ اللَّهُ رَبِّي، عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ﴾ نهو خودایه‌ی نه‌م نیگا و سروشه‌ی بۆ من ناردوه و نهو فرمان و حوکم و برپاره‌ی پی داوم (الله) یهو خودای منه له هه‌موو ئیشیکم دا پشت بهو ده‌به‌ستم و هه‌موو کاریکم بهو ده‌سپیرم، تۆ بهو گه‌رانه‌وه‌م بۆ لای نه‌وه‌و ههر نه‌و به‌ خودا ده‌زانم: چونکه خودای من تاك و نه‌هاو بی شه‌ریکه‌و هه‌موو صیفاتیکه‌ی خودایه‌تی تیدایه:

۱. ﴿فَاطَرُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ به‌دیته‌نهری ئاسمانه‌کان و زه‌ویه، له نه‌بونه‌وه هیناویتیه وجود.

۲. ﴿وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا، وَفِي الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذُرُّكُمْ فِيهِ﴾ بۆ ئیوه‌ی دروست کردوه له ره‌گه‌زی خۆتان ئافره‌ت بۆ نه‌وه‌ی به‌ هو‌یانه‌وه دل ئارام بن. نژاد و ره‌چه‌له‌کتان درێژه بکیشی و دواپراو نه‌بن، چین له دوا چین بینه‌ گوپه‌پانی ژیان‌ه‌وه، هه‌روه‌ها له ئاژه‌لو گیانله‌به‌رانی تریش نیرو می‌ی دروست‌کردوه ئیوه‌شو گیانله‌به‌رانی تریش به‌ هۆی زاووزی نیوان نیرینه‌و میینه‌تانه‌وه زۆرتان ده‌کاوه به‌ ناو زه‌وی دا بلاوتان ده‌کاته‌وه، بۆ نه‌وه‌ی هه‌ریه‌که‌تان به‌ شه‌رکی سه‌ر شانی خۆی هه‌ئسی و کاری خۆی نه‌نجام بدا.

۳. ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾ هیچ شتی وه کو خودا ناچی و خودا له هیچ شتیک ناکا، تا کو ته نهایه له زات و له صیفات دا، ده سه لات و حیکمه ت و زانیاری له هه موو بونه وهر جودا وازه، نیشانه ی دانایی خودا نه وهیه: که له ریگهی په یوه ندی نیوان نیرومی وه گیانله به ران زیاد ده کاو ژیانیان به رده وام ده کا.

۴. ﴿وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ هه موو شتیک ده بینی، هه موو ده نگیک ده بیستی، نهیننی و ناشکرا، گه وره و پشوک و کم زور لای نه و چون به که و هیچ شتیک نیه له نه و نادیار بی!

۵. ﴿لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ یسط الرزق لمن يشاء ويقدر، انه بكل شیء علیم ﴿کلیلی گه نجینه ی ناسمانه کان و زهوی لای خویه تی، به ویستی خوی رزق و روژی ده به خشی بۆ هه ندیک زورو بۆ هه ندی که مو بۆ هه ندی مامناوه ندو بری هه ژار ده کاو بری ده وه مه مند ده کا. هه موو کاره کانی پر حیکمه ت و له جی ی خوی دان .

بنه مای هه موو نایینه ناسمانیه کان یه ک بنه مان

﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ

وئیمان بهیئن، دئنیابن خودا لیخوئشبونى زۆره و فره به ره‌همو ره‌همه‌تی به‌شى هه‌موو شتیك ده‌كا. نمونه‌ی ئەم نایه‌ته نایه‌تیكى تره. كه ده‌فه‌رموى: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ، يُسْجُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ. وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ (المؤمن: ۷) نه‌جار هه‌ره‌شه به‌رامبه‌ر پته‌رسته‌كان ده‌كاو ده‌فه‌رموى: ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِیْظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ﴾ نه‌وانه‌ی بته‌رستن و چه‌ند بت و سه‌نه‌میکیان کردوه به‌ خوداو به‌ندایه‌تییان بو ده‌که‌ن، خودا ناگا دارو چاو دیره به‌سه‌ریانه‌وه. کارو کرده‌ویان ده‌نوسی و سزاو پاداشتیان ده‌داته‌وه، تو نه‌ی پیغه‌مبه‌ر به‌ر پرس نیت له هیدایه‌تدانیان، تو ناتوانی به‌ زۆره ملی و توپزی نه‌وانه بخه‌یه سهر ناین، تو ته‌نها راگه‌یان دنت له‌سه‌ره، حساب و لیكۆلینه‌وه له‌ گه‌لیان و سزاو پاداشتیان تایبه‌ته به‌ خوداو.

مه‌به‌سته‌کانی نیگا و سروشى په‌روه‌دگار بو پیغه‌مبه‌ر

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّنُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَنُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَبَّ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ﴿٧﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ

اقیموا الذین ولا تتفرقوا فیہ ﴿۱﴾ ئەی ئادەمیزادینە ئەی ئۆمەتی
 موحمەد! ئایینیڭمان بۆ ناردون ھەلبژاردەو پەسەند، ئایینیڭکە لەو؛ پیش
 نوح و موساو عیسا بانگەوازییان بۆ کردووە، ھەموو پیغەمبەرەکان ئەم
 رێبازەیان گرتووە بەرو جیھادیان بۆ کردووە، ھەموو پیغەمبەرەکان
 بانگەوازییان بۆ یەکتاپەرستی و راستی پیغەمبەرایەتی و رابوونی
 قیامت و زیندو بونەووە کردووە، ھەر لە ھەزرەتی نوحەووە کە دوا ئادەم
 یە کەم پیغەمبەرە تا دەگاتە سەر ھەمە ئەم پیغەمبەران ھەموویان لە
 بنەماکانی ئاین دا یەک بوون و یەک پەیامیان بە نەتەوەکانیان راگەیاندووە،
 ئەوێ کە بۆ ئیو نێردراو ئە ئۆمەتی موحمەد ھەمان پەیامە: کە بۆ
 نوح و ئیبراھیم و موساو عیسامان ناردووە، ھەموویان بنەمای پەیامە کە
 یەکتاپەرستی و ئیمان بە پیغەمبەرایەتی و ئیمان بە رابوونی قیامت
 بوو، ھیچیان جودا وازیان ئەم پەیامانە دا نەبوو،

بە کورتی ئیمە ئەم شەریعەتی بۆمان ناردون شتیڭمان بۆ ناردون
 ھەموو ئایینە ئاسمانییەکانی پیشوو تی یدا یەکانگیرن، ھەموویان
 دەربارە ئیمان بە خداو بە پیغەمبەرانو بە ھاتنی قیامت و ھەبونی
 فریشتەو ئەنجامدانی ئەرکە سەرەکییە ئایینیەکانی وەکوو نوێژ و رۆژو
 زەکات و بەندایەتی کردنی خدا یە کدیگیربوون، جودا وازیان تێدا نیە،

موجاہید دەلی: خدا ھەر پیغەمبەریکی ناردبێ نوێژکردن و زەکات
 دانی لە سەر فەرز کردووە، ھەروەھا ھەموو ئایینە ئاسمانیەکان یە کدیگیر

بوون له سهر بانگه‌وازیکردن بۆ پابه‌ند بوون به ره‌وشتی جوانی وه‌کو راستگۆیی و وه‌فا داری و پابه‌ند بوون به واده‌و به‌لێن و پارێزگاری نه‌مانه‌ت و به‌جیهێنانی صیله‌ی ره‌حم ، خۆ پاراستن له تاوانی وه‌کوو زیناو دزی و ده‌ستدریژیکردن بۆ سهر مال و خوێن و ناموسی که‌سانی دیکه . هه‌موو نایینه‌کان بانگه‌وازییان کردوه بۆ یه‌کیه‌تی و ته‌بابیی و جله‌و گیری لی کردون له دژایه‌تیکردنی یه‌کتری و ته‌فره قه‌کاری و نا‌زاوه نانه‌وه .

خالی سهره‌کی بنه‌ما نایینی یه‌کانی هه‌موو پیغه‌مبه‌ریک بریتی بووه له خدا ناسین و یه‌کتاپه‌رستی ، وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ئاماژه‌ر . به‌وه ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿وما ارسلنا من قبلك من رسول الا نوحى اليه انه لا اله الا انا فاعبدون﴾ (الانبیاء: ۲۵) له فرموده‌یه‌کی سه‌حیح و چه‌سپاودا: که نه‌حمده‌و موسلیم بوخاری و نه‌بو داود له نه‌به‌وه‌په‌یره‌وه ریواتیان کردوه، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرمویه‌تی: (الانبیاء اولاد علات أمهاتهم شتى ودينهم واحد) واته خاله‌هاوبه‌شه‌کانی نایینی هه‌موو پیغه‌مبه‌ره‌کان خودا ناسی و یه‌کتاپه‌رستی بووه، بپروا به‌نیگا و شروش و رابونی قیامه‌ت بووه .

جگه له‌وه جودا وازی نایینه‌کان له فروعیات داو نه‌نجامدانی جو‌ری عیباده‌ت و چه‌ندییه‌ت و چۆنیه‌تی نه‌نجامدانه‌کان شتیکی ناسایی یه‌و بارودۆخ و گۆرانی رۆژگار و سهرده‌م داخوازی بوون و بۆ ده‌سته‌به‌ر بوونی به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی ئاده‌میزاده، وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ئاماژه به‌وه ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿لکل جعلنا منکم شرعة و منها جا﴾ (المائدة: ۴۸)

نایه‌ته‌که ناوی هەر پینچ پیغه‌مبه‌ره ئولولعه‌زمه‌کانی له خوگرتره (نوح و ئیبراهیم و موساو عیساو موحه‌مه‌د) بۆیه‌ش ناوی تهو پینچ پیغه‌مبه‌ره‌ی به‌تایبه‌تی هیناوه، چونکه ریژدارترین پیغه‌مبه‌رن و خاوه‌ن شه‌ریعه‌ت و یاسان شوینکه‌و توانیان زۆرن. ﴿اللّٰهُ يَجِيْٓ اِلَيْهِ مَنْ يَّشَاءُ وَيَهْدِيْٓ اِلَيْهِ مَنْ يَّيْسِبُ﴾ په‌روه‌دگار بۆ هیدایه‌ت و نایینی خۆی که‌سانیک هه‌لده‌بژێری که‌ بیه‌وێ به‌خته‌وه‌ریان بکا ته‌و‌فیقی هه‌ندی که‌س ده‌دا بۆ نایین و به‌ندایه‌تی‌کردن : که‌ به‌ویستی خۆیان بۆ لای خودا بگه‌ڕێنه‌وه‌ و قبوڵی تاعه‌ت‌کردن و خودا په‌رستی بکه‌ن، که‌ وابێ گه‌وره‌ترین نیعه‌تی خودا به‌سه‌ر موسوڵمانان دا نه‌وه‌یه : که‌ هیدایه‌تی داوێ بۆ نایینیک و فه‌رمانی پێ‌کردون به‌ په‌یره‌وی کردنی به‌رنامه‌یه‌ک هه‌موو پیغه‌مبه‌ران بانگه‌وازییان بۆ کردوه‌!

هۆکاری ته‌فه‌رقه‌و بیروباوه‌ڕی جوداوازیان له‌ باره‌ی نایینه‌وه‌ نه‌وه‌یه : که‌ په‌روه‌دگار لهم‌ نایه‌ته‌دا رونی ده‌کاته‌وه‌ ده‌فه‌رموێ : ﴿وَمَا تَفَرَّقُوا اِلَّا مِنْۢ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًاۙ بَيْنَهُمْ﴾ جودا‌وازی له‌ بیرو باوه‌ڕدا نه‌که‌وته‌ ناو شوینکه‌و توانی نایینه‌کانه‌وه‌ مه‌گه‌ر دوا‌ی نه‌وه‌ی زانیاریان بۆ هات و به‌لگه‌ یان له‌ سه‌ر راست کرایه‌وه‌ زانیان : که‌ په‌رته‌وازه‌یی گو‌م‌پایی یه‌و به‌دبه‌ختی، نه‌وه‌ی هه‌لێنان بۆ گو‌م‌پایی و ره‌چاو‌کردنی کاری ناپه‌سند سه‌ر ره‌قی و لوتبه‌رز و بو‌غ‌پایی و به‌رژه‌وه‌ندپه‌رستی و پارێزگاری پله‌و پایه‌ی دونیایی یه‌. ده‌ترسن به‌ موسوڵمانبو‌نیان ده‌سه‌لاته‌ رواله‌تیه‌ک‌نیان له‌ کیس‌ بچن. ﴿وَلَوْ لَا کَلِمَۃٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّکَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ﴾ نه‌گه‌ر له‌به‌ر

ئەو نەبوايە: کە خودا لە ئەزەل دا بپریاری داو: کە نەتەوێی پێغەمبەر بە عەزابی کۆ کوژ لە ناو نەباو سزاو عەزابدانیان لێ هەلگیراوه بۆ روژی قیامت ، ئەو هەرزو عەزابی سەختی بۆ دەناردن و دوا بپاوی دەکردن . ئەوەش بە هۆی تاوانی گەورەو سنور شکێنی یاخی بونیان لە خودا.

﴿وان الذين أوتوا الكتاب من بعدهم لفي شك منه مريب﴾
 بێگومان ئەوانەى ئەهلى كىتابن و تەورات و ئىنجىليان لە پيش خۆيانەوه بۆ ماوەتەو، لە شك و گومان دا دەژين، چونكه شويتن حەق و راست نەكەوتون ئايىنى ئاسمانى خۆيان گۆريوه، شويتن بىرو باوەرى مالم و قەشە فيلبازەكانى خۆيان كەوتون، ئەوانە بە ئارەزووى خۆيان تەفسىرى دەقە ئاسمانىيەكان دەكەن، كۆيژانە لاساى باوك و باپيرو پياوێ ئايىنى يە فيلبازەكانيان دەكەنەوه. سەريان لێ شيواوێ سەراسيمەو سەرگەردانن. هەر لەبەر ئەوەش ئيمان بە پەيامى قورئان ناهيئن موحەمەد بەدرۆ دەخەنەوه.

بە كورتى گەل و نەتەوێكان كاتێك حەق و حەقىقەتيان پێگەيشت و بەسەرى دا ئاگادار بوون، تەفرەقەيان تێكەوت، دوو بەرەكى و پەرتەوازيان هەلبژارد لە شويتنى يەكەيتى و تەبايى، بۆ ئەوێ ستم لە

خویان و خه‌لکی تریش بکه‌ن، دونیا خۆری نه‌نجام بده‌ن، بۆیه
پتیوسته موسولمانان یه‌کپارچه بن و هه‌ول بده‌ن یه‌کیه‌تی و ته‌بایی خویان
بپارێزن و واز له ده‌مارگیری و ره‌گه‌ز په‌رستی و ناوچه په‌رستی بینن.

بانگه‌وازی بۆ ئایینی خوداو به‌رده‌وام بوون له‌سه‌ر به‌ جیهانیانی ده‌رکه
ئایینییه‌کان و پوچاندنه‌وه‌ی به‌لگه‌ی کافره‌کان و بو‌ر دانیان نه‌رکی
سه‌رشانی هه‌موو فه‌ردیکی موسولمانه و هه‌ر که‌سه به‌ گویره‌ی خۆی

فَلِذَلِكَ فَادَعُ وَاسْتَقِمَّ كَمَا أُمِرْتَ وَلَا تَلْبِغْ أَهْوَاءَهُمْ
وَقُلْ ءَامَنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ
بَيْنَكُمْ اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ لَنَا أَعْمَلْنَا وَلَكُمْ أَعْمَلُكُمْ
لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿١٥﴾
وَالَّذِينَ يُحَاجُّونَ فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا اسْتُجِيبَ لَهُمْ جَحَنَهُمْ
دَاحِضَةً عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ
﴿١٦﴾ اللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ وَمَا يُدْرِيكَ
لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ ﴿١٧﴾ يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

بِهَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ
 إِلَّا إِنَّ الَّذِينَ يُمَارُونَ فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿١٨﴾
 اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ

دوای شهوی په‌روه‌دگار شهوی راگه‌یاند: که هه‌موو نایینه
 ناسمانیه‌کان له بنه‌مادا یه‌کیکنو جودا وازیان تیدا نیه، نیت‌ر فرمان به
 پیغه‌مبهر (ﷺ) ده‌کا: که بانگه‌وازی ناده‌میزه‌ده‌کان بکا بو یه‌کدیگیر
 بوون له سهر نایینی حق و په‌سندو به‌رده‌وام بوون له سهر پابه‌ندبوون
 پیوه‌ی، جله‌و گیری ده‌کا له‌وه‌ی: که موسولمانان ده‌مه ده‌می و جه‌ده‌ل
 له‌گه‌ل موشریکه‌کان دا بکه‌ن، چونکه به‌لگه‌کان ناشکران، شه‌وانه به
 ناحق جه‌ده‌ل به‌ریا ده‌که‌نو نایانه‌وی حق ده‌رکه‌وی به‌لگوو بو چه‌واشه
 کاری و شیواندنی حقیقه‌ته، شه‌وانه به‌لگه‌کانیان پوچ و به‌تال و بی
 بناغن، قیامت نزیکه رابی و موشریکه‌کانیش له هاتنی به‌په‌له‌نو
 گالته‌یان پی دی. موسولمانه‌کان پروایان پی یه‌و خزی بو ناماده ده‌که‌ن.
 ده‌فرموی: ﴿فَلْذَٰلِكَ فَادْعْ وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ﴾ ته‌ی پیغه‌مبهر! له به‌ر
 خرابی ته‌فرقه‌و په‌رته‌وازی و زیانگه‌یاندنی به‌کومه‌ل بانگه‌وازی مه‌ردوم
 بکه بو شه‌و نایینه حق و راسته، په‌روه‌دگار نایینی ئیسلامی بو دانای.

به رده وام به له سر نه نجامدانی ئه رکه کانی ئه و ئایینه و په یامی خۆت
بگه یه نه و چۆنت فرمان پیکراوه ئاوا هه لئس و کهوت بکه، ناده میزاد
له سر ئایینی حق گرد بکه ره وه، خۆت و شوینکه و توانت خه ریکه ی خودا
په رستی بن و وازی لئ مه هیئن.

﴿و لا تتبع أهواء هم﴾ ئه ی پیغه مبه ر! شوین هه واو هه وه سی
موشریکه کان مه که وه، له وه دا: که به ناحق چهند خودا درۆزنه ی، کیان دا
تاشیوه و به ندایه تی یان بۆ ده کهن، هه روه ها شوین جوله که و فه له کانش
مه که وه له وه دا: که به نه نقه ست ده قی کتیبه ئاسمانیه کانی خۆیان
گۆرپوه و که وتونه شک و گومانه وه و سه ریان له خۆیان و له خه لکانی
تریش شیواندوه.

﴿و قل امنت بما أنزل الله من کتاب﴾ ئه ی پیغه مبه ر! به ناده میزاد
رابگه یه نه: من بروام به هه موو ئه و نامانه هیه: که خودا ناردونی بۆ
پیغه مبه ران: که بریتین له ته ورات و ئینجیل و زه بورو صحوف. جودا وازی
ناخه مه نیتوانیه وه هه موویان به که لامی خودا ده زانم، ناچمه پیتری
ئه وانه وه: که بروایان به هه ندیکیان هیه و هه ندیکیان ره ت ده که نه وه .
وه کوو جوله که و نه صارا.

﴿و أمرت لأعدل بینکم﴾ فرمانم پی کراوه: که به عه داله تکاری
کاروبارو کیشه تان یه کالا بکه مه وه، مافی هیچ کهس نه ده م به یه کیکی
تر، چیم فرمان پیکراوه ئه وه تان پی رابگه یه نم و زیاده و که می تیدا نه که م.

وئیمان بهیئن، دئنیابن خودا لیخوئشبونى زۆره و فره به ره‌همو ره‌همه‌تی به‌شى هه‌موو شتیك ده‌كا. نمونه‌ی ئەم نایه‌ته نایه‌تیكى تره. كه ده‌فه‌رموى: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ، يُسْجُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ. وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ (المؤمن: ۷) نه‌جار هه‌ره‌شه به‌رامبه‌ر پته‌رسته‌كان ده‌كاو ده‌فه‌رموى: ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِیْظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ﴾ نه‌وانه‌ی بته‌رستو چه‌ند بت و سه‌نه‌میکیان کردوه به‌ خوداو به‌ندایه‌تییان بو ده‌که‌ن، خودا ناگا دارو چاو دیره به‌سه‌ریانه‌وه. کارو کرده‌ویان ده‌نوسی و سزاو پاداشتیان ده‌داته‌وه، تو نه‌ی پیغه‌مبه‌ر به‌ر پرس نیت له هیدایه‌تدانیان، تو ناتوانی به‌ زۆره ملی و توپزی نه‌وانه بخه‌یه سهر ناین، تو ته‌نها راگه‌یاندنت له‌سه‌ره، حساب و لیكۆلینه‌وه له‌ گه‌لیان و سزاو پاداشتیان تایبه‌ته به‌ خوداو.

مه‌به‌سته‌کانی نیگا و سروشى په‌روه‌دگار بو پیغه‌مبه‌ر

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّنُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَنُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَبَّ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ﴿٧﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ

﴿والذین یحاجون فی الله من بعد ما أستجیب له حجتهم﴾ دا حضة
 عند ربهم ، وعلیهم غضب، ولهم عذاب شدید ﴿تهوانه ده مه ده می
 ده کهن ده باره ی نایینی خودا دوا ی تهوه ی هندی خه لک به پیریوه چونو
 موسولمانان بوون، به لگه ده هیئنه وه له سر بۆچونه کانیان، به لگه کانیان
 لای خودا پوچن، به به لگه ناژمیږدرین، هیچیان پی ناچه سپی، تهوانه
 له سر ته وه لویستانه یان عه زابی خودایان له سهره، رۆژی قیامه تیش
 عه زابی سهختیان بۆ تاماده کراوه.

موجاهید ده فهرمو ی: مه به ست بهم نایه ته که سانی که به هیوا بوون
 به چه واشه کاری موسولمانه کان له ئیمان هیئان په شیما بکه نه وه.

قه تاده ده فهرمو ی: مه به ستی جول که وه نه صاریه : که ده یانگوت:
 پیغه مبه رمان پیش پیغه مبه رتانه و نامه ی ئاسمانیمان پیش قورئان نازل کراوه.

ریوایه تیکی تر ده لی: جول که کان به موسولمانه کانیان گوت: ئیوه
 ده لئین : شتیکی کۆرای له سر بی باشتره له وه ی راجیایی له سهری،
 ده ی پیغه مبه ر یتى موسا کۆرای له سهره ئیمه شو ئیوه یش پیمان وایه:
 که موسا پیغه مبه ره. به لام پیغه مبه ریتی موحه ممد کۆرای له سر نیه،
 که وابی جول کایه تی و شوینکه وتنی موسا باشتره له موسولمانیه تی و
 شوینکه وتنی موحه ممد ، ئیتر په روه دگار بهم نایه ته ره ددی بیرو بۆ
 چونه که ی دانه وه و فهرمو ی: ﴿الله الذی أنزل الکتاب بالحق والمیزان﴾
 نه لا خودایه کی وه هایه کتیبه ئاسمانیه کانى نازل کردون بۆ سر

پیغه مبه‌رانی به حق و راستی، به به‌لگه و موعجیزه وه، له نامه
 ئاسمانیه کان دا یاسای پر عه‌دالته و ویژدانی رون کردونه وه، بۆ ئه‌وه‌ی
 ئاده‌میزاده کان کیشمی ناو خۆیانیان پی یه کالاً بکه‌نه وه، مافی هه‌موو
 کهس پارێزراوبی، ویژدان و عه‌دالته بهرام‌به‌ر به‌یه‌ک به کار به‌یئن.
 وه‌کوو له نایه‌تیکی تر دا ده‌فه‌رموی: ﴿لقد ارسلنا بالبینات وانزلنا معهم
 الکتاب والمیزان ليقوم الناس بالقسط﴾ (الحید: ۲۵) خودا نامه‌ی ئاسمانی
 نازل کردوه به حق و عه‌دالته کردویه‌تی به که‌م و داد وهر له یه کالاً
 کردنه‌وه‌ی کیشو نیزاعی خاوه‌ن بیروباوه‌په جیا جیاکانیان.. شه‌ریعت و
 یاساکانی له سه‌ر بنه‌مای عه‌دالته‌کاری دامه‌زراندون، عه‌دالته‌تی
 به‌راستی و ته‌واو ده‌ق وه‌کوو ته‌رازو وایه، قییه‌م و ره‌وشتی پی ده‌کیشرین،
 ماف و مامه‌له‌ی پی دیاری ده‌کرتین.

دوای ئا‌راسته کردنی ئه‌و که‌مکه به‌لگه و نیشانه، ته‌جار
 موشریکه‌سه‌ر ره‌قه‌کان ده‌ترسیتی و ده‌فه‌رموی: ﴿و ما یدریک لعل
 الساعه قریب﴾ ته‌تۆ چوزانی ئه‌ی پیغه مبه‌ر هه‌روه‌ها هه‌ر که‌سیک که
 شیاوی خیطاب له‌گه‌ل کردن بی، ته‌تۆ چوزانی له وانه‌یه رابوونی قیامه‌ت
 نزیک بی، ده‌یسا که وابی ئه‌ی خاوه‌ن باوه‌ران خۆتانی بۆ ئاماده بکه‌ن پتر
 خودا په‌رستی بکه‌ن و هه‌و‌لی ئه‌وه‌ بدن که‌له‌و رۆژه‌دا سه‌ربه‌رزبن، ته‌جار
 هه‌لو‌یستی بی باوه‌رو ئیمانداران ده‌رباره‌ی قیامه‌ت دیاری
 ده‌کاو ده‌فه‌رموی:

﴿يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا﴾ ئەوانەى موشرىك و بى بىروان،
پەلە لە هاتنى قىامەت دا دەكەن و بە گالته و قەشمەرى پىكردنەو دەلێن:
ئەوە كوا بۆ قىامەت نەهات؟! كەى دى؟

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا مَشْفِقُونَ مِنْهَا، وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ﴾ ئەوانەى
ئىمانیان بە خوداو بە پىغەمبەرایەتى پىغەمبەر هێناو، دلێان لە
رابوونى، ترسیان هەیه و دەزانن هەردى و خۆيانى بۆ نامادە دەكەن،
دلێان لەوەى بۆ لاى خودا دەگەرێنەو وەو حىساب و لىكۆلێنەو وەيان لەگەڵ
دەكرى، وەكوو لە نایه‌تىكى تردا ناماژە بەو دەكاو دەفەرموى: ﴿وَالَّذِينَ
يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ﴾ (المؤمنون: ۶۰) ئەمە
هەلۆیستی ئىماندارانە، لە روداوى قىامەت ترسیان هەیه و خۆيانى بۆ
نامادە دەكەن، هەمیشە لە نىوان خۆف و رەجا دا ژيان بە سەر دەبەن.

﴿إِنَّا إِنَّا الَّذِينَ يَمَارُونَ فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ﴾ ئەى بىسەر
ئاگادار بەرەو وەو بزانه ئەوانەى لە شك و گومان دان لە بارەى
زىندوبوونەو و دەمە دەمى دەكەن دەربارەى هاتنى قىامەت و بىروايان بە
رابوونى نیه و گالتهى پى دەكەن لە گومرايى و سەر لى شىوانىكى ئاشكرا
دان و بە تەواوى لە رىگای حق و راست لایان داو، ئەگەر بىرىك لە
خۆيان بكەنەو، چاویك بگێژن بە دەوربەرى خۆيان دا بۆيان ئاشكرا
دەبى: كە ئەو خودایەى ئەوانى لە نەبوو وە هێناو تە وجود، دەتوانى
جاریكى دى پاش مردن زىندویان بكاتەو، بەلكوو زۆر ئاسانترە بەلایەو.

هەر چه‌نده به‌لای خوداوه هه‌موو شتیك ئاسانه، وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا
 ناماژه به‌وه ده‌کات و ده‌فهرموئ: ﴿وهو الذی یبدأ الخلق ثم یعیده وهو
 اهلون علیه﴾ (الروم: ۲۷) نه‌جار له باسی قیامه‌ت و ترسان له رووداوه‌کانی
 ده‌گوێزریته‌وه بۆ باسی رزق و رۆژی: که خودا به‌فضل و گه‌وره‌یی خۆی
 ده‌یدا به‌ به‌نده‌کانی و ده‌فهرموئ: ﴿الله لطیف بعباده یرزق من یشاء وهو
 القوی العزیز﴾ خودا خاوه‌ن ره‌حم و به‌زه‌یی یه‌ بۆ به‌نده‌کانی، به‌ ویستی
 خۆی رزق و رۆژییان به‌ سه‌ردا ده‌ریژی و پێداویستیان دابین ده‌کا، خودا
 خاوه‌ن هی‌زو توانا و عیززه‌ته هه‌رچی به‌ه‌وی ده‌توانی بی‌کا و که‌س نه‌یه
 بتوانی ببیته‌ کو‌سپ و ته‌گه‌ره له‌ به‌رده‌م به‌ده‌یه‌نانی ویسته‌کانی دا،
 ئاده‌میزاد بۆ خۆی رزق و رۆژی خۆی پی‌ ده‌سته به‌رناکری خودا به‌ ره‌حم و
 به‌زه‌یی یه‌ رزق و رۆژی ده‌دا به‌ صالح و نا صالح، به‌ کافرو موسولمان،
 خودا ژیا‌نی پێداون، هۆکاره سه‌ره‌تایی یه‌کانی بۆ ده‌سته به‌رکردون،
 نه‌گه‌ر رزق و رۆژی خۆی له‌ کافرو سه‌ر پی‌چیکار بگه‌ریته‌وه، ناتوانن، رزق و
 رۆژی بۆ خۆیان دابین بکه‌ن و له‌ برسان ده‌مردن و له‌ تینوان ده‌خنکان،
 نه‌یانده‌توانی هۆکاره سه‌رتایی یه‌کانی ژیا‌ن بۆ خۆیان ده‌سته‌به‌ریکه‌ن،
 حیکمه‌تی خودا له‌ دروستکردنیا‌ن نه‌ده‌هاته‌دی له‌وه‌دا: که هه‌لی بۆ
 ره‌خساندن بۆ نه‌وه‌ی له‌ ژیا‌نی دونیا‌یا‌ن دا کار بکه‌ن و له‌ قیامه‌ت دا
 بۆیا‌ن حسیب بکری. به‌ قازانج یا‌ن به‌ زیان، بۆیه له‌ پێدانی رزق و رۆژی
 دا په‌روه‌دگار لایه‌نی صالحی و نا صالحی به‌رچاو نه‌گرتوه‌، له‌ رزق و
 رۆژی پێدان دا جودا وازی نه‌خستوته‌ نیا‌ن کافرو موسولمانه‌وه، به‌ل‌کوو

رزقو روژی و ده‌وله‌مندی و هه‌زاری په‌یوه‌ست کردوه به هۆکاری
تایبه‌تی خۆیه‌وه، به گویره‌ی حیکمه‌ت و دانایی خۆی و هه‌ول‌دانی
ناده‌میزاد له پیناو ده‌ست خستنی دا، به‌م رزقو روژی پێدانه‌ش خودا
به‌نده‌کانی تا‌قی ده‌کاته‌وه، روژی قیامه‌تیش له ئه‌نجامی نه‌و
تاقیکردنه‌وانه دا سزاو پاداشیان بۆ دیاری ده‌کا...

پاداش و سزا بۆ موسوڵمانان و کافره‌کان له قیامه‌ت دا شتیکی هه‌تمیه

مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ ۖ وَمَنْ
كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ
نَصِيبٍ ﴿٢٠﴾ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ
مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ
وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢١﴾ تَرَى الظَّالِمِينَ
مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُمْ وَاقِعٌ بِهِمْ ۚ وَالَّذِينَ
ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ
لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۚ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٢٢﴾

ذَٰلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهَ عِبَادَهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا
 أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ وَمَن يَقْرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ
 لَهُ فِيهَا حُسْنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٢٣﴾ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ
 كَذِبًا فَإِن يَشِإِ اللَّهُ يُخْتِمْ عَلَىٰ قَلْبِكَ وَيَمْحُ اللَّهُ الْبَاطِلَ وَيُحِقُّ الْحَقَّ
 بِكَلِمَاتِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٢٤﴾ وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ
 عَن عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٢٥﴾
 وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُم مِّن فَضْلِهِ
 وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿٢٦﴾

له‌وه پیتش په‌روه‌دگار نه‌وه‌ی رونه‌کرده‌وه که خودا خاوه‌نی ره‌حمو
 به‌زه‌بیه له دنیا دا به‌رام‌بهر به‌نده‌کانی، هه‌لینان بو نه‌وه‌ی کاری چاکه
 بکه‌نو خویان له خراپه کاری به‌پار‌تیزن، یاسای کرده‌وه‌ی رون کرده‌وه‌ی،
 نه‌جار به شوین نه‌وه‌دا هوکاری گومرایی موشریکه‌کانو سزا دانیان له
 قیامت دا له سهر هاوه‌لدانانیان بو خوداو پروانه بوونیان به رابوونی
 قیامت و دوا خستنی عه‌زایی کو کوژی له سهریان له دنیادا له به‌ر
 حیکمه‌تیکی نه‌زه‌لی دیاری ده‌کا.

ئەجار فەرمان بە پێغەمبەر دەکا: کە هەواڵ بەدا گەلو نەتمووە کە،
 کە ئەو لە پاساوی بانگەوازییە کە دا هیچ پاداش و کرێیەکی لەوان ناوی،
 بەلکوو دەیه‌وی صیله‌ی رەحم بەرچاو بگرن و دڵنیابن کە ئەو دڵسۆزیانە و
 دەیه‌وی لە بەدبەختی و سەرگەردانی بیانیاریزی، پێویستە ئەوانیش ئەو
 خزمایەتیە بەرچاو بگرن و پارێزگاری بکەن و شوینی بکەن. واز لەو قسە و
 باسانە بێنن: کە دەلێن: قورئان هەلبەستراوی موحەممەدەو کەلامی خودا
 نیە، چونکە کەسیک دلی مۆر نەکرابی درۆ بە دەم خوداوە هەلبەستێ،
 ئەگەر موحەممەد درۆ هەلبەست بوايە، خودا زوو درۆکانی ناشکرا دەکرد!
 دوا بەدواي ئەوە ئادەمیزاد هەلدەنی بۆ تۆبەکردن و پەشیمان بونەو لە
 هەلۆیستی ناشرین و کوفر نامیز، وادەش بە موسولمانان دەدا کە لی ی
 بیارینەو داواي لی خۆشبون و سەرفرازی لی بکەن بۆ ئەوەی دوایان
 گیرابکاو بە هانایانەو بی. بە شوین ئەوەدا هەپەشە توندی ئاراستە ی
 کافرکان کرد.

دەفەرموی: ﴿من کان یرید حرث الآخرة نزد له فی حرثه﴾ کەسیک
 بە کردەوێ دنیای مەبەستی قیامەت بی، ئەوە هیژو توانای دەدەینی
 بۆ ئەوەی کردەوێکانی ئەنجام بەدا، لە قیامەتیش دا بەدە چەندانە پاداشی
 باشی دەدەینەو تا دەگاتە حەوت سەد هیندەو زیاتریش!

﴿و من کان یرید حرث الدنيا نؤته منها، وما له فی الآخرة من نصیب﴾ کەسیک هەولێدانی بۆ دنیایی، سەرقاتی دەستەبەرکردنی
 لەزەت و خوشی یەکانی بی، لایەنی قیامەتی فەرامۆش کردبی، ئەو

خۆشى و لەززەت و مال و سامان و خىزان و مىندالەى بە حىكمەتى خۇمان
بۆمان دىارى كرده پىي دەبەخشىن، بەلام لە قىامەت هېچى نادەينى،
چونكە لە دونيادا هېچ ھەولتيكى بۆ نەداو، هېچى نەچاندو تە لە
قىامەت درويئەى بكا.

پىويستە بۆ تىگەيشتن لە ماناي ئەم ئايەتەى ئىرە ماناي ئايەتى
ژمارە (۱۸-۱۹)ى سورەتى ئيسرا بەر چاۋ بگريڭ : كە دەفەرموى: ﴿مَنْ
كَانَ يَرْيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ، ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ
يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا، وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ
فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ شُكْرًا﴾ چونكە ئايەتەكەى ئىرە موطلق و رەھايە،
ئايەتەكانى سورەتى ئيسرا (مقيد)ن

ئىبنو عەبباس دەفەرموى: كەسىك دونيا بە سەر قىامەت دا
ھەلبۇئىرى، پەرودەگار لە قىامەت دا جگە لە ئاگرى دۆزەخ هېچى تىرى
ناداتى، لە دونياش جگە لەوزق و رۇژيەى بۆى دانراو هېچى تىرى نادىتى.

حاکم و بەيھەقى لە ئەبوھورەيرەو رىوايەتيان كرده، دەلى:
پىغەمبەر(ﷺ) ئايەتى (مَنْ كَانَ يَرْيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ) ى خوئىندەو
پاشان فەرموى: پەرودەگار دەفەرموى: ئەى ئادەمىزاد خۆ تەرخان بکەن
بۆ عىبادەت بۆ كردنم دل و دەرونت پىر دەكەم لە بى ناتاجى و دلت
دەولەمەند دەكەم، ھەزارىت لەسەر لادەبەم ، تەگەر نا سەر قالت دەكەم
بە دونياو ھەمىشە خۆت بە ھزار دەزانى و ھەلبە دەكەى بۆ دونيا كۆرەندە.

ئیمامی عدلی ده‌فهرموی: به‌رووبومو ده‌سمایه دوو جوژن، ژنو مندالو سامان به‌رووبومی جیهانن، ده‌سمایه و به‌رووبومی قیامت کرده‌وی چاک و خودا په‌رستیه.

نه‌جار دواي باسکردنی نه‌وه: که خودا بو خوی شهریه‌تی بو ناده‌میزاد ده‌ست نیشان کردوه پتویسته پابه‌ندبن پیوه‌ی، نا ره‌زامه‌ندی خوی ده‌رده‌بریت له‌وه که ناده‌میزاد شهریه‌ت بو خوی دابنی و شهریه‌تی خودا پشت گوی بخا،

ده‌فهرموی: ﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ﴾ یان به‌لگوو نه‌وانه هاوه‌لیان بو خودا داناوه و شعیاتینی و مالمو قه‌شه یان کردون به یارمه‌تیده‌ری خویان و به گویره‌ی یاساو شهریه‌تی نه‌وان هه‌لسو کهوت ده‌که‌ن، په‌یره‌وی شهریه‌تیک ده‌که‌ن خودا پی ی رازی نیه، نه‌ی پیغه‌مبه‌ر! نه‌وانه شوین شهریه‌تی خودا ناکه‌ون که تو پییان راده‌گه‌یه‌نی، به‌لگوو شوین یاساو قانونی شعیاتینی کهوتوون، شتیک: که خودا لی ی حه‌رام کردون نه‌وان به‌ه‌لالی ده‌زانن، نه‌وه‌ی بویان ه‌لاله له خویان یاساغ کرده. (به‌حیره و سائیه و حام) به‌بی به‌لگه له خویان حه‌رام ده‌که‌ن، گۆشتی مرداره‌بوو خوینی ره‌وان و گۆشتی به‌رازو کردنی قومار به‌ه‌لال ده‌زانن!

له‌سه‌حیحی موسلیم و بوخاری ردا هاتووه: که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرمویه‌تی: عه‌مری کوپی لوحی کوپی قومعه‌م بینی له ناو ئاگردا

ریخۆله ی خۆی راده کیشان. چونکه نهو ملهوپره یه کهم کهس بسوه یاسای
(سائیبه) ی داهینا، بتهپرستی بۆ عه ره ب ره چاو کرد.

﴿وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ، وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾
نه گهر نهو برپاره نهزه لیه خودایی یه نه بوایه: که خودا وای داناوه
عه زابی کۆکوژی له سهر ئومه تی موحه مه د هه لگری و سزایان دوا بجا بۆ
قیامت، کیشی نیوان نیمانداران و بۆ باوه ران یه کالاد ده کرایه وه، ههر له
دونیا دا زوو به عه زابی ریشه کیشکر کافره کاغان له ناو ده بردن. به لام
خودا له بهر حیکمه تیکی خۆی وای برپار داوه: که سزای ئومه تی
پیغه مبه ر دوا بجا بۆ قیامت، بیگومان ئیمه له قیامت دا بۆ
سته مکاران سزای به ئیشمان داناوه، به ناگری دۆزه خ سزایان ده ده یین،
دوا خستنی عه زابی کۆکوژ له سهریان به پێی نهو نایه ته یه: که
ده فهرموی: ﴿بَلِ السَّاعَةِ مَوْعِدُهُمْ، وَالسَّاعَةِ أَوْهَى وَأَمْرٌ﴾ (القر: ۴۶) نه مجار
پهروه دگار سه ره نجامی کۆمه لی کافرو کۆمه لی موسولمانان دیاری ده کاو
ده فهرموی: ﴿تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ لِمَا كَسَبُوا وَهُمْ وَقَعُ فِيهِمْ﴾ نه تو
ده بیینی نه ی پیغه مبه ر، یان ههر که سی ئاماده باشی دیتنی تیدابی،
ده بیینی سته مکاران رۆژی قیامت له ترسی عه زاب زهنده قیان چووه،
ترسی سزای کرده وه کانی دونیا یان هیه، لیوه له ره یان پێی که وتووه، بترسن
یان نه ترسن به ته نکید سزای کرده وه کانی دونیا یان دیته وه رییان و
یه خه یان ده گری!

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ، لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ، ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ﴾ نهوانه‌ی پروایان به تاکو ته‌نهایی خوداو پیغه‌مبه‌رایه‌تی حه‌زره‌تی موحه‌مه‌د هی‌ناوه، پابه‌ندی فرمانو جلدو گیریه‌کانی په‌روه‌دگارن نه‌وانه له قیامت دا له ناو باغو باغاتی به‌هه‌شت دا ژیان به‌سهر ده‌بن، له خوشتین شوین جیگایان بو دانراوه تییدا راده‌بوینو چییان بوی بویان ناماده‌یه. هه‌رچی نازو نیعمه‌تیکی حه‌زیان لی بی به‌بی ماندوبوون بویان ده‌سته‌به‌ر ده‌بی. نه‌و پاداشه‌ی ده‌به‌خشری به نه‌وان پاداشی گه‌وره‌و مه‌زنه، له هه‌موو نازو نیعمه‌تیک گه‌وره‌تر، نیعمه‌تی ته‌واو وبی خه‌وشه، بی برانه‌وه‌و بی که‌مو کوریه، نه‌وانه لای خودا به‌ریزن، نه‌مه‌ش له ژوور هه‌موو نیعمه‌تیکه‌وه‌یه.

﴿ذَلِكَ الَّذِي يَبْسُرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ نه‌م پاداشو نازو نیعمه‌ته زۆرو گه‌وره‌و هه‌مه‌ جوړه له به‌هه‌شتی به‌رین دا هه‌یه‌و ده‌بی‌و شک و گومان‌ی تییدا نیه، خودا مزگی‌نی ده‌دا به‌و به‌ندانه‌ی: که بیرو باوه‌پی راستو کرده‌وه‌ی چاک و په‌سندیان هه‌یه،

نه‌مجار په‌روه‌دگار فرمان به پیغه‌مبه‌ر ده‌کا: که نه‌فس به‌رزی خو‌ی له کالو پیتالی جیهان رابگه‌یه‌نی، ده‌فرموی: ﴿قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ر به قوره‌یشیه‌کان بلی: من له پاساوی بانگه‌وازی‌کردن و تی‌کو‌ش‌انم دا بو ته‌وه‌ی نیوه‌ بی‌نمه‌ سهر ریگای راست چ پاداش و نه‌فعی‌کی دونیایی له نیوه‌ داوا ناکه‌م، نامه‌وی کری‌و

وئیمان بهینن، دئنیابن خودا لیخو شبنوی زۆره و فره به ره هه و
 ره هه تی به شی هه موو شتیک ده کا. نمونه ی ئەم نایه ته نایه تیکی تره. که
 ده هه رموی: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ، يُسْجُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ
 وَيُؤْمِنُونَ بِهِ. وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً
 وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ (المؤمن: ۷)
 نه بچار هه ره شه به رامبه ر پته ره سه ته کان ده کا و ده هه رموی: ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا
 مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِیْظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ﴾ نه وانه ی
 به ته ره سه ته و چه ند به ته و سه نه میکیان کردوه به خودا و به ندایه تییان بو
 ده کهن، خودا ناگا دارو چاو دیره به سه ریانه وه. کارو کرده و هیان ده نوی و
 سزاو پاداشتیان ده داته وه، تو نه ی پیغه مبه ر به ر پرس نیت له
 هیدایه تدانیان، تو ناتوانی به زۆره ملی و تو یزی نه وانه بخیه سه ر ناین،
 تو ته نها را که یاندنت له سه ره، حساب و لی کو لینه وه له گه لیان و سزاو
 پاداشتیان تایبه ته به خودا وه.

مه به سه ته کانی نیگا و سه روشی په ره وه دگار بو پیغه مبه ر

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّنُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ
 حَوْلَهَا وَنُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَبَّ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي
 السَّعِيرِ ﴿٧﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ

نزدله فيها حسناً ان الله غفور شكور ﴿كەسيك چاكەيەك بكا، چاكەكەي
 بۆ دەنووسرىۋ فەرامۆشى ناكەين پاداشى بۆ زياد دەكەين، يىگومان
 خدا لە زۆر خراپە خۆش دەبىۋ چاۋ پۆشى دەكا، چاكەي كەمىش زياد
 دەكاۋ دو چەندانەۋ چەند چەندانەي دەكاتەۋە، ئەجار سەرزەنشتى
 كافرەكان دەكا لە سەر ئەۋە: كە بەدەم پىغەمبەرەۋە درۆ ھەلدەبەستىۋ
 بوختانى بۆ دەكەن: دەفەرمۆي: ﴿أَمْ يَقُولُونَ: افترى على الله كذباً﴾
 بەلكو دەلەين: موخەمەد لە سەر خدا درۆي ھەلبەستەۋە، راست ناكە: كە
 دەلەي: من پىغەمبەرم پەيامم بۆ ھاتوۋە. ئەم ھەلۆيستەي كافرەكان لە
 ھاۋەلدانان تاوانترە، يان بە ئەندازەي ھاۋەلدانان تاوانە. پەرۋەدگار لە
 كەلامى پىشەۋە گواستىۋە بەبى ئەۋەي پوچى بكاتەۋە، بە شىۋەي
 پرسیارى ئىنكار ئامىز سەرزەنشتى كردن، ۋەكوۋ بفرمۆي: چۆن پياۋي
 ۋەكوۋ موخەمەد درۆي پال دەدرۆي؟ ئىۋە بۆ خۆتان پىش ئەۋەي بىيئە
 پىغەمبەر بە دەستپاك و راستگۆتان دانائەۋە، چۆن ئىستا بە درۆي
 دەخەنەۋە؟ ئەجار پەرۋەدگار رەديان دەداتەۋە ۋە دەرکەوتنى درۆ لە
 پىغەمبەر بە دوور دادەنىۋ دەفەرمۆي: ﴿فَإِنْ يَشَأْ اللَّهُ يُخْتِمْ عَلَى قَلْبِكَ،
 وَيُخَوِّدِ اللَّهُ الْبَاطِلَ، وَيُحَقِّقْ بِكَلِمَاتِهِ أَنْهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾ ئەگەر تۆ
 ئەي موخەمەد درۆ لە سەر خدا ھەلبەستى، خدا ئەگەر بىيەۋى دلت
 مۆردەكا، ھەرچى زانىارى يەك پىت دراۋە لىمان دەستاندىيەۋە كى
 جورئەت دەكا درۆي ۋا ھەلبەستى، مەگەر كەسانىك ۋەكوۋ خۆيان
 گومپاۋ دل مۆر كراۋ نەقام، نايەتەكە بەلگەيە لەسەر راستگۆيى
 پىغەمبەرۋ راستى پەيامەكەي، چونكە ئەگەر درۆي لە سەر خدا

هه‌لبه‌ستایه خودا مه‌نعی ده‌کردو دلی مؤر ده‌کردو هیچ مانایه‌کی له
 قورئان له دلدا نه‌ده‌هیشتو نه‌یده‌توانی وشه‌یه‌ک له نیگا و سروش به
 خه‌لکی رابگه‌یه‌نی، وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ئاماره به‌وه ده‌دات و
 ده‌فه‌رموی: ﴿ولو تقول علينا بعض الأقاویل لأخذنا منه بالیمین، ثم
 لقطعنا منه الوتین، فما منکم من أحد عنه حاجزین﴾ (الحاقة: ۴۴-۴۷)
 په‌روه‌دگار به‌تال پوچ ده‌کاته‌وه و حه‌ق ده‌چه‌سپینئ، جا نه‌گه‌ر نه‌و
 په‌یامه‌ی موحه‌مه‌د هی‌ناویه‌تی پوچ و بی بناغه بوایه خودا زوو ده‌ی
 پوچانده‌وه، خودا نایینی ئیسلام ده‌چه‌سپینئ و به قورئان رونی ده‌کاته‌وه،
 به موعجیزه‌ی گه‌وره پشتگیری ده‌کا، بی‌گومان په‌روه‌دگار زانیاری
 به‌رفراوانه‌و ده‌زانئ چی له دل و ده‌رونی به‌نده‌کانی دا هه‌یه. نه‌جار
 په‌روه‌دگار ده‌رگای هیوا له سهر به‌نده‌کانی ده‌کاته‌وه و ده‌فه‌رموی: ﴿وهو
 الذی یقبل التوبة عن عباده ویعفو عن السيئات، ویعلم ما تفعّلون﴾
 په‌روه‌دگار توبه و په‌شیمانی له به‌نده‌گوناه‌باره‌کانی وهرده‌گری، له
 تاوانی رابوردویان خوش ده‌بی، ده‌زانئ چی ده‌که‌ن له خیره شهر. وه‌کوو
 له نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿ومن یعمل سوءاً او یظلم نفسه، ثم
 یستغفر الله یجد الله غفوراً رحیماً﴾ (النساء: ۱۱۰).

له سه‌حیحی موسلیم دا فه‌رموده‌یه‌ک هه‌یه له نه‌نه‌سی کوری
 مالیکه‌وه ریویه‌تکراوه ده‌لئ: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (لله تعالی
 أشد فرحاً بتوبة عبده حين يتوب اليه من أحدکم کانت راحلته بأرض
 فلاة، فانفلتت منه، وعليها طعامه وشرابه، فأیس منه، فأتی شجرة،

فاضطجع فی ظلها، قد آیس من راحلته فینماهو كذلك، اذا هو بها قائمة عنده، فأخذ بخطامها ثم قال : من شدة الفرح: اللهم أنت عبدی وانا ربك) له خوشیان ئەم هه‌له‌یه ده‌کا.

ئەجار پتر هیوا دەخاته دئیانه‌وه‌و جه‌خت له‌ سه‌ر قبول‌کردنی تۆبه‌کیان ده‌کاته‌وه‌، به‌وه‌: که‌ دو‌عیان گێرا ده‌کا‌و ده‌فه‌رموی: ﴿و يستجيب الذين آمنوا وعملوا الصالحات ويزيدهم من فضله﴾ په‌روه‌دگار وه‌لامی ئەو ئاده‌میزادانه‌ ده‌داته‌وه‌: که‌ پروایان به‌ تا‌کو ته‌نهایی خوداو پی‌غه‌مبه‌رایه‌تی مو‌حه‌مه‌د هی‌ناوه‌و فه‌رمانبه‌ر داری فه‌رمان و جله‌وگێریه‌کانی خودای خو‌یانن، کرده‌وی چاک ئەنجام ده‌دن، ئەوه‌ی دا‌وای لیّ ده‌کەن به‌ زیاده‌وه‌ پاداشیان ده‌داته‌وه‌. ئەم مانایه‌ کاتی‌ک ده‌کری: که‌ وش‌ی (الذین) له‌ نایه‌ته‌که‌دا (مفعول به‌) بی‌و (فاعل) مه‌زنده‌ کرا‌وبی‌ته‌قه‌دی‌ره‌که‌ی (الله‌)بی‌ ئەگه‌ر وش‌ی (الذین) فاعیل بی‌. مانا‌که‌ی به‌م جو‌ره‌ ده‌بی‌، واته‌: (ئه‌وانه‌ی ئی‌مانیان هی‌ناوه‌ وه‌لامی خودا ده‌ده‌نه‌وه‌، ئەوه‌ی خودا دا‌وایان لیّ ده‌کا ئەوان ئەنجامی ده‌ده‌ن و به‌ پیر بانگه‌وازی خودای خو‌یاننه‌وه‌ ده‌چن : ئەو کاته‌ (یستجیب) به‌مانا (یحیب) ده‌بی‌، (الزجاج) ده‌لی‌: (استجاب) و (أجاب) یه‌ک مانایان هه‌یه‌.

﴿والكافرون لهم عذاب شديد﴾ بۆ بی‌ پروا‌و مو‌شریکه‌کان له‌ روژی قیامه‌ت دا عه‌زایی دژوار ناماده‌کراوه‌، تۆله‌ی کو‌فرو بی‌دینی یه‌کیان لیّ ده‌ستینن.

برئ دیاردهو حیگمه ت و دهسه لاتی خودا

﴿۲۷﴾ وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ يُنْزِلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ ﴿۲۸﴾ وَهُوَ الَّذِي يُنْزِلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ ﴿۲۹﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَثَّ فِيهِمَا مِنْ دَابَّةٍ وَهُوَ عَلَى جَمْعِهِمْ إِذَا يَشَاءُ قَدِيرٌ ﴿۳۰﴾ وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ ﴿۳۱﴾ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿۳۲﴾ وَمِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ﴿۳۳﴾ إِنْ يَشَأْ يُسْكِنِ الرِّيحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَلَى ظَهْرِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿۳۴﴾ أَوْ يُوقِفَهُنَّ بِمَا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَنْ كَثِيرٍ ﴿۳۵﴾ وَيَعْلَمَ الَّذِينَ

يُجَدِّ لُونَ فِيْ ءَايٰتِنَا مَا لَهُمْ مِّنْ مَّحِيصٍ ﴿٣٥﴾ فَمَا أُوتِيتُمْ مِّنْ شَيْءٍ فَمِنَّعُ
 الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ وَّابَقِيَ لِلَّذِيْنَ ءَامَنُوْا وَعَلٰى رَبِّهِمْ
 يَتَوَكَّلُوْنَ ﴿٣٦﴾

له‌وه پیش پوره‌دگار نه‌وهی راگه‌یاند: که خدا دوعای موسولمانان
 گیرا ده‌کا. نه‌جار نه‌وه رون ده‌کاته‌وه: که فه‌ضلو ئی‌حسانی خدا بی
 سنوره‌وه له‌ حسیب نایمن، له‌ قیامت دا به‌ ره‌هایی به‌شی خدا په‌رستانی
 لی دده‌ات، وه‌لی رزقو روژی بۆ به‌نده‌کانی له‌ ژیانی دونیادا سنوردارو به
 نه‌ندازه‌یه، چونکه خدا بۆ خوی ده‌زانی وزه‌ی به‌نده‌کانی له‌ ژیانی جیهان
 دا به‌رگه‌ی نه‌وه ناگرن: خدا رزقو روژیان به‌بی سنور پی به‌خشی،
 نه‌گه‌ر بی سنور رزقو روژیان پی به‌خشی بوغرا ده‌بنو له‌ خویان بایی
 ده‌بن، ویژدانو به‌زه‌بیان نامینی، ده‌ست ده‌کهن به‌ تاوانکردن و خراپه
 کاری. بۆیه پوره‌دگار به‌ نه‌ندازه رزقو روژی بۆ دیاری کردون، نه‌جار
 به‌لگه‌و نیشانه له‌ سهر خودایه‌تی خدا ده‌هینیت‌ه‌وه به‌دیهنانی
 ناسمانه‌کانو زه‌وی و نه‌وه‌ی تییان دایه ده‌کاته شایه‌ت له‌ سهر خودایه‌تی
 خوی. ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَوْ بَسَطَ اللّٰهُ الزُّقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْاَرْضِ وَلَكِنْ
 يَتْرَلْ بِقَدْرِ مَا يَشَاءُ اِنَّهٗ بَعْبَادَهٗ خَبِرٌ بَصِيرٌ﴾ نه‌گه‌ر پوره‌دگار له‌ دونیادا
 زیاد له‌ پیویست رزقو روژی بۆ به‌نده‌کانی ده‌سته‌به‌ر بکا له‌ خویان بایی
 ده‌بوونو ویژدانو مروثایه‌تییان نه‌ده‌ما، شتی وایان داوا ده‌کرد: که

وئیمان بهیئن، دئنیابن خودا لیخوئشبونى زۆره و فره به ره‌همو ره‌همه‌تی به‌شى هه‌موو شتیک ده‌کا. نمونه‌ی ئەم نایه‌ته نایه‌تیکی تره. که ده‌فه‌رموی: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ، يُسْجُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ. وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ (المؤمن: ۷) نه‌جار هه‌ره‌شه به‌رامبه‌ر پته‌رسته‌کان ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِیْظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ﴾ نه‌وانه‌ی بته‌رستو چه‌ند بت و سه‌نه‌میکیان کردوه به‌خوداو به‌ندایه‌تییان بو ده‌که‌ن، خودا ناگا دارو چاو دیره به‌سه‌ریانه‌وه. کارو کرده‌ویان ده‌نوسی و سزاو پاداشتیان ده‌داته‌وه، تو نه‌ی پیغه‌مبه‌ر به‌ر پرس نیت له هیدایه‌تدانیان، تو ناتوانی به‌زۆره ملی و توپیژی نه‌وانه بخه‌یه سهر ناین، تو ته‌نها راگه‌یاندنت له‌سه‌ره، حساب و لی‌کۆلینه‌وه له‌گه‌لیان و سزاو پاداشتیان تایبه‌ته به‌خوداوه.

مه‌به‌سته‌کانی نیگا و سروشى په‌روه‌دگار بو پیغه‌مبه‌ر

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّنُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَنُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَبَّ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ﴿٧﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يُدْخِلُ

دهسته بهر ده‌بی، په‌روه‌دگار خاوه‌و کار هه‌لسوپ‌ینه‌ریکی داناو زانایه،
شیاوی هه‌موو همدو سوپاسی‌که.

﴿ومن آياته خلق السموات والأرض وما بث فيها من دابة﴾ پریک
له به‌لگه‌و نیشانه‌ی ده‌سه‌لات و توانای خودا به‌دی‌هینانی ناسمانه‌کان و
زه‌وییه به‌و شی‌وه ریک و پی‌که. هه‌روه‌ها به‌دی‌هینان و بلا‌و‌کردنه‌وی نه‌و
حه‌مکه زینده‌وه‌رو گیانله‌به‌رانه‌ی له ناسمانه‌کان دان و نه‌وی به‌ناو زه‌وی
دا دین و ده‌چن. به‌فریشته‌و ئاده‌میزاد و جندو‌که و ئاژه‌لو باقی
گیانله‌به‌رانی زۆرو هه‌مه‌ جوړ به‌هه‌موو شی‌وه و شکل و روخسار و
سروش‌تیانه‌وه... له نایه‌تیکی تر دا ده‌فرموی: ﴿خلق السموات بغير عمر
ترونها، والقي في الأرض رواسي﴾، تمیدبکم، وبث فيها من كل
رايه ﴿تسان: ۱۰﴾ جا به‌گویره‌ی ئه‌م نایه‌ته‌ی سوره‌تی لوقمان هندی ریان
وايه: مه‌به‌ست به (فیهما) زه‌وی بی، ناسمانه‌کان داخل نه‌بی.

به‌لێ ته‌نها مه‌سه‌له‌ی ژیان و دیارده‌ی زینده‌وه‌رانی سه‌ر گزی زه‌وی بۆ
خۆیان نیشانه‌یه‌کی فره‌مه‌زنن له سه‌ر خودایه‌تی خودا. ته‌تۆ باسی
زینده‌وه‌رانی ناو ناسمانه‌کان هه‌ر مه‌که چونکه تا ئیستا هیچی لێ نازانین.
ژیان بۆ خۆی نه‌یینی یه‌کی نه‌زانراوه، که‌س نازانی له‌ کوپ‌وه هاتوه،
چۆن په‌یدابووه، چۆن په‌یوه‌ندی به‌ماده‌وه‌ کرده‌وه و زینده‌وه‌ر
هاتوونه‌کایه‌وه، هه‌موو هه‌ول و تی‌کۆشانی‌ک بۆ دۆزینه‌وه‌ی سه‌رچاوه‌ی
ژیان و سروشتی ژیان په‌رده‌ پۆش کراوه و ده‌رگای له سه‌ر گال دراوه،

وئیمان بهینن، دئنیابن خودا لیخو شبنوی زۆره و فره به ره هه و
 ره هه تی به شی هه موو شتیک ده کا. نمونه ی ئەم نایه ته نایه تیکی تره. که
 ده فه رموی: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ، يُسْجُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ
 وَيُؤْمِنُونَ بِهِ. وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً
 وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ (المؤمن: ۷)
 نه بچار هه ره شه به رامبه ر پته رسته کان ده کاو ده فه رموی: ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا
 مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِیْظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ﴾ نه وانه ی
 بته رستن و چهن د بت و صهنه میکیان کردوه به خودا و به ندایه تییان بو
 ده کهن، خودا ناگا دارو چاو دیره به سه ریانه وه. کارو کرده و هیان ده نوی و
 سزاو پاداشتیان ده داته وه، تو نه ی پیغه مبه ر به ر پرس نیت له
 هیدایه تدانیان، تو ناتوانی به زۆره ملی و تو بزی نه وانه بخیه سدر ناین،
 تو ته نها راگه یاندنت له سه ره، حساب و لیگۆلینه وه له گه لیان و سزاو
 پاداشتیان تایبه ته به خودا وه.

مه به سته کانی نیگا و سروه ی په روه دگار بو پیغه مبه ر

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّنُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ
 حَوْلَهَا وَنُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَبَّ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي
 السَّعِيرِ ﴿٧﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ

هه ژمار نایه‌ن ئه‌مانه هه‌موویان هه‌ر کاتی‌ک خودا بیه‌وی گریان ده‌کاته‌وه، چۆن توانیویه‌تی بلاویان بکاته‌وه، ئاواش ده‌توانی کۆیان بکاته‌وه. بۆ هه‌شرو حیساب و لیکۆلینه‌وه.

﴿وما أصابكم من مصيبة فيما كسبت أيديكم ، ويعفو عن كثير﴾
هه‌رچی توشتان دی ئه‌ی ئاده‌میزادینه! له به‌لاو ناخۆشی له ئیش و نازارو نه‌خۆشی، له گرانی و شه‌پرو هه‌راو ترسو بیم... هتد هه‌مووی به هۆی بری کرده‌وه‌ی خۆتانه‌وه‌یه له ئاکامی هه‌ندی هه‌لوێستی و ناله‌بارو تاوانکاریتانه‌وه یه‌خه‌ی گرتوون، ئه‌و به‌لایانه تۆله‌ی تاوان و قه‌ره‌بوی خراپه‌ کاریتانه، وێپرای ئه‌وه‌ش له زۆر تاوانتان خۆش بووه‌و چاو پۆشی لی کردوون.

شایانی باسه جاری واده‌بی به‌لاو موصیبه‌ت بۆ زیده‌ ئه‌جرو پاداش و به‌رزکردنه‌وه‌ی پله‌و پایه‌یه‌ی قیامه‌ته.. نایه‌ته‌که عه‌داله‌تکاریو به ره‌حم و لێبوردیه‌ی خودا را ده‌نوینی، هه‌ر ناخۆشیه‌کی توشی ئاده‌میزاد ده‌بی سوچی خۆیه‌تی، وه‌لی خودا له سه‌ر هه‌موو تاوانیکیان توشی به‌لایان نا‌کا، چونکه ده‌زانئ ئه‌م ئاده‌مییه‌ چه‌ند بی وه‌ج و زه‌عیفه، زۆر جار خۆی بۆ راناگیرئ تاوانی‌ک ده‌کا، دوا‌یی په‌شیمان ده‌بیته‌وه، خودا به ره‌حم و ئیحسان‌ی خۆی چاو پۆشی لی ده‌کا.

نونه‌ی ئه‌م نایه‌ته زۆرن، وه‌کوو ده‌فه‌رموی: ﴿فبظلم من الذين هادوا حرمنا عليهم طيبات أحلت﴾ (النساء/۱۲۳) یان ده‌فه‌رموی: ﴿ولو يواخذ الله الناس بما كسبوا ما ترك على ظهرها من دابة﴾ (ناطر: ۴۵) له

فەرمودەيەكى صحیح دا: كەلە موسلىم بوخارى دا لە ئەبو سەئىدى
خودرى ئەبوھورەيرەو رىوايەتيان كەردو: ھەروا لە (الموطأ) یش دا
ھاتوو دەلى پىغەمبەر (ﷺ) فەرموئەتى: (و الذى نفسى بيده ما يصيب
المؤمن من نصب ولا وصب ولا هم ولا حزن الا كفر الله عنه بها من خطاياها
حتى الشوكة يشاكها) سۆيىندم بەو كەسەى گيانى منى ھا وەدەس ھەرچى
توشى موسولمان دەبى لە ناخۆشى و ماندوبون و ئىش و ئازارو خەم و
خەفەت ھەمووى دەبىتە كەفارەتى تاوان و گوناخى پى لى ھەلەدەوئەرى،
تەنەت چقىك كەلەجەستەى رادەچى دەبىتە كەفارەتى گوناھى. ئىمام
ئەھمەد لە خاتو عائىشەو رىوايەت دەكا دەفەرموى: پىغەمبەر (ﷺ)
فەرموئەتى: ھەر كاتى بەندە تاوانى زۆر بوون و چاكەيەك نەبوو بىتە
كەفارەتى تاوانەكانى، پەرودگار غەم و خەفەتى دەداتى تا بىتە
كەفارەتى تاوانەكانى

﴿وما أنتم بمعجزين في الأرض، وما لكم من دون الله من ولي ولا
نصير﴾ ئىو ئەى تاوانبارو كافرو بى پروايان ناتوانن خودا دەسەووەسان
بەن لە ھەر بەلاو موسىبەتەك خودا بىھوى يەخەتان بگرى و بىگومان
تووشتان دەبى و دەتانگرىتەو، جگە لە خودا كەس نىە بتوانى لىتانی
بگىریتەو، ھەر خودا وەلى و يارمەتدەرى ئىوئەيەو كارو بارتان
ھەلە سورپىنى .

﴿ومن آیاته الجوار فی البحر کالأعلام﴾ بریکه له به‌لگمو نیشانه‌ی
 قودره‌تی خودا رو‌یانندنی که شتی زه‌به‌للاحی کیو ناسا، گه‌می به‌و
 قورسی و زه‌به‌للاحیه‌ی به‌ ویستی خودا به‌ نا ده‌ریادا دی و ده‌چی و
 خۆتان و کالاتانی پی ده‌گو‌یزنه‌وه.

﴿ان یشأ یسکن الریح، فیظللن رواکد علی ظهره﴾ نه‌گهر خودا
 بیه‌وی که‌شتیه‌کان به‌وستینی، با هه‌لناکا که (با) نه‌بوو که‌شتیه‌کانیش له
 رو‌یشتن ده‌که‌مون به‌ سهر ناوه‌که‌وه ده‌می‌ننه‌وه.

﴿ان فی ذلك لآیات لكل صبار شکور﴾ بی‌گومان له هات و چۆی
 که‌شتی یه‌کان دا، به‌لگمی گه‌وره هه‌ن له سهر ده‌سه‌لات و توانای
 په‌روه‌دگار بۆ که‌سیک خاوه‌ن صه‌برو نارام بی، خۆ گرو وره به‌رز بی له
 سهر به‌لاو موصیبه‌ت پشوو در‌یژ بی بۆ نه‌نجامدانی کاری چاک و خودا
 په‌رستی، زۆر شوکرانه ژمی‌ری له سهر نیعمه‌ته‌کانی خودا.

﴿أو یوبقهن بما کسبوا ویعف عن کثیر﴾ یان نه‌گهر مه‌یلی هه‌بی
 نه‌و که‌شتیانه نقوم ده‌کا به‌ هۆی تاوانی ئیه‌وی سه‌رنشین، له زۆر
 تاوانیشتان خۆش ده‌بی، یان له زۆر تاوان بار خۆش ده‌بی. له خنکان
 رزگاریان ده‌کا، خۆ نه‌گهر به‌ گو‌یره‌ی تاوانه‌کانیان له‌گه‌ل بکا ده‌بوا‌یه
 هه‌رچی سواری که‌شتی بوو له ناوی به‌ری!

﴿ويعلم الذین یجادلون فی آیاتنا ما لهم من محیص﴾ با نه‌وانه‌ی
 ده‌باره‌ی نایاتی ئیمه ده‌مه ده‌می ده‌که‌ن و په‌یامی ئیسلام ره‌ت

ده‌که‌نه‌وه، بپروا به قورئان ناکه‌نو پی‌غه‌مبه‌ر به درۆ ده‌خه‌نه‌وه، با چاک بزائن: که هەر کاتی خودا بیه‌وی توشی چورقمیان بکا که‌س نیه بتوانی به‌رگریان لی بکا. قوتاریان نابی و رزگار بوونیان نیه.

ئه‌بجار په‌روه‌دگار به‌نده‌کانی هه‌ل‌ده‌نی که به ژیا‌نی دونیا بو غرانه‌بنو هه‌ول‌ی ته‌وه‌ بده‌ن خودا له‌ خۆیان رازی بکه‌ن، ده‌فه‌رموی: ﴿فَمَا أَوْتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ هه‌رچی پیتان دراوه له‌ مال و سامان و خیزان و مندال و پله‌و پایه‌و ته‌ندروستی، کال‌او مه‌تاعی که‌مو که‌مخایه‌نی دونیا‌یه. ماوه‌یه‌ک له‌زه‌تی لی وهرده‌گرن و خیرا به‌سه‌ر ده‌چی، چونکه‌ نازو نیعمه‌تی دونیا ته‌مه‌نیان کورته‌و به‌ر قه‌رار نابن، زوو به‌سه‌ر ده‌چن و ده‌پوچینه‌وه پتویسته‌ ناده‌میزاد پیتان هه‌له‌و‌گێڕ نه‌بی و به‌ ته‌واوی خویان نه‌داتی، وانه‌کا به‌ هۆی هه‌له‌و‌ گێربوون پیتانه‌وه قیامه‌تی له‌ بیر به‌چینه‌وه.

﴿وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾ ته‌وه‌ی لای په‌روه‌دگاره له‌ پاداشی تاعه‌ت و خودا په‌رستی ته‌وه‌ی خودا بۆ خاوه‌ن باوه‌ری کردار په‌سندی په‌زمه‌نده‌کردوه زۆر باش‌تره له‌ مه‌تاعی بی به‌قای دونیا، نازو نیعمه‌تی دونیا که‌م ته‌مه‌نو رو له‌ برانه‌وه‌ن، نازو نیعمه‌تی قیامه‌ت بۆ هه‌تا هه‌تایه‌و برانه‌وه‌یان به‌سه‌ردانایه، که‌واته ژێرو خاوه‌ن فام که‌سێکه بۆ دونیا قیامه‌ت له‌ کیس خۆی نه‌دا. پاداش و نیعمه‌تی قیامه‌ت چاک‌تر و هه‌میشه‌یین بۆ ته‌وانه‌ی ئیمان‌یان هیناوه‌و پشتیان به‌ خودا به‌ستوه‌. بۆ هه‌موو کاروباریکیان وزه‌و توانا له‌ خودا وهرده‌گرن!

رده‌وشتی موسولمانانی راستال

وَالَّذِينَ يَحْنَبُونَ كَثِيرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ وَإِذَا مَا
 غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ﴿٣٧﴾ وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ
 وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٨﴾ وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ
 الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ ﴿٣٩﴾ وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا فَمَنْ عَفَا
 وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٤٠﴾ وَلَمَنْ أَنْصَرَ
 بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ ﴿٤١﴾ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ
 يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَئِكَ لَهُمْ
 عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤٢﴾ وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

﴿٤٣﴾

له‌وه پیتش به‌لگهی جوراو جوری له سهر تاکو ته‌نهایی خودا
 هیتانه‌وه، دیارده‌ی ده‌سه‌لات و توانای خودای نواند، دونیای به پوچ داناو
 نه‌فره‌تی لی کرد، قیامه‌تی به هه‌ند گرت و ناده‌میزادانی هه‌لنا بو کار بو

کردنی. ئەجار ئەوه رون دەکاتەوه: که ئاده‌میزادی باش و په‌سندو به‌خته‌وه‌ر که‌سی‌که چەند ره‌وشتی‌کی تێدابن، سه‌ره‌تا دوو له‌و ره‌وشتانه‌ی باس کردن: که بریتین له ئیمان به‌ خوداو پشت به‌ستن پی‌ی. ئەجار ره‌وشته‌کانی دی: که خۆپاراستنه له تاوانی گه‌وره‌و پابه‌ندبوون به‌ فرمانی خوداو جله‌و گیریی‌یه‌کانی، نه‌جمادانی نوێزو ده‌رکردنی زه‌کات له مال‌و سامان و به‌ر چاو گرتنی راویژ له کاروباری گشتی و تاییه‌تی دا، جه‌نگان و نازییه‌تی بۆ پاراستن و وه‌رگرتنه‌وه‌ی مافی زه‌وت کراو. ده‌فه‌رموی: ﴿والذین یجتنبون کبائر الاثم والفواحش﴾ نه‌و خاوه‌ن باوه‌رانه‌ی خۆیان ده‌پاریزن له تاوانی گه‌وره‌ی وه‌کوو هاوه‌لدانان بۆ خوداو کوشتنی ئاده‌میزاد به‌ ناحق و نه‌زیه‌تدانی باوک و دایک، هه‌روه‌ها خۆیان ده‌پاریزن له کاری فاحیشه‌ نامیزی وه‌کوو زیناو درۆزنی و غه‌یبه‌ت و دزی و چه‌ته‌یی و ناژاوه‌ نانه‌وه له سه‌ر زه‌وی.

﴿واذا ما غضبوا هم یغفرون﴾ نه‌گه‌ر خراپه‌یه‌کیان له‌گه‌ڵ کرا رقیان هه‌لساو ده‌سه‌لاتیان بوو تۆله‌بستین رقی خۆیان ده‌خۆنه‌وه، لی‌بورده‌ن ره‌چاو ده‌که‌ن له به‌ر خاتری خودا تاوانکار عه‌فوو ده‌که‌ن. له‌ هه‌دیثی صحیح دا هاتوه‌ ده‌لی: (ما انتقم النبي لنفسه قط، الا ان تنتهك حرمت الله) هه‌رگیز پی‌غه‌مبه‌ر (ﷺ) له سه‌ر خودی خۆی تۆله‌ی نه‌ستاندۆته‌وه، مه‌گه‌ر ده‌ستدریژی کردنه‌که شکاندنی سنوری خودای تێدا‌بووی.

﴿وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ﴾ ئەوانەى بە پیر بانگەوازی خوداوه چونو پابه‌ندی فرمانو جلەو گیرى خودا بونو هاوه‌لیان بۆ دانه‌ناوه و به‌بێ شه‌ریکیان زانیوه، شوێن په‌یامی پیغه‌مبه‌ره‌کانی که‌وتونو برۆیان به‌ زیندو بوونه‌وه هه‌بوو.

﴿وَأَقِمُوا الصَّلَاةَ﴾ به‌ رێکوپێکی نوێژه‌کانیان ئەنجام ده‌ده‌ن، به‌ خوشوع و خوسوعه‌وه له‌ کاتی خۆیاندا به‌ جێیان ده‌هێنن!

﴿وَأْمُرْهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ﴾ هه‌ر کارێکی گ‌رنگیان بێته‌ پێش به‌ راویژو راو ته‌گه‌یر لێ ی ده‌کوژنه‌وه و پلانی بۆ داده‌نێن و جێ به‌جێ ده‌که‌ن، دانانی رابه‌رو فرمانه‌واو کار به‌ده‌ستی گه‌وره به‌ راویژو ده‌نگدان دیاری ده‌که‌ن، بێگومان پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) له‌ هه‌موو که‌س زیاتر راویژی به‌ هاوه‌لانی کردوه، هه‌ر کارێکی گ‌رنگی به‌تایه‌ پێش راویژو گ‌فت وگۆی له‌سه‌ر ده‌کردو دواى ئاکامی راویژی ته‌نفیذ ده‌کرد. هاوه‌لانیشی دواى له‌ دونیا ده‌رچوونی هه‌مان رێبازیان په‌یره‌و کردوه، بۆ هه‌موو کارێکی گ‌رنگ راویژیان ئەنجام داوه، کاتێک چه‌زه‌تی عومهر بریندار کرا له‌ سه‌ر جێگای مردن شه‌ش که‌سی دیاریکردن و وه‌سییه‌تی کرد به‌راویژیه‌کیان بکه‌ن به‌ جێ نشین، ئەو شه‌ش که‌سه‌ بریتی بوون له‌ (عوسمان و عه‌لی و طلحه‌و زوبه‌یره‌و سه‌عدو عبدالرحمانی کورێ عه‌وف) خودایان لێ رازی بێ، له‌ ئاکامدا به‌راویژ بریاریان دا عوسمان بکه‌ن به‌ جێ نشین.

ھەموو پر ھىكمەتن ، شتىك ناكابى ھىكمەت بى . كەسىك شىاوى
ھىدايەت بى ، خودا ھىدايەتى دەدا بۆ رىبازى ھەق و راست . لە
ناكامىش دا دەياڭخاتە ناو بەھەشتى رازاۋەو . كەسىكىش بە ويستى خۆى
رىبازى گومرايى ھەلبىزىرى شىاوى گومرابوون بى ، خودا گومراي دەكاو
سەرەنجامىش دەياڭخاتە ناو دۆزەخەو ، ئەوانە : كە رىبازى گومرايى
ھەلدەبىزىرن ستمكارو موشرىكن رۆژى قىامەت شەفاعتكارىان نىو
كەس ناتوانى سزايان لى دوورىڭخاتەو .

ئايەتەكە تەئكىدو تەقرىرى ئاياتى پىتسو دەكاتەو : كە دەفەرموى :
﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِيفٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
بِوَكِيلٍ﴾ (الشورى: ۶۰) .

دلدانەو تەسەللا ھىنانى پىغەمبەرە (ﷺ) : كە بە ھەلوئىستى
قورەيشىھەكان دلتەنگ نەبى ، كورتەى قسە ئەوئە بە پىغەمبەر
دەفەرموى : خەفەت بە ھەلوئىستى نالەبارو ئىمان نەھىنانى قورەيشىھەكان
مەخۆ ، ھىدايەت و گومرا كردن بە دەست خودايەو بەويستى ئەو
دېنەكايەو ، كەسىك لە زانىارى ئەزەلى خودادا بەختەو رىبى ئىمان
دەھىنى ، كەسىكىش بەد بەختى بۆ نوسرابى ، پشت لە بانگەوازی يەكەت
ئەلدەكاو بە گومرايى خۆى دەمىنىتەو ۋەكوو لە ئايەتتىكى تردا
دەفەرموى : ﴿فَلْعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ عَلَىٰ أَثَرِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ
إِنَّكَ لَكُلٌّ لِلْكَافِرِينَ﴾ بۆيە پەرودگار فەرمان بە پىغەمبەر (ﷺ) دەكا : كە

ده‌فهرموی: ﴿وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ﴾ هەر کاتی ئەو
 خاوەن باوەڕانە دەست درێژیان کرایە سەر بە ورەیی بەرزو چاوەترسیه‌وه
 بەره‌نگاری سته‌مکار دەبنه‌وه‌و بە گژی‌دا ده‌چنه‌وه، چونکه بە گژدا
 چونه‌وه‌ی ده‌ستدریژیکار پێویسته‌و نابێ موسوڵمان ژێر ده‌سته‌یی‌و
 چه‌وسانه‌وه قبول بکا، چونکه قبولکردنی سته‌م، سته‌مکار بوغرا ده‌کاو
 رێگه‌ ده‌کاته‌وه بۆ ئەوه‌ی سته‌م له‌ خه‌لکی تریش بکا، که‌سانی که
 بچه‌وسینه‌وه، ئەمەش له‌گه‌ڵ عیززه‌ت و شکۆمەندی موسوڵمانان
 ناگوفی، موسوڵمان ده‌بێ مال و سامان و ناموس و خاکی خۆینی خۆی
 بپاریزی، له‌ پیناویان داخۆی به‌خت بکا ئەگەر له‌و پیناوه بکوژێ به
 شه‌هید حسیبه. سەر داخستن بۆ سته‌مکاران و به‌ گژدا نه‌چونه‌وه‌یان
 ره‌وشتی موسوڵمان نیه، ته‌نانه‌ت: که سته‌مکار سته‌م له‌ ژێر ده‌سته‌کانی
 ده‌کا ئەگەر بتوانن پێویسته به‌ گژی داچنه‌وه، خۆ ئەگەر توانایان هه‌بوو
 هه‌یزو توانای خۆیان به‌ کارنه‌هینا و سته‌میان قبول کرد، ئەوه به‌ ئەندازه‌ی
 سته‌مکاره‌که تاوانبارن.

هه‌لبه‌ته دژایه‌تی نیه له‌ نێوان نایه‌تی پێشودا: که فهرموی ﴿وَالَّذِينَ إِذَا
 مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ﴾ له‌گه‌ڵ ئەم نایه‌ته‌دا، چونکه لی‌بوردن و چاوەپۆشین دوو جۆره:
 ۱. عه‌فوو لی‌بورده‌یی کاتی‌ک بیه‌تته‌ هۆکاری کوژاندنه‌وه‌ی ناشوب و
 ئارامبونه‌وه‌ی ره‌ق و کینه‌و ژێوان بوونه‌وه‌ی تاوانکار له‌ تاوان، ئەم
 جۆره عه‌فوو لی‌بوردنه‌ په‌سند و خودا پێی خۆشه.

۲. نه‌گهر لی‌بوردن بی‌تته هو‌کاری نه‌وه سته‌مکار له خو‌ی بایی
 ببی‌و زی‌اتر سوربی‌ له‌سەر تاوان‌و سته‌مکاری به‌که‌مزانینی گه‌لو
 نه‌ته‌وه، نه‌مه تاوانه‌و ناپه‌سنده، که‌وابی‌ کاتی وا هه‌یه عه‌فوو
 لی‌بوردن په‌سنده و پی‌ویسته خو‌مانی پی‌ نارایشت بده‌ین، جاری وایش
 هه‌یه نابی‌ نهرمی نیشان بده‌ین ده‌بی‌ سوربین له‌سەر تۆ‌له ستاندنه‌وه
 له‌تاوانبارو عه‌فونه‌کردنی به‌مه‌رجی هی‌زی به‌ گۆ‌داچونه‌وه‌مان هه‌بی‌.
 له‌ سه‌رگورشته‌ی پی‌غه‌مبه‌ران و می‌ژووی ئیسلامی دا زۆ‌ر نمونه‌ هه‌ن،
 هه‌ردوو هه‌لو‌یسته‌کان رو‌ن ده‌که‌نه‌وه. نه‌وه‌تا حه‌زره‌تی یوسف (ع‌ل‌ی‌ه‌) صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم
 برا‌کانی نه‌و سته‌مه‌یان لی‌ کرد، که‌چی : که‌ دوایی ده‌سه‌لاتی په‌یدا‌کرد
 چاوپۆشی لی‌ کردن، وه‌کوو قور‌شان لی‌وه‌ی ده‌گی‌رتته‌وه‌ فه‌رمووی : ﴿لَا
 تُثْرِبْ عَلَیْکُمُ الْیَوْمَ، یَغْفِرُ اللهُ لَکُمْ﴾ (یوسف: ۹۲) له‌ کاتی‌ک نا‌حه‌قییان لی‌
 کردبوو ده‌شی توانی به‌ ته‌واوی تۆ‌له‌یان لی‌ بکاته‌وه به‌لام عه‌فووی کردن ،
 پی‌غه‌مبه‌ر (ع‌ل‌ی‌ه‌) صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم وێ‌رای نه‌وه‌ی دانیش‌توانی مه‌که‌که‌ نه‌زیه‌تیان دا‌بوو،
 نه‌وه‌نده‌یان تین بۆ‌ هی‌تا ناچار بی‌ مه‌که‌که‌ جی‌ بی‌لی‌، ده‌ی که‌ دوایی
 مه‌که‌کی رزگار کرد هه‌مووی عه‌فو‌کردن.

هه‌شتا که‌س سالی حوده‌یبیه‌ پیلانیان داناو ویستیان
 پی‌غه‌مبه‌ر (ع‌ل‌ی‌ه‌) صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم له‌ناو به‌رن، بۆ‌یان نه‌کراو پیلان سه‌ری نه‌گرت. ئیتر
 پی‌غه‌مبه‌ر (ع‌ل‌ی‌ه‌) صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم وێ‌رای نه‌وه‌ی ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ریاندا په‌یدا کرد
 عه‌فو‌ی کردن!

غوره‌شی کورپی (الحارث) پیغه‌مبه‌ری بینی له ژیر داریک دا
نوستووه و شمشیره‌کە‌ی به داره‌که‌دا هه‌ل‌واسیوه شمشیری ده‌ست دایه‌ بۆ
ئه‌وه‌ی شه‌هیدی بکا پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) خه‌به‌ری بووه‌و، غه‌وره‌ث وتی: کێ
له‌ ده‌ست من رزگارت ده‌کا، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فەرمووی خودا، ئیتر کابرا
له‌رزوی و شمشیری له‌ ده‌ست که‌وته‌ خوار پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) شمشیری که‌وته‌وه
ده‌ست و بانگی هاوه‌له‌کانی کردو پرده‌وه‌کە‌ی بۆ گێرانه‌وه‌! نه‌جار عه‌فری کرد.

به‌ کورتی عه‌فوکردن له‌گه‌ڵ توانادا ره‌وشتی به‌رزو پیاوه‌تییه‌،
ره‌وشتی پیغه‌مبه‌ران و خۆشه‌ویستانی خودایه‌، تۆله‌ ستاندنه‌وه‌ هه‌ر
ئه‌وه‌نده‌یه‌ مه‌شروع، نه‌گینا خودا ئاده‌میزادانی بۆ نه‌غامدانی
هه‌لنه‌ناوه‌. په‌روه‌دگار به‌ مه‌رجی داناوه‌: که‌ له‌ کاتی تۆله‌ستانده‌وه‌دا
زێده‌ ره‌وی نه‌کری و زیاد له‌ مافی خۆی نه‌ستی‌نیت‌ه‌وه‌ ده‌فه‌رموی: ﴿و جزاء
سیئة سیئة مثلها﴾ تۆله‌ی خراپه‌ خراپه‌یه‌ به‌ نه‌ندازه‌ی خۆی، نابێ‌ زیاد له‌
نه‌ندازه‌ تۆله‌ بستی‌نیت‌ه‌وه‌. وه‌کو له‌ نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿فمن
اعتدى علیکم فاعتدوا علیه بمثل ما اعتدى علیکم﴾ (البقرة: ۱۹۴) یان
ده‌فه‌رموی: ﴿وان عاقبتم فعاقبوا بمثل ما عوقبتم به﴾ (النخل: ۱۲۶) یان
ده‌فه‌رموی: ﴿ومن جاء بالسیئة فلا یجزی الا مثلها﴾ (الانعام: ۱۶۰).

به‌ گوێره‌ی یاسای ئیسلام هه‌موو تاوانیکی مه‌ده‌نی یان جینایی
ده‌بێ‌ به‌ یه‌کسانی تۆله‌ی وه‌ریگێرت‌ه‌وه‌، بکوژی به‌ نه‌نقه‌ست ده‌کوژیت‌ه‌وه‌
بریندارکه‌ر بریندار ده‌کریت‌ه‌وه‌، به‌ نه‌ندازه‌ی تاوان تۆله‌ی لێ

هەموو پر حىكمەتن ، شتىك ناكا بى حىكمەت بى . كەسىك شىاوى
 ھىدايەت بى ، خودا ھىدايەتتى دەدا بۆ رىبازى ھەق و راست . لە
 ناكامىش دا دەياختە ناو بە ھەشتى رازاۋە ھە . كەسىكىش بە ويستى خۆى
 رىبازى گومرايى ھەلبىزىرى شىاوى گومرايون بى ، خودا گومرايى دەكاو
 سەرەنجامىش دەياختە ناو دۆزەخە ھە ، ئەوانە : كە رىبازى گومرايى
 ھەلدەبىزىرن سەمكارو موشرىكن رۆژى قىامەت شەفاعەتكارىان نيە و
 كەس ناتوانى سزايان لى دوورىختە ھە .

نايەتە كە تەشكىدو تەقريرى ئاياتى پيشوو دەكاتە ھە : كە دەفەرموى :
 ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِيفٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
 بَوكِيلٌ﴾ (الشورى: ۶۰) .

دلدانە ھەو تەسەللا ھىنانى پىغەمبەرە (ﷺ) : كە بە ھەلوئىستى
 قورەيشىيەكان دلتەنگ نەبى ، كورتەى قسە ئەو ھەبە پىغەمبەر
 دەفەرموى : خەفەت بە ھەلوئىستى نالەبارو ئيمان نەھىنانى قورەيشىيەكان
 مەخۆ ، ھىدايەت و گومرا كردن بە دەست خودايەو بەويستى ئەو
 دىنەكايە ھە ، كەسىك لە زانىارى ئەزەلى خودادا بەختە ھەربى ئيمان
 دەھىنى ، كەسىكىش بەد بەختى بۆ نوسرابى ، پشت لە بانگەوازی يەكەت
 ئەلدەكاو بە گومرايى خۆى دەمىنىتە ھە ھەكوو لە نايەتتىكى تردا
 دەفەرموى : ﴿فَلْعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ عَلَىٰ أَثَرِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ
 أَعَالَا﴾ (الكهف: ۶۰) . بۆيە پەرۋەدگار فەرمان بە پىغەمبەرە (ﷺ) دەكا : كە

﴿ولمن انتصر بعد ظلمه، فألئك ما عليهم من سبيل﴾ بىگومان كەسنىڭ دەستدرىژى بىكرىتە سەرو ستەمى لى بىكرى و تۆلە بىكاتەو ھىچ تاوانىكى لەسەرنىو گوناھى ناگاتى، چۈنكە تۆلە ستاندنەو ھى بە ھەق شىتىكى مەشروعە، لە جىنايەتى بە ئەنقەست دا بە قىصاص و لە جىنايەتى ھەلەدا بە ضەمان و بۆاردن و بارىھە.

﴿إنما السبيل على الذين يظلمون الناس، ويغفون في الأرض بغير الحق﴾ نەو ھەكوو تاوان و سزا ھەيە ئىللا: كە ھەيە لە سەر ئەوانىيە ستەم لە خەلك دەكەن، بەبى ھۆ ئەزىيەتى مەردوم دەدەن، لە تۆلە ستاندنەو ھەدا زىدە رەوى دەكەن، دەستدرىژى دەكەنە سەر مال و گيان و ناموس، مافى خەلك پىشىل دەكەن، بوغرا دەبن و لوتبەرزى دەنوئىن، ستەمكارى دەكەنە پىشەو خەلكى دەچەوسىنەو.

﴿أولئك لهم عذاب أليم﴾ ئەوانە سزاي توندىان بۆ ئامادەيە، تۆلە ستەمكارى و تاوانكارىيان لى دەسەندى.

﴿لمن صبر وغفر إن ذلك لمن عزم الأمور﴾ واتە: وئىراي ئەو ھى: كە تۆلە ستاندنەو ھى عادلانە رەوايە و كەسى پەيپە ھى بىكا تاوانبار نابى. بەلام كەسنىڭ خۇبىگىر لى سەر ئەزىيەتى ستەمكاران و لە ھەلەى تاوانباران خۇش بىي، بىگومان ئەو صەبر و خۇراگىيە كارى پەسندو رەوشتى بەرزو پىرۆزە پاداشى باشى لەسەر وەردەگىرتەو.

حال و وهزعی کافره کان له بهردهم دۆزه خ دا

وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَلِيٍّ مِنْ بَعْدِهِ وَتَرَى الظَّالِمِينَ
 لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ مِنْ سَبِيلٍ ﴿٤٤﴾
 وَتَرَنَّهُمْ يُعْرِضُونَ عَلَيْهَا خَشِيعَاتٍ مِنَ الذَّلِيلِ يَنْظُرُونَ
 مِنْ طَرَفٍ خَفِيٍّ وَقَالَ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ الْخَسِرَاتِ الَّذِينَ
 خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَلَا إِنَّ الظَّالِمِينَ
 فِي عَذَابٍ مُّقِيمٍ ﴿٤٥﴾ وَمَا كَانَتْ لَهُمْ مِنْ أَوْلِيَاءَ يَنْصُرُونَهُمْ
 مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ ﴿٤٦﴾

لهوه پيش باسی نه وهی کرد: که نهوانه ی ستهم له خه لک ده که نه و
 ناشوب و ناژاوه له سه زهوی بهریا ده که نه عه زابی به نیش دهیانگریته
 خوی، نهجار لیژده دا حال و وهزعی کافره کان له بهردهم دۆزه خ دا دیاری
 ده کا. نه و کاته ی نهوان چاویان به ناگر ده که وی ئاواته خوازی نه وه نه
 بگه ریته وه بو ژیا نی دنیا بو نه وهی تۆبه بکه نه و کاری چاک نه نجام بده نه و
 که مردن و زیندو بوونه وه له ناگر رزگاریان بی.

بهائی ئەو کاتەى چاویان به دۆزەخ دەکەوی دۆش دادەمیئن له ناستی
دا زەلیل و ترساو حەبەساو رادەوہست، دەزانن کە حسابیان بیتى یە، بۆ
هەتا هەتایە لە دۆزەخ دا دەمیئنەوہ، کەس نیە بتوانی یارمەتیان بدا.

دەفەرموی: ﴿ومن یضلل اللہ فما لہ من ولی من بعدہ﴾ کەسیک
خودا ریسوای بکا بە ھۆی ئەوہوہ کە گومپای کردوہ، چونکە نامادە
باشی بۆ ئیمان و کاری چاک تێدانەبوو، ئەوہ ئەو کەسە سەری لی شتواوہو
کەس نیە بتوانی سەرپەرشتی بکاو لە چورتم رزگاری بکا، شارەزایی بکا
بۆ رێبازی سەرپەرزی و ھیدایەت. وەکوو لە نایەتییکی تردا دەفەرموی:
﴿ومن یضلل فلن تجد لہ ولیاً وشداً﴾ (الکھف: ۱۷) نایەتەکە ئەوہ دەگەینە:
کە ھیچ نیە لە بونەوہردا ببیتە جی بەبی ئیرادەوی خودا، ھەموو شتیکی
بە ویست و مەشیئەتی پەرەدگار پەیدا دەبی. ئەمە نیشانەى
خودایەتى خودایە.

ئەبجار حال و ەزعی کافرەکان رون دەکاتەوہ کە لە قیامەت دا
دەکەونە چ تەنگانەو چورتمیکەوہ، دەفەرموی: ﴿وترى الظالمین لمار أو
العذاب یقولون: هل الی مرد من سبیل﴾ تۆ دەبینی ئەى موحەممەد! ئەو
کاتەى موشریکەکان ناگری دۆزەخ دەبینن، لییان عەیانە: کە ئەوہ شوێن و
جێگایانەو بۆ ئەوان نامادە کراوہ، پەشیمانی حاصل دەکەن، ئاواتە
خوازی ئەوہن بە ھەر شتوہیکە بى بگەرێندرێنەوہ بۆ ژيانى دونیا، بە
ناشکرا دەلێن: ئەرى ھیچ رێگایەک ھەیە ئیمە بگەرێ ینەوہ بۆ ژيانى

جیهان؟ کهس هدیہ یارمه تیہ کمان بدا، قسه دیه کی خیرمان بۆ بکا؟! ههلبه ته وه لآمی پرسیاریان نه گهر بشدریته وه ههر نا نومید کردنه و ریسوا کردنه، چونکه له فهرزی محال دا نه گهر بیشیان هیئنه وه ژیانى دنیا دهست دهکهنه وه به کوفرو بیڤدینی. وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿ولو تری الذوقفوا علی النار، فقالوا یالیتنا نرد ولا نکذب بأیات ربنا ونکون من المحسنین، بل بدالهم سیئات ما کانوا یخفون من قبل ولو ردوا لعادوا لما نهوا عنه وانهم لکاذبون﴾ (الانعام ۲۷-۲۸) نه وانه به سروشت کافرو بی باوه پ، نه گهر به چاوی خویمان روژی قیامت بیین، ناگری دۆزه خو دیمه نه سامناکه کانی بیین نه و جار بیانگیر نه وه بۆ دنیا نیتر دهست دهکهنه وه به کرده وهی ناپه سه ندو ده چنه وه سه ر بیرباوه ری پوچیان!!

﴿وتراهم یعرضون علیها خاشعین من الذل، ینظرون من طرف خفی﴾ تۆ ده بیینی نهی پیغه مبه ر نه و کافره سه ره قانه ی دنیا، روژی قیامت به سه ر ناگر دا را ده نویتین، ناگریان نیشان ده در، ترسیان لی ده نیشی به دزیه وه به تیلهی چاو سه یری دۆزه خو ده کهن، له ترسانو له هه بیته و سامی دیمه نه که ناویرن پر به چاو سه یرکهن.

به پیچه وانه وه خاوه ن باوه پان له و کاته دا سه ر به رزو دلخو شن، تانوت له بی باوه پان ده دن، سه رگه رمی قسه و گه ت و گۆن، ده فرموی: ﴿و قال الذین آمنوا: ان الخاسرین الذین خسروا انفسهم واهلهم يوم

القیامة ﴿ موسولمانان که کافره‌کان بهو حاله ده‌بینن ده‌بیژن: بیگومان
خه‌ساره‌تمه‌ندی ته‌واوو به‌فتارچوو نه‌وانه‌ن: که خۆیان و مالّو مندالیان
فه‌وتاندوه، خۆیان و شوینکه‌وتوانیان والیّ کردوه شپاوی دۆزه‌خ بن، نه‌م
مانایه کاتیک ویّ چوو که (یوم القیامة) په‌یوه‌ست بیّ به (قال: ...) وه
به‌لام نه‌گهر په‌یوه‌ست بیّ به (خسروا) وه نه‌و کاته‌گوفت و گوّ کردنی
موسولمانه‌کان ده‌بیّ له‌دونیا‌دا بویّ به‌لام مانای په‌که‌م ویچوتره.

خه‌ساره‌تمه‌ندی خۆیان ناشکرایه، نه‌وه‌تا بوونه دۆزه‌خیّ بۆ هه‌تا
هه‌تایه‌تییدا ده‌میننه‌وه‌و هیوای رزگار بونیان نیه، خه‌ساره‌تمه‌ندی مالّو
خیزانیشیان نه‌وه‌یه: که نه‌وانیش له‌گه‌لیان دان له‌دۆزه‌خ دا هیچ
سودیکیان لیّ نابینن، خو نه‌گهر خیزان و مندالیان به‌هه‌شتی بن دوباره‌چ
سودیک به‌وان ناگه‌یه‌نن: که وابیّ له‌هه‌موو حالیک دا نه‌وان هاوه‌لو
خیزان و مندالی خۆیان له‌ده‌ست داوه.

﴿الا ان الظالمين في عذاب مقیم﴾ هۆشیار ببنه‌وه، باش بزنان: که
سته‌مکاران له‌عه‌زابی به‌رده‌وام دا بۆ هه‌تا هه‌تایه‌ ده‌میننه‌وه. نه‌م
رسته‌یه ده‌گونجی که‌لامی ته‌واوکه‌ری قسه‌که‌ی موسولمانان بیّ.
ده‌شگونجی که‌لامی خودابی و پشتگیری قسه‌ی نیمانداره‌کان بکا.

﴿و ما كان لهم من اولياء ينصرونهم من دون الله﴾ نه‌و کافره
مالویران و به‌دبه‌ختانه‌جگه له‌خودا یارمه‌تیده‌ریکیان نیه‌ فریایان بکه‌وی
له‌عه‌زابی خودا رزگاریان بکا!

﴿وَمَنْ يَضِللِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ﴾ که سبیک ریگای هیدایه‌تی لی
 بپرئ ئیمان نه‌هیئیی، به سروشت کافرویی پروایی ئیتر ریگای سه‌رفرازی
 نادوژیته‌وه، کاریک ناکا به‌ره‌و به‌هه‌شت بچی، شیایو عه‌زابی سه‌خت
 ده‌بی به ده‌ستی خوئی مالی خوئی ویران کردوه.

به پیره‌وه هاتنی بانگه‌وازی خودا

أَسْتَجِيبُوا

لِرَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ مَا لَكُمْ
 مِنْ مَلْجَأٍ يَوْمَئِذٍ وَمَا لَكُمْ مِنْ نَكِيرٍ ﴿٤٧﴾ فَإِنْ أَعْرَضُوا
 فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا إِنْ عَلَيْكَ إِلَّا الْبَلَاغُ وَإِنَّا إِذَا
 أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَرَحَ بِهَا وَانْصَبَّهْمُ سَيِّئَةٌ
 بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ ﴿٤٨﴾ لِلَّهِ مُلْكُ
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنِشَاءً
 وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذُّكُورَ ﴿٤٩﴾ أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنِشَاءً
 وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٥٠﴾

لەوہ پېش وادەى بە موسولمانان داو ھەرەشەى لە کافرەکان کرد،
 وەزەو ھالى ستمکارانى رونکردەوہ، ئەمجار لە ژئیر تارمايى ئەو ديمەنە
 سامناکەدا کە چاوەروانى ستمکارانە خىتابى ئاراستە کردن بۆ ئەوہى
 واز لە کوفرو سەررەقى خۆيان بېنن، بە پېر بانگەوازی پەرەدگارەوہ بېن
 پېش ئەوہى بە ناگە ھانى ئەو ئاکامە ترسناکە يەخەيان بگرىو کەلېنى
 رزگاربان بونيان نەبى، بە پېغەمبەر يەش رادەگەيەنى" کە ھەر راگەياندنەى
 پەيامى لە ئەستۆيە. ئەگەر ئەوان ھەرنەھاتنە سەر پىو پەيامەکەتيان
 قبول نەبوو ئيتەر وازيان لى بېنەو تۆ بەر پرسىار نيت لە ئيمان ھېنان.
 دەفەرموى: ﴿استجيبوا لرکم من قبل ان يأتى يوم لامرد لە من الله﴾
 وەلامى بانگەوازی خودای خۆتان بدەنەوہ ئيمان بەيئن، بپروا بە تاكو
 تەنھايى خودا وبە راستى پېغەمبەر و رابوونى قىامەت بکەن، شوين
 پەيامى پېغەمبەر (ﷺ) بکەون، پېش ئەوہى لە نکاو روژى قىامەت
 پەيدابىو کەس نەيگىرپیتەوہ، تەنانەت خوداش نايگىرپیتەوہ چونکە
 خۆى بپيارى ھاتنى دەداو خۆى ھەلیدەسىنى.

﴿ما لکم من ملجأ يومئذ وما لکم من نكير﴾ نيە بۆ ئیتوہ ھيچ
 دەرەتانو پەنايەك ھانای بۆ بەرن، کەس نيە بتوانى ناپەزايى دەر بپرى،
 دەربارەى عەزابدانن، ناتوانن ئينکاری ھيچ تاوانىك بکەن کە ئەنجامتان
 داوہ. ھەرچى کردوتانە لای خودا نمانانەو لە نامەى عەمەل دا تۆمارەو
 فریشتە شايەتە بەسەرتانەوہ، ئەندامى جەستەى خۆشان شاھەتيتان لى دەدا!

﴿فان أعرضوا، فما أرسلناك عليهم حفيظاً، ان عليك الا البلاغ﴾
 ئەگەر موشریکەکان ھەر سوربوون لەسەر کوفرو بێدینی خۆیان، بە پیر
 بانگەوازی یەکەتەوہ نہاتن گوتیان بە پەيامەکت نہدا، ئەوہ خۆت
 دلگیر مەکە، خۆیان بەرپرسیارن، ئیمە تۆمان ناردووہ پەيامی خودایان
 پێ رابگەيەنن، نەک چاودێرو ژمیاری کارو کردەوہیان بی

حیساب و لیکۆلینەوہیان لەگەڵ بکە، ئەوہ ئەرکی سەرشانێ تۆ
 نیہ، تۆ لێ بەرپرس نیت. وەکوو لە ئایەتیکی تردا دەفەرموی: ﴿لیس
 عليك هداهم ولكن الله يهدي من يشاء﴾ (البقرة: ۲۷۲) یان دەفەرموی: ﴿فانما
 عليك البلاغ وعلینا الحساب﴾ یان دەفەرموی: ﴿لست علیهم
 بمسيطر﴾ (الغاشیة: ۲۲) ئەم ئایەتانە ھەموویان بۆ تەسەللا دانەوہی
 پیغەمبەرە (ﷺ) ھەروہا بۆ ھەموو بانگخوازانی ئیسلامە: کە
 ئەوانیش چاو لە پیشەوایان بکەن، بانگەوازی خۆیان بکەن گوی بەوہ
 نہدەن خەڵک بە گوتیان دەکەن یان نا، ھیدایەت و کاریگەری
 بانگەوازیکرنەکەیان بە دەست خودایە!

ئەجار پەردە لە سەر سروشتی ئەو ئادەمیزادە سەر رەقە سەر
 پیچیکارە لادەداو حەقیقەتی رون دەکاتەوہ: ئەو ئادەمیزادە بە دەستی
 خۆی خۆی دەخاتە ناو تەنگژو عەزابو سەر ئیشەوہ،
 خۆشی بۆ راناگیرئ!!

به نازو نیعمه‌ت له خو‌بایی ده‌بی، به به‌لاو ناخو‌شی ده‌که‌و‌یتته
هاوارو به‌رام‌بهر به خودا سنوربه‌زینی ده‌کا.

ده‌فه‌رموی: ﴿و انا اذا اذقنا الانسان منا رحمة فرح بها، وان تصبهم
سئئة بما قدمت ايديهم، فان الانسان كفور﴾ واته: ئیمه نه‌گهر له
لوطفو ئی‌حسانی خو‌مانه‌وه نازو نیعمه‌ت به ئاده‌میزاد ده‌به‌خشین
ساماندارو له‌ش ساغو بی‌ ترس بی، له ناو نازو نیعمه‌تی ئیمه‌دا به
تەندروستی و ئارامی ژیان به‌سەر به‌ری‌ کەیف خو‌شو تەپ‌ده‌ماغه، شا
به‌سه‌پانی خو‌ی نازانی‌و له خو‌بایی ده‌بی، خو‌ نه‌گهر به هۆی کرده‌وه‌ی نا
په‌سندی خو‌ی توشی چورقمی‌کی بکه‌ین، هه‌ژاری و گرانی و نه‌خو‌شی و
ترسیان توش بی، ئیتر ده‌ست ده‌کا به ناشکوری کردن و نازو نیعمه‌تی
له‌وه‌پیشی له بیر ده‌چیته‌وه کوفرانی نیعمه‌ته‌کانی خودا ده‌کا! نه‌وه
سروش‌تی ئاده‌میزاده، بی‌ چلیدانه‌و سپله‌و پینه‌زانه، له خو‌شی دا له
خو‌ی بایی ده‌بی، به ناخو‌شی هیوا پراو ده‌بی‌و کوفرو ناشکوری ده‌کا.

نەم دیارده‌یه به زۆری له ئافره‌تانه‌وه دیاری ده‌دا، نه‌وان بی‌ چلیدانه
ترو ته‌نگه‌تیزه‌ترن، فه‌رموده‌یه‌کی پی‌غه‌م‌بەر (ﷺ) هه‌یه، موس‌لیم و ئی‌بنو
ما‌جه له عەبدوللّٰهی کو‌پی عومەر‌وهه ری‌وایه‌تیان کرده‌، فه‌رموویه‌تی: (یا
معشر النساء تصدقن فانی رای‌تکن اکثر أهل النار، فقالت امرأة ولم یا
رسول الله؟ فقال (ص) لأنکن تکثرن الشکایة وتکفرن العشیر - الزوج - لو
أحسن‌ت الی احداهن الدهر، ثم ترک‌ت یوما قالن: ما رأیت منک خیراً قط)

ئەي پىرى ئافرەتان: چاكە كاربن، دەست و دل فراوان بن، ئەمن لە شەوى ئيسرا دا كە دۆزەخم بينى زۆر ترينى دۆزخيه كان ئافرەت بوون، ئافرەتتەك وتى: ئەو بۆچى وايە ئەي پىغەمبەرى خودا؟ پىغەمبەر (ﷺ) فەرمووى: چونكە ئىوھى ئافرەت زۆر بە بەش و بارى خۆتان نارازين، بەرامبەر مێردەكانتان سېلەن، ئەگەر مێرد بە دريژى تەمەنى خزمەتى ژنەكەى بكاو بۆى باش بى، رۆژتەك لە رۆژان وەكوو پىويست نەهاتە پىشەو، يەكسەر پىى دەلى: من لە ژيانغا چاكەيدەكم لە تۆ نەديو!!

موسولمانى صالح و راستال ئەوھيە: كە پىغەمبەر (ﷺ) لە فەرموودەيەكى دا: كە موسليم و ئەحمەد لە صوھەبىيەو رىوايەتيان كردوھ : دەفەرموى: موسولمان ھەموو كارىكى مايەى خىرو پاداشە بۆى، ئەگەر توشى بەلاو ناخۆشى بوو خۆ گروپشوو دريژە، ئەمەش دەبىتە خىر بۆى، ئەم بەھرەيە ھەر بۆ موسولمانە، ئەگەر توشى خۆشى بوو سوپاسگوزارو دەبىتە خىر بۆى، ئەم بەھرەيە ھەر بۆ موسولمانە! ئەجار پەرودەگار نادەمیزاد دەترسینى لەو: كە بە دونيا لە خۆى بايى بى، چونكە ھەموو شتەك لە بونەوەر دا ھى خودايە، بوون و نەبوونى بە دەست پەرودەگار ھ دەفەرموى: ﴿لله ملك السموات والأرض﴾ پەرودەگار بە دىھتەنەرى ئاسمانەكان و زەويیە، خاوەن و ھەلسوپنەريانە، چۆنى بوى ئاوا رەداميان دىنى، ئەوى بىھوى بى دەبى، ئەوى حەزىكا نەبى ھەرگىز نابى، ھەرچى بىەخشى كەس نىە مەنعى بكا، ھەرچى بگريتەوھ كەس نىە بتوانى بيدا.

ده فەرموی: ﴿يَخْلُقْ مَا يَشَاءُ، يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ اِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذَّكَوْرَ اَوْ يَزُوْجَهُمْ ذَكَرًا وَّ اِنَاثًا وَّ يَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيْمًا، اِنَّهٗ عَلِيْمٌ قَدِيْرٌ﴾ پەروەدگار ھەرچی بیهوی بیهینیتەدی لە ماڵ و لە منداڵ دروستی دەکاو دەبیهینیتە کایەو، لەروانگەى ئەم دەسەلاتە رەھایەو بەویستی خۆی بۆ ھەندى کەس تەنھا کچ دەبەخشی، بۆ ھەندى کەسیش تەنھا کوپ دەبەخشی، بۆ ھەندیکیش کچ و کوپ دەدا، ھى وایش ھەبە وەجاخکۆرەو منداڵی ناداتی، بە گوێرەى ھیکمەت و دانایی خۆی ئەم تەقسیم و دابەشکردنە ئەنجام دەدا، ھەرکەسەو بەشى خۆی دەداتی، ئەوەى پى ی دەبەخشی شیاوی خۆیەتى و لە بەرژەو ھەندى یەتى لە ھیکمەت و دانایی خوداوە سەرچاوەى گرتو، نایەتە کە گشتى یەو ھەموو کەس دەگریتەو، بە درێژایی میژووی نادەمیزاد بۆ ھەموو کات و شوێنیکەو مەبەست ئەوەبە ھەموو شتیک بە قودرەتى خودا دیتە جى و چۆنى بوى ئاوا پەیدایە.

جوړه کانی وه حیى و نیگای خودا بۆ پیغه مبه رانی

﴿وَمَا كَانَ

لِبَشَرٍ اَنْ يُكَلِّمَهُ اللّٰهُ اِلَّا وَحِيًّا اَوْ مِنْ وَّرَآیِ حِجَابٍ اَوْ يُرْسِلَ رَسُوْلًا فَيُوحِیْ بِاِذْنِهٖ مَا يَشَاءُ اِنَّهٗ عَلٰی حَكِيْمٍ ﴿۵۱﴾

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ
 وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِن جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا
 وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٢﴾ صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي لَهُ
 مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ ﴿٥٣﴾

دواى به يانکردنى ده سەلات و حىکمەت و زانىارى خوداو رانواندى
 دياردهى خودايەتى، ئەجار لە کۆتايى سوره ته که دا ده گەریتەوه بۆ
 رونکردنەوى ئەو حەقیقەتەى: که سوره ته که لە تەوهرى دا ده سوپیتەوه،
 حەقیقەتەى نىگا و پىغەمبەریتى شى دە کاتەوه، شىوہى ئەو پەيوەندىيە
 رون دە کاتەوه: که لە نىوان خوداو بەندە هەلبژاردەکانى دا روى داوه و
 روده دا، بە تايبەتى جەخت لە سەر ئەوه دە کاتەوه: که نىگا و سروش لە
 خوداوه بە چەند شىوہى يەك بۆ پىغەمبەرى ئىسلام هاتووه، دە فەرموى:
 ﴿وَمَا كَانَ لَبِشْرَ أَنْ يَكْلَفَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحِيًّا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يَرْسُلَ
 رَسُولًا فَيُوحِي بَأَذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ بۆ هىچ ئادەمىزادىك
 دەستە بەر نابى: که قسە لە گەڵ پەروەدگار بکا، مەگەر لە رىگەى
 نىگاوه يان بە بىستنى پەيام لە دوا پەردەوه، يان بە هۆى فرىشتەوه،
 پەيوەندى نىوان خوداو بەندە هەلبژاردەکانى بەم سى جۆره دەبى و بەس!

بوخاری له صحیحه‌کی دا له خاتو عائیشه‌وه ریوایه‌ت ده‌کا،
 ده‌فهرموی: حاریشی کورپی هیشام پرسپاری له پیغه‌مبهر (ﷺ) کرد،
 وتی: نه‌ی پیغه‌مبهری خودا! نه‌وه به چ شیویه‌ک نیگات بۆ دئ،
 پیغه‌مبهر (ﷺ) فهرمووی جاری وا هه‌یه نیگام بۆ دئ به شیویه‌ی زپه‌ی
 جهره‌س، نه‌مهم زۆر له سهر گران بوو، جاری وایش ده‌بی فریشته له
 شیویه‌ی پیاویک دا دیته لام و قسم له‌گه‌ل ده‌کا و تیی ده‌گه‌م، خاتو
 عائیشه ده‌فهرموی: به چاوی خۆم دیتم پیغه‌مبهر (ﷺ) نیگای بۆ هات
 رۆژه‌که زۆر سارد بوو، ناوچه‌وانی ئاره‌قی لی ده‌چۆرایه‌وه. نه‌جار
 په‌روه‌دگار لی‌کچوونی نیگا و سروش بۆ پیغه‌مبهران دیاری ده‌کا و
 ده‌فهرموی: ﴿و کذلک أوحینا الیک روحاً من أمرنا﴾ نه‌ی موحه‌مه‌د!
 وه‌کوو چۆن نیگامان بۆ پیغه‌مبهرانی پیتشو کردوه، به‌و جۆره‌ش قورئانان
 بۆ ناردوه، قورئان نه‌مری خودایه، له خوداوه‌یه و گیانه بۆ ئاده‌میزاد،
 چونکه هۆی هیدایه‌ته، کوفر ده‌مرینئ و گیان ده‌خاته دلانه‌وه، نازل‌بوئی
 قورئان یه‌کالا که‌روه‌وه بوو له نیوان حق و به‌تال دا. به‌خته‌وه‌رانی وه‌ ناگا
 هی‌ناو له خه‌وی غه‌فله‌ت راستی کردنه‌وه، ژباری پیتشکه‌وتووی بۆ دروست کردن!
 ﴿وما کنت تدری ما الکتاب ولا الایمان، ولكن جعلناه نوراً نهدی
 به‌ نشاء من عبادنا﴾ نه‌تۆ نه‌ی پیغه‌مبهر پیتش نه‌وه‌ی نیگات بۆ بنی‌ترین
 نه‌تده‌زانی قورئان چیه و ئیمان چیه (واته: نه‌تده‌زانی قانون و نیظامی
 ئیسلامی چیه و چی نیه، چونکه هه‌موو پیغه‌مبهران پیتش (وحی) یش
 ئیمانیان هه‌یه). وه‌لی ئیمه نیگامان بۆ کردوی و ئهم قورئانه‌ی: که به

نیگا بۆمان ناردوی نورو روناکییه، کهسی بانهوی به‌خته‌وه‌ری بکه‌ین به‌م
 قورئانه هیدایه‌تی ده‌ده‌ین له نه‌قامی و نه‌زانی و گومپایی رزگاری ده‌که‌ین،
 ده‌یخه‌ینه سهر ریبازی هیدایه‌ت و زانیاری، دلی مردوی زیندو ده‌که‌ینه‌وه
 ویژدانی نووستوی وه ناگا دینن، ناکاری مرۆفانه‌ی تیدا ده‌خولقیینن!
 وه‌کو له نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ
 مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ (یونس: ۵۷)

نایه‌ته‌که‌ی ئیتره ده‌ق ئه‌وه ده‌که‌یه‌نی: که هیچ ئاده‌میزادی بۆی نیه:
 که راسته‌وخۆ قسه له‌گه‌ڵ خودا بکا، ته‌نانه‌ت له خاتوعائیشه‌وه ریاویه‌تی
 کراوه: فرموویه‌تی: ههر که‌سی پێی وابێ: که موحه‌مه‌د به‌ چاوی
 سه‌ری خودای بینیه‌وه، ئه‌وه بێگومان بوختانیکی گه‌وره‌ی له سهر خودا
 هه‌لبه‌ستوه. ته‌نانه‌ت هه‌زه‌ره‌تی موسا: که داوای دیتنی خودای کرد به
 (لن ترانی) وه‌لامی دایه‌وه.

﴿وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ، صِرَاطَ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي
 السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ بێگومان تۆ ئه‌ی موحه‌مه‌د! به‌م قورئانه: که
 به‌نامه‌ی ئیسلامه هیدایه‌تی ئاده‌میزاد ده‌ده‌ی بۆ ریبازی خودا په‌سندو
 حه‌ق و راستی، ئاده‌میزاد فێری مه‌نه‌ج و په‌په‌وه‌و پرۆگرامیک ده‌که‌ی
 خودا نازلی کردوه، خودا فرمانی کردوه به شۆنکه‌وتنی ریبازی ئیسلام
 ریبازی هه‌لبه‌زیرو له لایه‌ن خودایه‌ک: که خاوه‌نی ئاسما‌نه‌کان و زه‌وی یه،
 به‌دییه‌توان چاو دیرو هه‌لسۆرپینه‌ریانه، خۆی له بونه‌وه‌ردا فرمان‌پروای
 موطله‌قه‌و که‌س نیه بتوانی پریاری ئه‌و هه‌لبه‌وشینه‌یه‌وه!

﴿إِلا إلى الله تصير الأمور﴾ نهی خه لکینه ناگادار ببنه وه هه موو کارو باریک، سهره نجامی هه موو هه لویست و کرده وه یه ک بۆ لای خودا ده گهریته وه، رۆژی قیامت به عه دالته حیساب و لیکن لینه وه نه نجام ده دا، به حق و راستی کیشه کان یه کالاً ده کاته وه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سورہ تی (الزخرف)

۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲

په یو هندي نهم سوره ته به سوره تي (الشوري) له دو لاهويه:

۱. سهره‌تای ئهم سورته ده‌شوبه‌يته سهره‌تاو گۆتايي سورته‌تي پيشوو: كه‌له ههر سيك شوين دا باسي قورئاني پيرۆزو سهرچاوه‌ي نىگاو سروس هه‌يه.

۲. له همدو سوره‌ته که دا لیکچونیکی ته‌واو هدییه له باره‌ی ناراسته‌کردنی به‌لگه‌ی جوراو جور له سهر هه‌بوونی خوداو تاک و ته‌نهایی زاتی پاکی و باسی قیامت و روداوه‌کانی، هه‌روه‌ها ته‌و چورتم و ناخوشیه‌ی تووشی کافره‌کان ده‌بی. نه‌جار به‌راورد کردنیان به حال و وه‌زعی موسولمانان.. ناوه‌روکی سوره‌ته‌که وه‌کوو هه‌موو سوره‌ته مه‌ککيه‌کانی تر له ته‌وه‌ری چاندن و چه‌سپاندنی بنه‌مای بیروباوه‌ری ئیسلامی دا ده‌خولیت‌ه‌وه: که بریتیه له ئیمان به خوداو به پیغه‌مبه‌رایه‌تی و به زیندوبونه‌وه‌ی روژی قیامت.

سهر‌تا ته‌وه رون ده‌کاته‌وه: که سهر‌چاوه‌ی قورئان نیگا و سروشی خودایی یه وه زمانی عه‌ره‌بی نازل بووه، خودا کردویه‌تی به موعجیزه‌ی هه‌زهرتی موحه‌ممدو تا روژی قیامت ته‌م موعجیزه به‌رداوامه‌و کاریگه‌ری خۆی هدییه، هه‌ره‌شه‌و ئیندازه بۆ قوره‌یشه‌کان و هه‌موو ته‌وانه‌ی برپا به تاک و ته‌نهایی خودا ناکه‌ن و هه‌زهرتی موحه‌ممد به پیغه‌مبه‌ر نازانن و پروایان به زیندو بوونه‌وه نیه. به دونیاوه هه‌لو گیربوون و قیامه‌تیان به خه‌یاڵ دا نیه.

نه‌جار به‌لگه‌ی گورچک‌پو به هیژ دینیت‌ه‌وه له سهر هه‌بوونی خوداو تاک و ته‌نهایی زاتی پاکی، دروست‌کردنی ئاسمانه‌کان و زه‌وی ده‌کاته به‌لگه له سهر‌تاک و ته‌نهایی خوداو ده‌سه‌لاتی ره‌های، هه‌روا دروست‌کردنی زه‌وی و رام‌کردنی به شیوه‌یه‌ک: که گونجاوبی بۆ تیدا ژیان، ئاوو هه‌وای

گونجای، حەجمو جولەیی لەباری، هەبوونی ساراو شیوو دۆلۆ کیۆی بەرزو
سەرکەشی تێدا، دروستکردنی نیرومی له هەموو صنف و جۆریک، ئەم
نیشانانە و جۆرەها نیشانی تر کە لە هەژمار نایەن و هەموویان بەلگەن لە
سەر هەبوونی خودایەکی تاک و تەنها و خاوەن دەسلەلاتی رەها و زانیاری بەرفراوان.

عەرەبەکان پڕوایان بە هەبوونی خودا هەبوو، پێیان وابوو: کە خودا
بە دیهێنەری ئاسمانەکان و زەوییه، وەلی ئەم باوەڕەیان تێکەڵاو بە
بێهەستی و ئەستێرە پەرستی و فریشتە پەرستی کردبوو، تەنانهت پێیان
وابوو فریشتەکان کچی خودان، ئەم بیرو باوەرە فاسیدانەیان لاسایی
کردنەوهی کوێرانەیی باوک و باپیرانیان بوو، قورئان هەڵەیی بۆ
راستکردنەوه، هەرپەشەیی جۆراو جۆری لی کردن و ترساندنی لە عەزابی
بەشیددەت.. ئەگەر چیرۆکی هەندێ لە پیغەمبەرانێ گێڕانەوه بۆ ئەوهی
پەندو نامۆژگارییان لی وەرگیری، بە شوێن سەر گۆرشتەیی ئیبراهیم دا
شوبهه و گومانی موشریکەکانی مەککەیی رەتکردەوه، پڕوبیانوی
پوچاندنەوه، موشریکەکان پێشنیاری ئەوهیان دەکرد: کە دەبی نیگا و
سروش بۆ کەسێک بی خاوەن پلە و پایە و مال و سامان بی. دەیانگوت
دەبی نیگا بۆ یەکیک لە گەورە پیاوی مەککە و طائف بی. خودا رەددی
دانەوه فەرمووی تەرازوی هەلبژاردن بۆ پیغەمبەرێتی رەوشتی بەرزو
بەهره و ئەدەبە، مال و سامان و بەها ماددییەکان نیە. ناردنی قورئان رێزو
شەرەفە بۆ پیغەمبەر و نەتەوه کەیی.

نه مجار کۆتایی سوره ته دیننی به غمایشکردنی نازو نیعمه تنی به ههشت:
که خودا ناماده ی کردوه بو خاوهن باوه ران نه مجار هه ندی رودای قیامت
را ده نویننی که حالو وه زعی کافره کانی تیدا رونکردو ته وه.

نه وهش را ده گه یه نی: که نهو موشریکانه ئیمان ناهیننو پتویست
ناکا پیغه مبه ر(ﷺ) کۆلیان پتوه هه لگری و به ئیمان نه هینانیان دلگیر بی.

قورئان که لامی خودایه و به زمانی عه ره بی نازل بووه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدٌ ۱) وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ۲) إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۳) وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا
لَعَلِيَّ حَكِيمٌ ۴) أَفَضْرِبُ عَنْكُمْ الذِّكْرَ صَفْحًا
أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُسْرِفِينَ ۵) وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيٍّ فِي
الْأَوَّلِينَ ۶) وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ
۷) فَاهْلَكْنَا أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَمَضَى مَثَلُ الْأَوَّلِينَ
۸)

﴿حم﴾ مانای ئەم جوړه پیتە پچرپچرانه له‌وه پیښ چەند جارێک قسەمان لێ کردووە. باسکردنی دوباره کردنه‌وه‌ی پیښووه.

﴿والكتاب المبين﴾ سویندم به قورئان: که کەلامیکی بێ پیچ و په‌ناو مانا روون و ناشکرایه، وشه‌ی شیرین و رسته‌ی ره‌وان، ریځای هیدایه‌ت روون ده‌کاته‌وه ده‌رمانی ده‌ردی دل‌ه نه‌خۆشه‌کانه، که‌ته‌لوکی بوونه‌وه‌ره‌و به‌رنامه‌ی ژبانی به‌خته‌وه‌ری و سه‌رفرازی یه، هه‌رچی پتووست بێ بۆ دونیاو قیامه‌ت تی‌یدا نمایش کراوه. هه‌ر که‌سی شوینی بکه‌وی به‌مراز گه‌شته‌وه.

﴿انا جعلناه قرأناً عربياً لعلكم تعقلون﴾ ئیمه ئەم قورئانه‌مان نازل کردووه به‌زمانی عه‌ره‌بی، که زمانێکی فه‌صیح و گونجاوه بۆ قسه‌پێکردن، زمانێکه قاعیده‌و یاسای ره‌سای خۆی هه‌یه، هه‌موو وشه‌یه‌کی کیش و یاسای خۆی هه‌یه، بۆ ئەوه‌ی سه‌ره‌تا عه‌ره‌به‌کان لێ‌ی حالی‌بن و وه‌ری بگرن، نه‌جار به‌هه‌ر چوار لای جیهاندا بلاو بیته‌وه بۆیه به‌زمانی عه‌ره‌بی ناردومانه بۆ ئەوه‌ی ئیوه‌ی عه‌ره‌ب تێی بگهن.

نایه‌ته‌که وه‌لامی سویندی ﴿والكتاب المبين﴾ ئەم جوړه سویند خواردنه‌ش له‌زمانی عه‌ره‌بی دا به‌سویندی به‌دیعو رازاوه‌و جوان حسیب ده‌کری که سویند پێ‌خوراوو سویند له‌سه‌ر خوراو یه‌ک باب‌ه‌ت بن.

﴿وانه في ام الكتاب لدينا لعلي حکیم﴾ ئەم قورئانه‌ی بۆ ئیوه‌نێردراوه له‌له‌وحوله‌حفوظ دا لای خۆمان ریزو نرخ‌ی خۆی هه‌یه، به‌لاغه‌ت و ره‌وانی خۆی هه‌یه، به‌پاک و خاوینی نه‌بی نابێ ده‌ستی

وئیمان بهیئن، دئنیابن خودا لیخوئشبونى زۆره و فره به ره‌همو ره‌همه‌تی به‌شى هه‌موو شتیك ده‌كا. نمونه‌ی ئەم نایه‌ته نایه‌تیكى تره. كه ده‌فه‌رموى: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ، يُسْجُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ. وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ (المؤمن: ۷) نه‌جار هه‌ره‌شه به‌رامبه‌ر پته‌رسته‌كان ده‌كاو ده‌فه‌رموى: ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِیْظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ﴾ نه‌وانه‌ی بته‌رستن و چه‌ند بت و سه‌نه‌میکیان کردوه به‌ خوداو به‌ندایه‌تییان بو ده‌که‌ن، خودا ناگا دارو چاو دیره به‌سه‌ریانه‌وه. کارو کرده‌ویان ده‌نوسی و سزاو پاداشتیان ده‌داته‌وه، تو نه‌ی پیغه‌مبه‌ر به‌ر پرس نیت له هیدایه‌تدانیان، تو ناتوانی به‌ زۆره ملی و توپزی نه‌وانه بخه‌یه سهر ناین، تو ته‌نها راگه‌یاندنت له‌سه‌ره، حساب و لیكۆلینه‌وه له‌ گه‌لیان و سزاو پاداشتیان تایبه‌ته به‌ خوداو.

مه‌به‌سته‌کانی نیگا و سروشى په‌روه‌دگار بو پیغه‌مبه‌ر

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّنُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَنُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَبَّ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ﴿٧﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ

رابردوه، هه‌موو پیڤه‌مبه‌ریک وه‌کوو تو ئه‌ی موحه‌مه‌د به درۆ خراوه‌ته‌وه، وه‌کوو تو به‌ده‌ست گهل و نه‌ته‌وه‌که‌یه‌وه ئه‌زیه‌ت و ناره‌حه‌تی چه‌شتوه.

﴿فَأَهْلَكْنَا أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَمَضَىٰ مَثَلُ الْأُولَىٰ﴾ گهل و نه‌ته‌وه‌ی وامن تی‌کش‌کانه‌وه زۆر له قوره‌یشه‌کان به‌هیزو توانا‌تریبون، له‌وه پیش له قورئان دا زۆر سه‌رگورشته‌و به‌سه‌ر برده‌ی گهل و نه‌ته‌وه پی‌شین‌ه‌کانمان بو گپ‌راویته‌وه. ده‌زانی داب و نه‌ریتی ئیمه له‌گهل سه‌ری‌چی‌کاران دا چۆنه‌و چۆن بووه! که‌وابی گهل‌ه‌که‌ت بترسینه‌ له‌وه‌ی وه‌کوو گهل و نه‌ته‌وه رابوردوه‌کانیان لی نه‌یه، نه‌وه‌ی به‌ سه‌ر نه‌وان هات به‌ سه‌ر نه‌مانیش نه‌یه. چونکه‌ عاده‌تی خودا گۆزانی به‌سه‌ردانیه. چی بریارداوه‌و ته‌قدیری کرده‌و، هه‌ر نه‌وه‌ دیته‌ کایه.

دروست‌کرده‌ی په‌روه‌نگ‌اره‌وه‌ندی نبعمه‌ته‌کانی

وَلَيْنَ سَأَلْنَهُمْ مِّنْ خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَيَقُولُنَّ
خَلَقْنَاهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿٩﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ
مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُم فِيهَا سُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠﴾
وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَّيْتًا

كَذَٰلِكَ تُخْرَجُونَ ﴿١١﴾ وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ
لَكُمْ مِنَ الْفُلْكِ وَالْأَنْعَمِ مَا تَرْكَبُونَ ﴿١٢﴾ لَيْسَتُوا عَلَى ظُهُورِهِ
ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَنَ
الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ﴿١٣﴾ وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا
لَمُنْقَلِبُونَ ﴿١٤﴾

بیروباوه‌ری بتپه‌رسته‌کان جی‌گای سهرسورپ‌مانه، ئه‌وانه دانیان ده‌نا به
هه‌بوونی خودادا، به‌وه‌ش: که به‌دییه‌تیری ئاسمانه‌کان و زه‌وی هه‌ر خودایه،
که‌چی ئاکامی ئه‌م دان پیانانه‌ی خۆیان ده‌سه‌لمانده، پروایان به‌تاک و
ته‌نهایی خودا نه‌بوو، هه‌وه‌لیان بۆ داده‌نا. پیچه‌وانه‌ی سروشت و
واقع ده‌جولانه‌وه،

عه‌ره‌به‌کان پاشماوه‌ی ئایینی هه‌نیقیه‌ی کۆنیان بۆ مابووه‌وه، هه‌ندی
بیرو باوه‌ری تیکه‌ل و پیکه‌ل به‌ ئایینی هه‌زه‌تی ئیبراهیمیان په‌یره‌و
ده‌کرد، به‌لام هینده به‌ شیواوی گۆر‌دراوی به‌ کاریان ده‌هی‌ناو ئه‌وه‌نده
چیرۆکه کۆن و ئه‌فسانه‌ی تیکه‌لاوبو‌بوو، به‌ حال بۆنی ئایینی ئاسمانی لی
ده‌هات، به‌لام له‌گه‌ل ئه‌وه‌شا هه‌ندی لایه‌نی ئیجابی تیدا مابوونه‌وه: که
له‌گه‌ل فیطره‌ت دا یه‌ک ده‌که‌وتنه‌وه. هه‌ر له‌م روانگه‌یه‌وه پێیان وابوو: که
به‌ دییه‌تیری ئاسمانه‌کان و زه‌وی خودای تاک و ته‌نهایه، ده‌یان‌زانی که ئه‌م

بونوه‌ره به دیهینهریک هیئاویه‌ته وجود، نهویش ناوی (الله) یه، که‌چی له واقع دا پابه‌ندی نهو داخواییه سروشتی یه‌ی بیروباوه‌ره‌که‌یان نه‌بون، یه‌کتاپه‌رست نه‌بون، له جیاتی خودا بتیان ده‌په‌رست، بروایان وابوو نهو بتانه لای خودا شه‌فاعه‌تیاں بۆ ده‌که‌ن، به ته‌واوی سه‌ریان لی شیوا‌بوو، له نایینی سروشتی لایان دابوو.

ده‌فه‌رموی: ﴿وَلئن سألتهن: من خلق السموات والارض؟ لیقولن خلقهن العزيز العليم﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست نه‌گهر پرسیار له‌و موشریکه‌ سه‌ر ره‌قانه‌ بکه‌ی بلئی ی: کی ئاسمانه‌کان و زه‌وی به‌دیهینان؟ یه‌کسه‌ر دان به‌وه‌دا ده‌نین: که خودا دروستی کردون، بی منجه‌منج و وه‌ستان ده‌لین: به‌دیهینهری ئاسمانه‌کان و زه‌وی خودای خاوه‌ن توانا و زانایه، خودایه‌که به‌دیهینان: که که‌مالی قودره‌تی هه‌یه، زانیاری بی سنوری هه‌یه. جاکه‌شتیک که‌مالی قودره‌ت و که‌مالی زانیاری هه‌بی، بینگومان ده‌توانی هه‌موشتیک دروست بکا.

﴿الذی جعل لکم الارض مه‌دا﴾ نه‌و خودایه‌ی زه‌وی بۆ ئیوه‌ کرده به‌لانه‌ی تیداژیان، گونجاوه‌ بۆ نه‌وه‌ی گیانداران ژیا‌نی خۆیا‌نی تیدا به‌سه‌ر به‌رن. زه‌وی بۆ خۆی هه‌لده‌سورپی، کیوه‌کانی تیدا چه‌قیون و له‌نگه‌ریان راگرتوه‌ بۆ نه‌وه‌ی گیانله‌به‌ران بتوانن له‌سه‌ری بژین.

هه‌موو ئاده‌میزادی‌ک نه‌و حه‌قیقه‌ته‌ ده‌زانئ، که زه‌وی لانه‌ی ئاده‌میزاده، هه‌موو چینی‌ک به‌ شیوه‌یه‌که له شیوه‌کان هه‌ستی پی‌ده‌کا،

هەموو پر حىكمەتن ، شتىك ناكابى حىكمەت بى. كەسىك شىاوى
 ھىدايەت بى ، خودا ھىدايەتتى دەدا بۆ رىبازى ھەق و راست. لە
 ناكامىش دا دەياڭخاتە ناو بە ھەشتى رازاۋە ھە. كەسىكىش بە ويستى خۆى
 رىبازى گومرايى ھەلبىزىرى شىاوى گومرابوون بى، خودا گومراي دەكاو
 سەرەنجامىش دەياڭخاتە ناو دۆزەخە ھە، ئەوانە: كە رىبازى گومرايى
 ھەلدەبىزىرن سەمكارو موشرىكن رۆژى قىامەت شەفاعەتكارىان نىو
 كەس ناتوانى سزايان لى دوورېڭخاتە ھە.

نايەتە كە تەشكىدو تەقرىرى ئاياتى پىشوو دەكاتە ھە : كە دەفەرموى:
 ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِيفٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
 بَوكِيلٌ﴾ (الشورى: ۶۰) .

دەلدانە ھەو تەسەللا ھىنانى پىغەمبەرە (ﷺ) : كە بە ھەلوئىستى
 قورەيشىيەكان دلتەنگ نەبى، كورتەى قسە ئەو ھەبە پىغەمبەر
 دەفەرموى: خەفەت بە ھەلوئىستى نالەبارو ئىمان نەھىنانى قورەيشىيەكان
 مەخۆ، ھىدايەت و گومرا كردن بە دەست خودايەو بەويستى ئەو
 دىنەكايە ھە، كەسىك لە زانىارى ئەزەلى خودادا بەختە ھەربى ئىمان
 دەھىنى، كەسىكىش بەد بەختى بۆ نوسرابى، پشت لە بانگەوازی يەكەت
 ئەلدەكاو بە گومرايى خۆى دەمىنىتە ھەو ھەكوو لە نايەتتىكى تردا
 دەفەرموى: ﴿فَلْعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ عَلَىٰ أَثَرِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ
 أَعَالَىٰ﴾ (الكهف: ۶۷) بۆيە پەرۋەدگار فەرمان بە پىغەمبەرە (ﷺ) دەكا: كە

روژ پەیدا بووه، گەرم و ساردی بە جوړیکه ژیاڼی تیدا ده‌سته‌به‌ر بووه. نه
 نه‌ونده سارده دنیا بیته به‌سته‌له‌ک و سه‌هۆل به‌ندان، نه نه‌وه‌نده گەرمه
 شته‌کان گریان تیبه‌ربیی. به‌لای زهوی لانه‌ی ژیاڼه‌و به راستی
 گونجاوه بو ژیاڼ.

﴿وَجَعَلْ لَكُمْ فِيهَا سَبَلاً، لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾ له ناو زهوی دا ریځاو
 بانی به دی هیناون بوته‌وه‌ی نیوه سودیان لی وه‌ریگرن، پیاڼ دا تیپه‌ر
 بنو بگه‌نه مه‌به‌ستو نامانجی خوستان، خوستان گه‌شتو گوزار بکه‌ن
 بازرگانی بکه‌ن، کالای خوستان ئالوگۆز بکه‌ن. هه‌روه‌ها گه‌لی شتی تریش.
 ﴿وَالَّذِي نَزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنْشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مِّثْلَ مَا كُنَّا نَعْمَدُ﴾
 تخرجون ﴿په‌روه‌دگار خودایه‌کی وه‌هایه باران له‌ئاسمانه‌وه ده‌بارینئ
 به‌ته‌ندازه، نه‌وه‌نده ده‌بارینئ که‌له به‌رژه‌وه‌ندی کشت و کالو بوژیاڼ
 پیویست بی، نه‌وه‌نده زوړ نابارینئ زهوی سه‌رئاو بگه‌رئ، نه‌وه‌نده‌ش که‌م
 نا بارینئ به‌شی خواردنه‌وه‌ی گیانله‌به‌ران و ئاو‌دیږی کشت و کالو دارو
 دره‌خت نه‌کا. به‌و بارانه خا‌ک و لا‌تی مردوو سوته مه‌رؤو وش‌ک و ره‌ق
 هه‌لاتومان زیندو کردۆته‌وه، زهوی وش‌ک و برینگ و بی‌گیاو گۆږ
 ب‌شیناوه‌ردو زه‌رد هه‌لگه‌پاو: که‌ ناوی بارانی لی باری وه‌جم و جو‌ل که‌وت و
 فشه‌ل بوو، له هه‌موو جو‌ره گۆگیاو دره‌ختی‌ک نی‌رو می پەیدا‌بووه. جا
 وه‌کوو چۆن زه‌ویمان به‌و شیوه زیندو کردۆته‌وه به‌و جو‌ره روژی قیامه‌ت
 مردوه‌کان زیندو ده‌که‌ینه‌وه، چۆن گۆگیا له زهوی ده‌ردینین ئاوا نی‌وه له
 گۆره‌کانتان ده‌رتان دینین و گیانتان به‌ به‌ردا ده‌که‌ینه‌وه. وه‌کوو له
 ته‌فسیری ره‌وان

نایه‌تیکی تردا ئاماژه بهم مانایه ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿والله الذي أرسل
الرياح فتثير سحاباً فسقناه الى بلد ميت، فأحيينا به الارض بعد
موتها، كذلك النشور﴾ (فاطر: ۹)

به رواله‌ت نایه‌ته‌که ئاماژه به‌وه ده‌کا که باران له ئاسمانه‌وه ده‌باری،
وه‌لی واقیع نه‌ویه تیشکی خۆر له ده‌ریاکان ده‌داو هه‌لمیان لی پیدایه
ده‌بی، هه‌لم به‌رز ده‌بیته‌وه بۆ به‌رزایی و هه‌ور دروست ده‌بن نه‌جار له
هه‌وره‌که‌وه باران ده‌بار، واته هه‌لمه‌که ده‌بیته‌وه ئاوو قه‌تره قه‌تره
ده‌پژیتته‌وه سهر زه‌وی. که‌وابوو مه‌به‌ست به ئاسمان به‌رزایی یه، ده‌گوتری
﴿كل ما سماك او علاك فهو سماء﴾ هه‌رچی له ژوورته‌وه بی نه‌وه
ئاسمانی تۆیه.

به‌کورتی خودا ئیوه دووا مردن زیندو ده‌کاته‌وه، وه‌کوو چۆن دوا
وشک بوون و ره‌ق هه‌لاتنی زه‌وی به هۆی بارانه‌وه نه‌و زه‌وییه سوته‌مه‌رۆیه
سهر له نوێ شین ده‌بیته‌وه و ژیانی تیده‌گه‌ریتته‌وه!

﴿والذي خلق الازواج كلها﴾ په‌روه‌دگار خودایه‌کی وه‌هایه له
هه‌موو جۆره شتێک نیرو می ی خولقاندوه نیرو می بنه‌مای ژیانه،
هه‌موو زینده‌وه‌ریک نیرو می ی هه‌یه، ته‌نانه‌ت هه‌موو خانه‌یه‌ک
تایبه‌ته‌ندی نیرو می ی تیدایه، نه‌ک هه‌ر نه‌وه به‌لکوو گه‌ردیله پێک
هاتوه له نه‌له‌کترون و پرۆتۆن. که (سالبو موجه‌ب)ن

یەکیکی تر لە نیشانەى خودایەتى پەروەدگار ئەوێه: کە ھۆکاری سواری بۆ رەخساندوون، دەفەرموی: ﴿وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْفَلَکِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ﴾ پەروەدگار خودایەکی وەھایە بۆ ئێوەی رەخساندووە ھۆکاری سواری، لە دەریادا کە شتی و لە ھەوادا بەلە فەرە و لە وشکانی دا ترومبیل و شەمەندەفەر و گالیسکە و چەند شتیکی تریش. ھەروەھا لە ئاژەلێشدا حوشتی بۆ ئێوە رام کردووە بۆ ئەوێ بیکەنە ئامیڤی سواری و بارەبەر.

دەلێن: وشەى (الانعام) مەجازە، ذیکری کوللە مەبەست جوژنە. چونکە لە ناو ئاژەل دا تەنھا حوشت بە کەلکی سواری دى، ئاژەلەکانی تر: کە رەشە و لاخ و بزە و مەرە بە کەلکی سواری نایەن پەروەدگار بە قودرەت و فەزل و ئیحسانى خۆى حوشتی بۆ ئادەمیزاد رام کردووە، سواری دەبن شیرى دەخۆنەو، گۆشتى دەخورى، کەلک لە کولکی وەرەگیرى.

لە نایەتەکەى ئێرەدا ئاماژە بۆ ئەو کراوە: کە ھۆکاری سواری، حوشت و کەشتى یە. وەلى لە نایەتیکى تردا ناوی چەند شتی تر دەھێنى و ئاماژە بۆ ئامیڤى تازە پەیدا بووی سواری دەکا. دەفەرموی: ﴿وَالْخَيْلِ وَالْبِغَالِ وَالْحَمِيرِ لَتَرْكَبُوها وَزِينَةً، وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ (النحل: ۸) ئەوێ تا بە رستەى ﴿وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ ئاماژە بۆ بەلە فەرە ترومبیل و شەمەندەفەر و ھەموو جوژە ئامیڤیکى تازە پەیدا بوو دەکا.

هەموو پر حىكمەتن ، شتىك ناكا بى حىكمەت بى . كەسىك شىاوى
 ھىدايەت بى ، خودا ھىدايەتتى دەدا بۆ رىبازى ھەق و راست . لە
 ناكامىش دا دەياختە ناو بە ھەشتى رازاۋە ھە . كەسىكىش بە ويستى خۆى
 رىبازى گومرايى ھەلبىزىرى شىاوى گومرابوون بى ، خودا گومراي دەكاو
 سەرەنجامىش دەياختە ناو دۆزەخە ھە ، ئەوانە : كە رىبازى گومرايى
 ھەلدەبىزىرن سەمكارو موشرىكن رۆژى قىامەت شەفاعەتكارىان نيە و
 كەس ناتوانى سزايان لى دوورىختە ھە .

نايەتە كە تەشكىدو تەقرىرى ئاياتى پيشوو دەكاتە ھە : كە دەفەرموى :
 ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِيفٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
 بَوكِيلٌ﴾ (الشورى: ۶۰) .

دلدانە ھە تەسەللا ھىنانى پىغەمبەرە (ﷺ) : كە بە ھەلوئىستى
 قورەيشىيە كان دلتەنگ نەبى ، كورتەى قسە ئەو ھە بە پىغەمبەر
 دەفەرموى : خەفەت بە ھەلوئىستى نالەبارو ئيمان نەھىنانى قورەيشىيە كان
 مەخۆ ، ھىدايەت و گومرا كردن بە دەست خودايە و بەويستى ئەو
 دىنەكايە ھە ، كەسىك لە زانىارى ئەزەلى خودادا بەختە ھەربى ئيمان
 دەھىنى ، كەسىكىش بەد بەختى بۆ نوسرابى ، پشت لە بانگەوازی يەكەت
 ئەلدەكاو بە گومرايى خۆى دەمىنىتە ھە وەكوو لە نايەتتىكى تردا
 دەفەرموى : ﴿فَلْعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ عَلَىٰ أَثَرِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ
 أَعَالَا﴾ (الكهف: ۶۸) . بۆيە پەرۋەدگار فەرمان بە پىغەمبەر (ﷺ) دەكا : كە

أكبر) ی ده کردو نه مجار نایه تی ﴿سبحان الذی سخر لنا هذا وما كنا له مقرنین وانا الی ربنا لمنقلبون﴾ یی ده خوینده وه، نه مجار ده یفه رموو خودایه! من داوات لی ده کمم نه م سه فهره م مایه ی خیرو ته قوابی، کرده وه کانم جیگای ره زامه ندی تویی، خویه! سه فهرم بو ئاسان بکه ی، دورم بو نزیک بکه یه وه ، خودایه! نه تو هاو دهنگو هاوه لئی له سه فهردا چاو دیرو پاریزگاری مالو مندالئی، خودایه هاوده نگمان به له سه فهردا، پاریزگارمان به له مال وه ناگات له خاوو خیزانمان بی..

هه ندی له موشریکه کان فریشته ده په رستن

وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُبِينٌ ﴿١٥﴾ أَمْ اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَأَصْفَانَكُمْ بِالْبَنِينَ ﴿١٦﴾ وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ﴿١٧﴾ أَوْ مِنْ يَنْشَأُ فِي الْحِلْيَةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ ﴿١٨﴾ وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمَنِ إِنِ شَاءَ أَشْهَدُوا خَلَقَهُمْ سَتُكْتَبُ

شَهِدْتُهُمْ وَيُسْأَلُونَ ﴿١٩﴾ وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبَدْنَاهُمْ
 مَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿٢٠﴾ أَمْ أَلَيْنَاهُمْ
 كِتَابًا مِنْ قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ ﴿٢١﴾ بَلْ قَالُوا
 إِنَّا وَجَدْنَاهُ آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَرِهِمْ مُهُتَدُونَ ﴿٢٢﴾
 وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا
 إِنَّا وَجَدْنَاهُ آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَرِهِمْ مُقْتَدُونَ ﴿٢٣﴾
 ﴿ قُلْ أُولَٰئِكَ جِئْتُكُمْ بِأَهْدَىٰ مِمَّا وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ آبَاءَكُمْ قَالُوا
 إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿٢٤﴾ فَانْقَمْنَا مِنْهُمْ فَاَنْظُرْ كَيْفَ
 كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٥﴾

لهوه پیش نهوهی رونکردهوه: که موشریکه کان دان بهوه دا ده نین که
 خودا به دیهینهری ناسمانه کان و زهوییه، نه مجار نهوه بهیان ده کا، که نهو
 موشریکانه هه لوئیستیان پیچه وانهی نهو شیعتراف و دان پیانانهیه، نهوه تا
 نیدیعیای نهوه ده کهن: که فریشته کچی خودان، ههر بهوه نده نهوه ستاون:
 که مندالیان پال خودا داوه، به لکوه له دیدگای نهو باره کومه لایه تییه
 خویانهوه که کچیان له کور نزمتر ده بینی، کچیان پال داوه!! نیتر لهم

کۆمه‌له نایه‌ته‌دا په‌روه‌دگار ره‌دی‌ان ده‌داته‌وه، نه‌جار شو‌به‌ه و گومان‌یک‌ی تری موشریکه‌کان باس ده‌کا: که ده‌لّین: عیباده‌ت‌کردنی ئیمه‌ بۆ فریشته‌کان به‌ ویستی خودایه، لهم رووه‌ په‌روه‌دگار ره‌دی‌ان ده‌داته‌وه به‌وه : که ده‌عواکه‌یان بی‌ بناغ‌یه‌و هیچ به‌لگه‌یه‌کیان به‌ ده‌سته‌وه نیه‌ جگه‌ له‌ لاسایی کردنه‌وه‌یه‌کی سه‌ت‌حی و کویرانه‌ بۆ باوک و بایرانیان. نه‌وانه‌ نه‌قام و درۆزن، ده‌ق ده‌شو‌به‌ینه‌ نه‌و گهل و نه‌ته‌وانه‌ی پیشوویان: که خودا له‌ ناوی بردن و تاسه‌وای برینه‌وه، ده‌فه‌رموی:

﴿وجعلوا له من عباده جزءاً ان الانسان لکفور مبین﴾ نه‌و موشریکه‌ نه‌قام و سه‌ر ره‌قانه‌ هر چه‌نده‌ دان به‌وه‌دا ده‌نّین: که به‌دی‌هین‌ه‌ری تاسمانه‌کان و زه‌وی (الله) یه‌ که‌چی مندالّیان پال داوه، ده‌لّین: فریشته‌ که‌چی خودان لهم رووه‌وه: که مندالّ به‌شیکه‌ له‌ باوکی!

به‌راستی ناده‌میزاد سپله‌و پیننه‌زانه‌ به‌رام‌به‌ر نیعمه‌ته‌کانی خودا، کافرو بی‌ ویزدانه، ئینکاری دیاری ترین نیعمه‌تی په‌روه‌دگار ده‌کا. نه‌قام و نه‌زانه‌ به‌رام‌به‌ر پله‌و پایه‌ی خودایه‌تی، زات و صیفاتی خودا نازانی، له‌ ریژی فریشته‌ش کم ده‌که‌نه‌وه به‌وه که به‌ میینه‌یان حسیت ده‌که‌ن، چونکه‌ له‌ دیدگای نه‌وانه‌وه میینه‌ له‌ نی‌رینه‌ که‌مه‌تر بووه!

بۆیه‌ په‌روه‌دگار به‌ توندی نا ره‌زامه‌ندی خۆی راده‌گه‌یه‌نی‌و ده‌فه‌رموی: ﴿ام‌تخذ مما یخلق بنات وأصفاکم بالبنین﴾؟ واته: که ئیوه مندالّ وه‌پال خودا بده‌ن، نه‌وه‌ی لی وه‌دی دی: که له‌ نیوان نی‌رو می‌ دا به‌شه‌ میینه‌که‌ بۆ خۆی هه‌ل‌بگری‌و به‌شه‌ باشه‌که: که ره‌گه‌زه‌ نی‌رینه‌که‌یه ته‌فسیری ره‌وان

بۆ ئیوه بی؟ جا چۆن ئەمە دەگونجی و کە ی راست و ره‌وا یه خودا بۆ خۆی به‌دییه‌نهریی و له ناو دروستکراوه‌کانی دا به‌شه خراپه‌که‌ی بۆ دابنری؟ وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ئاماژه به‌وه ده‌کاوه‌ده‌فرموی: ﴿الکفر الذکر وله الاثنی، تلك اذا قسمة ضیزي﴾ (النجم: ۲۱-۲۲) دابه‌ش‌کردنیکی سته‌مکارانه‌یه، شتیك بۆ خۆت به‌ خراپی بزانی، بۆ خودای به‌ ره‌وا بزانی، له دیدگای عهره‌به‌کانی نه‌و رۆژگاره‌وه، به‌ل‌کوو له دیدگای زۆربه‌ی کۆمه‌لانی ئاده‌میزادی نه‌و رۆژگاره‌و پێشوو تریشه‌وه ئافره‌ت به‌ ره‌گه‌زیکی بی نرخ سه‌یر ده‌کرا، ته‌نانه‌ت له هه‌ندی کۆمه‌لگا و لات دا پێیان وابوو ئافره‌ت مرۆ ئیه‌و نابێ مامه‌له‌ی ئاده‌میزادانه‌ی له‌گه‌ڵ دا بکری. له هه‌ندی کۆمه‌لگا دا ئافره‌ت به‌ ره‌گه‌زیکی پیسو زیانه‌ خرو له‌ قه‌لهم ده‌دراو مافی قسه‌ کردنیان لی یاساغ کردبوو. موشریکه‌کانی عهره‌بیش هیچ ریزو نرخ‌یکیان بۆ ئافره‌ت دانه‌ده‌ناو پێیان وابوو هه‌بوونی کچ له‌ خیزان دا مایه‌ی سوکایه‌تی و په‌ستییه‌ بۆ بنه‌ماله‌، ره‌وا یه‌ زینده‌به‌چال بکری.

﴿واذا بشر أحدهم بما ضرب للرحمن ظل وجهه مسوداً وهو كظیم﴾ نه‌گه‌ر مزگینی بدری به‌ یه‌کیك له‌و موشریکه‌ عهره‌بانو پێیان بگوتایه: خیزانت کچی به‌وه‌له‌د هیناوه، نه‌وه‌ی بۆ خودای به‌ ره‌واده‌زانی پال خودی خۆی بدرایه، ده‌مو چاوی ره‌ش هه‌ل‌ده‌گه‌راو جۆش داده‌ما، غه‌مو خه‌فه‌ت دا یه‌د‌ه‌گرت و روناکایی له‌ ده‌رونی ده‌پراو ژیا نی له‌ پێش چاو تال ده‌بوو له‌ داخی نه‌وه: که کچی بووه، ده‌ی چۆن شتیك بۆ خۆتان پیتان ناخۆش بی بتانی و ه‌پال په‌روه‌دگاری ده‌ده‌ن؟!

له نایه تیکی تردا ناماژه بهوه ده کاو ده فهرموی: ﴿واذا بشر احدهم بالانثى ظل وجهه مسوداً وهو كظيم﴾ ، یتواری من سوء ما بشریه ایمسکه علی هون ام یدسه فی التراب ﴿النخل: ۵۸-۵۹﴾ له ژیر چه تری ئهم یاسا رزیوه دا چهند ستم له نافرته کراوه؟ چندان کچۆله ی شلک و ناسک ، زینده به چال کراون؟! ئاوا به درێژایی میژوو ههر چه رخه و به ناویکه وه ستم له ره گهزی نافرته کراوه، مه گهر ئه کاتانه : که یاسای ئیسلام بالا دهست بووبی و به پی ی بهرنامه ی خودا مامه له ی له گه ل دا کرابی.

﴿او من یشأ فی الحلیة، وهو فی الخصام غیر مبین﴾ ئه وه به چ عه قلیک مندا ل وه پال خودا ده ده ن؟ له ناو مندا لیش دا جوړیک وه پال خودا ده ده ن: که بی کاره و بی وه ج و بی ده سه لاته، توانای شهرو بهرگری نیه، له کاتیک دا ئه وان له کو مده لگایه ک دان شانازی ده که ن به کوړو کوړو سیمینار ده گیړن بو پاله وان و شه پرکه رانیان، هه لبه ته پهروه دگار له دیدگای خو یانه وه مونا قه شدیان ده کا، به وه خه جالتیان ده کا: که شتیک بو خو یان پییان ناخۆشه، پال خودای ده ده ن ئه وان که ههر مندا ل پال خودا ده ده ن با جوړه باشه که ی وه پال بده ن !! ئای که نه فام و که وده ن، که بی هه ست و شعورن!!؟

نایه ته که ناماژه بو دل نهرمی نافرته ده کاو لایه نی ههستی ناسک و سۆزو خۆشه ویستی تی دا زه ق ده کاته وه، ئه وه ده چه سپینی: که هه میشه نافرته ههزی له خۆ جوان کردن و نارایش ههیه، ئه وه ش ده گه یه نی: که خۆ خشل دار کردن به زیرو زیوو پۆشینی ناوړیشم بو نافرته دروسته و بو پیاو هه رامه!

ئه‌جار په‌روه‌دگار به‌ جوړی‌کی تر ته‌نگیان پی‌ هه‌لده‌چنی‌و خو‌یان و
بیرو بۆ‌چونه‌ گنده‌له‌که‌یان له‌ قاقۆزه‌ ده‌پی‌چی‌و به‌ درۆیان ده‌خاته‌وه. ئه‌وان
ئی‌دی‌عای ئه‌وه‌ ده‌که‌ن: که‌ فریشته‌ می‌یین‌ه‌ن ده‌ی ده‌بی‌ ئه‌م بیرو بۆ‌چونه‌ نا
دروسته‌یان له‌ چیه‌وه‌ سه‌رچاوه‌ی به‌ستی؟ به‌ چ عه‌قلێ‌ک فریشته‌کان به‌
می‌ینه‌ ده‌زان‌و به‌ کچی‌ خودایان له‌ قه‌لهم ده‌ده‌ن؟!

یه‌ راستی ئه‌م بیرو بۆ‌چونه‌ی موشریکه‌کان له‌ بوختانه‌ هه‌ره
گه‌وره‌کانیان‌ه‌و به‌ ناره‌وا ترین هه‌لو‌یستیان حسیب ده‌کری

ده‌فه‌رموی: ﴿وجعلوا الملائكة الذين هم عباد الرحمن اناثا﴾ ئه‌وانه‌ی
وایان داناوه: ئه‌و فریشتانه: که‌ به‌نده‌ی خودان می‌یین‌ه‌ن، چ به‌لگه‌یه‌کیان
به‌ ده‌سته‌وه‌یه‌ به‌ چ عه‌قلێ‌ک ئه‌و بیرو بۆ‌چونه‌ راده‌گه‌یه‌ن؟! چۆن
جه‌ساره‌ت ده‌که‌ن و ده‌وێرن ئه‌و بوختانه‌ گه‌وره‌یه‌ بکه‌ن؟! چاویان پی‌
که‌وتوون؟! ئاگاداری دروستکردنیان بوون؟ کوا به‌لگه‌یان؟

﴿اشهدوا خلقهم﴾ ئایا ئه‌وانه‌ ئاگیان لی‌ بووه: که‌ خودا
فریشته‌کانی دروست کردون، هه‌تا بتوانن شایه‌تی بده‌ن! ده‌ی با تاوانی
ئه‌م؟! وا بی‌ بناغه‌یان له‌ ئه‌ستۆ بگرن

﴿ستکتب شهادتهم ويسألون﴾ ئه‌و شایه‌تیدان و قسه‌ بی‌ بناغه‌یه‌یان
له‌ نامه‌ی عه‌مه‌لیان دا ده‌نوسری‌و روژی قیامه‌ت پرسیاریان لی‌ ده‌کری،
له‌ سه‌ر ئه‌و شایه‌تیدانه‌یان حیسابیان له‌ گه‌ل ده‌کری‌و سزایان ده‌دری.

ئەمە ھەر شەھە کی توندە لە کافرە قورەیشیەکان و ھەموو ئەوانە ی درۆ بە دەم خوداوە ھەڵدەبەستو شتی نەگونجاوی وەپال دەدەن. لە ھەمان کات دا بەلگە یە لە سەر ئەو ە کە داوای بێ بەلگە و نیشانە تاوانە و سزای لە سەرە! ئەجار قورەیشیەکان بیانویکی تر دەھێننەو و بوختانیکی تر ھەڵدەبەستو پاساو بۆ نیمان نەھێنانی خۆیان دەھێننەو. دەیانەوی بە ھەر جۆریک بێ خۆیان لە نیمانھێنان بدزنەو!

دەفەرموی: ﴿و قالوا: لو شاء الرحمن ما عبدناهم﴾ کافرەکان وتیان: ئەگەر خودا بیویستایە ئێمە فریشتە نەپەرستین پەرستشمان بۆ نەدەکردن، دیارە خودا دەیهوی ئێمە بەندایەتی بۆ فریشتە بکەین، ئەگینا لەمپەری دەخستە بەر دەمان و نەیدەهێشت ئەم پەیکەرە لە دارو بەرد تاشراوانە پەرستین کە لە سەر شیوەی فریشتەن. بەم جۆرە فرت و فیل دەخەنە پو، چاو بەستەکی دەکەن و دەیانەوی بەو قسە حەقە شتیکی بەتال بچەسپینن. چونکە ناشکراو نایانە ھەرچی لەم بونەو ەردا دێتە کایەو بەویستی خودایەو خودا ویستی لەسەر پەیدا بونی نەبی نابێ. ئەمە حەقیقەتەو بەلگە نەویستە، وەلی ھەر خودا بە ویستی خۆی ئادەمیزادی وا دروست کردو ە کە بتوانی رێگای ھیدایەت یان رێگای گومرایی بگریتە بەر، فەرمانی پێ کردو ە کە رێگای ھیدایەت پەپرەو بکاو پێ ی رازیە، جلەو گیری کردو ە ئەو ە کە رێگای کوفرو گومرایی بگریتە بەرو ھەرگیز پێ ی رازی نیە، ھەر چەندە مەشیئەتی خودا وا ھاتو ە: کە ئادەمیزاد وا دروست بکاو توانای ھیدایەت وەرگرتن و گومرایی تێدابی، ئەوانە: کە تەفسیری ردوان

ئەو جۆرە ئیدیعیانە دەکەن، چەواشەکاری بەرپادەکەن، ئەوان دلتیانین: که خدا ویستی وایە ئەوان فریشتە بپەرستن، چی دلتیایان دەکا؟! موشریکه‌کان بەم قسەو بوختانەیان چەند تاوانیکیان ئەنجامداوە،

۱. مندالیان بۆ خودا داناوە! خودا پاک و مۆنەزەهە لەوێ.
۲. ئیدیعیای ئەوەیان کردووە: که خودا کچی هەن نەک کۆر.
۳. بە بێ بەلگەو نیشانە ملیان لە بپەرستی و فریشتە پەرستن ناوە.
۴. ئیدیعیای ئەوەیان کردووە: که بپەرستیه‌کیان بەویستی خودایه، ئەگەر خودا بیویستایە فریشتە نەپەرستن ئەو کارەیان نەدەکرد.

بە راستی ئەمە ئەو پەری جەهل و نەفامییان بوو، چونکە پەرەدگار بە درێژایی میژووی ئادەمیزاد پەیتاپەیتا پیغەمبەرانی ناردون، هەموویان پەيامی یەکتاپەرستییان دوپات کردۆتەو، جەلەوگیری لە بپەرستی کردووە، وەکوو دەفەرموی: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ، وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ، فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ، فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ﴾ (النحل: ۳۶) یان دەفەرموی: ﴿وَاسْأَلْ مِنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ آلِهَةً يُعْبَدُونَ﴾ (الزخرف: ۱۷) ئەو موشریکەکانە هەر کاتی بەلگەیان بە دەستەو نەمابی و بۆریان خواردبی پەنایان بۆ ئەم

پاساوه بئی جیییه بردوه و توویانه به ویستی خودا ئیمه فریشته په‌رستی ده‌که‌ین.. وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ئاماژه به‌وه ده‌داو ده‌فه‌رموی:

﴿سَيَقُولُ الَّذِينَ اشْرَكُوا: لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اشْرَكْنَا﴾ (الانعام: ۱۴۸)

ئیت‌ په‌روه‌دگار ره‌دی ئهم بو‌چونه هه‌له‌یه‌یان ده‌داته‌وه‌و ده‌فه‌رموی:

﴿مَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ﴾ ئه‌وان هیچ به‌لگه‌و زانیاریکیان له‌و باره‌وه به‌ده‌سته‌وه نیه ناتوانن ئه‌و ئیدیعا نا‌په‌وایه بچه‌سپینن، ته‌نها ئه‌وه‌نده‌یه ئه‌وان درۆ ده‌که‌ن و له‌ خو‌یانه‌وه قسه‌ی پر‌وپو‌چ و بئی بناغه هه‌له‌به‌ستن، بی‌گومان په‌روه‌دگار فه‌رمان به‌ حق ده‌کا و جله‌و‌گیری له‌ خراپه‌کاری و قسه‌ی ده‌ست هه‌له‌به‌ست و بئی بناغه ده‌کا، قه‌ت رازی نابی‌ به‌نده‌کانی کافرین و فاحیشه‌و تاوانیان تیدا بلا‌و بیت‌وه!

﴿أَمْ أَتَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِنْ قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ﴾ چ به‌لگه‌یه‌کیان به‌ ده‌سته‌وه‌یه له‌ سه‌ر ئهم ئیدیعا‌یه بئی بناغه‌یان؟ ئایا ئیمه له‌ پیش قورئان دا نامه‌یه‌کی تری ئاسمانیمان بو‌ ناردون پشتی پی‌ به‌ستن؟ به‌لگه‌یه‌کی بر‌وا پیکراویان لایه ئیعتیما‌دی بکه‌نه‌سه‌ر؟ چ ئایین و ری‌سا‌و یاسایه‌ک فه‌رمان به‌وان ده‌کا: که‌ غه‌یری خودا به‌ه‌ستن؟! هه‌له‌به‌ته ئه‌وان هی‌چیان به‌ ده‌سته‌وه نیه، هیچ به‌لگه‌یه‌کیان لایه!

﴿بَلْ قَالُوا: إِنْنا وَجَدْنَا أَبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّهْتَدُونَ﴾ به‌لکو هه‌ر ئه‌وه‌نده‌یان به‌ ده‌سته‌وه‌یه: که‌ ده‌لێن: ئیمه با‌وک و با‌پیری خو‌مانان دیوه بته‌هرسییان کردوه، فریشته‌یان په‌رسته‌وه، ئیمه لاسایی

ئەوان دەکەینەو، شوینیان کەوتووین، بست بە بست پەیرەوی ریبازی
پیشینانی خۆمان دەکەین!! نای لەم نەفامییە! نای لەو بێ عەقڵی و کەو
دەنی یە! بیرو هۆشیان جام بوو و چاوی دڵ و هیزی بیری خۆیان لە کار خستون!!

ئیسلام دژی ئەم جۆرە هەلس و کەوتانەیه، هەگیز لاسایی کوێرانە
پەسند ناکا. ئیسلام پەيامی نازاد یخوازی و بێ فراوانی و تێفکرینە، رازی نیە
مرۆڤ بیرو هۆشی خۆی داخا و کوێرانە بکەوێتە پێ مەلەو لاسایی باوک و
باپیرانی بکاتەو! پێویستە هەموو شتێک بە بەلگەو و دەلیل وەرگری و
هەمیشە هەولێ گەیشتن بە حەق و حەقیقەت بدا، بۆ زانی و زانیاری
تێبکۆشی، ئە بونەو وەرد بێتەو و بەلگەو دەلیل بدۆزێتەو! بەم جۆرە
بیرو باوەری خۆی رەچاو بکا....!

ئەجار پەرەدگار ئەو رۆن دەکاتەو: کە ئەم لاسایی کردنەو و
کوێرانە شوینکەوتنە کارو پیشە گەل و نەتەوێکانی رابردوشە، هەموو
گەل و نەتەوێکانی پیشوو ئەو بیرو بۆچون و هەلس و کەوتیان بوو!
دەفەرموی: ﴿و کذلک ما أرسلنا من قبلك فی قریة من نذیر الا قال
مترفوها انا جدنا أباءنا علی أمة وانا علی آثارهم مقتدون﴾ قسەو بیرو
بۆچونی ئەم قوریشیە موشریکانە دەق دەشوبهێتە قسەو بیرو بۆچونی
گەل و نەتەوێکانی پیشوویان، چونکە هەر وابوو هێچ کاتێ ئێمە
پێغەمبەرێکمان نە ناردووە بۆ سەر گەل و نەتەوێک، بۆ سەر شارو
هەریمێک ئیلا کە ناردومانە بانگەوازی مەردومگەلەکە کردووە بۆ
خودا ناسی و یەکتاپەرستی، خێر دەوڵەمەندو دەرەبەگ و بە ناز پەرەو وەرد

بووه‌کانیان، وتوویانه ئییمه باوک و باپیری خۆمانان له سەر نهو بته‌رستی و کوفرو گومرایی یه بینیه، ئییمه شوین پی ی نهوان ده‌که‌وین و به بست له ریبازی نهوان لا ناده‌ین!

بۆیه له نایه‌ته‌که‌دا به تایبه‌تی ناوی (مترفین) به ناز په‌روه‌ده‌کانی هینا، چونکه به زۆری ژيانی خوش و بی چورتم و ته‌نگ و چه‌له‌مه ناده‌میزاد بۆغرا‌ده‌کا و ای لی ده‌کا له خۆی بایی بی و بیر له حه‌قیقه‌ت نه‌کاته‌وه، له په‌یامی خودا ورد نه‌بیته‌وه، له نایه‌تیکی تردا مانای ئهم نایه‌ته دوباره ده‌کاته‌وه و ده‌فه‌رموی: ﴿کَذٰلِكَ مَا اَتٰی الَّذِیْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَّسُولٍ اِلَّا قَالُوْا: سَاحِرٌ اَوْ مَجْنُوْنٌ، اتَّوَصَّوْا بِهِ؟ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَٰغُوْنَ﴾ (الذاریات: ۵۲-۵۳)

ئه‌جار په‌روه‌دگار ولامی پیغه‌مبه‌ره‌کان بۆ نه‌ته‌وه‌کانیان به‌یان ده‌کا و ده‌فه‌رموی: ﴿قَالَ: اَوْ لَوْجِئْتُمْ بِاٰهْدٰی مَا وَجَدْتُمْ عَلَیْهِ اٰبَآءَکُمْ﴾ واته: پیغه‌مبه‌ره‌که‌یان پی ی گوته: ئه‌گه‌ر من په‌یامیکم بۆ هینابن زۆر له نایینی باوک و باپیرانتان باشتربی ئیوه هه‌ر شوین نایینی ناراستی باوک و باپیرانتان ده‌که‌ون؟! نه‌وانیش بی روپامایی وه‌لامی پیغه‌مبه‌ره‌که‌یان دایه‌وه ﴿قَالُوْا: اِنَّا بِمَا اَرْسَلْتُمْ بِهِ کَافِرُوْنَ﴾ وتیان: به‌لێ ئییمه بپروا به‌و په‌یامه‌ ناکه‌ین که بۆتان هیناوین، هیچ شتیک به‌ گوئی ئیوه ناکه‌ین و بانگه‌وازیتان ره‌ت ده‌که‌ینه‌وه، ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر راستیش بکه‌ن ئییمه بپرواتان پی ناکه‌ین، ده‌ستی خۆتان بن سه‌ری خۆتان به‌ده‌ن و یه‌خه‌مان له یه‌خه‌ بکه‌نه‌وه.

وئیمان بهینن، دئنیابن خودا لیخو شبنوی زۆره و فره به ره هه و
 ره هه تی به شی هه موو شتیک ده کا. نمونه ی ئەم نایه ته نایه تیکی تره. که
 ده فه رموی: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ، يُسْجُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ
 وَيُؤْمِنُونَ بِهِ. وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً
 وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ (المؤمن: ۷)
 نه بچار هه ره شه به رامبه ر پته رسته کان ده کاو ده فه رموی: ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا
 مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِیْظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ﴾ نه وانه ی
 بته رستن و چهند بت و صه نه میکیان کردوه به خودا و به ندایه تییان بو
 ده کهن، خودا ناگا دارو چاو دیره به سه ریانه وه. کارو کرده و هیان ده نوی و
 سزاو پاداشتیان ده داته وه، تو نه ی پیغه مبه ر به ر پرس نیت له
 هیدایه تدانیان، تو ناتوانی به زۆره ملی و تو بزی نه وانه بخیه سدر ناین،
 تو ته نها راگه یاندنت له سه ره، حساب و لیگۆلینه وه له گه لیان و سزاو
 پاداشتیان تایبه ته به خودا وه.

مه به سته کانی نیگا و سروه ی په روه دگار بو پیغه مبه ر

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّنُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ
 حَوْلَهَا وَنُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَبَّ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي
 السَّعِيرِ ﴿٧﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ

بیروباوهر دهبی له ناخه وه بنج بهست بوبی، نابی لاسایی کردنه وهی
کویرانه بی، ههر خودا دهزانی کی شیای پیغه مبه رایتی یه

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ

إِنِّي بَرَاءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ ﴿٢٦﴾ إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ

﴿٢٧﴾ وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقِبِهِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢٨﴾

مَتَّعْتُ هَؤُلَاءِ وَءَابَاءَهُمْ حَتَّىٰ جَاءَهُمُ الْحَقُّ وَرَسُولٌ مُّبِينٌ ﴿٢٩﴾

وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ وَإِنَّا بِهِ كَافِرُونَ ﴿٣٠﴾ وَقَالُوا

لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنَ الْقَرَبَاتِ عَظِيمٍ ﴿٣١﴾ أَهُمْ

يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَّعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ

الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَتَّخِذَ بَعْضُهُم

بَعْضًا سَخِرِيًّا وَرَحَّمْتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ﴿٣٢﴾ وَلَوْلَا

أَن يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَّجَعَلْنَا لِمَن يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ

لِبُيُوتِهِمْ سُقْفًا مِّنْ فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ ﴿٣٣﴾
 وَلِبُيُوتِهِمْ أَبْوَابًا وَسُرَرًا عَلَيْهَا يَتَكَبَّرُونَ ﴿٣٤﴾ وَزُخْرُفًا وَإِن
 كُلَّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَّعَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ عِندَ رَبِّكَ
 لِلْمُتَّقِينَ ﴿٣٥﴾

دەربارە‌ی سەبەبنزولی نایەتی ژمارە (۳۱-۳۲) نینو جەریر لە نینو
 عەباسەوە رێوایەتی کردووە دەفرموی: عەرەبەکان وتیان ئەگەر بگوفجی
 ئادەمیزاد بپیته پیغه‌مبەر (ﷺ) ئەو غەیری موحمەد شیواترە بە
 پیغه‌مبەریتی، ئەو بوو وەک قورئان لیان دەگێڕیتەو. دەیانگوت: ﴿لو
 لا نزل هذا القرآن على رجل من القريتين عظيم﴾ (یونس: ۲) مەبەستیشیان
 بە گەرورە پیاوی ئەو دوو شارە (وەلیدی کۆری موغەپرە) لە مەککەو
 (مەسعودی کۆری عەمری (الثقفی)) لە طائف بوو. ئیتر پەرەدگار رەدی
 دانەووە فرموی: ﴿أهم يقسمون رحمة ربك﴾.

نینو لوندیر لە قەتادەو رێوایەت دەکا دەلی: وەلیدی کۆری
 موغەپرەیان ناو نابوو ریحانە‌ی قورەیش، ئەو لە خۆیایی بوو دەیگوت:
 ئەگەر ئەو‌ی موحمەد دەلی راست بێ، دەبایە قورئان یان بۆ من
 بهاتایە خواری، یان بۆ ئەو مەسعودی عەمری (الثقفی) نازل بویایە.
 ئیتر پەرەدگار نایەتی ﴿أهم يقسمون رحمة ربك﴾ نازل کرد.

په‌یوه‌ندی ئەم کۆمەڵە نایەتە بە‌ه‌ی پێشە‌وه لەم رو‌ه‌وه‌یه: لە‌وه‌پێش
 په‌روه‌دگار پشت بە‌ستنی بە‌ لاسایی کردنە‌وه‌و چاولیکەری لە‌ بواری
 بیروبا‌وه‌ردا پوچ کردە‌وه‌و بە‌ کاریکی نە‌فامانە‌ی لە‌ قە‌ڵەم دا، ئە‌جار لی‌ره‌دا
 بە‌ شی‌وه‌یه‌کی تر دیارده‌ی لاسایی کردنە‌وه‌ ره‌ت ده‌کاته‌وه‌، گە‌نده‌لی ئە‌و
 جو‌ره‌ با‌وه‌ره‌ ده‌چه‌سپێنی، ئە‌وه‌تا هه‌زره‌تی ئی‌براهیم: که‌ بابە‌ گه‌وره‌ی
 پێغه‌مبه‌رانە‌و عه‌ره‌به‌کان به‌ بابە‌ گه‌وره‌ی خۆیانیا‌نی ده‌زانن، به‌ به‌لگه‌وه
 له‌ نایینی با‌وک‌و با‌پیری خۆی ده‌ستبه‌ر دار بو‌و بریاری دا که
 شوینکه‌وتنی به‌لگه‌و ده‌لیل شیا‌وه‌ نه‌ک لاسایی کردنە‌وه‌، ئە‌جار ئە‌وه‌ش
 رو‌ن ده‌کاته‌وه‌: که‌ پشت بە‌ستنی قو‌ره‌یشیه‌کان به‌ لاسایی کردنە‌وه‌و
 کاریکی نا‌شایسته‌یه‌، ده‌بوا‌یه‌ تی‌فک‌رین‌و ورد بو‌ونه‌وه‌ له‌ دروستکرا‌وانی
 خودا بکه‌نه‌ ئاکاری خۆیان‌و بیرو با‌وه‌ریان له‌ سه‌ر بنه‌مای به‌لگه‌و
 ده‌لیل دا‌به‌زایه‌.

به‌ راستی ئە‌وانه‌ هه‌ڵخه‌ڵه‌تا‌ون، به‌ ته‌مه‌نی درێژ‌و نازو نيعمه‌ت‌و
 شوینکه‌وتنی شه‌ه‌وت‌و ئاره‌زو‌ له‌ خۆیان با‌یی بو‌ون، له‌ جیات‌ی
 یه‌کتا‌په‌رستی شوین رێ‌بازی شه‌یتان که‌وتو‌ون، پێغه‌مبه‌ری خودا به‌ درۆ
 ده‌خه‌نه‌وه‌ تانه‌و ته‌شه‌ری ناشرینی لی‌ ده‌ده‌ن، بوختانی بو‌ هه‌لده‌به‌ستن،
 ده‌می‌ک ده‌لێن شاعیره‌، چه‌لی وا هه‌یه‌ ده‌لێن: جادوبازه‌، کاتی وایش هه‌یه‌
 ده‌لێن: که‌ی موحه‌ممەد شیا‌وی پێغه‌مبه‌ریتیه‌؟ که‌سی‌ک شیا‌وی
 پێغه‌مبه‌ریتیه‌، ساماندارو خا‌وه‌ن پله‌و پایه‌بی. ئیتر په‌روه‌دگار ره‌دی‌ان

ده‌داته‌وه ده‌فه‌رموی: خودا بۆ خۆی رزق رۆژی و پله‌وپایه و شانس و به‌خت دابه‌ش ده‌کا. پی‌وه‌رو ته‌رازو و کله‌لبژاردن به‌ ده‌ست خودایه، که‌سیک شی‌اوی پله‌ی پی‌غه‌مبه‌رایه‌تییه که‌ به‌ها نه‌ده‌بی و گیانی و ره‌وشته جوانه‌کان تی‌یدا به‌رجه‌سته بوین.. کالای دونیایی و نازو نیعمه‌ت چ ده‌وریکیان نیه له به‌خشینی پله‌وپایه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری‌تی دا، نه‌گه‌ر له به‌ر نه‌وه نه‌بوايه: که‌ له‌وانه‌یه کوفرو بی‌دینی هه‌موو عالم دابگری، په‌روه‌دگار مال‌و سامانی بی‌شوماری ده‌به‌خشی به‌ کافره‌کان، قالد‌رمه‌و سه‌کۆو دیوارو هه‌لاشی خانوه‌کانیان له زی‌رو زیو ده‌سته‌به‌ر ده‌کرد، به‌لام کالای دونیایی لای خودا چ بایه‌خیکی نیه نازو نیعمه‌تی نه‌پراوه‌و بایه‌خدار نازو نیعمه‌تی قیامه‌ته . نه‌هوش ته‌نها بۆ خودا ناسان و یه‌کتا په‌رستانه.

ده‌فه‌رموی: ﴿واذ قال ابراهيم لایه وقومه انی براء مما تعبدون، الا الذي فطرنی فانه سیه‌دین﴾ نه‌ی پی‌غه‌مبه‌ر نه‌وه بۆ گه‌له‌که‌ت باس بکه: که‌ ئیبراهیم به‌ باوکی و به‌ گه‌له‌که‌ی خۆی گوت من بی‌به‌ریم له‌و بت و سه‌نامانه‌ی ده‌یان په‌رستن و به‌ندایه‌تیان بۆ ده‌که‌ن، من که‌س به‌ خودا نازانم و به‌ندایه‌تی بۆ که‌س ناکه‌م جگه‌ له‌و خودایه‌ی: که‌ منی دروست‌کرده‌وه، نه‌که‌ هه‌ر من به‌لکوو هه‌موو بونه‌وه‌ری به‌دییه‌ت‌ناوه، ته‌نها نه‌و ده‌په‌رستم و به‌س! بی‌گومان نه‌و خودایه هیدایه‌تی من ده‌دا بۆ رییازی حه‌ق و له‌ سه‌ر ئایینی راست و حه‌ق راگیرم ده‌کا: (نه‌مه کاتیک نه‌م مانایه

په‌سند ده‌که‌ین: که (استثناء) ه‌که (متصل) بی. ته‌گەر (استثناء) ه‌که (منقطع) بی ته‌و کاته ماناکه به‌م جوړه ده‌بی، من بی به‌ریم له‌و خودا دروژنانه‌ی نیوه ده‌یانپه‌رستن، وه‌لی ته‌و خودایه‌ی دروستی کردوم ته‌و هیدایه‌تم ده‌داو له‌ سەر حقو راستی راگیرم ده‌کا.

﴿وجعلنا كلمة باقية في عقبه، لعلهم يرجعون﴾ ئیبراهیم به‌رده‌وام بوو له‌ سەر یه‌کتا په‌رستی، ناموژگاری نه‌وه‌کانی خوی کرد: که به‌رده‌وام بن له‌ سەر یه‌کتا په‌رستی په‌یره‌وی ریبازه‌که‌ی بکه‌ن، ده‌ی دانیش‌توانی مه‌که‌که: که خویان به‌ وه‌چه‌ی ئیبراهیم ده‌زانن بوچی له‌و ریبازه‌ راسته‌ لایان داوه؟ خو ه‌میشه له‌ نه‌ته‌وه‌ی ئیبراهیم که‌سانیک ه‌ن به‌رده‌وامن له‌ سەر یه‌کتا په‌رستی و هاوه‌ل بو خودا دانانین. جا ته‌وان: که ئیدی‌عای شوینکه‌وتنی باوک و باپیرانیان ده‌که‌ن، ده‌با شوین ریبازی باوک ه‌گوره‌ی خویان بکه‌ون، یه‌کتا په‌رستی ره‌چاو بکه‌ن. ته‌جار په‌روه‌دگار ه‌ره‌شه له‌ قوره‌یشیه‌کان ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿بل تمتع هؤلاء وأبائهم حتى جاءهم الحق ورسول مبين﴾ به‌لکوو من ژیانی خو‌شو ته‌مه‌نی درئو رزقو روژیم به‌ خشیوه به‌ ته‌وانه‌و باوک و باپیرانیان، ته‌وه‌تا وئپرای کوفرو بی‌دینیان نازو نیعمه‌تان داوئی، ته‌وانیش به‌وه له‌ خویان بایی بون، سەر گهرمی رابواردنن. خویان داوه‌ته ده‌ست شه‌یتان و گوئی بیستی فه‌رمانه‌کانی، له‌ خودا په‌رستی بی ناگا بوون ه‌ته‌ قورثانی پیروزیان بو ه‌ات و پیغه‌مبه‌ری دلسوزو خاوه‌ن موعجیزه‌ی ناشکرا ه‌اته‌ سه‌ریان، بانگه‌وازی کردن بو ئیمان هی‌نانو یه‌کتا په‌رستی. جا ﴿و لما جاءهم الحق قالوا: هذا سحر ته‌فسیری ره‌وان

وئیمان بهیئن، دئنیابن خودا لیخوئشبونى زۆره و فره به ره‌همو ره‌همه‌تی به‌شى هه‌موو شتیک ده‌کا. نمونه‌ی ئەم نایه‌ته نایه‌تیکی تره. که ده‌فه‌رموی: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ، يُسْجُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ. وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ (المؤمن: ۷) نه‌جار هه‌ره‌شه به‌رامبه‌ر پته‌رسته‌کان ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِیْظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ﴾ نه‌وانه‌ی بته‌رستن و چه‌ند بت و سه‌نه‌میکیان کردوه به‌ خوداو به‌ندایه‌تییان بو ده‌که‌ن، خودا ناگا دارو چاو دیره به‌سه‌ریانه‌وه. کارو کرده‌ویان ده‌نوسی و سزاو پاداشتیان ده‌داته‌وه، تو نه‌ی پیغه‌مبه‌ر به‌ر پرس نیت له هیدایه‌تدانیان، تو ناتوانی به‌ زۆره ملی و توپزی نه‌وانه بخه‌یه سهر ناین، تو ته‌نها راگه‌یان دنت له‌سه‌ره، حساب و لی‌کۆلینه‌وه له‌ گه‌لیان و سزاو پاداشتیان تایبه‌ته به‌ خوداو.

مه‌به‌سته‌کانی نی‌گا و س‌روشی په‌روه‌دگار بو پیغه‌مبه‌ر

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّنُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَنُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَبَّ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ﴿٧﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ

نوانمو نوان دیدن به کسیتی خویان هلی بوترن؟! نه خیر نمو کاره
 به دست نوان نیه، ﴿نحن قسمنا بينهم معيشتهم في الحياة الدنيا ورفعنا
 بعضهم فوق بعض درجات﴾ خودا ده فرموی: تیمه رزقو رزقو
 شانمو بهختو پلویایه به سر ناده میزاددا دابش ده کمین، بهرزو
 نرمی له ناریان دا نه نجام ده دین هر کسه بهی ی خویو به گوئی
 حیکمهتو دانایی خومان بهشی ده دین، هر کسه له روانگی
 حیکمهتی خومانموه هیزو تواناو مالو سامانو زانیاریو به هر
 شکومندیو خیرو فیری به سردا دهریزین. کسانیک بهرزو ده کمینو
 همدیک نموی، نم زانا ده کمینو نمو نغان، فلان هژار ده خمینو فلان
 دوله مهند..... هتد نم بهرزو نرمی و جودا وازییه بچی؟ ﴿لِيَتَّخِذَ
 بعضهم بعضاً سخرياً﴾ بۆ نمو هاوکاری یه کتر بکن، بهیه کموه
 کاروباری خویان نه نجام بدن، چونکه نه گهر تیمه یه کسانیمان بختایه
 نتوانیانهوه، له نتوان خویان دا هاریکاریان نده کرد، کسین به گوئی
 کسین نده کرد، نمو کاته یاسای کومه لایمتی و پیکموه زیانیان تیک
 ده چوو! مهبست له به کارهیتانو کار پیکردنی همدیک بۆ همدیک ژیر
 دهستمی و سوکایمتی پیکردنو چوسانهوه نیه، چونکه له تاینی خودادا
 خاوم نیش وه کوو نیش کمر نمرکو واجباتی نه خلایو مادی له سره،
 نابی تعزیهتی کارکر بدلو ستمی لی بکا!

جا که ئەوان دەربارە ی گۆرانی یاسای دونیایی دەسەوێسان و ناتوان
یاسای جیهان بگۆرن، ئەدی ^{بە}ئەرخە له کاری ئیমে دەگرن: که پلەو پایە ی
پێغەمبەریتی دەدەین بە برێک له بەندە کاغان، نایدەین بە کەسانی تر.
ئەوان ناتوان رزق و رۆژی بە یە کسان ی بۆ خۆیان دابین بکەن، چۆن پلە ی
پێغەمبەریتی دابین دەکەن.

﴿وَرَحْمَةً رَبِّكَ خَيْرٌ مَّا يَجْمَعُونَ﴾ بێگومان رەحمەت و نێعمەتی خودا:
که له بەهەشت دا بۆ بەندەکانی داناو زۆر باشتر و بە نرخترە لەو مال و
سامانە ی کۆی دەکەنەو، بەلکوو هەموو نازو نێعمەتی دنیا له چاو نازو
نێعمەتی قیامەت بە هیچ دەژمێردرێ. جا ئەگەر پەرە دگەر هەندێ له
بەندەکانی خۆی هەڵدەبژێرێ و پلەو پایە ی پێغەمبەریتییان پێ دەبەخشی،
لەو فەیز و رەحمەتە بەهرەمەندیان دەکا، ئەو بێگومان ئەو رەحمەتە له
هەموو نازو نێعمەتی دنیا باشترە، چونکه دنیا بە خۆی و نازو
نێعمەتیەو بەسەر دەچێ و تێدەپەرێ، رەحمەت و فەضلی خودا بەردەوام و
نەپراوێ، قەت نەمانی بە سەردانایە. بێگومان دنیا بێ نرخە و
نێعمەتەکانی پایە دار نین.

﴿وَلَوْ لَا أَن يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِمَن يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ
لِيُؤْتَهُمْ سَقْفًا مِّنْ فُضَّةٍ، وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ، وَلِيُؤْتَهُمْ
أَبْوَابًا وَسُرَرًا
عَلَيْهَا يَتَكئون، وَزَخْرَفًا﴾ ئەگەر له بەر ئەو نەبوايە: که هەموو
ئادەمیزادەکان له سەر رێبازی کوفرو بێدینی یە کدیگیر دەبوون و

هه موویان ریبازی کوفرو گومرایییان ده گرتە بەرو دەبوونە دونیا پەرست و
قیامەتیان بەلاوە دەناو کەس موسوڵمان نە دەبوو ئەگەر لەبەر ئەم ھۆیانە
نەبوا، کافرو بێدینە کاغان ھێندە دەوڵەمەند دەکرد بە جۆریک کە
سەقف و ھەلاشی خانووەکانیان پەڕو پلێکانو بەر بیلای مائەکانیان، بەر
بیلای مائەکانیان، دەرگا و پەنچەرە ی خانووەکانیان، کورسی و قەنەفە ی لە
سەر دانیشتنو نارام گرتنیانمان لە زیرو زیوی پالفتە بۆ دەستە بەر
دەکردن، دەسەلاتمان دەدانی بە جۆرەھا نەقش و نیگار مائەکانیان
پرازیننەو ھەو تییان دا رابوین و بگوزەریین و ژیان بە سەر بەرن !

﴿وان كل ذلك لما متاع الحياة الدنيا، و الاخرة عند ربك
للمتقين﴾ ھەموو ئەو نازو نیعمەتانە جگە لەو ھە : کە مەتاعێکی ژیان
دونیا یە و زووبە سەر دەچێ چێ تر نیە، کە مێک لەزەتی لێ وەر دەگرن و
دەپڕێتەو، تەمەن کورت و کەمبایەخە، قیامەت بە ھەموو نازو
نیعمەتەکانیەو ھەو ئەو کەسانە یە ھۆیان لە شیرک و بێدینی پاراستی،
نیمانی تەواوی ھێنابی و یە کتاپەرستی کردبێ، فەرمانبەر داری
خودابووبی، بێگومان نازو نیعمەتی خودا ھەمیشەیی یە و قەت
نابڕێتەو، تاییبەتە بۆ خودا پەرستان و بە میرات دەیاندریێتی!

ترمیزی و ھی تریش لە سەھلی کۆری سەعیدەو ھەریوایەتیان کردو ھە
دەلی: پیغەمبەر فەرمویەتی: (لو ان الدنيا ترن عند الله جناح بعوضة ما
سقى منها كافراً شربة ماء) ئەگەر دونیا لای خودا نرخی بالە

می‌شوله‌یه‌کی ببوایه قومه ئاوئیکی لی نه‌ده دا به کافران.. ئیمامی
 طمبه‌رانی ریوایه‌تیک ده‌گیریتته‌وه ده‌فرمووی: کاتییک پیغه‌مبەر (ﷺ)
 سویندی له خیزانه‌کانی خوارد، عومهری کورپی خه‌تتاب چوو خزمه‌تی،
 دیتی وا پیغه‌مبەر (ﷺ) له سەر حه‌سیره شریک پالی داوه‌ته‌وه،
 حه‌سیره‌که شوینکه‌ی له لاکه‌له‌که‌ی کردبوو، حه‌زهره‌تی عومهر غولبه‌تی
 هه‌لساو فرمیسک له چاوه‌کانی هه‌لپژانه خوار، وتی: ئه‌ی پیغه‌مبهری
 خودا! ئه‌وه قه‌یصهری رۆم و کیسرای ئیران له‌و نازو نیعمه‌ته‌دا ده‌ژین ،
 خۆ تۆ هه‌لبا رده‌ی ئاده‌میزادانی و ئه‌م ژیانه زبهره بۆ ؟ له‌و کاته‌دا
 پیغه‌مبەر (ﷺ) نانیسکی دادابوو، دانیشت و فرمووی: ئه‌وه کورپه‌که‌ی
 خه‌تتاب گومانته‌هه‌س؟ ئه‌جار فرمووی: ئه‌وانه گهل و نه‌ته‌وه‌یه‌کن له
 ژیانی دونیا دا نازو نیعمه‌تیان بۆ پیش خراوه، له ریوایه‌تیکێ تردا
 هاتوه، ئه‌ی عومهر ئه‌وه تۆ رازی نابی ئه‌وان دونیا‌یان هه‌بی و ئیمه
 قیامه‌تمان هه‌بی؟

وہزع و حالی نہوانہی رو لہ ذیکری خودا و مردہ‌گیرن ، دل دامہ‌زrandنی
پیغہ مہر لہ سہر بانگہ‌وازی یہ کہی

وَمَنْ يَعِشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقِيضْ لَهُ شَيْطَانًا
فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ﴿٣٦﴾ وَلِيَنَّهُمْ لِيَصُدُّوهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ
أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ ﴿٣٧﴾ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَلَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ
بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَيَنْسُ الْقَرِينَ ﴿٣٨﴾ وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ الْيَوْمَ
إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنَّكُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٣٩﴾ أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ
الصُّمَّ أَوْ تَهْدِي الْعُمْى وَمَنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٤٠﴾
فَإِمَّا نَذْهَبَنَّ بِكَ فَإِنَّا مِنْهُمْ مُنْتَقِمُونَ ﴿٤١﴾ أَوْ نُرِيَنَّكَ الَّذِي
وَعَدْنَاهُمْ فَإِنَّا عَلَيْهِمْ مُّقْتَدِرُونَ ﴿٤٢﴾ فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِي أُوحِيَ
إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٣﴾ وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَّكَ وَلِقَوْمِكَ
وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ ﴿٤٤﴾ وَسَأَلَ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا
أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ آلِهَةً يُعْبَدُونَ ﴿٤٥﴾

په‌یوه‌ندی ئەم کۆمه‌له‌ ئایه‌ته به‌ ئایه‌ته‌کانی پێشموه‌ ئه‌وه‌یه: له‌وه
پیش په‌روه‌دگار ئه‌وه‌ی به‌یان کرد: که مال و سامان مه‌تاعی دونیا به‌ زوو
به‌ سهر ده‌چی، ئەه‌جار ئاده‌میزاده‌کان ئاگادار ده‌کاته‌وه: که وریابن مال و
سامان زیکری خودایان له‌ بیرنه‌باته‌وه، چونکه هه‌رکسێ باوه‌شی به‌ دنیا
دا کرد، خودای له‌ بیر ده‌چیته‌وه ده‌بیته هاونشین شایه‌تینی و گومرا‌بوو
گومرا‌که‌ر، بۆ خۆی له‌ رێبازی هیدایه‌ت لا ده‌او که‌سانی دیکه‌ش
گومرا‌ده‌کات، جا له‌ رۆژی قیامت دا ئه‌و ئاده‌میزاده‌ کافرو گومرا‌یه‌ له
شه‌یتانه‌که‌ی خۆی ده‌ستبه‌ر دار ده‌بی، یه‌خه‌ی خۆی لی داده‌ درێ به‌لام
ئه‌و ده‌ستبه‌ردار بوونه له‌ یه‌کتری دادیان نادا، هه‌ردووکیان له‌ دۆزه‌خ دا
عه‌زاب ده‌چیژن.

وێرایی کوێری و بی ئاگاییان له‌ زیکری خودا که‌رو کوندیشن، هه‌یج
نابیس و هه‌یج نابین، له‌ هه‌موو رویه‌که‌وه له‌ گومرا‌یی یه‌کی ناشکرادان،
بانگه‌وازی پێغه‌مبه‌رکاریان تی ئا‌کا، چونکه نامیری دیت و بیستنیان له
کار که‌وتوه، ئەه‌جار په‌روه‌دگار دلنه‌وایی پێغه‌مبه‌ر ده‌کا و دنیای ده‌کا:
که‌ تۆله‌ی رو وهرگێران له‌ زیکری خودا و لاسارییان لی ده‌ستینی، دره‌نگ
یا زوو له‌ ماوه‌ی ژیا‌نی پێغه‌مبه‌ر دا یان دا له‌ دنیا ده‌رچوونی ئه‌و
تۆله‌یه‌یان لی ده‌کاته‌وه..

ئه‌ه‌جار فه‌رمان به‌ پێغه‌مبه‌ر ده‌کا: که‌ پابه‌ندی فه‌رمانی خودایی و
به‌رده‌وام بی له‌ سهر بانگه‌وازییه‌که‌ی، چونکه رێبازه‌که‌ی رێبازیکی هه‌ق و

راسته، په‌پره‌وو پرؤگرامه‌که‌ی قورئانی پیروژه، نه‌مه‌ش نیشانه‌ی شکۆمه‌ندییه بۆ خودی پیغه‌مبهر خۆی و نه‌ته‌وه و ئوممه‌ته‌که‌ی رۆژی قیامه‌تیش پرسیار له ئوممه‌ته‌که‌ی ده‌کری ده‌باره‌ی قورئان چۆن ریزیان لی گرتووه و به‌پیرییه‌وه چون.

نه‌جار ئه‌وه رون ده‌کاته‌وه: که‌ه‌تپه‌رستی هه‌ر له‌ یاسای نیسلامو په‌یامی پیغه‌مبهر یاساغ نیه، به‌لکو له‌ هه‌موو ئاینیکی ئاسمانی دا، له‌ سه‌ر زوبانی هه‌موو پیغه‌مبهران به‌تپه‌رستی یاساغ بووه، هه‌موو شه‌ریعه‌تییکی ئاسمانی و گشت فروستاده‌کانی خودا دژی وه‌ستان. ده‌فه‌رموی: ﴿ومن یعش عن ذکر الرحمن نقیض له‌ شیطاناً، فهو له‌ قرین﴾ هه‌ر که‌سیک رو له‌ په‌یامی قورئان وه‌رگێری و خۆی بی ناگا بکاو له‌ ماناو مه‌به‌سته‌کانی قورئان ورد نه‌بیته‌وه، پابه‌ندی په‌یامی قورئان نه‌بی و نه‌یکاته‌ په‌پره‌وو پرؤگرامی ژیا‌نی خۆی، ئه‌وه ئیمه‌ شه‌یتانیکی بۆ راست ده‌که‌ینه‌وه ده‌نه‌ ده‌نه‌ی بداو گومرای بکا، ئه‌و شه‌یتانه‌ به‌د فه‌ره‌ هه‌میشه‌ له‌گه‌لی دایه، لی‌ی جیا نابیتته‌وه، خراپه‌ی له‌ پیش چاو جوان ده‌کا، هه‌لیده‌دی‌ری، له‌ ناو زلکاوی گومرای و کوفرو بی‌دینی دا هه‌میشه‌ په‌له‌ کوته‌ی ده‌بی!

مه‌به‌سته‌که‌ ئه‌وه‌یه: که‌سیک بزانی قورئان حه‌قه‌و خۆی لی گێل بکا، ئه‌وه له‌ گومرای دایه‌و ریبازی هیدایه‌تی لی گوم بووه، ماکی هه‌موو تاوانیک دنیا په‌رستی یه‌و باوه‌ش به‌ دنیا‌دا کردن و تیکه‌لاو بوون له‌گه‌ل

دونیا په‌رستان نیشانه‌ی گومرپابوون و کارِیکِی خه‌ته‌ره! نایه‌ته‌که ناماژه‌ی
 نه‌وه‌ی تیدایه: که هه‌موو ناده‌میزادیک شه‌یتانیکی هه‌یه، وه‌کوو له
 نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿وَقِضْنَا لَهُمْ قَرْنًا﴾، فزینوا لهم ما بین
 ایدیهم وما خلفهم ﴿نصت: ۲۵﴾ له جه‌دیشی سه‌حیحی موسلیم دا هاتووه،
 ده‌فرموی: له‌گه‌ل هه‌موو موسولمانیک دا شه‌یاتینی یه‌ک هه‌یه،
 دهنه‌ده‌نه‌ی ده‌دابۆ خراپه‌کاری بیگومان شه‌یتان وه‌کوو خوین به‌ ناو
 جه‌سته‌ی ناده‌میزاددا دیوو ده‌چی.

﴿وَأَنَّهُمْ لِيَصُدُّوهُمْ عَنِ السَّبِيلِ، وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ﴾ نه‌و
 شه‌یاتینی یانه‌ی: که هاوه‌لی ناده‌میزادن و خودا دایناون ببنه هاوشانی
 نه‌وانه‌ی خو‌یان له یادی خودا گیل ده‌که‌ن، گوی به‌ په‌یامی قورثان ناده‌ن و
 خو‌یانی لی غافل ده‌که‌ن. نه‌و شه‌یاتینی یانه ناده‌میزاده‌کان به وه‌سه‌سه‌و
 ختوکه له ری‌بازی حه‌ق و راستی لاده‌ده‌ن، به‌فرت و فیل کافرو گومرپایان
 ده‌که‌ن، ناده‌میزاده کافرو گومرپابووه‌کانیش وا ده‌زانن له سهر حه‌ق و
 ری‌بازی راستیان گرتوته به‌ر . روژ دوی روژ پتر کوفرو بی‌دینیان له لا
 شیرین ده‌بی ﴿حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ: يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بَعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ
 فَبئسَ الْقَرِينُ﴾ هه‌تا روژی قیامه‌ت را ده‌بی و نه‌و کافره مالویرانه دیته
 به‌ر ده‌ستمان و دزانی چۆن قوری به‌ سهر خو‌ی دا کردوه و چۆن به‌د به‌ختی و
 چاره ره‌شی بو خو‌ی کیش کردوه، جا نه‌و کات یه‌خه‌ی خو‌ی له
 شه‌یتانه‌که‌ی داده‌پری و په‌نچه‌ی په‌شیمانی ده‌گه‌زی و رو ده‌کاته
 شه‌یتانه‌که‌یی و ده‌لی: ئای خوژگه‌ نیوان من و تو به‌ نه‌ندازه‌ی دوری
 ته‌فسیری ره‌وان

خۆره‌ه‌ل‌ات و خۆر ئاوا بوايه. هيچم به قسه نه‌کردیتایه، به راستی شه‌یتان هاوه‌لیکی خراب و ناپه‌سنده بۆ ئاده‌میزادو له شه‌ر به‌و لاهه خیری لی نابینی! نه‌جار بۆ زیده ته‌عذیبو ریسواکردن به‌و ئاده‌میزاده چاره ره‌شانه ده‌گوتری: ﴿ولن یفعلکم الیوم اذ ظلمتم أنفسکم انکم فی العذاب مشرکون﴾ نه‌مپۆ نه‌و خۆزگه خواستو بریا گوتنه هیچ سودو قازانجی‌کتان پی ناگه‌یه‌نی، چونکه ئیوه له دونیادا سته‌متان له خۆتان کردوه و ریگه‌ی گوم‌پاییتان گرتبوه به‌ر، هاو به‌شی بوونتان له سزادا سودتان پی ناگه‌یه‌نی، تۆزقالیک عه‌زابتان لی کم ناکریته‌وه، هر یه‌که‌تان سزای خۆی وه‌رده‌گریو له تاو نازاری خۆی ناگای له حالێ نه‌وی تر نیه مادام له هۆکاری سزاکه‌دا هاوبه‌ش بوون، ده‌بی له خودی سزادانه‌که‌ش دا هاوبه‌ش بن. نه‌جار په‌روه‌گار دلنه‌واپی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌کاوه‌ی بۆ رون ده‌کاته‌وه: که بانگه‌وازییه‌که‌ی کار له‌و دلره‌قانه‌ نا‌کاوه‌ی نیه‌نی پی ناهینن، ده‌فه‌رموی: ﴿أفأنت تسمع الصم أو ته‌دی العمی ومن کان فی ضلال مبین﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست! نه‌و کافرا‌نه‌که‌پو کوندن، قسه‌ی حق نابیستن، کوێرن موعجیزه‌ی تۆ نابینن، جا که‌وابی نایا تۆ ده‌توانی په‌یامی خۆت بگه‌یه‌نی به‌و جوژه‌که‌سانه‌و هیدایه‌تیان بده‌ی؟! نه‌وان که‌پو گوم‌پان، له گوم‌پایه‌کی ناشکرادان، تۆ که‌ی ده‌توانی شاره‌زیان بکه‌ی بۆ ری‌بازی پی‌روزی ئیسلام، نه‌مانه: که نه‌وه حالو وه‌زعیانه نه‌تۆ ناتوانی هیدایه‌تیان بده‌ی.

ئەو کافرانەچاوی دلیان کویره، هیچ نابیستن و هیچ نابینن، چەندێک
تۆ بانگەوازییان بکە ی بۆ ئیمان هیئان، ئەوان پتر شیلگیر دەبن،
گومراپوونەکیان زیاد دەکا! بەلام دلتیا بە ئیمە لە بیریان ناکەین و
تۆلەیان لی دەستێنین و بەسەریانەو ناچی!

﴿فأما نذهب بك فانا منهم منتقمون أو نرينك الذي وعدناهم فانا
عليهم مقتدرون﴾ زوو یان درەنگ تۆلەیان لی دەکەینەو، بەمۆرە یان بە
تەواوی تۆ لە ناودا هەلئەگرین و دەتەرینین ئەوسا ئیمە تۆلەیان لی
دەکەینەو، یا خود پیش ئەو ی گیانت بکیشین هەندی لەو هەرەشەنە ی
لیمان کردون دەیانەینەدی و نیشانە دەدەین، بێگومان ئیمە هیزو
توانای رەهامان هەیه بە سەریان دا، بێگومان ئیمە دەسەلاتی رەهامان
هەیه، هەر کاتی بمانەوی سزایان دەدەین، کەس نیە بتوانی کۆسپ و
تەگەرە بخاتە بەر ویستەکانمان!

﴿فاستمسك بالذي أوحى إليك، انك على صراط مستقيم﴾ ئە ی
پێغەمبەر! ئەتۆ پابەندی ئەو قورئانە بە: کە بە نیگا بۆت نێردراوە،
بێگومان تۆ لەسەر رێبازیکی راست و حەقی، پەپەرەو پڕۆگرامت مایە ی
بەختەوهری ژیا نی دوتیا و قیامەتە، خوشی و سەر فرازی هەردوو جیهانت
بۆ دەستە بەر دەکا، تۆ پەییامی خۆت بگەینەو بانگەوازی خۆت
بلاوبکەرەو، ئەو ی لە ئەستۆی تۆدایە گەیانندنەو بەس!

﴿وانه لذكر لك و لقومك و سوف تسألون﴾ بیگومان قورئان
مایه‌ی شهره‌ف و شکۆمه‌ندییه بۆ خۆت و بۆ قورپه‌یشیه‌کان به تایبه‌تی و بۆ
هموو عەرب به گشتی، چونکه به زمانی ئەوان نازل بووه، له‌وه به‌ولاره
له قیامت دا پرسیارتان لی ده‌کری ده‌رباره‌ی ئەم قورئانه، چۆن به
پیریوه چۆن و چۆنتان کار پی کردوه، وێنه‌ی ئەم ئایه‌ته ئایه‌تیکی تره: که
ده‌فهرموی: ﴿لقد انزلنا اليكم کتاباً فيه ذکرکم﴾ (النبیاء: ۱)

نیمامی بوخاری و تیرمیزی فهرموده‌یه‌کیان له معاوییه‌وه ریوایه‌ت
کردوه، ده‌لی: پیغه‌مبەر (ﷺ) فهرمویه‌تی: ﴿ان هذا الامر فی قریش
لا ینزعهم فيه أحد الا اکبه الله علی وجهه ما اقاموا الدین﴾ واته:
خه‌لافه‌و فهرمانپه‌وایی بۆ قورپه‌یشه، کهس رکا به‌رییان له‌گه‌ڵ نه‌کا، به
مه‌رجی پابه‌ندی ئایین بن، که‌وابی قورپه‌یشیه‌کان و عه‌ربه‌کان به تایبه‌تی
ده‌بوايه له هموو کهس زیاتر یا به‌ندی به‌رنامه‌ی قورئان بوونایه، چونکه
عه‌ربه‌کان پیش هاتنی قورئان نه‌ته‌وه‌یه‌کی خێله‌کی حوشت له‌وه‌په‌ین
بوون، نه‌خوینده‌وارو بی ژیارو بی میژوو بوون، له ناو خۆیان دا همیشه
شه‌رو هه‌ریان بوو، ئافره‌تییان زینده به‌چال ده‌کردن، همیشه ترسی
ئه‌وه‌شیان هه‌بوو بیزنگییه‌کان په‌لاماریان به‌دن، نه‌گه‌ر له به‌ر ئه‌وه
نه‌بوايه ولاته‌که‌یان ره‌شو روت و بی کشت و کال و ره‌قه‌ن و چه‌قه‌ن بوو، زۆر
جار ده‌که‌وتنه به‌ر چه‌پۆکی داگیرکه‌ران، سه‌رباری شه‌ری خێله‌کیانه‌ی ناو
خۆیان، شه‌ری ده‌ره‌کیشیان بۆ په‌یدا ده‌بوو، نه‌وه‌ندی تریش باری ئابووری و
کۆمه‌لایه‌تییان دوا ده‌که‌وت، له میژوودا به ته‌واوی ده‌سپانه‌وه، به هۆی
ته‌فسیری ره‌وان

قورئانه‌وه هاتنه سەر مه‌سره‌جی ژیان و ناویان به‌رز بووه‌بوون به فرمان‌په‌وای جیهان و ئیمپراتۆریه‌تی فارس و رۆمیان خسته ژیر کۆنترۆلی خۆیان. ژیارو میژوو یه‌کیان بۆ دروست بوو چه‌سوودییان پێ ببرێ. به‌لێ راسته قورئان شکۆمه‌ندی و شه‌ره‌فه بۆ پیغه‌مبه‌رو نه‌ته‌وه‌که‌ی!! نه‌وه‌تا هه‌زارو چوار سه‌ده‌و بیست و نه‌ونده ساله‌یه، رۆژانه سه‌دان ملیۆن زوبان مه‌دحی پیغه‌مبه‌ر ده‌کا، سه‌لاوه‌تی له‌ سەر لێ ده‌دا، به‌ریزه‌وه ناوی ده‌هینن، به‌ ئیعترافی دوژمنان پیش دوست و خۆشه‌ویستان چه‌زهره‌تی موحه‌ممەد (ﷺ) یه‌که‌م که‌سایه‌تی ئاده‌میزاده، مرۆڤیکی تر نه‌یه بگاته ناستی نه‌و له‌ شکۆمه‌ندی و پیرۆزی دا، هه‌لبه‌ئار ده‌ی ئاده‌میزاده‌و خاوه‌نی ره‌وشتی جوان و گه‌وره‌یه. هه‌تا دونیا دونیا یه‌ ناوی پیرۆزی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌ ناو دلی سه‌دان ملیۆن موسوڵمان دا جیگیر بووه‌و جیگای خۆی کردۆته‌وه، دله‌کانیان به‌ ناوی پیرۆزی لێ ده‌دا.

له‌ باره‌ی نه‌ته‌وه‌که‌شیه‌وه نه‌وه میژوو شاهیده پیش نه‌وه‌ی قورئان نازل بێی که‌س نه‌یده‌ناسین، نه‌گه‌ر ناسرا بێشن له‌ په‌راویزی ژیان دا بوون، چ هیسابیکیان بۆ نه‌کراوه، قورئان رۆلی پێدان، میژووی بۆ دروست کردن، قورئانیان هه‌زم کردو کردیان په‌یره‌و پرۆگرامی ژیانیان، له‌ ژیر نالای نه‌و قورئانه‌دا به‌ گۆ هه‌موو عه‌لم دا چوون، دونیا یان خسته ژیر ده‌ستی خۆیان و بوونه فرمان‌په‌وای جیهان، هه‌تا خۆیان پابه‌ندی قورئان بوون و په‌یره‌وی نه‌و که‌لامه‌ ئاسمانیه‌یان کرد، هه‌موو جیهان گه‌ردن که‌چیان بون به‌ گه‌وره‌و فرمان‌په‌وای خۆیان یان له‌ قه‌لم ده‌دان، به‌لام

کاتی: ده‌ستیان له قورئان به‌ردا، هه‌موو جیهان لییان هه‌لگه‌پرانه‌وه‌و له
 سه‌ر مه‌سه‌ره‌جی ژیان ده‌وریان نه‌ما، له کاروانی مرۆفایه‌تی و ژیارو
 شاره‌ستانی دواکه‌وتن، فه‌رمان‌پرواییان له ده‌س داو بو‌خۆیان بو‌ونه ژیر
 ده‌سته‌و موسته‌عمه‌ره، ته‌نانه‌ت ئیستا بو‌ونه (۲۲) ده‌وله‌تۆکه‌و ژماره‌ی
 نفوسیان (۲۰۰) ملیۆن ده‌بی به‌هه‌موویان ناویرنه‌ ده‌وله‌تۆکه‌ی
 ئیسرائیل، نه‌ك هه‌ر نایویرنی به‌لکوو هه‌موویانی له قاقوزه‌ پیچاو‌ه‌و
 هه‌رچیان بلی له‌ر سه‌ری ده‌کویتیته‌وه، ناشکراشه سه‌رۆک و پاشاکانی
 ده‌وله‌ته عه‌ره‌بییه‌کان به‌بی (استثناء) نه‌لقه له گو‌ی صهیۆنیه‌ت و
 ماسۆنیه‌تی عاله‌می و ولاته زه‌هێزه کافره‌کانن، نه‌خشه‌و پیلانی نه‌وان به
 سه‌ر گه‌له‌کانیان دا تنفیذ ده‌که‌ن، هه‌رچی خودا پی‌ی ناخۆشه نه‌وان به
 په‌رۆشه‌وه ملی لی ده‌نین. هه‌رچی ره‌ه‌شتیکی ناشرینی رۆژ نا‌او رۆژ
 هه‌لاتبی نه‌وان قوزتویانه‌ته‌وه‌و ده‌یقۆزنه‌وه، به‌ندیخانه‌کانیان پرن له
 موسوڵمانانی راسته‌قینه، کۆمه‌ل کۆمه‌ل گه‌نجانی خودا په‌رست راپیچی
 زیندان و کونه ره‌شه سامناکه‌کانیان ده‌که‌ن و جۆره‌ها سزاو نه‌شکه‌نجه‌دانیان
 تیدا تاقی ده‌که‌نه‌وه، ولاتی پی‌رۆزیان له گه‌نجی موسوڵمان و دلسۆزی
 خاك و نیشتییمان کردۆته دۆزه‌خ!

ره‌بی مۆی لی بی و زویانی و په‌نچه‌کانی هه‌له‌وه‌ی

هه‌رکه‌سی گۆشه‌ن به‌ مینلی گۆلخه‌نی دۆزه‌خ به‌ری.

نه‌جار په‌وه‌ردگار ناماژه به‌وه ده‌کا: که بانگه‌وازی بو‌یه‌کتاپه‌رستی و

جله‌وگیری له‌ بته‌په‌رستی نه‌رکی سه‌رشانی پیغه‌مبه‌ران بو‌وه به‌ درێژایی

هەموو پر حىكمەتن ، شتىك ناكا بى حىكمەت بى. كەسىك شىاوى
 ھىدايەت بى ، خودا ھىدايەتتى دەدا بۆ رىبازى ھەق و راست. لە
 ناكامىش دا دەياڭخاتە ناو بە ھەشتى رازاۋە ھە. كەسىكىش بە ويستى خۆى
 رىبازى گومرايى ھەلبىزىرى شىاوى گومراۋون بى، خودا گومراي دەكاو
 سەرەنجامىش دەياڭخاتە ناو دۆزەخە ھە، ئەوانە: كە رىبازى گومرايى
 ھەلدەبىزىرن سەمكارو موشرىكن رۆژى قىامەت شەفاعەتكارىان نىو
 كەس ناتوانى سزايان لى دوورېڭخاتە ھە.

نايەتە كە تەشكىدو تەقريرى ئاياتى پيشوو دەكاتە ھە : كە دەفەرموى:
 ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِيفٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
 بَوكِيلٌ﴾ (الشورى: ۶۰) .

دلدانە ھەو تەسەللا ھىنانى پىغەمبەرە (ﷺ) : كە بە ھەلوئىستى
 قورەيشىيە كان دلتەنگ نەبى، كورتەى قسە ئەو ھە بە پىغەمبەر
 دەفەرموى: خەفەت بە ھەلوئىستى نالەبارو ئىمان نەھىنانى قورەيشىيە كان
 مەخۆ، ھىدايەت و گومرا كردن بە دەست خودايەو بەويستى ئەو
 دىنەكايە ھە، كەسىك لە زانىارى ئەزەلى خودادا بەختە ھەربى ئىمان
 دەھىنى، كەسىكىش بەد بەختى بۆ نوسرابى، پشت لە بانگەوازی يەكەت
 ئەلدەكاو بە گومرايى خۆى دەمىنىتە ھە ھەكوو لە نايەتتىكى تردا
 دەفەرموى: ﴿فَلْعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ عَلَىٰ أَثَرِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ
 أَعَالَا﴾ (الكهف: ۶۷) بۆيە پەرۋەدگار فەرمان بە پىغەمبەر (ﷺ) دەكا: كە

ریوایه‌تکراوه، جووله‌که‌کان و موشریکه‌کان به پیغه‌مبه‌ریان گوت: نه‌ی موحه‌مه‌د، نه‌و نایینه‌ی تو هیئاوته جوداوازه له نایینی پیغه‌مبه‌رانی پیشوو، ئیتر خودا فه‌رمانی به پیغه‌مبه‌ر کرد: که بو زیده دلناییی و ته‌ئکیدو ته‌فریر پرسیار له پیغه‌مبه‌رانی پیش خو‌ی بکا، واته شته‌که نه‌وه‌نده ناشکراو دیاره ته‌گه‌ر له فه‌رزی‌ک دا به شیوه‌یه‌ک له شیوه‌کان پرسیاریان لی بکه‌ی، وه‌لامه‌که‌یان هه‌ر نه‌وه‌یه: که هه‌ر خودا شیاو‌ی په‌رستش بو کردنه‌و بی‌هاوه‌لو بی‌شهریکه. جگه له نه‌و هیچ خودایه‌کی تر نیه.

په‌ند وه‌رگرتن له چیرۆکی جه‌ززه‌تی موسا و هارون

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا

مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٦﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَضْحَكُونَ ﴿٤٧﴾ وَمَا نُرِيهِمْ مِنْ آيَةٍ إِلَّا هِيَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا وَأَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤٨﴾ وَقَالُوا يَتَّبِعُهُ السَّاحِرُ أَدْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَاهَدَ عِنْدَكَ إِنَّا لَمُهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾ فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ

الْعَذَابَ إِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ ﴿٥٠﴾ وَنَادَىٰ فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ
 قَالَ يَنْقُومِ الْيَسَّ إِلَىٰ مُلْكِ مِصْرَ وَهَذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرِي مِن
 تَحْتِي ۖ أَفَلَا بُصِرُونَ ﴿٥١﴾ أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِّنْ هَذَا الَّذِي هُوَ مَهِينٌ
 وَلَا يَكَادُ يُبِينُ ﴿٥٢﴾ فَلَوْلَا أُلْقِيَ عَلَيْهِ أَسُورَةٌ مِّنْ ذَهَبٍ أَوْ جَاءَ
 مَعَهُ الْمَلَأِكَةُ مُقْتَرِنِينَ ﴿٥٣﴾ فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ
 فَاطَاعُوهُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٥٤﴾ فَلَمَّا عَاسَفُونَا
 انْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٥﴾ فَجَعَلْنَاهُمْ
 سَلَفًا وَمَثَلًا لِّلْآخِرِينَ ﴿٥٦﴾

له‌وه پیش ناماژه به‌وه کرا: که قورده‌یشیه‌کان ره‌خنه‌یان له
 پیغه‌مبه‌رایه‌تی هه‌زده‌تی موحه‌مه‌د گرت و گوتیان: (محمد) به که‌لکی
 پیغه‌مبه‌رایه‌تی نایه چونکه هه‌ژاره و پیاو ماقولتی هوزو ولات نیه. نه‌جار
 چیرۆکی فیرعه‌ونی بۆ گێڕاینه‌وه: که وتی: من ده‌وله‌مه‌ندو خاوه‌ن جاهم.
 جا که له نایه‌تی پیش‌وودا په‌روه‌دگار فره‌مانی به پیغه‌مبه‌ر کرد: که
 پرسیار له پیغه‌مبه‌ران بکا، به‌م بۆنه‌وه چیرۆکی هه‌زده‌تی عیسای هینا بۆ
 نه‌وه‌ی بیسه‌لمینتی که نه‌وانیش بانگه‌وازی یه‌کتا په‌رستییان کردوه، به‌مه‌ش
 نه‌و حه‌قیقه‌ته ده‌سه‌لمینتی: که په‌یامی پیغه‌مبه‌ران یه‌ک په‌یامه، یه‌ک

ریبازو ریو ره سمه، هه‌روه‌ها له روانگه‌ی ئەم زنجیره‌و چیرۆکه‌وه سروشتی
 مله‌وپ‌آن و بوغراو دهره‌به‌گه‌کان دهرده‌که‌وی، چۆن پیشوازی بانگه‌وازی
 حه‌قیان کردوه، چۆن به‌ پله‌و پایه‌ی دونیایی له به‌رمال‌و سامانی دونیای
 بی‌ به‌قا له خۆ بایی بوون، سروشتی جه‌ماوه‌رو هه‌لس‌و که‌وتیان چۆن بووه
 له‌گه‌ڵ ئەو زوڵم و ستمه‌ی لییان کراوه له لایه‌ن ستم‌کارانه‌وه، که‌واته
 هه‌موو کاتێ به‌ر هه‌لستکارانی په‌یامی پیغه‌مبه‌ران، سه‌رانی کوفرو
 بوغراو ستم‌کاران بوون، چونکه‌ پییان وابوووه شوینکه‌وتنیان بۆ
 پیغه‌مبه‌ران ده‌بیته‌ مایه‌ی له ده‌ستدانی پله‌وپایه‌ی کۆمه‌لایه‌تی و
 سیاسیان. ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمُلْكِهِ،
 فَقَالَ: إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ واته: بیگومان نیمه موسامان ره‌وانه‌کرد
 بۆ سه‌ر فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی و نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل به‌ موعجیزه‌و
 نیشانه‌ی ناشکراوه، نۆ موعجیزه‌مان پێ به‌خشی بۆ ئەوه‌ی گه‌واهیدهر بن
 له سه‌ر راستی په‌یامه‌که‌ی. بانگه‌وازی کردن بۆ خودا په‌رستی و
 یه‌کتاپه‌رستی، جله‌گیری لی کردن له هاوه‌لدانان بۆ خودا و فیرعه‌ون
 په‌رستی. نۆ موعجیزه‌که‌ش ئەوانه‌ن: که‌له سورپه‌تی (الاسراء) نایه‌تی
 (۱۰۱) دا تۆمار کراون. که‌ بریتین: له تۆفان، کولله، ئەسپی، بۆق،
 خوین، گرانی، له نه‌فس و له زرع‌ات و کشت و کال دا. یه‌دی به‌یضاو،
 عه‌صا..، وێرای نواندنی ئەو جه‌مه‌که‌ مه‌عجیزه‌ گه‌وره‌و ناشکرایانه‌ که‌چی
 فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی لوتبه‌رزییان نواندو ملیان نه‌دا بۆ ئیمانه‌پێنان،
 به‌لکوو هه‌زره‌تی موسایان به‌ درۆخته‌وه‌و گالته‌یان پێ کرد، به‌ گژی دا
 چونه‌وه. ﴿فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا إِذْ هُمْ مِنْهَا يَضْحَكُونَ﴾ کاتی‌ک هه‌زره‌تی

موسا ئو موعجیزانه‌ی نشان دان یه کسدر فیرعه‌ون و جه‌ماعه‌ته‌که‌ی
 پی‌که‌نیان پی‌هاتن و گالته‌یان پی‌کردن و به‌درۆیان خسته‌وه، سهر
 ره‌قیان نیشان‌دان، سهره‌نجام خودا تۆله‌ی سه‌ختی لی‌ستاندن و له‌ده‌ریادا
 خنکاندن! نه‌جار په‌روه‌دگار دلنه‌وایی پی‌غه‌مبه‌ر ده‌کاو ده‌فرموی:
 ﴿وَمَنْ يَرْجِعْهُمْ مِنْ آيَةِ الْاِكْبَرِ مِنْ اَخْتِهَا، وَ اخْذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ
 يَرْجِعُونَ﴾ ههر به‌لگه‌و نیشانه‌یه‌کمان نیشانی فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی
 دابی‌ده‌ریاره‌ی راستی پی‌غه‌مبه‌ریتی موسا و راستی په‌یامه‌که‌ی، له
 موعجیزه‌ی پیشووی گه‌وره‌تری‌وه، پتر گه‌واهی‌ده‌ر بووه له‌سهر راستی
 بانگه‌وازی یه‌که‌ی و تاک و ته‌نهایی خودا! که‌چی و پرای راست و دروستی
 ئو موعجیزانه، فیرعه‌ون و تاقمه‌که‌ی له‌بوغ‌پایی خۆیان نه‌هاتنه‌خواری و
 وازیان له‌گوم‌پایی خۆیان نه‌هینا، نیت‌په‌روه‌دگار عه‌زابی سه‌خت و جۆراو
 جۆری به‌سهر دا دان بۆ ئه‌وه‌ی بگه‌رپینه‌وه، ئیمان به‌خودا به‌پینن و شوین
 په‌یامی موسا بکه‌ون. ههر کاتی: حه‌زره‌تی موسا موعجیزه‌یه‌کی
 بنواندایه‌فیرعه‌ون و تاقمه‌که‌ی به‌سیحریان له‌قه‌لهم ده‌داو موسایان به
 جادو باز ده‌زانی، ئه‌وه‌بوو ههر: که‌عه‌زاییکیان بۆ سهر نازل ده‌بوو
 هانایان بۆ موسا ده‌بردو ﴿وَقَالُوا: يَا أَيُّهَا السَّاحِرُ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ
 عِنْدَكَ اِنَّا لَمُهْتَدُونَ﴾ ده‌یانگوت: ئه‌ی جادو بازی لی‌زان بۆمان له‌خودای
 خۆت بپاری‌وه: که‌ئهو واده‌و به‌لینه‌ی پی‌ی داوی به‌پینیتته‌دی، ئهو
 عه‌زابه‌مان له‌سهر هه‌لبگری ئیمه‌ئیمان ده‌پینن و شوینت ده‌که‌وین.

﴿فلما كشفنا عنهم العذاب اذا هم ينكثون﴾ كه چى كاتى : كه
 عه‌ز امان له سهر لا بردن، په‌يمانه‌كه‌يان هه‌لوه‌شانده‌وه‌و مليان له كوفرو
 بیدینی ده‌نایه‌وه‌و وه‌كوو له نایه‌تی‌كى تر دا ئاماژه به‌وه ده‌كاو ده‌فه‌رموى:
 ﴿فأرسلنا عليهم الطوفان والجراد والقمل والضفادع آيات مفصلات،
 فاستكبروا، وكانوا قوماً مجرمين، ولما وقع عليهم الرجز قالوا يا
 موسى ادع لنا ربك بما عهد عندك، لنئن كشفت عنا الرجز لنؤمنن لك،
 ولنرسلن معك بنى اسرائيل، فلما كشفنا الى أجل هم بالغوه اذا هم
 ينكثون﴾ (الاعراف: ۱۳۳-۱۳۵) ته‌جار باسى ياخى بوونى فيرعه‌ونو له خو‌بايى
 بوونى ده‌كا ده‌فه‌رموى: ﴿ونادى فرعون فى قومه قال: يا قوم أليس لى
 ملك مصر و هذه الأنهار تجري من تحتى أفلا تبصرون؟﴾ هه‌زهره‌تى موسا
 بانگه‌وازيى خو‌ى بلاو‌كرده‌وه‌و، فيرعه‌ون هه‌ستى كرد ره‌شه‌ه‌ل‌كه‌كه
 مه‌يليان به‌لاى موسا دا هه‌يه، خه‌ريكن موسولمان بن، نيتر فيرعه‌ون
 فرمانى دا هه‌ل‌كه‌كه كو‌بكه‌نه‌وه‌و، جه‌ماوه‌ر گرد كرانه‌وه‌و، فيرعه‌ون ده‌ستى
 كرد به‌وتاردانو خو‌ه‌ل‌كي‌شان وه‌ره‌شه‌كردن، وتى ته‌ى هه‌ل‌كي‌نه‌و! ته‌وه
 نازانو نابينن ملك و سامانى ته‌م ولا‌ته‌ه‌وره‌يه: كه ميصره هه‌مووى
 هى منه‌و خو‌م فرمان‌په‌وام تى‌يدا، كه‌س هاوبه‌شم نيه‌و ده‌سه‌لا‌تى ره‌هام
 هه‌يه، چۆمى نييل به‌ ژيتر قه‌صرو باله‌خانه‌و باخو باخه‌تمان دا ده‌پروا،
 هه‌موو به‌رو بوومى ميصر له ژيتر كو‌نترۆلى خو‌م دايه‌و. ته‌وه نابينن من له
 چ فه‌خفه‌هه‌و ري‌زو شكۆمه‌ندييه‌ك دا ده‌ژيم؟ نازانن، كه ته‌م هه‌موو
 ده‌سه‌لا‌تو مال‌و سامانه‌نیشانى ته‌وه‌يه: كه‌من شياوى ته‌وه‌م

وئیمان بهینن، دئنیابن خودا لیخو شبنوی زۆره و فره به ره هه و
 ره هه تی به شی هه موو شتیک ده کا. نمونه ی ئەم نایه ته نایه تیکی تره. که
 ده فه رموی: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ، يُسْجُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ
 وَيُؤْمِنُونَ بِهِ. وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً
 وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ (المؤمن: ۷)
 نه بچار هه ره شه به رامبه ر پته رسته کان ده کاو ده فه رموی: ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا
 مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِیْظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ﴾ نه وانه ی
 بته رستن و چهند بت و صه نه میکیان کردوه به خودا و به ندایه تییان بو
 ده کهن، خودا ناگا دارو چاو دیره به سه ریانه وه. کارو کرده و هیان ده نوی و
 سزاو پاداشتیان ده داته وه، تو نه ی پیغه مبه ر به ر پرس نیت له
 هیدایه تدانیان، تو ناتوانی به زۆره ملی و تو بزی نه وانه بخیه سدر ناین،
 تو ته نها راگه یاندنت له سه ره، حساب و لیگۆلینه وه له گه لیان و سزاو
 پاداشتیان تایبه ته به خودا وه.

مه به سته کانی نیگا و سروه ی په روه دگار بو پیغه مبه ر

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّنُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ
 حَوْلَهَا وَنُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَبَّ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي
 السَّعِيرِ ﴿٧﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ

﴿فلولا ألقى عليه أسورة من ذهب أو جاء معه الملائكة مقترنين﴾ نه‌گەر راست ده‌کا پیغه‌مبهره بۆچی بازنه‌ی ئالتونی نین؟ یان بۆچی فریشته نایه‌ن شایه‌تی بۆ بدەن: که پیغه‌مبهره له‌خوداوه ره‌وانه کراوه؟ وای خسته دلّی جه‌ماوره‌وه: پتیوسته پیغه‌مبهران خاوه‌ن جاهو حه‌شم بن. فریشته به‌ده‌ورو پشتیان‌ه‌وه بنو ئاپوره‌یان بدەن.

﴿فاستخف قومه فأطاعوه، انهم كانوا قوماً فاسقين﴾ فیرعه‌ون سوکایه‌تی به‌گه‌له‌که‌ی خۆی کرد، ریزو نرخ‌ی بۆ دان‌ه‌ده‌نان، گالته‌ی به‌عه‌قل و بیرو بۆچونیان کرد، بانگه‌وازیی کردن بۆ گومرایی و بی‌دینی، نه‌وانیش به‌پیر بانگه‌وازییه‌که‌یه‌وه هاتن و فه‌رمانبه‌رداری فه‌رمانه‌کانی بوون، به‌فیتی فیرعه‌ون موسایان به‌درۆ خسته‌وه، بی‌گومان نه‌وان گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌کی فاسق و یاخی بوو بوون، سه‌رپیچی فه‌رمانی خودایان کردو شیایوی عه‌زابی سه‌ختی په‌روه‌ردگار بوون!

جا ﴿فلما آسفونا انتقمنا منهم، فأغرقناهم أجمعين﴾ که بی فه‌رمانی ئیمه‌یان کردو رقی ئیمه‌یان له‌خۆیان هه‌ڵساند به‌توندترین شیوه سزایان دان، له‌ده‌ریادا خنکاندمان، فیرعه‌ون که به‌ده‌سه‌لات به‌سه‌ر چۆمی نیل دا خۆی با ده‌داو له‌خۆی بایی بوو ده‌یگوت: سه‌یری شکۆمه‌ندیم بکه‌ن، بپروانن چه‌ند خاوه‌ن ده‌سه‌لاتم، سه‌رنجی خه‌لکه‌که‌ی بۆ لای چۆم و جوگاکانی میصر راده‌کیشاو ده‌یگوت: ﴿وهذه الأتار تجرى من تحتي﴾ به‌و ئاوه خنکاندمان! (سه‌یره شتیک نه‌وان خۆیان پتوه باده‌دا بوو به‌هۆی له‌ناوچونیان).

ثیمام نه‌حمدو طه‌به‌رانی و به‌یه‌قی و ئیبنو ته‌بی حاتم له‌عوقبه‌ی
 کوری عامیره‌وه ریوایه‌ت ده‌کا ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی: (اذا
 رأیت الله تبارک وتعالی يعطي العبد ما يشاء، وهو مقيم على معاصیه فانما
 ذلك استدراج منه له ثم تلا(ص) (فلما آسفونا انتقمنا منهم فاغرقناهم
 اجمعين)). ریسوای دونیاو قیامه‌تمان کردن، ﴿فجعلناهم سلفاً ومثلاً
 للآخرين﴾ فی‌عه‌ون و شوینکه‌وتوانیمان کردن به‌پیش‌ه‌نگ و نمونه‌ بو
 ه‌م‌وو نه‌و کافران‌هی کرداری نه‌وان ره‌چاو ده‌که‌ن، وه‌کو نه‌وان سزا
 ده‌درین، ه‌روه‌ها کردمان به‌په‌ندو عیبه‌ت بو نه‌و کافران‌هی له‌دوا نه‌وان
 دینه‌ گۆره‌پانی ژیان‌ه‌وه! یان به‌سه‌ره‌اتیانمان کرده‌ چی‌رۆک و
 سه‌رگوزه‌شته‌یه‌کی سه‌رسوپه‌ینه‌ر. چین له‌دوا چین ناده‌میزاد له‌ناو خۆیان
 دا ده‌یگێر نه‌وه.

چی‌رۆکی ه‌زه‌ره‌تی عیساو په‌ند وهرگرتن لی

﴿وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ

مَثَلًا إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّونَ﴾ ﴿٥٧﴾ وَقَالُوا يَا إِلَهَ هُنَا

خَيْرٌ أَمْ هُوَ مَا ضَرَبُوهُ لَكَ إِلَّا جَدَلًا بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ﴾ ﴿٥٨﴾

إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ

﴿٥٩﴾ وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلَائِكَةً فِي الْأَرْضِ يَخْلُفُونَ﴾ ﴿٦٠﴾

وَإِنَّهُ لَعِلْمٌ لِّلسَّاعَةِ فَلَا تَمُوتُ بِهَا وَاتَّبِعُونِ هَٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٦١﴾ وَلَا يَصُدَّنَّكُمُ الشَّيْطَانُ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٦٢﴾ وَلَمَّا جَاءَ عِيسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ وَلِأُبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلِفُونَ فِيهِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٦٣﴾ فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابٍ يَوْمِ إِلِيمٍ ﴿٦٥﴾ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَن تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٦﴾

دەربارە ی نازل بوونی نایە تی ﴿ولما ضرب ابن مريم مثلاً...﴾ نىمام ئەحمەد و طەبەرانى لە ئىبنو عەبباسەو رىوايەت دەکەن، دەلێن: پێغه مەبر (ﷺ) بە قورەيشییه کانى فەرموو: کە سىک نیه لە غەیری خودا بەو لاوہ عىبادە تی بۆ بکړئ و خیرى تیدا بئ و ریزى هەبئ، نیتەر قورەيشییه کان وتیان: ئەى تۆ نالئى عیسا پێغه مەبر بوو و بەندە یه کى صالح و راستال بوو؟ دەى خو لە جیاتى خودا پەرستراو! ئەمە چەندى بە چەندە؟ ئەوە بوو پەرورەدگار نایە تی: ﴿ولما ضرب ابن مريم مثلاً اذا قومك منه يصدون﴾ ی نازل کرد. ئەمەش جوړىکى تره لە سەر رەقى و یاخى بون و تەفسیری رەوان

سهریپچیکاری قوره‌یشیه‌کان، که همه‌میشه خه‌ریکی جه‌ده‌لو کی‌شه‌و
 چه‌اشه‌کاری بوون، نه‌وه بوو کاتی نایه‌تی ﴿انکم وما تعبدون من دون
 الله حصب جهنم﴾ (الانبیاء: ۹۸) نازل بوو قوره‌یشیه‌کان (وه‌کوو نو هه‌نگیان له
 داریک دا دۆزینه‌وه) ده‌نگیان به‌رز کرده، وتیان: به‌م پییه ده‌بی عیساو
 عوزیرو فریشته‌کان بینه ده‌سته چیلوی دۆزه‌خ. عه‌قلیان به‌وه نه‌شکا: که
 پیتی (ما) له نایه‌ته‌که‌دا عه‌قله‌ند ناگریته‌وه، به‌لکوو مه‌به‌ست به (وما
 تعبدون) بت و صه‌نهم ده‌گریته‌وه، حه‌زره‌تی عیساو حه‌زره‌تی عوزیرو
 فریشته‌کان ناگریته‌وه، به‌لکوو نه‌وانه به‌نده‌ی راستالو خودا په‌رستو
 یه‌کتا په‌رستن، نه‌ خو‌یان به‌ خودا زانیوه، نه‌ خو‌یان به‌ هاوه‌لی خودا
 حسیب کرده.

﴿وقالوا: أ الهتنا خير أم هو؟ ما ضربوه لك الا جدلاً، بل هم قوم
 خصمون﴾ کافره‌کانی قوریش له روانگی سهر ره‌قیو جیدالچیته‌تی
 خو‌یانه‌وه وتیان: نایا خودا‌کانی ئیمه‌ باشتن یان عیسا؟ واته خودا‌کانی
 ئیمه له عیسا باشتن نین، جا که عیسا بجیتته ناو ئاگره‌وه با ئیمه‌شو
 خودا‌کامان له‌گه‌ل عیساو فریشته‌کان دا بجینه ناو ئاگره‌وه، کافره‌کان نه‌م
 قسه‌یه ناکه‌ن بۆ نه‌وه‌ی بگه‌نه‌ه‌ق و له راستی حالئ بن، به‌لکوو
 مه‌به‌ستیان جه‌ده‌لو بۆردانی به‌رامبه‌ره‌که‌یانه، ده‌یانه‌وی به‌ تالو پوچی
 خو‌یان بچه‌سپینن، په‌یامی نیسلام ره‌ت بکه‌نه‌وه، به‌لکوو نه‌وان گه‌لو
 نه‌ته‌وه‌یه‌کی کی‌شه‌ کارو جه‌ده‌لخوازن، به‌ربه‌ره‌کانی حق ده‌که‌ن.. تیمامی
 نه‌حه‌ده‌و تیرمیزیو ئیبنو ماجه‌و ئیبنو جه‌ریر له نه‌بو ئوما‌مه‌وه
 ته‌فسیری ره‌وان

ریوایه‌ت ده‌که‌ن ده‌ئی: پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فه‌رموی: (ما ضل قوم بعد هدی
 كانوا علیه الا اورتوا الجدل) هه‌ر گهل و نه‌ته‌وه‌یه‌ک دوا‌ی هاتنی هیدایه‌ت
 بۆ لایان گومرا‌بن ئیلا جه‌ده‌لو مقۆ مقۆیان تی‌ده‌که‌وی ده‌که‌ونه جه‌ده‌لو
 کی‌شه‌وه.. نه‌بجار په‌روه‌دگار نه‌وه ده‌چه‌سپینئ: که عیسا به‌نده‌ی راستالی
 خودا بو‌وه. ده‌فه‌رموی: ﴿ان هو الا عبد أنعمنا علیه، و جعلناه مثلاً لى
 اسرائیل﴾ عیسا ته‌نها به‌نده‌یه‌کی ئیمه‌ بو‌وه، نیعمه‌تی پیغه‌مبه‌رایه‌تیمان
 پی به‌خشی و کردمانه فروستاده‌ی خۆمان، کردمانه نیشانو عیبه‌رت بۆ
 نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل، کردمانه به‌لگه‌و ده‌لیل له‌ سه‌ر خودایه‌تی خۆمان،
 چونکه به‌بی باوک هی‌نامانه‌ دی، موعجیزه‌ی گه‌وره‌مان بۆ ده‌سته
 به‌رکردن: موعجیزه‌ی مردوو زیندو‌کردنه‌وه‌مان پی به‌خشی!

کوردی ده‌ئی:

گه‌ر وه‌کوو عیسا له‌ پاش مردن به‌سه‌رما رابری

تجمع العظم الرميم تحييني بعد العدم

هه‌موو نه‌خۆشیه‌کی به‌ ئیزنی خودا چاک ده‌کرده‌وه،

موعجیزه‌کانی له‌ بواری پزیشکی دا بوون،

﴿ولو نشاء لجعلنا منكم ملائكة في الارض يخلفون﴾ نه‌گه‌ر بمان

ویستایه ئیوه‌ی ئاده‌میزادمان ده‌فه‌وتاندو له‌ جیاتنی ئیوه‌ فریشته‌مان

ده‌خسته سه‌ر زه‌وی و نه‌رکی ئاوه‌دان‌کردنه‌وه‌ی زه‌ویمان ده‌خسته نه‌ستۆی نه‌وان.

نه حوییه کان ده‌لین: وشه‌ی (من) بۆ به‌ده‌لییه‌ته واته: له شوین ئیوه،
له جیاتی ئیوه فریشته‌مان له سهر زه‌وی به‌دی ده‌هینان.

هه‌ندی‌کیش پێیان وایه: بۆ (ته‌بعیضه) واته: نه‌گهر بمانویستایه‌پرێ له
ئیه‌مان ده‌کرده فریشته‌و ببوونایه جی‌گیری ئیوه‌و جی‌گای ئیوه‌یان پرپر‌کراوه‌وه.

به کورتی مه‌به‌ست نه‌وه‌یه به‌فرمو‌ی: هه‌رچه‌ند حال‌و وه‌زعی عیسا
سهر سوپه‌ینه‌ره، به‌لام خودا ده‌توانی له‌وه‌ش سهر سوپه‌ینه‌ر تر به‌دی
بێنی، هه‌مووشیان چ عیسا‌و چ فریشته‌کان به‌نده‌ی خودان و شیایوی
نه‌وه‌نین په‌رستشیان بۆ بکری.

﴿وانه لعلم للساعة فلا تترن بها، و اتبعون، هذا صراط مستقیم﴾
بێگومان عیسا نیشانه‌ی نزیک‌بونه‌وه‌ی رابوونی قیامه‌ته، هه‌یچ شك‌و
گومان‌تان نه‌بی له رابوونی دا، شوین په‌یامی من بکه‌ون، نه‌مه به‌ ری‌گای
راست و ره‌وان^{بزانن} ده‌باره‌ی هاتنه‌ خواره‌وه‌ی هه‌زه‌تی عیسا بۆ سهر زه‌وی
فه‌رموده‌ی جیا جیا هه‌نو ریوایه‌ت کراون، نه‌م نایه‌ته‌ش ناما‌ژی پی ده‌کا.
نایه‌ته‌که دوو قیرانه‌تی هه‌یه (لَعَلَّمُ للسَّاعَةِ) یان (لَعَلَّمُ للسَّاعَةِ)
هه‌ر دوو قیرانه‌ته‌که مانا‌که‌یان لێک نزیکه.

له نه‌به‌وه‌ره‌یه‌وه ریوایه‌ت کراوه ده‌لی: پی‌غه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمو‌ی:
(والذى نفسى بيده ليوشكن أن ينزل فيكم ابن مريم حكما مقسطا فيكسر
الصليب ويقتل الخنزير، ويضع الجزية، ويفيض المال حتى لا يقبله أحد
حتى تكون السجدة الواحدة خيراً من الدنيا وما فيها) سوتندم به‌و كه‌سه‌ی
ته‌فسیری ره‌وان

گیانی منی به ده‌سته نزیکه عیسای کورپی مهریم وه کوو فرمان‌په‌وایه‌کی عادل نازل بیته سهرتان، صه‌لیب ده‌شکینتی، به‌راز ده‌کوژی، جزیه ده‌ستینتی، مال و سامان بلاو ده‌کاته‌وه، به جوریک کهس نابی وهری بگری بیرباوهری خه‌لک وای لی دی سوجه‌یه‌کیان له‌لا له هه‌موو دونیا به‌نرختر ده‌بی.

له جابیره‌وه ریوایه‌ت کراوه: ده‌لی: پیغه‌مبهر (ﷺ) فهرمووی: (لا تزال طائفة من امتی یقاتلون علی الحق ظاهرين الی یوم القیامة، فینزل عیسی ابن مریم، فیقول: امیرهم تعال: صل لنا. فیقول: لا، ان بعضکم علی بعض امراء تکرمة الله تعالی لهذه الامة) اخرجه مسلم

هه‌لبه‌ته نازل‌بونى عیسا نه‌ینى یه‌که‌له‌و نه‌ینى یانه‌ی، پیغه‌مبهر (ﷺ) بوی گیتراوینه‌وه و قورنان ناماژه‌ی پی کردوه!

ئیبینو که‌بیر ده‌فهرمووی: له پیغه‌مبهره‌وه هه‌والی (متواتر) ریوایه‌ت کراون، هه‌موویان جه‌خت له سهر نه‌وه‌ده‌که‌نه‌وه: که پیش رابوونی قیامت عیسا دیته‌وه سهر زه‌وی، فرمان‌پوایی ده‌کا به شیوه‌یه‌کی دادپه‌روه‌رانه.

﴿ولا یصدنکم الشیطان، انه لکم عدو مبین﴾ نه‌که‌ن به‌گوئی شه‌یتان بکه‌ن، وریا بن به‌وه‌سوه‌سه‌و فرت و فیل له‌شوینکه‌وتنی حق لاتان نه‌دا، ریگای گومرا بووتتان له‌پیش چاو جوان نه‌کا. بیگومان شه‌یتان دوژمنی‌کی سهرسه‌ختی دیرینه‌ی ئیوه‌ی ئاده‌میزاده، دوژمنایه‌تیه‌که‌ی بو ئیوه ئاشکرایه!

نه مجار دواى ئەم لا کردنه‌وه‌یه ده‌گه‌رێتته‌وه بۆ به‌یانکردنی حه‌قیقه‌تی عیساو په‌یامه‌که‌ی، ده‌فه‌رموئ: ﴿وَلَمَّا جَاءَ عِيسَى بِالْبَيِّنَاتِ، قَالَ: قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ وَلِأُبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلَفُونَ فِيهِ، فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا﴾ کاتیک عیسا (ﷺ) کرا به‌پیغه‌مبه‌رو هاته‌ سه‌ر گه‌له‌که‌ی، بانگه‌وازی خۆی راگه‌یانندو موعجیزه‌ی ناشکراو غمایانی له‌سه‌ر راستی پیغه‌مبه‌رایه‌تی خۆی نواند، به‌نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیلی گوت: ئەمن په‌یامی خودام بۆ هێنان، شه‌ریعه‌ت و یاسای گونجاو بۆ ژيانی دونیاو قیامه‌تم بۆ هاوردون، شه‌ریعه‌تێک پره‌ له‌حیکمه‌ت و دانایی، ئاده‌میزاد هه‌لده‌نی بۆ چاکه‌و نه‌هی لێ ده‌کات له‌خراپه‌، بانگه‌واز ده‌کات بۆ خودا ناسی و یه‌کتاپه‌رستی، بۆ ئیمانیه‌تێنان به‌نامه‌ ئاسمانیه‌کان و شوێنکه‌وته‌نی پیغه‌مبه‌رانی خودا، بۆ بپروا هێنان به‌فریشه‌و به‌هاتنی رۆژی قیامه‌ت، به‌حیساب و لێکۆڵینه‌وه‌و پاداش و سزای رۆژی قیامه‌ت، هه‌روه‌ها بۆیه ره‌وانه‌کراوم تا بپرسی ئه‌حکامی ته‌وراتان بۆ رون بکه‌مه‌وه‌، هه‌ندێ شه‌ریعه‌ت و یاسای ته‌ورات: که‌ تێ یدا که‌وتوونه‌ کێشه‌وه‌ بۆتان یه‌کالا بکه‌مه‌وه‌، خۆتان له‌ تاوان و سه‌رپیچیکردنی فه‌رمانی خودا بپارێزن، نه‌وه‌ی فه‌رماتان پێ ده‌که‌م له‌ یه‌کتاپه‌رستی و پابه‌ندبوون به‌ شه‌ریعه‌ت و یاسای خوداوه‌ به‌ گویم بکه‌ن. ئەمه‌ش ناوه‌رۆکی په‌یامه‌که‌مه‌:

﴿ان الله هو ربی وربکم فاعبدوه، هذا صراط مستقیم﴾ پیگومان (الله) خودای من و خودا نیوه‌شو هه‌موو بونه‌وه‌ره، به دلسۆزی عیباده‌تی بۆ یکه‌ن و هه‌ر نه‌و به خودا بزائن و په‌رستش هه‌ر بۆ نه‌و بکه‌ن. نه‌مه‌یه ریگای راست و سه‌ر فرازی، هه‌ر شوینکه‌وتنی شه‌ریعه‌تی خودا به‌خته‌وه‌ری دونیاو قیامه‌تی لی وه‌دی دی.

پیگومان په‌یامی عیسا بۆ سه‌ر گه‌لی جوله‌که‌ بوو، نه‌وان پیش نه‌وه‌ی عیسا بیته سه‌ریان و په‌یامی خودایان بۆ بیینی، زۆر کی‌شه‌یان تی‌که‌وتبوو ده‌رباره‌ی شه‌ریعه‌تی ته‌ورات، له‌ باره‌ی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تیشه‌وه‌ گیرۆده‌ی حوکمی رومانه‌کان بوبوون. ژێر ده‌سته‌و چینی چه‌وساوه‌ بوون، چاوه‌پوانی ره‌ه‌به‌ریک بوون رزگاریان بکا، چاوه‌روانییه‌که‌یان درێژه‌ی کیشا، که‌چی: که‌هاته سه‌ریان و په‌یامی خودای پی راگه‌یاندن، دژی وه‌ستان و برپایان پی نه‌کرد، نه‌زیتیان دا، ویستیان له‌ خاچی بده‌ن!!

﴿فاختلف الاحزاب من بینهم، فویل للذین ظلموا من عذاب یوم أليم﴾ نه‌و تاقم و گروانی عیسیان بۆ سه‌ر نی‌ردرابوو له‌ ناو خۆیان دا که‌وتنه‌ مقۆمقۆو کی‌شه‌وه‌، شیوی وه‌یل و عه‌زابی به‌شیده‌ت بۆ نه‌وانه‌ی سه‌مه‌کارن و په‌یامی خودا ره‌ت ده‌که‌نه‌وه‌.

نه‌و کاته‌ی عیسا هاته سه‌ر گه‌ل و نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل، بیینی چه‌ند گرو و تاقم و خاوه‌ن بیرو باوه‌ری جودا جودان، هه‌ره‌ تاقمه سه‌رکیه‌کانیان چوار تاقم و تایه‌فه بوون!

۱. تایه‌فه‌ی (صدهو قییه‌کان): که نیسبه‌ت ده‌درین بۆ لای (صدوق): که بنه‌ماله‌و خیزانی‌ک بوون روتبه‌ی (که‌هانه‌و) وه‌زیفه‌ ئاینیه‌کان بۆ نه‌وان کۆنترۆل کرابوو، ئەم بنه‌ماله‌ له‌وه‌چه‌و نه‌وه‌ی هه‌زره‌تی (هارون) ی برای هه‌زره‌تی موسا بوون، پیاوانی هه‌لبژاردی ئەم بنه‌ماله‌یه‌ سه‌روکاری هه‌یکه‌لیان ده‌کرد، به‌پێی وه‌زیفه‌و ئه‌رکه‌ ئاینیه‌که‌یان تا نه‌ندازه‌یه‌ك له‌ نه‌نجامدانی عیباده‌ت و طقوسه‌ ئاینیه‌کان دا توندپه‌ه‌بوون، به‌پرواڵه‌ت خۆیان به‌ پاپه‌ندبوو (ملتزیم) ده‌خسته‌ پێش چاو، بیدعه‌و تازه‌ گه‌رییان ره‌ت ده‌کرده‌وه‌، به‌لام له‌ واقع دا خه‌ریکی رابواردن و دنیا خۆری بوون و به‌ ئاره‌زۆی خۆیان رایان ده‌بوارد هیچ پڕوایان به‌ رابوونی قیامه‌ت نه‌بوو.

۲. گروپی دووه‌م: فیریسییه‌کان بوون، ئەمانه‌ به‌ پێچه‌وانه‌ی صه‌دوقییه‌کان بوون، دژی توندپه‌وه‌ی ئاینی بوون، زیده‌په‌وه‌ی رواڵه‌تی و شه‌کلیاتی (طقوس) و عیباده‌تیان نه‌ده‌کرد، پڕوایان به‌ زیندوبوونه‌وه‌و رابوونی قیامه‌ت و حق و حیساب هه‌بوو، دیارده‌و نیشانه‌ی سه‌ره‌کی نه‌وان سۆفیلکه‌یی و دنیا نه‌ویستی بوو، هه‌ر چه‌نده‌ هه‌ندیکیان هه‌زیان له‌ زانسته‌و زانیاری هه‌بوو، به‌ زانیاری و زمانپه‌وانی خۆیان ده‌نازین، هه‌زره‌تی عیسا ئەم ره‌وشته‌یانی لا په‌سه‌ندنه‌بوو.

۳. گروپی سامیرییه‌کان، ئەم تاقم و پیره‌پێکهاته‌ی جوله‌که‌و ئاشورییه‌کان بوون، پڕوایان به‌ پینچ کتێبه‌ کۆنه‌کان هه‌بوو که به‌ (کتێبه‌ موسه‌وییه‌کان) ده‌ناسران، هه‌رشتیکی له‌ سه‌ر ئەم پینچ کتێبه‌ زیاد کرابوو نه‌وان ره‌تیان ده‌کرده‌وه‌.

۴. گرۆپی ئاسیین یان ئەسیینییه‌کان، ئەمانەش مۆتەئەپیربۆون بە بریّ راو بۆچوونی ریبازه فەلسفییە‌کانی پەپەرەو کراوی ئەو رۆژگەرە. تانە‌ندازە‌یه‌کی زۆر لە باقی گرۆپە‌کانی تر گۆشە‌گیربۆون خۆیان بە ژیا‌نی زبرو تەقە‌شوف را هینابوو، بە باشی پەپەرەوکارانی خۆیانیان پەرورە‌ده کرد.

جگە لە‌مانە‌ش چە‌ند گرۆپ و تاقم و پێ‌ری تر هە‌بۆون پەپەرەوکارانیان کە‌م و بە پە‌نچە‌ی دە‌ست دە‌ژمێ‌ردران، خاوە‌نی بیرو باوە‌ری جیا‌جیا و سە‌یرو سە‌مەرە‌ بوون، زوربە‌ی ئە‌م بێ‌رباوە‌رە جیا‌جیا‌نیان بە هۆ‌ی بارگرانی و زبرو زە‌نگی رومانە‌کانە‌وه لە لا خولقابوو، هە‌موو ئە‌و گرۆپ و نێ‌حە‌ل و خاوە‌ن ریبازانە‌ چاوە‌روانی رزگار بوون بوون، دە‌یانە‌ویست فریاد رە‌سێ‌کیان دە‌ست کە‌وی و لە‌و سە‌تە‌م و دە‌رده‌ سە‌ری و بیرو باوە‌رە جیا‌جیا‌نە‌ رزگارێ‌ان بکا.

کە‌ حە‌زەرە‌تی مە‌سیح هاتو پە‌یامی خۆ‌ی راگە‌یان‌د، بانگە‌وازی خۆ‌ی بلا‌و کردە‌وه، وتی: ﴿ان الله ربكم فاعبدوه﴾ شە‌ریعە‌تی لی‌بورده‌یی و ئاسانکاری و پوخته‌کردنی گیان و دە‌رونی راگە‌یان‌د، دا‌وای کرد ئادە‌میزادە‌کان پێ‌ش شە‌کلیات و (طقوس)ە‌ کان گرنگی بدە‌ن بە دڵ‌و دە‌رون و لە نا‌وه‌وه خۆ‌یان پاک بکە‌نە‌وه، روال‌تکارە‌ فی‌ل‌بازە‌کان بە گژ‌ی دا چوونە‌وه، بەر بە‌ره‌کانیان کرد، پە‌یامە‌کیان رە‌تکرده‌وه.

پاشان: که هزره‌تی عیسا دونیای جی هیشت و بۆ لای په‌روه‌دگاری
 خۆی گه‌راپه‌وه، شوینکه‌وتوانی ده‌باره‌ی که‌وتنه‌ کی‌شه‌و مقۆ مقۆوه،
 بوون به‌ چند گروپ و تاqm و پی‌ر، هه‌ندیکیان کردویانه به‌ خودا، بریکیان
 به‌ کورپی خودای له‌ قه‌لم ده‌ده‌ن، تاqmیکیشیان ده‌یکه‌ن به‌ پالوپ و ده‌لین
 یه‌کیکه‌ له‌ سی ئوقنومه‌کان: واته، ده‌لین: خودا له‌ سی شت پیک هاتوه
 یه‌کیکیان عیسا به‌!! نیت په‌یامی هزره‌تی عیسا یان گۆری و هیچی
 به‌سه‌ر هیچه‌وه نه‌ما، یه‌کتا په‌رستی و دلسۆزی له‌ خودا په‌رستی دا بوو به
 عیسا په‌رستی و کردنی به‌ هاوه‌لی خودا، یان به‌ کورپی خودا،
 نایینه‌که‌شی بوته (طقوس) و شه‌کلیاتی بی ناوه‌رۆک، کار گه‌یشتوه‌ته
 نه‌وه: کابرا تاده‌توانی تاوان ده‌کاو راده‌بویری، پاشان ده‌چیته‌ لای مامه
 قه‌شه‌و دان به‌ تاوانه‌کانی دا ده‌نی، مامه‌ قه‌شه‌ش پسوله‌ی لی‌خۆش‌بوون
 (صک غفران) ی پی‌ ده‌فرۆشی گوايه به‌و پسوله‌ له‌ تاوانه‌کانی پاک
 ده‌بیته‌وه!! نه‌جار ده‌ست پی‌ ده‌کاته‌وه‌و پاش ماوه‌یه‌ک ده‌چیته‌وه‌ خزمه‌ت
 مامه‌ قه‌شه‌و هه‌ر به‌شی‌وه‌ی جاری پی‌شوو سه‌وداو مامه‌له‌که‌یان ده‌که‌نه‌وه
 (و هلم جرا) که‌وابی عه‌زابی به‌ ئیش و شیوی دۆزه‌خ بۆ نه‌وانه‌یه‌ که
 په‌یامی عیسا یان به‌و مه‌رده‌بردوه، بۆ نه‌وانه‌یه‌، که‌وتونه‌ته‌ کی‌شه‌وه
 ده‌باره‌ی سروشتی عیسا ئایا ناسوتیه‌ یان لاهوتیه‌!!

نه‌جار موشریکه‌کانی قور‌ه‌یشیش که‌ هاتوون کی‌شه‌و نیزاع دنی‌نه‌وه
 له‌ گه‌ل پی‌غه‌مبه‌ردا ده‌ربه‌ره‌ی عیسا، شوینکه‌وتوانی عیسا و
 موشریکه‌کانی عه‌ره‌ب هه‌ردولایان سته‌مکارن، له‌ حه‌ق لایان داوه‌و
 ته‌فسیری ره‌وان

گومران، حەتەن سزایان لی دەسەندری، ئەویش لە روژی قیامەت دا بە تەواوی ئەنجام دەدری، رابوونی قیامەتیش چەندێک بوە غری چونکە هەردی، هاتنی نزیکە.

﴿هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً، وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ نایا ئەوانە ی پێغه‌مبەران بە درۆ دەخەنەوێ چاوە‌ڕوانی چین؟ جگە لە هاتنی قیامەت بە ناگەهانی و ئەوان ناگایان لەخۆ نابێ لەنکاوتێک یەخەیان دەگرێ و رزگار بوونیان نابێ. یان لەبەر هەڵوێگەری بوونیان بە دونیاوێ نازانن کە ی قیامەت رادەبێ!!

بە کورتی هەموو پێغه‌مبەران بە ناشکرا بە گەل و نەتەوێکانیان راگەیاندا: کە ئەوانیش وەکوو هەموو ئادەمیزادێکی تر بەندە ی بێ دەسەلاتی پەرە‌ر دگاری، نابێ هیچ ئادەمیزادێک لە پلە و پایە ی ئادەمیزادییەتی خۆی بەرز بکێتەوێ.

کەوابێ حەزەرەتی عیسا ئادەمیزادەو سەروشتی ئادەمیزادی هەیه، رایە ی ناکەوێ بگاتە پلە و پایە ی خودایەتی، نەهاوێتی خودایە، نە کۆری خودایە، نە ئالوێ. ئادەمیزادێکە خودا روتبە ی پێغه‌مبەراییەتی پێ بەخشیوێ، بەبێ ئەوێ باوکی هەبێ بە دیهێناوێ کردوێەتی بە نیشانی دەسەلاتی خودایەتی خۆی. موعجیزە ی گەورە و جۆراو جۆری لە سەر دەستی ئەو ناشکرا کردوێ، تا گەواهی‌دەر بن لە سەر راستی پەیا مە کە ی!

جوړه‌کانی نازو نیعمه‌تی به‌هه‌شت بو خودا په‌رستان و خو پاریزان

الْأَخْلَاءُ يَوْمَئِذٍ

بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ ﴿٦٧﴾ يَتَعَبَادُ لَا خَوْفٌ

عَلَيْكُمْ الْيَوْمَ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٦٨﴾ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِآيَاتِنَا

وَكَانُوا مُسْلِمِينَ ﴿٦٩﴾ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ

تُحَبَّرُونَ ﴿٧٠﴾ يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِّنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ

وَفِيهَا مَا شَتَّهِهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ فِيهَا

خَالِدُونَ ﴿٧١﴾ وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ

تَعْمَلُونَ ﴿٧٢﴾ لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِّنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٧٣﴾

دراى نه‌وى په‌روه‌دگار هه‌ره‌شېى كرد به‌وه: كه له‌وانه‌يه قيامت

كتوپر له‌نكاوتك رابښى، نه‌جار به‌شوين نه‌وه‌دا برېئ حالو وه‌زعى

ناده‌میزاده‌كان به‌يان ده‌كا: كه له‌و روژه‌دا تېي ده‌كه‌ون، هه‌روه‌ها باسى

نیعمه‌ته جوړاو جوړو رازاوه‌کانی به‌هه‌شتیش ده‌كا، نه‌جار باسى حالى

دۆزه‌خیه‌کان ده‌کا، دیمه‌نی تیک هه‌لچون و ده‌مه ده‌میی براده‌رو خزم و
دۆست و ناسیاوی دونیایی: که له‌ناو دۆزه‌خ دان راده‌نویتی، له‌هه‌مان کات
دا خودا په‌رستان له‌ناو نیعمه‌ته‌کانی به‌هه‌شت دا راده‌بویرن!

ده‌فهرموئ: ﴿الْأَخْلَاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ﴾ دۆسته
دونیایی یه‌کان، ئه‌وانه‌ی له‌دونیا دا دۆست و براده‌ربوون، هه‌ندیکیان ده‌بنه
دوژمن و ناحه‌زی یه‌کتری جگه له‌خودا په‌رستان و ته‌قواکاران ئه‌وان
دۆستایه‌تی و خۆشه‌ویستی دونیایان له‌قیامه‌ت دا به‌رده‌وام و پایه‌داره!
واته: هه‌موو خۆشه‌ویستی و دۆستایه‌تی: که له‌سه‌ر بنه‌مای
خودا په‌رستی نه‌بی دهبیته دوژمنایه‌تی و بوغ‌ضاندن، مه‌گه‌ر
خۆشه‌ویستی و دۆستایه‌تی یه‌ک له‌به‌ر خاتری خودا بی، ئه‌وه ده‌می‌نیتیه‌وه
بو هه‌تا هه‌تایه. وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تر دا ده‌فهرموئ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
انْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمْ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا شَفَاعَةَ،
وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ (البقرة: ۲۵۴) یان وه‌کوو ئه‌وه‌ی: که حه‌ز ره‌تی
ئیه‌راهم به‌نه‌ته‌وه‌که‌ی خۆی فهرموو: ﴿إِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا
مُودَةً بَيْنَكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا، ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُمْ
بِبَعْضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُمْ بَعْضًا، وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ، وَمَا لَكُمْ مِنْ نَاصِرِينَ﴾ (العنکبوت: ۲۵).

ئه‌جار دیته سه‌ر باسکردنی نازو نیعمه‌تی خودا پێداوان ده‌فهرموئ:
﴿يَا عِبَادِ لَا خَوْفَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ﴾ ئه‌ی به‌نده راستال و
خۆپاریزه‌کانم، ئه‌ی ئه‌وانه‌ی له‌دونیا دا له‌به‌ر خاتری خودا یه‌کترتان خۆش
ده‌ویست، ئه‌مڕۆ له‌عیقابی خودا مه‌ترسن، ترسی داها‌تووتان نه‌بی، غه‌م و

وئیمان بهیئن، دئنیابن خودا لیخوئشبونى زۆره و فره به ره‌همو ره‌همه‌تی به‌شى هه‌موو شتیك ده‌كا. نمونه‌ی ئەم نایه‌ته نایه‌تیكى تره. كه ده‌فه‌رموى: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ، يُسْجُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ. وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ (المؤمن: ۷) نه‌جار هه‌ره‌شه به‌رامبه‌ر پته‌رسته‌كان ده‌كاو ده‌فه‌رموى: ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِیْظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ﴾ نه‌وانه‌ی بته‌رستن و چه‌ند بت و سه‌نه‌میکیان کردوه به‌ خوداو به‌ندایه‌تییان بو ده‌که‌ن، خودا ناگا دارو چاو دیره به‌سه‌ریانه‌وه. کارو کرده‌ویان ده‌نوسی و سزاو پاداشتیان ده‌داته‌وه، تو نه‌ی پیغه‌مبه‌ر به‌ر پرس نیت له هیدایه‌تدانیان، تو ناتوانی به‌ زۆره ملی و توپزی نه‌وانه بخه‌یه سهر ناین، تو ته‌نها راگه‌یان دنت له‌سه‌ره، حساب و لیكۆلینه‌وه له‌ گه‌لیان و سزاو پاداشتیان تایبه‌ته به‌ خوداو.

مه‌به‌سته‌کانی نیگا و سروشى په‌روه‌دگار بو پیغه‌مبه‌ر

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّنُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَنُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَبَّ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ﴿٧﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ

﴿يطاف عليهم بصحاف من ذهب وأكواب، وفيها ما تشتهي
الأنفس وتلد الأعين، وأنتم فيها خالدون﴾ بۆ ئیوه ههیه له‌به‌هه‌شت دا
جوړه‌ها خواردن و خواردنه‌وه، له‌ده‌فری زیږدا خواردنیان به‌سه‌را
ده‌گه‌رپنډرئ، خواردنه‌وه‌شیان له‌پیالهی زیودا به‌سه‌ردا ده‌گه‌رئ.
له‌به‌هه‌شت دا هه‌رجی دلّ بیخو‌زئ و چاو هه‌زی لئ بئ له‌خواردن و
خواردنه‌وه، له‌به‌رگ و پۆشاک و راخه‌رو قه‌صرو باله‌خانه، له‌نامیرو قاپ و
قاچاخ، له‌دیینه‌ی ره‌نگاو ره‌نگ و شوینی هه‌وانه‌وه به‌بئ وه‌گران
بۆیان حازه!!

﴿وتلك الجنة التي أوريثموها بما كنتم تعملون﴾ ئه‌و به‌هه‌شته
رازوه، به‌هه‌موو ئه‌و نازو نیعمه‌تانه‌ی تی‌یدایه به‌میراتی بۆ ئیوه دانراوه،
خه‌لاتی ئیوه کراوه به‌هۆی کرده‌وه‌ی چاک و په‌سندی خۆتانه‌وه: که
له‌دونیا‌دا نه‌نجامتان داوه، ئه‌رک و ماندوبونیتان کی‌شاهه.

ئیب‌نو ئه‌بو حاته‌م له‌ئه‌بو هه‌ره‌یه‌وه ریوايه‌تی کرده‌ ده‌لئ: پیغه‌مبه‌ر
(ﷺ) فه‌رمو‌ی: هه‌موو دۆزه‌خیه‌ک شوینی خۆی له‌به‌هه‌شت دا ده‌بینئ،
بۆ ئه‌وه‌ی پتر خه‌فت بخوا، ده‌لئ: ئه‌گه‌ر خودا هیدایه‌تی بدامایه، له‌پێری
ئه‌و خودا پێدا‌وانه ده‌بووم، هه‌موو به‌هه‌شتیه‌کیش شوینی خۆی له‌دۆزه‌خ
دا ده‌بینئ، ده‌لئ: ئه‌گه‌ر خودا هیدایه‌تی نه‌داینايه هه‌رگیز ئیمه ئه‌م
به‌خته‌وه‌ریه‌مان ده‌ست نه‌ده‌که‌وت. سوپاسی خودا ده‌کا: که هیدایه‌تی
داوه‌و له‌و سزاو عه‌زابه‌ رزگاری بووه. ئه‌جار پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمو‌ی:

هه موو که سیڤ دوو شوینی هه یه مه نزلێک له به ههشت داو مه نزلێک
له دۆزه خ دا، کافر: که ده چیتته دۆزه خه وه شوینی موسولمان ده گری،
موسولمانیش شوینی کافر که له به ههشت دا ده گری. نه مه یه: که خودا
ده فهرموی: ﴿وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾.

ئه بچار دوا ی باسکردنی خواردن و خواردنه وه باسی میوه هاتی
به ههشت ده کاو ده فهرموی: ﴿لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ﴾ بۆ
ئێوه ناماده و به یدهسته له به ههشت دا جگه له خواردن و خواردنه وه جۆره ها
میوه هات، بۆ خۆتان به ویستی خۆتان هه لده بۆیرن و لێی ده خۆن، هه ر
میوه یه ک لێ بکه نه وه میوه یه کی تری له شوین دیتته دی!!

سزای دۆزه‌خییه‌کان

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابٍ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿٧٤﴾ لَا يُفَرِّغُهُمْ عَنْهُمْ وَهُمْ
 فِيهِ مُبْلِسُونَ ﴿٧٥﴾ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ ﴿٧٦﴾
 وَنَادَوْا يَمْلِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَكِثُونَ ﴿٧٧﴾ لَقَدْ
 حَسَنَّا بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَرِهُونَ ﴿٧٨﴾ أَمْ أَبْرَمُوا أَمْرًا
 فَإِنَّا مُبْرِمُونَ ﴿٧٩﴾ أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلَىٰ
 وَرُسُلْنَا لَدَيْهِمْ يَكْفُحُونَ ﴿٨٠﴾

نوسلوبی قورئان وایه هەر کاتێ باسی شتیکی کرد بهرامبه‌ره‌که‌شی
 دینی، که باسی به‌هه‌شتی کرد باسی دۆزه‌خیش دینی، هه‌ره‌شه‌ی کرد
 موژده‌ش ده‌دا، باسی دونیا بکا، قیامه‌ت پاشگوێ ناخا، هەر له‌م
 روانگه‌وه له‌نایه‌ته‌کانی پیشوودا حال و وه‌زعی به‌هه‌شتیه‌کانی رانواند
 به‌شوێن شه‌وه‌ش دا حالێ دۆزه‌خیه‌کانی خسته‌ رو.

له‌وه‌پیش واده‌ی دا به‌خودا په‌رستان به‌دوی شه‌وه‌دا هه‌ره‌شه‌ی
 له‌تاوانباران کرد، له‌وه‌پیش باسی شه‌و نازو نیعمه‌ته‌ی کرد: که بۆ
 به‌هه‌شتیه‌کان ئاماده‌ کراوه شه‌جار لی‌ره‌ باسی شه‌و عه‌زاب و سزایه‌ ده‌کا:
 ته‌فسیری ره‌وان

که بۆ کافره‌کان ناماده کراوه، ده‌فهرموی: ﴿ان الجرمین فی عذاب جهنم خالدون﴾ بیگومان نه‌وانه‌ی کافرو بی پروان، نه‌وانه‌ی له‌دونیا‌دا هاوه‌لیان بۆ خودا داناوه، په‌یامی پیغه‌مبه‌ریان ره‌تکرده‌تسه‌وه نه‌وانه دۆزه‌خین و له‌عه‌زابی دۆزه‌خ دا بۆ هه‌تا هه‌تایه ده‌میکنه‌وه.

﴿لا یفتقر عنهم، وهم فیہ مبلسون﴾ نه‌و سزا سه‌خته‌یان له‌سه‌ر سوک ناکری، ساته وه‌ختیک له‌کو‌لیان نابیته، نه‌وان نا‌هومیدن له‌وه‌ی‌رزگاریان بی، خه‌فه‌تبارو دلته‌نگو جه‌سته به‌نا‌زارن، نا‌ئومید بوونه‌که‌یان وه‌نده‌ی تر عه‌زابه‌که‌یانی گران کردوه، ﴿وما ظلمناهم ولكن کانوا هم الظالمین﴾ نيمه به‌بی هۆ به‌بی تاوان سزایان نا‌ده‌ین سته‌میان لی ناکه‌ین، به‌لکو نه‌وان بۆ خۆیان سته‌میان له‌خۆیان کردوه، خۆیان تاوانیان کردوه به‌ده‌ستی خۆیان وایان له‌خۆیان کردوه شیای سزای دۆزه‌خ بن، به‌هۆی کرده‌وه‌ی خراپی خۆیان شه‌و عه‌زابه ده‌چیژن، نه‌وان له‌دونیا‌دا پروایان به‌خودا نه‌بوه، په‌یامی پیغه‌مبه‌رانیان ره‌تکرده‌تسه‌وه، له‌پاسای نه‌و بیروباوه‌رو هه‌لسو که‌وتانه‌یان خودا له‌دۆزه‌خ دا بۆ هه‌تا هه‌تایه سزایان ده‌دا. سزا‌که‌یان پراوپری کرده‌وه‌کانیانه، خودا سته‌م له‌که‌س نا‌کا وه‌لی نه‌وانه بۆ خۆیان سته‌میان له‌خۆیان کردوه.

﴿ونادوا: یا مالک. لیقض علینا ربک﴾ تاوانباران بانگ ده‌که‌نو ده‌لین: نه‌ی خازین و کاربه‌ده‌ستی دۆزه‌خ! با خودا بمانکوژی و نه‌م ژیانه‌مان لی وه‌ربگریته‌وه، به‌لکوو بۆ خۆمان نیسراحت بکه‌ین، نه‌م عه‌زاب و

ئیشو تازاره مان له کۆل بیتتهوه، ههلبهته ئه مه هاوارو دادو فیغانیکه بۆ
 رزگار بون و فریاده سی نیه، ئه وان نا ئومید و بی دهره تانن، دلتیان: له وه
 که رزگاریان نابیی، به لکوو بانگ کردنه که یان بۆ مردن و له ناوچوونه،
 ده یانه وی بمرن و له کۆل ببنه وه، داواکاری ئه وه ن زوو گیانیان دهرچی و
 ئیسراحت بکه ن!

به راستی به سه بۆ سه ختی سزایان، که مردن به ئاوات بخوازن. دیاره
 عه زابه که یان هیئنده سه خت و دژواره هه موو سه تته ریکی لی ون کردون،
 له وه دهرچووه بتوان خۆی بۆ رابگرن و ته حه مولی بکه ن!

بۆیه ئه م هاواره تال و دژواره یان لیوه دهرده چی، ئه وان دهرگایان لی
 گال دراو و سزایان بۆ سه خت کراوه، عه زاب به رده وام و نه براده یه، تا
 خودا هه ز بکا دژوارو به تازاره، نامرن و رزگاریان بی، عه زاب له سه ریان
 سوک نابیی تا پشویه ک بده ن، وه کوو له نایه تیکی تردا دهره رموی:
 ﴿لَا يَقْضِي عَلَيْهِمْ فِيمُوتُوا، وَلَا يَخْفَفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا﴾ (ناظر: ۳۶) ئه وان
 نه ژانیان ژیا نه و نه ده مرن و به ریته وه. وه کوو له شوینیکی تردا دهره رموی:
 ﴿ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى﴾ (الاعلی: ۱۳).

به ئی سزایان هیئنده دژوارو به تازاره، هاوار ده که نه فریشته
 به رپرسه کانی دۆزه خ: که له خودا به پارینه وه ته نها رۆژیک عه زابیان له سه ر
 سوک بکری، فریشته کانیش ره دیان ده ده نه وه و نه ده ی تر نا هومیدیان
 ده که ن. وه کوو له نایه تیکی تردا دهره رموی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخِزْنَةِ

جهنم: ادعوا ربکم یخفف عنا یوماً من العذاب. قالوا اولم تک تأتیکم رسالکم بالبینات، قالوا: بلی، فادعوا، وما دعاء الکافرین إلا فی ضلال ﴿غافر: ۱۹-۵۰﴾.

به‌ئی هاوار ده‌کن مالیکی دۆزه‌خ داوا بکا خودا بیانم‌ینسی، به‌لام وه‌لامی هاوارو دادو فیغانیان ولامیکی گورچکپره، وه‌نده‌ی تر مه‌نیوسو ریسوایان ده‌کا، هی‌نده‌ی تر عه‌زابه‌کیان سه‌خت ده‌کا!! پییان ده‌گوتری: چیتر چه‌لته‌چه‌لت مه‌کن ئیوه له‌م عه‌زابه‌دا هه‌تا هه‌تایه ده‌میننه‌وه.

ده‌فه‌موی: ﴿لقد جئناکم بالحق، ولكن أکثرکم للحق کارهون﴾ بی‌گومان ئی‌مه‌ حق و‌استیمان بۆ رونکردنه‌وه، پی‌غه‌مبه‌رمان بۆ سه‌ر ره‌وانه‌ کردن، نامدی ئاسمانیمان بۆ ناردون، پی‌غه‌مبه‌رانو بانگ‌خوازانی ئایینی خودا بانگه‌وازییان کردن بۆ ریگای راست، بۆ ئیمان به‌خوداو به‌پی‌غه‌مبه‌رایه‌تی و به‌زیندوبوونه‌وه و رابوونی قیامه‌ت. که‌چی ئی‌وه پشتتان هه‌ل‌کردو پی‌غه‌مبه‌رانتان به‌درۆخته‌وه، کافر‌بون و سه‌رپی‌چیتان کردو په‌یامی خوداتان ره‌تکرده‌وه. هه‌موو ئی‌وه‌ی دۆزه‌خی دژی حق بون و ئایینی خوداتان ره‌ت کردۆته‌وه.

ئه‌بجار په‌روه‌ردگار چۆنیه‌تی فرت و فیل و خراپه‌کاریی کافره‌کان به‌یان ده‌کا و ده‌فه‌رموی: ﴿أم أبرموا أمراً فانا مبرمون﴾ به‌ل‌کوو ئه‌و موشریکانه هه‌ولیان داوه‌ پیلانی خه‌ته‌رناک و توندوتۆڵ دژی پی‌غه‌مبه‌ر داب‌پێژن، وه‌کوو ئه‌و مونامه‌ره‌ی له‌ (دار الندوة) دا. قور‌ه‌یشیه‌کان نه‌خشه‌یان بۆ کیشاو

پیلانی کوشتن یان به‌ندکردن، یان وده‌رنان له‌مه‌ککه‌یان بۆ دارشت. واته:
 هه‌رکاتێ موشریکه‌کان پیلانێک دژی موحه‌مه‌د دابریژن، ئیمه‌ پیلانی
 سزادانیان بۆ داده‌پریژین، هه‌تا ئه‌وان خراپه‌کاریی ره‌چاو بکه‌ن ئیمه
 عه‌زابیان بۆ ئاماده‌ ده‌که‌ین، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی:
 ﴿وَمَكْرُوا مَكْرًا وَمَكْرَنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ (النمل: ۵۰)، ئه‌وان ده‌ره‌قه‌تی
 ئیمه‌ نایه‌ن، چه‌ندێک خراپه‌کاریی بکه‌ن ئیمه‌ سزایان توند ده‌که‌ین و
 عه‌زابی سه‌ختیان بۆ ئاماده‌ ده‌که‌ین!

﴿أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَا لَا نَسْمَعُ سُرْمًا وَنَجْوَهم؟ بَلَىٰ وَرَسَلْنَا لَدِیْهِم
 یکتبون﴾ به‌لکوو ئه‌وانه‌ پێیان وایه‌ ئیمه‌ ئاگاداری نه‌یئێ و چه‌کانیان
 نین، ئایا وا ده‌زانن که به‌نه‌یئێ و ئاشکرا پیلان داده‌پریژن ئیمه‌ لێیان بێ
 ئاگاین، نا نا با وا نه‌زانن، ئیمه‌ ئاگاداریی هه‌موو هه‌ل‌سو که‌وتیکیانین؟
 به‌لێ: ئیمه‌ ئاگامان له‌هه‌موو شتیکیان هه‌یه‌ فریشته‌ چاودێره‌کانمان
 به‌سه‌ریانه‌وه‌ن و ئاگایان له‌هه‌موو هه‌ل‌سو که‌وتیکیانه‌، چی ده‌لێن و چی
 ده‌که‌ن و چییان به‌سه‌ر دڵ دا راده‌بوژی ئه‌وان ده‌ینووسن، هه‌یچ شتیکیان
 فه‌رامۆش ناکه‌ن. وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿عَنِ الیمین وَعَنِ
 الشَّمَالِ قَعِید، مَا یَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدِیْهِ رَقِیبٌ عَتِید﴾ (ق: ۱۷-۱۸).

جا که نه‌وه واقعی حاله، ده‌بی نه‌وانه به‌ج عه‌قلیک خو‌یان له‌خودا بشیرنه‌وه، دل‌نیا بن نه‌وانه همر پیلان و فی‌لنیک نه‌خشه‌کیش بکن به‌سمر خو‌یان داده‌شکیتته‌وه.

په‌روهردگار به‌رزو پاک و بی‌گه‌رده له‌وه‌ی مندال و هاوه‌ی هه‌بی

قُلْ إِنْ كَانَ لِلرَّحْمَنِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ

الْعَبِيدِ ﴿٨١﴾ سُبْحَنَ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ

عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٨٢﴾ فَذَرَهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ

الَّذِي يُوعَدُونَ ﴿٨٣﴾ وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهٌُ وَفِي الْأَرْضِ

إِلَهٌُ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ﴿٨٤﴾ وَتَبَارَكَ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ

وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

﴿٨٥﴾ وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الشَّفْعَةَ إِلَّا مَنْ

شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ

لَيَقُولَنَّ اللَّهُ فَاَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٨٧﴾ وَقِيلَ لَهُ يَرْبِّ إِنَّ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ

لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾ فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَامٌ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٨٩﴾

دوای به‌یانکردنی حال و وه‌زعی تاوانباره کافره‌کان له‌دۆزه‌خ دا،
 ئەجار ئەوه به‌یان ده‌کا: که په‌روه‌ردگار بێ هاوسه‌رو بێ مندال و بێ
 هاوه‌له، خودایه‌کی تاو و ته‌نهاو به‌رزو پیرۆزه، هه‌ر ئەو شیاوی په‌رستش
 بۆ کردنه، هه‌ر ئەو خودای بوونه‌وه‌ره، هه‌موو پریارێک له‌بوونه‌وه‌ردا،
 به‌ده‌ست خودایه، ئەو بت و سه‌نه‌مانه که بت‌په‌رسته‌کان به‌خودایان
 ده‌زانن و عیباده‌تیان بۆ ده‌که‌ن هیچ سود و زیانیکیان به‌ده‌ست نیه و
 هیچیان بۆ نا‌کری، ئەو کافرا نه‌خۆیان خۆیان به‌درۆ ده‌خه‌نه‌وه: ئە‌گه‌ر
 لییان پرسیار بکری کێ ئاسمانه‌کان و زه‌وی دروست کردوه، ده‌لێن خودا
 دروستی کردون، که‌چی هاوه‌لی بۆ داده‌نین!!

ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ: اِنْ كَانَ لِلرَّحْمٰنِ وَلَدٌ فَاَنَا اَوَّلُ الْعَابِدِيْنَ﴾ ئە‌ی
 موحه‌مه‌د! به‌و موشریکانه بلی: ئە‌گه‌ر په‌روه‌ردگار کوپی هه‌بێ ئە‌وه من
 یه‌که‌م که‌س ده‌بم عیباده‌تم بۆ ئە‌و کوپه‌ ده‌کرد.

موشریکه‌کان فریشته‌یان ده‌په‌رست له‌م روه‌وه که پێیان وا بوو کچی
 خودان، جا ئە‌گه‌ر خودا کوپی هه‌بوا یه‌ شیاوترین که‌س به‌به‌ندایه‌تی‌کردن
 بۆ ئە‌و کوپه‌و زانیاری له‌و باره‌وه پێغه‌مبه‌ره ئە‌و له‌هه‌موو که‌س زیاتر
 له‌خودا نزیکه‌و له‌هه‌موو که‌س خێراتره بۆ به‌ندایه‌تی‌کردنی خودا و رێزگرتن
 له‌کوپه‌که‌ی، ئە‌گه‌ر له‌فه‌رزی‌ک دا کوپی هه‌بێ. ده‌ی خۆ پێغه‌مبه‌ر جگه
 له‌خودا که‌سی تر نا‌په‌رستی که‌وابوو ئە‌مه‌ خۆی له‌خۆی دا به‌لگه‌یه‌کی
 به‌هێزه له‌سه‌ر ئە‌وه‌ی که خودا کوپو کچی نین، ئە‌و بیروباوه‌ری
 موشریکه‌کان بێ ئە‌صل و ئە‌ساسه‌و هیچ به‌لگه‌و ده‌لیلێک پشت‌گیریی نا‌کا.

هه موو پر حىكمه تن ، شتىك ناكا بى حىكمه ت بى. كه سىك شياوى
 هيدايه ت بى ، خودا هيدايه تى دىدا بۆ رىبازى حىق و راست. له
 ناكامىش دا دىباخته ناو به هه شتى رازاوه وه. كه سىكىش به ويستى خوى
 رىبازى گومرايى هه لىزى شياوى گومرابوون بى، خودا گومرايى ده كاو
 سه ره نجامىش دىباخته ناو دۆزه خه وه، نه وانى: كه رىبازى گومرايى
 هه لىزى سته مكارو موشرىكن رۆزى قىامه ت شه فاعته كارىان نيه و
 كه س ناتوانى سزايان لى دوورباخته وه.

نايه ته كه ته نكىدو ته قىرى ئاياتى پيشو ده كاته وه : كه ده فرموى:
 ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِيفٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
 بَوكِيلٌ﴾ (الشورى: ۶۰).

دلدانه وه ته سه لا هينانى پىغه مبه ره (ﷺ): كه به هه لوىستى
 قورپه شيه كان دلتى نى نه بى، كورتهى قسه نه وه به پىغه مبه ره
 ده فرموى: خه فه ت به هه لوىستى ناله بارو ئيمان نه هينانى قورپه شيه كان
 مه خۆ، هيدايه ت و گومرا كردن به ده ست خودايه و به ويستى نه و
 دىنه كايه وه، كه سىك له زانىارى نه زه لى خودادا به خته وه رى ئيمان
 ده هينى، كه سىكىش به د به ختى بۆ نوسرابى، پشت له بانگه وازى به كه ت
 نه لى ده كاو به گومرايى خوى ده مينيته وه وه كوو له نايه تىكى تردا
 ده فرموى: ﴿فَلْعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ عَلَىٰ أَثَرِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ
 أَعَالَىٰ إِنَّكَ لَمَكِينٌ﴾ بۆ به ره وه دگار فرمان به پىغه مبه ره (ﷺ) ده كا: كه

پیرۆزیی بۆ خودایه له‌وه‌ی: که مندالتی هه‌بێ، هاوه‌لتی هه‌بێ! خودا
خاوه‌نی ئاسمانه‌کان و زه‌وییه، خاوه‌نی عه‌رشی به‌رینه: که بوونه‌وه‌ری
ده‌وره‌داوه، خودا زۆر دووره له‌وه‌ی وه‌پالتی ده‌ده‌ن و ده‌لێن: خودا هاوه‌ل و
مندالتی هه‌ن!!

﴿فذرهم يخوضوا ويلعبوا حتى يلاقوا يومهم الذي يوعدون﴾ ئه‌ی
پێغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست! وازیان لێ بێنه با له‌نه‌زانی و گو‌م‌پ‌ایی خۆیان
دا بمێننه‌وه، با له‌دونیادا رابوێرن و له‌زه‌ت و خۆشی بجیژن، هه‌تا توشی
رۆژی قیامه‌ت ده‌بن، ئه‌و رۆژه‌ی هه‌ره‌شه‌یان پێ لێ کراوه، جا ئه‌و کاته
به‌برینی خۆیان ده‌زانن و بۆیان ده‌رده‌که‌وێ چه‌ند مالتوێرانن، چه‌ند
به‌ده‌خت و چاره‌ره‌شن.

﴿وهو الذي في السماء اله وفي الأرض اله، وهو الحكيم العليم﴾
ئه‌و زاته‌ی من ده‌یه‌هرستم و به‌خودای ده‌زانم هه‌ر ئه‌و له‌ئاسمان دا خودایه‌و
له‌سه‌ر زه‌وی خودایه، هه‌ر ئه‌و شیایوی عیباده‌ت بۆ کردنه، که‌سی تر
شیایوی خودایه‌تی نه‌یه، هه‌ر ئه‌و زانا و دانایه له‌به‌رپێوه‌بردنی مه‌خلووقات
خۆی دا، ده‌زانێ به‌رژه‌وه‌ندیان له‌چی‌دایه، واته‌ په‌روه‌ردگار هه‌ر وه‌کو
چۆن بێ هاوه‌ل و منداله‌ بێ جێگه‌و مه‌کانه، له‌شوێنێکی تایبه‌تی دا نه‌یه،
به‌لکوو خودا و په‌روه‌ردگاری هه‌موو بونه‌وه‌ره، له‌هه‌موو شوێنێکه،
زه‌مان و مه‌کان کۆنترۆلتی نا‌کا و له‌خۆی نا‌گرن.

﴿وتبارك الذي له ملك السموات والأرض وما بينهما وعنده علم
الساعة، وإليه ترجعون﴾ به‌رز و گه‌وره‌و پیرۆزه ئه‌و خودایه‌ی خاوه‌نی
ئاسمانه‌کان و خاوه‌نی زه‌وی و ئه‌و شتانه‌ی له‌ناویان دایه به‌ناو و هه‌وا و
ته‌فسیری ره‌وان

گیانله‌به‌رو ناده‌میزادیه‌وه، زانینی کاتی رابوونی قیامت تاییه‌ته به‌خۆیه‌وه و هر نه‌و ده‌زانی که‌ی قیامت هه‌لده‌ستی، گه‌رانه‌وه‌ی هه‌موو شتیک بۆ لای نه‌وه، هر خۆی فرمانه‌وه‌او خاوه‌نی رۆژی جه‌زایه، حیساب و لیکۆلینه‌وه له‌گه‌ل هه‌موو که‌س ده‌کا، سزاو پاداشی هه‌موو که‌س ده‌داته‌وه، چاکه به‌چاکه و خراپه به‌خراپه! ده‌ی نه‌م ده‌سه‌لات و فرمانه‌وه‌ایی یه ره‌هایه، دژی نه‌وه‌یه خودا مندالی هه‌بی، یان هاوه‌لی هه‌بی، چونکه خودا ئاتاجی هیچ که‌س نیه، پتویستی به‌یارمه‌تیدانی هیچ مه‌خلوقیک نیه. ده‌سه‌لاتی ره‌هاو بی سنووری هه‌یه، هه‌رچی بیه‌وی بیکا ده‌یکا، که‌س نیه بیته له‌مه‌په‌رو کۆسپ له‌به‌رده‌می‌دا.

﴿ولا يملك الذين يدعون من دونه الشفاعة الا من شهد بالحق وهم يعلمون﴾ نه‌و بت و سه‌نه‌مانه‌ی نه‌و موشریکانه به‌ندایه‌تیان بۆ ده‌که‌ن، هه‌روه‌ها هه‌موو په‌رستراویک جگه له‌خودا ده‌سه‌لاتی هه‌چیان نیه، شه‌فاعه‌تیان بۆ نا‌کری و لییان وه‌رنا‌گیری، وه‌لی که‌سیک تیمانی به‌خودا هه‌ینابی، به‌دنیایی و له‌ناخه‌وه به‌روای کرد‌بی: که‌خودا تاک و ته‌نهاو بی هاوه‌لو بی منداله، نه‌وه به‌ئیزی خودا شه‌فاعه‌ته‌که‌ی لای خودا وه‌رگیراوه‌و په‌سنده، که‌ده‌فرموی: ﴿وهم يعلمون﴾ ئاماژه‌یه به‌وه: که‌بیرو باوه‌ر ده‌بی له‌ناخه‌وه بنجی دا کوتابی و له‌روانگه‌ی زانست و به‌ر چاو رو‌نییه‌وه سه‌رچاوه‌ی گرت‌بی.

ئەجار پەروەدگار باسی ئەو دەکا: کە موشریکەکان بۆ خۆیان خۆیان بە درۆ دەخەنەو، دەفەرموی: ﴿وَلَنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ﴾ سۆیندبێ، ئەگەر تۆ ئەی پیغەمبەر! پرسیار لەو موشریکانە بکە کە ئەوانی دروست کردو؟ کێ بەدیھێنەرە؟ یە کسەر وەلام دەدەنەو: دەلێن: خودا نێمە دروست کردو، بەدیھێنەر هەر ئەو، هەموو شتێک خودا دروستی کردو، کەچی لە هەمان کات دا لە تەک خودا بەندایەتی بۆ شتی تر دەکەن! شتێک دەکەنە هاوێلی خودا: کە دەسلاتی هیچی نیە، خاوەنی هیچ نیە، دەی چۆن لەگەڵ عیبادەت کردن بۆ خودا بەندایەتی شتی تر دەکەن؟ بە راستی ئەوانە بەم جوړە هەلوێستانەیان خۆیان بە درۆ دەخەنەو لەو پەری نەفامی و گومرایی دان!

جیگای سەر سورمان و سەرنجدانە، بە چ عەقڵێک دان بەو دا دەنێن کە خودا بەدیھێنەرە، کەچی هاوێلی بۆ دادەنێن! ئەجار پەروەدگار ئەو رادەگەیەنێ: کە ناگارداری شکو و پارانەو پیغەمبەرە، کە قورەیشیەکان ئیمانی پێ ناھێنن، دەفەرموی: ﴿وَقِيلَ: يَا رَبِّ انْ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ واتە: خودا زانایە بە وتە پیغەمبەر و گوێی لێ یە: کە هاوار دەکاودەلێ: ئەی خودایە! ئەمانە بۆ سەریان رەوانە کراوم گەل و نەتەوێە کە ئیمانم پێ ناھێنن، بپوا بە پیغەمبەریتیم ناکەن، بە شیت و جادوو بازم لە قەلەم دەدەن، گالته بە پەيامەکم دەکەن، وەکوو لە نایەتییکی تردا دەفەرموی: ﴿وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ انْ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا﴾ (الفرقان: ۳۰)

﴿فاصفح عنهم وقل: سلام، وسوف تعلمون﴾ ئەى پىڭەمبەر!
 رويان لى وه گىڤرە، بيان بوغزىنە گوى مەدە بەو قسەو بوختان و
 بىر باوەرانه يان، دلتهنگ مەبە بەو ەى پىت دەلین شاعىرو ساحىرە، صەبر
 بگرە لە سەر بانگەوازی خۆت، ەتا وادەى خودا دیتەجى، پىيان بلى:
 من دەمەوى لە گەلتن بە ناشتەوايى ەلەبکەم و بە تەبايى بىمەمەو، لەو
 بەولاولە سەرەنجامى کوفرو بىدینى خۆتان دەزانن، بۆتان دەردەکەوى چەند
 بەدبەخت و چارە رەشن! ئەمە ەدەپەشەيەکی توندە لە کافرەکان و وادەو
 بەلینە بە سەرکەوتنى موسولمانەکان، وادەو ەدەپەشەى خودا ەاتە دى،
 پىڭەمبەر و موسولمانانى بالە دەست کرد، قەلاى کوفرو شىرکی روخاند،
 نيوە دورگەى عەرەبى لە بىر باوەرپى پىسى ئەوان پاك کردو، خەلک پۆل
 پۆل و دەستە دەستە دەهاتنە ژێر ئالای ئىسلامەو، ەیندەى پى نەچوو
 ەدوو ئىمپراتۆرىەت و زھىزی جیھانى ئەوکاتە: کە بریتى بوون لە فارس
 و رۆم لىکی ەلەو شانندن و خستنیە ژێر دەسلالتى خۆیەو.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره‌تی (الدخان)

ئەم سوره‌ته ناوی نراوه سوره‌تی (الدخان) چونکه هه‌ره‌شه‌ی له‌موشریکه‌کان ده‌کا به‌گرانی و بئ‌ بارانی و برسیایه‌تیه‌ک، برسییه‌کان هه‌وا و فه‌ضای ژوور خۆیان وه‌کوو دوکەڵ دێته‌ به‌رچاو، هه‌روا هه‌ره‌شه‌ له‌چینه‌کانی داها‌تووی ئاده‌میزاد ده‌کا به‌په‌یدا بوونی دوکەڵێک بۆ ماوه‌ی چل رۆژ، ئەمه‌ش ده‌بیته‌ نیشانه‌ی رابوونی قیامه‌ت.

سوره‌ته‌که هه‌مووی یه‌کپارچه‌یی پێوه دیاره‌و له‌یه‌ک می‌حوه‌ردا ده‌سورپێته‌وه‌و هه‌موو هێله‌کانی ده‌چنه‌وه‌ سه‌ر یه‌ک جه‌مه‌سه‌رو بۆ یه‌ک مه‌به‌ست ئاراسته‌ کراون، ئەویش وشیا‌رکردنه‌وه‌ی دله‌کانه‌ بۆ به‌پیره‌وه‌ چوونی حه‌قیقه‌تی ئیمان و چه‌سپاندنی بنه‌ماسه‌ره‌کیه‌کانی ئیمان: که له‌سێ خاڵی سه‌ره‌کی دا خۆیان ده‌بیننه‌وه‌و بریتین له‌ (ته‌وحید، پێغه‌مبه‌رایه‌تی، رابوونی قیامه‌ت و زیندوبونه‌وه‌). بۆ چه‌سپاندن و سه‌لماندنی ئەم سێ بنه‌ما سه‌ره‌کیانه‌ چیرۆک ده‌گێڕێته‌وه‌، دیمه‌نه‌کانی قیامه‌ت راده‌نویشتی، له‌ناو‌چوون و فه‌وتانی سته‌مکارانی بوغرا‌و گومرا‌ فایش ده‌کا، دیمه‌نه‌ که‌ونییه‌کان ده‌خاته‌رو به‌راسته‌وخۆو ئاراسته‌وخۆ له‌وه‌ته‌ری دله‌کان ده‌دا‌و وه‌تا‌گایان دینێته‌وه‌.

هه موو پر حىكمه تن ، شتىك ناكا بى حىكمه ت بى. كه سىك شياوى
 هيدايه ت بى ، خودا هيدايه تى دىدا بۆ رىبازى حىق و راست. له
 ناكامىش دا دىباخته ناو به هه شتى رازاوه وه. كه سىكىش به ويستى خۆى
 رىبازى گومرايى هه لىزى شياوى گومرابوون بى، خودا گومرايى ده كاو
 سه ره نجامىش دىباخته ناو دۆزه خه وه، نه وانه: كه رىبازى گومرايى
 هه لىزى سته مكارو موشرىكن رۆزى قىامه ت شه فاعته كارىان نيه و
 كه س ناتوانى سزايان لى دوورباخته وه.

نايه ته كه ته نكىدو ته قىرى ئاياتى پيشو ده كاته وه : كه ده فرموى:
 ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِيفٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
 بَوكِيلٌ﴾ (الشورى: ۶۰).

دلدانه وه ته سه لا هينانى پىغه مبه ره (ﷺ): كه به هه لوىستى
 قورپه شيه كان دلتى نى نه بى، كورتهى قسه نه وه به پىغه مبه ره
 ده فرموى: خه فه ت به هه لوىستى ناله بارو ئيمان نه هينانى قورپه شيه كان
 مه خۆ، هيدايه ت و گومرا كردن به ده ست خودايه و به ويستى نه و
 دىنه كايه وه، كه سىك له زانىارى نه زه لى خودادا به خته وه ربى ئيمان
 ده هينى، كه سىكىش به د به ختى بۆ نوسرابى، پشت له بانگه وازى به كه ت
 نه لى ده كاو به گومرايى خۆى ده مينيته وه وه كوو له نايه تىكى تردا
 ده فرموى: ﴿فَلْعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ عَلَىٰ أَثَرِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ
 أَعْتَبْتُمْ﴾ بۆيه په روه دگار فرمان به پىغه مبه ره (ﷺ) ده كا: كه

ئەو رادەگەيەنئى: كە لەو شەو دەا هەموو فەرمان و بريارىك يەكالا دەكرێتەو. نازلېوونى قورئان بەو شىو و لەو شەو پيرۆزەدا رەحمەتى خودايە بۆ بەندەكانى، هەروەها هەپەشەو ئىنذارە بۆ ئەوئى لەسەرەنجامى سەررەقى خۆيان بترسن، تۆبە بكەن و بۆ لای خودای خۆيان بگەرێنەو. ئەجار هەولئى ئەو دەا خودا بەئادەمیزادان بناسيئى و تاكو تەنهایى ئەو زاتە لەزات و لەصیفات دا بەسەلمیئى.

ئەجار هەلۆیستی نا دروستى كافرهكان دیارى دەكاو دەفەرموی: ﴿بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ يَلْعَبُونَ﴾ پاشان هەپەشەيان لى دەكا سزای شك و گومانەكەيان دیارى دەكا، دەفەرموی: ﴿فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُحَانٍ مِّبِينٍ يَغْشى النَّاسَ هَذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾.

ئەجار باسى موشرىكەكانى مەككە دەكا بەو: كە گەلو نەتەویەكن ئیمان بە تاكو تەنهایى خودا نا هیئن و بە تەمانین دواى مردن زیندو ببەو. دەلێن: ﴿أَنْ هِيَ إِلَّا مَوْتُنَا الْأُولَى، وَمَا نَحْنُ بِمُنْشَرِينَ﴾ كۆتایی سوره‌تەكە بە هەپەشەیه‌كى ترسناك دینى و دەفەرموی: ﴿فَارْتَقِبْ أَهْمَ مَرْتَقِبُونَ﴾

بە كورتى سوره‌تەكە لە سەرەتاو بۆ كۆتایی لەو تەرى دلەكان دەدا، هیئەش دەباتە سەر دلو دەروونەكان و دەیانترسیئى، دیمەنى جۆراو جۆریان نیشان دەدا، بە نیتوبونەو ردا هاتوو چۆیان پى دەكا، ئاسمانەكان و زەوییان پى دەگیرى، دنیاو قیامەتیان نیشان دەدا بەهەشت و دۆزەخیان بۆ را

ده نوینی، رابوردو داهاتوویان بۆ شی ده کاته وه، نهینی و ناشکرا،
مردن و ژیان یاساو نیظامی خودا له بونه وهردا، نه مانه هه موو تاووتوی
ده کاو ده یانکاته به لگه و نیشانه ی تاک و ته نهایی خوداو راستی
پیغه مبه ریتی و زیندو بوونه وه و حیساب و لیکوئینه وه پاداش و سزا به
گویره ی کردو ی بهنده کان له ژیانی دونیا یان دا چاکه به چاکه و
خرابه به خرابه.

نازکردنی قورنانه له شهوی قه دردا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدٌ ۱) وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ۲) إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ
مُبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ ۳) فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ ۴)
أَمْرًا مِّنْ عِنْدِنَا إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ۵) رَحْمَةً مِّنْ رَبِّكَ إِنَّهُ هُوَ
السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۶) رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا
إِن كُنْتُمْ مُوقِنِينَ ۷) لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ رَبُّكُمْ
وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ۸)

۹

ئەم سورته به دوو پیت دەست پێ دەکا (حا ، میم) پەروەگار سویند دەخوا بهو دو پیتەو بهو قورئانە ی له جوړی ئەو پیتانە پێک هاتوو، له‌وه پێش چەند جارێک ئاماژەمان بۆ ماناو مەبەست له‌و جوړه پیتە پچر پچرانە ی سەرەتای سورەتەکان کردو، تەفسیری پەسندمان دیاری کردو، هەلبەتە: که پەروەدگار سویند بهو پیتانەو به قورئانی پێکھاتوو له‌و پیتانە دەخوا، ئاماژە بۆ مەسەلە یەکی گرنگ دەکا، ئەویش ئەو یە: که هەموو پیتێک خۆی له‌ خۆی دا موعجیزە یەکی حەقیقی و نیشانە یەکی گەورەو گرنگە له‌ پێکھاتە ی ئادەمیزاددا، که دەتوانی قسە بکا، ئەو پیتانە ی وشەو رستەکانیان لی پێک دی ریزیان بکاو یەک به‌ دوا ی یەک داو هەریەکیان له‌ مەخرەجی خۆیەو دەربجی، تیگەشتن له‌ پەیوەندی نیوان ناوی پیتەکو دەنگەکی و دەسلاتی ئادەمیزاد بەسەر ئەو دە: که دەتوانی زانیاری له‌و پیت و شانە وەرگیری، ئەمانەو گەلیکی تر نیشانە ی دەسلاتی رەهای پەروەدگار!

﴿إنا أنزلناه في ليلة مباركة إنا كنا منذرين﴾ نێمە ئەو قورئانەمان نازل کردو، له‌ شەویکی پیروژو بر پیت و بەرەکت دا: که شەوی (قەردەر) وەکوو له‌ نایەتیکی تردا دەفرموی: ﴿إنا أنزلناه في ليلة القدر﴾ (القدر: ۱) ئەو شەو پیروژە شەویکە له‌ مانگی رەمەزان، وەکوو له‌

هەموو پر حىكمەتن ، شتىك ناكابى حىكمەت بى. كەسىك شىاوى
 ھىدايەت بى ، خودا ھىدايەتتى دەدا بۆ رىبازى ھەق و راست. لە
 ناكامىش دا دەياڭخاتە ناو بە ھەشتى رازاۋە ھە. كەسىكىش بە ويستى خۆى
 رىبازى گومرايى ھەلبىزىرى شىاوى گومرايون بى، خودا گومراي دەكاو
 سەرەنجامىش دەياڭخاتە ناو دۆزەخە ھە، ئەوانە: كە رىبازى گومرايى
 ھەلدەبىزىرن سەمكارو موشرىكن رۆژى قىامەت شەفاعەتكارىان نيەو
 كەس ناتوانى سزايان لى دوورېڭخاتە ھە.

نايەتە كە تەئكىدو تەقرىرى ئاياتى پىتسۇ دەكاتە ھە : كە دەفەرموى:
 ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِيفٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
 بَوكِيلٌ﴾ (الشورى: ۶۰) .

دلدانە ھەو تەسەللا ھىنانى پىغەمبەرە (ﷺ) : كە بە ھەلوئىستى
 قورەيشىيەكان دلتەنگ نەبى، كورتەى قسە ئەو ھە بە پىغەمبەر
 دەفەرموى: خەفەت بە ھەلوئىستى نالەبارو ئىمان نەھىنانى قورەيشىيەكان
 مەخۆ، ھىدايەت و گومرا كردن بە دەست خودايەو بەويستى ئەو
 دىنەكايە ھە، كەسىك لە زانىارى ئەزەلى خودادا بەختە ھەربى ئىمان
 دەھىنى، كەسىكىش بەد بەختى بۆ نوسرابى، پشت لە بانگەوازي يەكەت
 ئەلدەكاو بە گومرايى خۆى دەمىنىتە ھە ھەكوو لە نايەتتىكى تردا
 دەفەرموى: ﴿فَلْعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ عَلَىٰ أَثَرِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ
 أَعَالَا﴾ (الكهف: ۶۸) . بۆيە پەرۋەدگار فەرمان بە پىغەمبەر (ﷺ) دەكا: كە

چونکه ئەو دەرگا خێره له مرۆفایه‌تی کرایه‌وه، ئەو په‌یامه‌ پێرۆزه‌ی تێدا دابه‌زی و ئەو نیظامه‌ خودایی یه‌ له‌ ژيانی ئاده‌میزادا چه‌سپا، ئاده‌میزادی له‌خه‌وی غه‌فلت و هه‌ناگا هه‌یناو له‌کۆیله‌و به‌ندایه‌تی رزگاری کرد، یاسایه‌کی گونجاو له‌گه‌ڵ سروشتی ئاده‌میزاد به‌تایبه‌تی و له‌گه‌ڵ بوونه‌وه‌ردا به‌گشتی هه‌ینایه‌ کایه‌وه، له‌ژێر سایه‌ی ئەو یاسا و شه‌ریعه‌ته‌دا ئاده‌میزاد له‌سه‌ر زه‌وی ده‌ژیاو په‌یوه‌سته‌ به‌ناسمانه‌وه، له‌و شه‌وه‌دا په‌یامێک له‌ناسمانه‌وه‌ دابه‌زی په‌یره‌وکردنی مایه‌ی به‌خته‌وه‌ریی ژيانی دونیاو قیامه‌ته‌، مه‌نه‌ج و یاسایه‌کی تێرو ته‌سه‌ل و تۆکمه‌و بێ که‌م و کورپه‌، ده‌ صو‌ل‌ح‌ی بۆ ده‌مه‌زاندنی ژيانێکی مرۆفانه‌ی نمو‌ذه‌ج‌ی له‌هه‌موو کات و شو‌ئیه‌ک دا، ﴿فیه‌ا یفرق کل‌ أمر حکیم﴾ له‌شه‌وی قه‌دردا هه‌موو کارو بارێکی بونه‌وه‌ر به‌گشتی و ه‌ی ئاده‌میزاد به‌تایبه‌تی یه‌ کالā ده‌کرێته‌وه‌، هه‌رچی له‌ساڵدا رو ده‌دا له‌مردن و ژیان و رزق و رۆژی و خێرو شه‌رو خۆشی و ناخۆشی... هه‌تد ده‌ست نیشان ده‌کرێ!

یان له‌و شه‌وه‌دا هه‌موو کارو بارێکی موحه‌که‌م و نه‌گۆڕ دیاری ده‌کرێن، هه‌ر به‌ریارو حوکه‌م و یاسایه‌ک له‌و شه‌وه‌دا ئاشکرا بکری گۆڕانی به‌سه‌ردا نایه‌، له‌و شه‌وه‌دا نه‌حکامی گونجاو بۆ هه‌یدایه‌تدانی ئاده‌میزاد و مایه‌ی به‌خته‌وه‌ریی دونیاو قیامه‌ت نازل بووه‌ سه‌ر زه‌وی، بێگومان نازل‌به‌وونی قورئان به‌گرنه‌گه‌ترین روداوی بوونه‌وه‌ر ده‌ژمی‌ت‌دری، ئەو شه‌وه‌ش پێرۆزترین شه‌وه‌ چونکه‌ قورئانی تێدا نازل بووه‌، هه‌ر له‌و شه‌وه‌دا هه‌موو کارو بارێکی حیکمه‌ت‌نامێز لێک هه‌ل‌ده‌هاوێترین و ده‌ست نیشان ده‌کرێن.

﴿أمرأ من عندنا انا كنا مرسلین﴾ پەرورەدگار قورئانی نازل کردو
 لەلایەن خۆیمو، نیگا و شەریعەتی خودایە بۆ وە ئاگا هیئانەو
 ئادەمیزاد، بۆ ترساندن و موژدە پێدانی، پێغەمبەری ئیسلام و هەموو
 پێغەمبەرائی ترمان رەوانە کردو بۆ سەر ئادەمیزاد بۆ ئەوێ نایاتی
 خودایان پێ بگا و بیخویننەو و تێی بفکرن،

﴿رحمة من ربك﴾ ناردنی پێغەمبەران بۆ سەر ئادەمیزاد
 رەنگدانەو و رەحمەت و بەزەیی خودایە بۆ بەندەکانی، بۆ رونکردنەو
 چاک و خراپە بۆیان، بۆ دیاریکردنی قازانج و زیانیانە، بۆ ئەوێ رۆژی
 قیامەت بیانویان نەبێ و نەلێن خودایە ئێمە بێ ئاگابوین، پەیامی
 پێغەمبەران رەحمەتێکی بەردەوامی خودایی یە، کاکلە ی ئەو پەیامانە
 پەیامی قورئانە و سەرداری پێغەمبەرانیش موحەممەد کوپی عەبدوللا یە

﴿انه هو السميع العليم﴾ بێگومان خودا: کە پەیامی نازل کردو
 پێغەمبەری رەوانە کردو لەم روانگەوێ: کە خودا شنەوایە بە گوفتارو
 ناخاوتنی بەندەکانی، زاناو ئاگادارە بە حال و وەزعی ئادەمیزاد، دەزانی
 چی لە بەرژەو هەندییانە، ئەو رەحمەتی بۆ ناردوون چونکە زۆر
 پێوستیان پێ بوو.

هه‌ده‌شه له موشریکه‌کان به هاتنی عه‌زاب بو سه‌ریان

فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُحَانٍ مُّبِينٍ ﴿١٠﴾ يَغْشَى
النَّاسَ هَذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١﴾ رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ
إِنَّا مُؤْمِنُونَ ﴿١٢﴾ أَنَّى لَهُمُ الذِّكْرَى وَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مُّبِينٌ ﴿١٣﴾
ثُمَّ تَوَلَّوْا عَنْهُ وَقَالُوا مُعَلَّمٌ مَجْنُونٌ ﴿١٤﴾ إِنَّا كَاشِفُو الْعَذَابِ قَلِيلًا
إِنْ كُنْتُمْ عَائِدُونَ ﴿١٥﴾ يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا مُنْقِمُونَ

ده‌بارە‌ی (سبب نزولی) نایه‌تی ژماره (۱۰) بوخاری و موسلیم و هی
تریش له ئیبنو مه‌سعوده‌ه ریوایه‌تیان کردوه، ده‌لی: که قورە‌یشیه‌کان
په‌یامی پیغه‌مبه‌ریان ره‌تکرده‌وه، پیغه‌مبه‌ر دو‌عای لی کردن: که خودا
بی بارانی و گرانیان به سه‌ردا بینی، وه‌کوو قات و قری سه‌رده‌می
حه‌زیه‌تی یوسف، گرانی و وشکه سالی یه‌خه‌ی گرتن برسیایه‌تی پرستی لی
برین، هه‌تا وایان لی هات ناچار ئیسقان ورد بکه‌ن بیخون. ده‌یان‌روانیه
ناسمان بو‌شایی نیوان خو‌یان و ئاسمانیان وه‌کوو دو‌که‌ل ده‌هاته به‌ر چاو
په‌روه‌دگار نایه‌تی ﴿فارتقب یوم تأتی السماء بدخان مبین﴾ ی نازل کرد
هاتنه خزمه‌ت پیغه‌مبه‌رو وتیان: نه‌ی ره‌وانه‌کراوی خودا داوای بارانمان بو
بکه، هیچمان نه‌ما، دو‌عای بو کردن و باران باری.

دەربارەى ھۆکارى نازلېونى نایه‌تی ژماره (۱۵-۱۶) ئىمامى
بوخارى لہ کوتایى رىوایه‌تی پېشوودا دەفەرموی: کە قورەیشیەکان
بارانیان بۆ بارى و ھەرزانیان بۆ ھاتەو، دەستیان کردەو ە بە
سەرپېچیکردن و ئەزیەتدانى پېغەمبەر (ﷺ) ئیتر پەرودگار نایه‌تی
﴿یوم نبطش البطشة الكبرى، انا منتقمون﴾ نازل کرد!!

پەيوەندى ئەم کۆمەلە نایه‌تە بەھى پېشەو ە ئەو ەیه: لەو پېش خودا
وەصفى موشرىکەکانى کرد بەو کە لہ شک و گومان دان، ئەجار بۆ
مەبەستى ھەرەشەکردن لىیان و دلدانەو ە پېغەمبەر (ﷺ) حال و ەزعى
ئەو رۆژەو ساتانەیان دیارى دەکا: کە عەزابى خودا یەخەیان دەگرى،
ئەو ەش ئاشکرا دەکا: کە ئەوانە تەمبى نەبن و موعجیزەو نامۆژگارى
کاریان تى ناکا و ئیمان ناھینن.

دەفەرموی: ﴿فارتقب يوم تأتى السماء بدخان مبين﴾ ئەو
پېغەمبەر! چاوەروانى ئەورۆژەبە کە بەرزایى (ئاسمان) بە شىو ە دوکە ل
دیتە بەر چاو، ئەم شىو ە دوکەلە دەربارەى رابردو بریتى ە لەو بى بارانى و
نەھامەتی ە توشى قورەیشیەکان بوو بۆ ماو ە حەوت سالى رەبەق،
ئەمەش لہ ئاکامى ئەو دو ەای ە پېغەمبەر لہ قورەیشیەکانى کرد،
تەنەت لہ برسان وایان لى ەاتبو: کە دەیانرۆانی ە ژور خۆیان بۆشایى
نیوان ئاسمان و زەوییان و ەکوو دوکەلە دەھاتە بەرچاو!

به نیسبەت داها توشەوہ ئەو دوکەڵە نیشانە یە کە لە نیشانەکانی
هاتنی قیامەت، چل شەو دەوام دەکاو بریتیە لە تەپ و تۆزێکی چرو پر
وہ کوو دوکەڵ وایەو تاریکایی بە سەر بونەوہردا دەھێنێ و دەبیستە نیشانە ی
کۆتایی دنیا.

زانایان دەڵێن: روناکی خۆر کەم دەبیستەوہو تاریکایی سەرانبەری
دنیا دادەپۆشی.

﴿یغشی الناس هذا عذاب الیم﴾ ئەو دوکەڵ و تاریکیە ھەموو کەس
دەگریستەوہو لە ھەموو لایە کەوہ دادەپۆشی. خەڵکە کە تینیان بۆ دی و
دەکەونە ھاوار و گریان و دەڵێن: بە راستی ئەمە عەزابێکی سەخت و
دژوارە. یان خودا خۆی دەفەرموی: ئەمە عەزابێکی بەئێش و ئازارە و
بیچیژن و (ئەوہ گۆرتان بێ)

جا ئەو کاتە خەڵکە کە دەست دەکەن بە پارانەوہ و لالانەوہ. دەڵێن:
﴿ربنا اکشف عنا العذاب ، انا مؤمنون﴾ ئەو خودایە عەزابی خۆمان لە
سەر لابەرە، ئێمە ئیمان دەھێنین، بپروا بە تاک و تەنھایی خودا و
پێغەمبەرێتی پێغەمبەر دەکەین. یان ئەگەر ئەم عەزابەمان لە سەر
ھەلگری پابەندی فرمان و جەلەوگیرییە کانت دەبین و ئیمانێتی دەھێنین!

ریواوە تکرارە: موشریکەکان: کە توشی ئەوقات و قری و گرانییە هاتن
چوونە خزمەت پێغەمبەر و تیان: ئەگەر دوعا بکە ی بۆمان و خودا ئەم
عەزابەمان لە سەر لابەری موسولمانان دەبین. ئەمە بە نیسبەت رابردووەو

به نیسبهت داهاتووشه وه ئه و دوکله بریسته له تاریکایی به کی گشتی
هه موو عالم داده گری و عه زاییکی سهخت و دژواره پیش رابوونی
قیامهت په ی داده بی و به کی که له نیشانه کانی قیامهت.

نونه ئه ئه نایه ته نایه تیکی تره: که ده فرموی: ﴿ولو تری از وقفوا
على النار فقالوا: يا ليتنا نرد ولا نكذب بآيات ربنا، ونكون من
المؤمنين﴾ (الانعام: ۴۴) یان نایه تی ﴿وانذر الناس يوم يأتيهم العذاب،
فيقول الذين ظلموا: ربنا اخرنا الى اجل قريب نجب دعوتك ونتبع
الرسول، اولم تكونوا اقسمتم من قبل مالكم من زوال﴾ (ابراهم: ۴۴)

به لام کوا نه وانه وه عدو په میانان هیه؟ ﴿أفئ لهم الذكرى، وقد
جاءهم رسول مبين، ثم تولوا عنه وقالوا معلم مجنون﴾ که ی یاد
خستنه وه و ترساندن و نامۆژگاری کار له نه وانه ده کا، که ی نه وانه وه فا به
واده ی خۆیان ده کهن، کوا نه وانه دوا ی لابر دنی عه زاب له سهریان ئیمان
ده هیئن؟ وه لخال نه وانه پیغه مبه ریکی خاوه ن موعجیزه هاتۆته سهریان و
په یامی خۆی پیرا گه یاندون که چی پشتیان له په یامه که ی هه لکردو به
درۆیان خسته وه، وتیان: درۆ ده کا ئه م کابرایه له خودا وه په یامی بۆ
نه هاتوه، ئاده میزاد فیری ده کهن، ده چی لای مامۆستا که ی ده خوینی و به
درۆ ده ئی: له خودا وه نیگام بۆ هاتوه!

ھەروەھا دەربارەى ئەوپىڭغەمبەرە: كە يەككە لە موغجىزەكانى
قورئانى پىرۆزە وتيان: شىت و وىتە، عدقل و ھۆشى تەواو نىو خۆى لى
كردوين بە پىڭغەمبەر!

فونەى ئەم ئايەتە ئايەتتىكى ترە: كە دەفەرموى: ﴿يَوْمَ يَتَذَكَّرُ
الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرُ؟﴾ (الفجر: ۲۳) ئەجار قورئان ئەو دەچەسپىنى: كە
ئەو كافرانە بە سروشت گومرآن تەنانت ئەگەر بۆ ماوئەك عەزابيان لە
سەر ھەلگىرین خىرا دەگەرىنەو بۆ سەر كوفرو بىدىنى خۆيان دەفەرموى:
﴿إِنَّا كَاشَفُوا الْعَذَابَ قَلِيلًا أَنْكُمْ عَائِدُونَ﴾ ئىمە بۆ ماوئەك عەزابتان لە
سەر لا دەبەين، ناردنى عەزاب بۆ سەرتان ھەندىك دوا دەخەين ھەر
چەندە ھۆكارەكانىشى دەستە بەر بوين، ئەو كاتە ئىو دەگەرىنەو بۆ
سەر كوفرو بىدىنى دەست دەكەنەو بە سەر پىچىكردنى خۆتان.

يان ئەگەر لە فەرزىك دا ئىمە رۆژى قىامت ئىو بگىرپىنەو بۆ
ژيانى دونيا يەكسەر دەچنەو سەر ھالى پىشوتان و مل لە كوفرو بىدىنى
دەنپەنەو!! بە ھەر ھال عەزابى ئىو دواخراو بۆ رۆژى قىامت و
پىارمان وا داو ھەو رۆژەدا تۆلەتان لى بگەينەو

رىوايەتتىك لە ئىبنو مەسعود ھەتو دەلى: ئەم تۆلە ستاندنەو
رۆژى بەدر بوو، ئەو بوو: كە دواى لابرندى گرانى و نەھاتى لە سەر
كافرەكان يەكسەر دەستيان كەردەو بە دژايەتلىكردنى پىڭغەمبەر و
موسولمانەكان، ئىتر خدا لە رۆژى بەدر دا تۆلە لى ستاندن.

وه‌لی: ئیبنو جه‌ریرو ئیبنو که‌ئیر پییان وایه ئەو تۆله لی
 ستاندنه‌وه‌یه روژی قیامت ده‌بی. هه‌ره‌شه‌یان لی ده‌کاو ده‌فه‌رموی:
 ئە‌ی‌موحه‌مه‌دا! لییان بگه‌ری و چاوه‌روان به ئەو روژه‌ی ئاسمان دوکه‌ئیک‌ی
 دنیا داگری لی په‌یدا ده‌بی و هه‌موو که‌س ده‌گرێته‌وه، داوی لابرندی
 عه‌زاب ده‌که‌ن و لایمان نادرێته‌وه، ئە‌مجار له ژیر تارمایی دیمه‌نی ئەو
 عه‌زاب و ناره‌حه‌تی‌ه‌ی خۆی بۆ راناگرن و داوی لابرندی ده‌که‌ن، پییان
 ده‌فه‌رموی: ئیستا ئیوه‌ توشی ئەو روژه‌ نه‌هاتوون، هه‌لتان له به‌رده‌م دا
 ماوه‌ له کیستان نه‌چوه، ئەو عه‌زابه‌ ترسناکه‌ که‌مێک دواخراوه، ئیستا
 ئیوه‌ وا له جیهان دان، ئەو عه‌زابه‌ نه‌هاتووه. ده‌ ئیمان بینن پیش ئە‌وه‌ی
 ئەو روژه‌‌بی و ئەو عه‌زابه‌ یه‌خه‌تان بگری و هاوار بکه‌ن و لایمان
 نه‌درێته‌وه، ئیستا ئیوه‌ له ژیا‌نی دنیا‌دان و زۆر پایه‌ دارنابی واز له
 گالته‌وگه‌پ به‌ینن، چی تر شک و گومان‌تان نه‌بی روژی قیامت بۆ‌لای
 ئیمه‌ ده‌گه‌رێنه‌وه‌و تۆله‌تان لی ده‌ستینن، هه‌روابه‌ ئاسانی به
 سه‌رتانه‌وه‌ ناچی!

بیویسته په‌ندو عیبرت له قه‌ومی فیرعه‌ون وهر بگیری

﴿۱۷﴾ وَلَقَدْ فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ
كَرِيمٌ ﴿۱۸﴾ أَنْ أَذُوا إِلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ إِيَّيْكُمْ رَسُولٌ آمِينَ ﴿۱۹﴾
وَأَنْ لَا تَعْلُوا عَلَى اللَّهِ إِيَّيْكُمْ بَسْطَانٍ مُبِينٍ ﴿۲۰﴾ وَإِنِّي عُذْتُ
بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ أَنْ تَرْجُمُونِ ﴿۲۱﴾ وَإِنْ لَمْ تُؤْمِنُوا لِي فَاعْزِلُونِ ﴿۲۲﴾ فَدَعَا
رَبَّهُ أَنْ هَتُولَاءِ قَوْمٌ مُّجْرِمُونَ ﴿۲۳﴾ فَاسْرِ بِعِبَادِي لَيْلًا إِنَّكُمْ
مُتَّبِعُونَ ﴿۲۴﴾ وَاتْرِكِ الْبَحْرَ رَهْوًا إِنَّهُمْ جُنْدٌ مُّغْرَقُونَ ﴿۲۵﴾ كَمْ
تَرَكُوا مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿۲۶﴾ وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿۲۷﴾ وَنَعْمَةٍ
كَانُوا فِيهَا فَكَاهِينَ ﴿۲۸﴾ كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ ﴿۲۹﴾
فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ ﴿۳۰﴾ وَلَقَدْ
نَجَّيْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُهِينِ ﴿۳۱﴾ مِنْ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ
كَانَ عَلِيًّا مِنَ الْمُسْرِفِينَ ﴿۳۲﴾ وَلَقَدْ اخْتَرْنَاهُمْ عَلَىٰ عِلْمٍ عَلَى
الْعَالَمِينَ ﴿۳۳﴾ وَءَايَيْنَاهُمْ مِنَ الْآيَاتِ مَا فِيهِ بَلَاءٌ مُبِينٌ

له‌وه پێش ئەوێ رۆن کردەوێ: کە موشریکە قورەیشیەکان سورن لە
سەر کوفرو بێدینی خۆیان، ئەجار ئەوێ بەیان دەکا: کە زوربەیی زۆری
گەل و نەتەوێ پێشینەکان هەمان هەلس و کەوتیان بوو پێغەمبەرانیان بە
درۆ خستۆتەوێ، بۆ نمونە فیرعەوون و نەتەوێ کەیی و دەستەو تاقمیک حەزەرەتی
موسایان بە درۆ خستەوێ، خودا پێغەمبەری خۆی بە سەردا زāl کردن
موسا و شوینکەوتوانی رزگارکردن و فیرعەوون و تاقمەکەیی لە دەریای نیل
دا خنکاندن و کردنی بە پەندو عیبرەت بۆ دوا خۆیان دەفەرموێ: ﴿وَلَقَدْ
فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ كَرِيمٌ﴾ بێگومان لە پێش ئەم
موشریکانە قورەیش دا قەومی فیرعەوگان بە تاقی کردەوێ، خودا
پێغەمبەریکی دلسۆزو رێزدارو خاوەنی رەوشتی بەرزو کرداری چاکی بۆ
ناردن، ئەم زاتە لای خودا رێز دارو لای گەلەکەشی خاوەن پلەوپایەییە،
دلسۆزبوو بۆ گەلەکەیی و بە جوانی نەرکی سەرشانێ خۆی ئەنجام دا،
پێغەمبەریکی کەریم^{هاتە} سەریان و پێی گوتن: ﴿أَنْ أَدْعَاكَ إِلَىٰ عِبَادَةِ اللَّهِ،
إِنِّي لَكُم رَسُولٌ أَمِينٌ﴾ ئەم قەومی فیرعەوون چی تر نەتەوێ ئیسرائیل
مەچەوسیننەوێ واز لە ناغایەتیکردن بە سەریانەوێ بێنن و من بۆ خۆم
رێنوموییان دەکەم، من پێغەمبەر و فروستادەیی خودام بۆ لای ئێوێ،
ئەمێندارم لە سەر فروستادەیی تۆمەتی خیانەتکاریم لێ ناکرێ.

نۆنەیی ئەم نایەتە نایەتیکی ترە: کە دەفەرموێ: ﴿فَأَرْسَلْنَا مُوسَىٰ
إِسْرَآئِيلَ، وَلَا تَعْذِْبُهُمْ، قَدْ جِئْنَاكَ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَىٰ﴾ (طە: ۴۷)

ده گونجی (عباد الله) مونا دابی و حەرفی نیدای لی قرتابی. واتە: ئەوی
 بەندەکانی خودا ئەوەی ئەرکی سەرشاتتانه بەرامبەر بە من ئەنجامی
 بدەن، ئیمانم پێ بێنن و بە پیر بانگەوازییە کە مەووە وەرن، شوین پەيامی
 من بکەون، چونکە من پێغەمبەریکی ئەمین و بتمانە پیکراوم، ئەمینم لە
 سەر نیگا و پەيامی خودا بە دڵسۆزی دەیگەیهنم و هیچی لی
 زیاد و کەم ناکەم.

﴿وان لا تعلوا علی الله انی اُتیکم بسلطان مبین﴾ خۆتان لە
 شوینکەوتنی نایه تی خودا گەورەتر مەگرن، وا مەزانن ئیتوە لەو بەریزترین
 کە شوین پێغەمبەری خودا بکەون، گەردنگەچی موعجیزە ی پێغەمبەری
 خودابن، پابەندی فرمان و جەلەوگیرییەکانی بن، بەندایەتی خۆتان بۆ خودا
 رابگەیهنن، چونکە هەر کەسێ لە ئاستی پەيامی خودا خۆ بە زل بزانی و
 تەکەببورو تەجەببوری هەبێ رۆژی قیامت بە زەلیلێ و داماوێ دەخریتە
 ناو دۆزەخەو، وەکوو لە نایه تیکی تردا دەفەرموی: ﴿ان الذین
 یستکبرون عن عبادتی سیدخلون جهنم داخرین﴾ (غافر: ۶۰) پێی
 راگەیاندن: کە پێغەمبەری خودا یەو موعجیزە ی گەورە و ئاشکرای
 هیئاو و ناتوانن ئینکارییان بکەن، موعجیزەکانی خۆی رانواندن،
 عەصای دەستی: کە دارێکی رەق و تەق و بێ گیان بووبە فرمانی خودا
 دەبوو بە ئەژدیهایەکی گورج و گۆل، دەستی ئاسایی خۆی دەخستە
 باخەلییەو دەبوو یە کپارچە نورو دەدرەوشایەو، هەر و زۆر موعجیزە ی
 تری سەر سوێ هینەری تری نیشان دان، کەچی لە جیاتنی ئەوەی ئیمانێ پێ

بیئن، هه‌ره‌شه‌یان لی کرد به کوشتنو به‌رده‌باران کردن و نه‌زیه‌تدانی
 جۆراوجۆر. وه‌کوو په‌وه‌ردگار له سهر زمانی حه‌زره‌تی موسا: ده‌فه‌رموی:
 ﴿و انی عذت بری و ربکم ^{ان} اترجمون﴾ نه‌من په‌ناده‌گرم به خودای خۆم و
 خودای ئیوه‌ش له وه‌ره‌شانه‌ی لیم ده‌که‌ن به کوشتنو به‌رده‌باران کردن و
 سوکایه‌تی پی کردن،

﴿وان لم تؤمنوا بی فاعزلون﴾ نه‌گهر بروام پی ناکه‌ن و دان به
 پیغه‌مبه‌ریه‌تیم دا نانین و شوینم ناکه‌ن ده‌وازم لی بیئن و هه‌ولتی
 نه‌زیه‌تدانم مه‌ده‌ن تا خودا ناوانی من و ئیوه‌ ده‌کاو کی‌شه‌کافان یه‌کالا
 ده‌کاته‌وه، هه‌ر چه‌ندی بانگه‌وازی کردن و هه‌ولتی له‌گه‌ل دان بی سوود بوو.
 جا که له ئیمانیه‌یانان ناویمید بوو، دلنیا‌بوو: که نه‌وان سورن له سهر
 کوفرو سهر ره‌قی خۆیان، هانای بۆ باره‌گای په‌روه‌دگار برد

﴿فدعا ربه ان هؤلاء قوم مجرمون﴾ له خودا پارایه‌وه، وتی: خودایه
 نه‌مانه‌گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌کی تاوانبارن، بروایان به تاكو ته‌نهایی زاتی پاکت
 نیه، پیغه‌مبه‌ره‌که‌ت به درۆ ده‌خه‌نه‌وه، خودایه غه‌زه‌بیان لی بگه‌ر، مال و
 سامانیان بفه‌وتینه، دلیان ره‌ق بکه، وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ناما‌ژه
 به‌وه ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿وقال موسیٰ ربنا انک اتیت فرعون وملاه زینة
 و اموالاً فی الحیاة الدنیا، ربنا لیضلوا عن سبیلک، ربنا اطمس علی
 اموالهم واشدد علی قلوبهم فلا یؤمنوا حتی یرو العذاب الا لیم﴾ (یونس: ۸۸)
 دوعای حه‌زره‌تی موسا گه‌را بوو، هه‌موونه‌و به‌لاو ناره‌حه‌تیانه‌یان به سهر
 هاتن، وه‌کوو له نایه‌تیکی تردا ناما‌ژه‌ی پی ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿قال: قد
 ته‌فسیری ره‌وان

اجيبت دعوتكما فاستقيما..... ﴿يونس: ۸۹﴾ نه مجار پهروه دگار فرمانى به
 حذره تى موسا کرد: که شهو رهو به نه ته وهى ئيسرائيل بکا، فرمانوى:
 ﴿فأسر بعبادى ليلاً، انکم متبعون﴾ نهى موسا! چى تر مه هيله فيرعه ون
 به نوئيسرائيلى يه کان بچه وسينيتته وه، شهو رهو بکه ن، به شهو به نه ينى
 له شار ده رچن، چونکه نه گهر فيرعه ونو نه ته وه کهى به وه بزائن: که ئتوه
 شار چۆل ده که نو کۆره و نه نجام ده دن شوينتان ده که ون ناهيئلن ده رچن،
 کۆسپو له مپه رتان بۆ داده نين! له نايه تيکى تر دا ده فرمانوى: ﴿و لقد
 اوحينا الى موسى ان اسر بعبادى فاضرب لهم طريقاً فى البحر ييبساً،
 لاتخاف دركاً ولا تخشى﴾ (ط: ۷۷) نه مجار فرمانى پى ده کا: که به ناو
 ده ريادا برۆن و ترسيان له وه نه بى فيرعه ون پييان بگا، يان ناوه که ويک بيتته وه.

﴿واترك البحر رهوا، انهم جند مغرقون﴾ نهى موسا واز له ده ريا
 بيتنه با به کراوه يى بمينيتته وه، نه چى به عه صاکه ت لى ي بدهى بۆ نه وهى
 وه کووخوى لى بيتته وه، لى گه رى با ريبازه کانى ناچوخ بن بۆ نه وهى
 فيرعه ونو تاقمه کهى ته ماعيان بهر بکه وى و خويانى پيدا بکه نو شوينيان
 بکه ون، بيتگومان فيرعه ونو دارو ده سته کهى له ده ريادا ده خکيندرين، له
 خنکاوانن بهم شتوه قه زاو قه ده رى خودا ديتته دى. به مەش موژده ي رزگار
 بوونى دا به موساو فەوتانى فيرعه ونو تاقمه کهى راگه ياند، حذره تى
 موسا دللى دا سه کناو بهرچاوى روناک بوونه وه، هيچ خەم و خەفەت و
 ترسو و ختوکه ي له دل دا نه ما. نه مجار پهروه دگار ديمه نى خانو به ره ي
 به جى ماوى فيرعه ونو قه ومه کهى راده نوينى، باخ و باغچه و کانياو و

جوڭاو جوڭباری بیّ خاوه‌و که‌س تیدانه‌ماوی ولاتی میصر توّمار ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿کم ترکوا من جنات و عیون، و زروع و مقام کریم و نعمة کانوا فیها فاکهین﴾ واده‌ی خودا هاته‌جی و فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی له ده‌ریادا خنکان، زور یان باخو کانیاو و زه‌وی و زاری پر کشت و کال و خانو به‌ره‌و قه‌صرو باله‌خانه‌ی رازاوه‌و هه‌وارگه‌وشوینی رابواردنیان به‌جی هیشت، نه‌و هه‌موو نازو نیعمه‌تانه‌ی تیّ یدا ده‌تلانه‌وه‌و پییه‌وه‌و ده‌نازین بیّ خاوه‌ن مایه‌وه‌و، که‌س بۆیان نه‌گریاودادو فیغانی بۆ نه‌کردن.

﴿کذلک و اُورثناها قوماً اخرین﴾ به‌و شیوه‌و نه‌و گه‌لو تاقمه‌مان له ناو بردن و هه‌ر که‌سیک و هه‌ر هۆزو تاقمیک په‌یامی ئیمه‌ی ره‌تکردبیته‌وه‌و پیغه‌مبه‌ره‌کامانی به‌ درۆ خستبیته‌وه‌و هه‌مان هه‌لّس و که‌وتمان له‌گه‌ل کردون، نیتر نه‌و جوّره‌ ملک و سامانه‌مان به‌ میرات دا به‌ نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل که‌ له‌وه‌ پیش ژیر ده‌سته‌و چه‌وساوه‌ بوون، نیرینه‌یان سه‌ر ده‌پراو میینه‌یان بۆ کاره‌که‌ری و له‌ له‌چیه‌تی مه‌ره‌خه‌س ده‌کرانو ده‌هیلذرانه‌وه‌و. نه‌و دارو ده‌سته‌و سته‌مکارانه‌مان له‌ ده‌ریادا خنکاندو له‌ ناومان بردن ﴿فما بکت علیهم السماء و الارض و ما کانوا منظرین﴾ ناسمان به‌ سه‌ریاندا نه‌گریا و دایه‌ زه‌مین رۆله‌ رۆی بۆ نه‌کردن، که‌س خه‌فه‌تی بۆ نه‌خواردن و بۆیان به‌ په‌رۆش نه‌بوو. به‌لکوو زوو به‌ سزای خو‌یان گه‌یشتن نه‌مه‌ش به‌ هۆی زیده‌ ره‌وی کردنیان له‌ کوفرو گومرایی دا، مۆله‌ت نه‌دران بۆ نه‌وه‌ی تۆبه‌ بکه‌ن، چونکه‌ چاوه‌روانی تۆبه‌ کردنیان لیّ نه‌ده‌کرا! هه‌تا بمانیه‌وه‌و پتر زیده‌ ره‌ویان نه‌نجام ده‌دا، بپروانه‌و نه‌و سته‌مکارو به‌ خۆ

نازیوانه، ئەو خۆ بەزلزان و لوتبەرزانە چۆن لە ناوچوون و کەس حیسابی بۆ
 نەکردن، کەس بۆیان نەگریا، ئاسمان و زەوی فرمیسکی بۆ نەرشتن،
 دونیایان جێ هیشتو هیچ ریزیکیان لێ نەگرا! هێندە می‌شولە و
 می‌رولە یەکی‌ش حیسابی‌ان بۆ نەکرا. دەبیا هەموو مله‌پوڕو دەرەبە‌گ و
 ستەمکاریک باشباش بزانی کەلای خودا هیچ ریزو نرخیکیان نیە، تا بلی
 ی قیژەهون و توپ دراوان لە ویژدانی وجودا..

﴿ولقد نجينا بني اسرائيل من العذاب المهين، من فرعون انه كان
 عالیا من المسرفين﴾ بێگومان ئێمە نەتەوێ ئیسرائیلیمان لە ژێر
 دەستیی و چەوسانەوێ رزگار کرد، دوژمنی سەر سەختیان: کە فیرعەون
 بوو فەوتاندمان لە راستی دا فیرعەون خۆ بەزلزان و مله‌پوڕو ستەمکاریکی
 زێدە پەو بوو، خۆی کردبوو بە خودای می‌صرو دانیشتوانی، جۆرە‌ها
 عەزاب و ناپە‌هەتی بە‌نەتەوێ ئیسرائیل دە‌چەشت، ئە‌رکی خستبوو
 سەریان، نێ‌رینه‌کانیانی بە‌زارۆ‌کی سە‌رده‌پ‌رین، مێ‌ینه‌کانی دە‌هێشتنە‌و،
 وە‌کوو لە‌نایە‌تییکی تردا ئاماژە بە‌و دە‌کاو دە‌فە‌رموێ: ﴿ان فرعون علا
 في الأرض وجعل أهلها شيعاً، يستضعف طائفة منهم، يذبح أبناءهم
 ويستحي نساءهم، انه كان من المفسدين﴾ دوا‌ی لە‌ناو‌بردنی فیرعەون و
 دارو دە‌ستە‌کە‌ی و بنە‌پ‌کردنی زیان لە‌سەر نەتەوێ ئیسرائیل. ریزو
 شکۆ‌مە‌ندیان پێ بە‌خشین ﴿ولقد اخترناهم على علم على العالمين،
 وآتيناهم من الآيات ما فيه بلاء مبين﴾ بە‌راستی نەتەوێ ئیسرائیلیمان
 بە‌سەر نەتەوێ‌کانی جیهانی ئە‌و سە‌رده‌مە‌دا هە‌لبژاردو ئە‌م هە‌لبژاردنە‌شمان

بۆیان له‌زانیارییه‌وه سه‌رچاوه‌ی گرتبوو، شیاوی ئه‌و ریزه بوون، چونکه پیغه‌مبه‌ریان زۆر تیدا هه‌لکه‌وتبوون، شوین هه‌زرتی موسا که‌وتنو جیهادو تیکۆشانیان کرد خۆراگرو پشوو درێژ بوون له‌پێناو نایینی خودادا ناره‌ه‌تیان چه‌شت، کاتیکیش له‌نایینی خودا هه‌لکه‌رانه‌وه، له‌شوینی ئیمان کوفرو بیدینییان ره‌چاو کرد، له‌جیاتی چاکسازی خراپه‌کاریان ده‌ست پێکرد خودا غه‌زه‌بی لی گرتن، کردنی به‌مه‌یونو به‌رازو له‌عنه‌تی لی کردن، له‌سه‌ر ده‌ستی موسا زۆر موعجیزه‌ی ناشکراو گه‌وره‌ی نشان دان، تاقیکردنه‌وه بوو بۆ ئه‌وانه‌ی هیدایه‌تیان وه‌رگرت، تاقیکردنه‌وه‌مان له‌گه‌ڵ ئه‌نجام دان بۆ ئه‌وه‌ی ده‌ری بجه‌ین چۆن هه‌لسو که‌وت ده‌که‌ن به‌رامبه‌ر ئه‌و هه‌موو موعجیزه‌و نیعمه‌تانه‌ی پیمان دان. شوکرانه‌ژمیرو خوداپه‌رست ده‌بن، یان بوغراو له‌خۆیان بایی ده‌بن. ده‌ی با کافره‌کانی قورپه‌یشو هاوینه‌کانیان په‌ندو عیبه‌رت له‌به‌سه‌ره‌اتی فیرعه‌ونو نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل وه‌ربگرن، به‌هیزو تواناو له‌شساغی خۆیان نه‌نازن، ئه‌وه‌تا خودا زۆر له‌وان به‌هیزترو ساماندارترو خاوه‌ن ده‌ستو دائیره‌تری فه‌وتاندوه، هه‌رکه‌سی تاوانکارو سته‌مکار بی خودا تۆله‌ی لی ده‌ستینی، دابو نه‌پیتی خودا ناگۆڕی و یاسایه‌کی تایبه‌ته.

هەموو پر حىكمەتن ، شتىك ناكا بى حىكمەت بى . كەسىك شىاوى
 ھىدايەت بى ، خودا ھىدايەتتى دەدا بۆ رىبازى ھەق و راست . لە
 ناكامىش دا دەياختە ناو بە ھەشتى رازاۋە ھە . كەسىكىش بە ويستى خۆى
 رىبازى گومرايى ھەلبىزىرى شىاوى گومرابوون بى ، خودا گومراي دەكاو
 سەرەنجامىش دەياختە ناو دۆزەخە ھە ، ئەوانە : كە رىبازى گومرايى
 ھەلدەبىزىرن سەمكارو موشرىكن رۆژى قىامەت شەفاعەتكارىان نيە و
 كەس ناتوانى سزايان لى دوورىختە ھە .

نايەتە كە تەئكىدو تەقرىرى ئاياتى پيشوو دەكاتە ھە : كە دەفەرموى :
 ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِيفٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
 بَوكِيلٌ﴾ (الشورى: ۶۰) .

دلدانە ھە تەسەللا ھىنانى پىغەمبەرە (ﷺ) : كە بە ھەلوئىستى
 قورەيشىيەكان دلتەنگ نەبى ، كورتەى قسە ئەو ھە بە پىغەمبەر
 دەفەرموى : خەفەت بە ھەلوئىستى نالەبارو ئيمان نەھىنانى قورەيشىيەكان
 مەخۆ ، ھىدايەت و گومرا كردن بە دەست خودايە و بەويستى ئەو
 دىنەكايە ھە ، كەسىك لە زانىارى ئەزەلى خودادا بەختە ھەربى ئيمان
 دەھىنى ، كەسىكىش بەد بەختى بۆ نوسرابى ، پشت لە بانگەوازی يەكەت
 ئەلدەكاو بە گومرايى خۆى دەمىنىتە ھە وەكوو لە نايەتتىكى تردا
 دەفەرموى : ﴿فَلْعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ عَلَىٰ أَثَرِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ
 أَعَالَا﴾ (الكهف: ۶۸) . بۆيە پەرۋەدگار فەرمان بە پىغەمبەرە (ﷺ) دەكا : كە

(توبه‌ی) له‌ناو برد: که زۆر له‌قورەیشییەکان بە هیژ تر بوون، که‌واته: با قورەیشییەکان و گەلانی تریش وا نه‌که‌ن به‌ده‌ردی قه‌ومی فیرعه‌ون و قه‌ومی توبه‌ی بچن.

به‌ئێ دوا‌ی ئەم جه‌وله‌ کورته‌ی نه‌نجامی دا ده‌رباره‌ی فه‌وتانی فیرعه‌ون و تاقمه‌که‌ی و رزگار بوونی جه‌ززه‌تی موسا و نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل و تاقیکردنه‌وه‌یان به‌جۆره‌ها تایات و موعجیزه‌ی گه‌وره‌و ناشکرا، سه‌رله‌نوێ گه‌پایه‌وه‌ بۆ رانواندنی هه‌لوێستی موشریکه‌ قورەیشییەکان ده‌رباره‌ی زیندوبوونه‌وه‌و شک و گومانیان تی‌یدا و ئینکاریکردنیان بۆ نه‌روداوه‌ گه‌وره‌و یه‌کاڵا که‌ره‌ویه‌، سه‌ر له‌نوێ گه‌پایه‌وه‌ بۆ نه‌و مه‌وزوعه‌ تا رودا‌ی زیندوبوونه‌وه‌ به‌سه‌ستیته‌وه‌ به‌نه‌خشه‌و به‌دییه‌تانی بوونه‌وه‌رو دامه‌زراندنی له‌سه‌ر جه‌ق و راستی، هه‌ر نه‌و جه‌ق و راستی یه‌ی بوونه‌وه‌ری له‌سه‌ر دامه‌زراوه‌ داخوازی زیندوبوونه‌وه‌و رابوونی قیامه‌تن!

ده‌فه‌رموئ: ﴿ان هؤلاء ليقولون: ان هي الا موتتنا الاولى وما نحن بمنشرين﴾ قورەیشییەکان زۆر به‌بێ شه‌رمانه‌ ده‌ئێن: سه‌ره‌نجام هه‌ر ئەم مردنه‌مانه‌و به‌س: هه‌ر که‌ مردين ئیتر جارێکی تر تازه‌ زیندو نابینه‌وه‌، زیندو ناکرێینه‌وه‌، ژيان هه‌ر ئەم ژيان‌ی دونیایه‌یه‌و ﴿فأتوا بأبائنا ان كنتم صادقين﴾ ده‌ نه‌گه‌ر راسته‌ زیندوبوونه‌وه‌ هه‌یه‌ با باوك و باپیرانمان بۆ بێننه‌وه‌، ئەوان شایه‌تی له‌سه‌ر نه‌و مه‌سه‌له‌یه‌ بده‌ن، ده‌ی نه‌وه‌تا نه‌و جه‌مه‌که‌ ئاده‌میزاده‌ مردون و که‌سمان نه‌دی بگه‌ڕێته‌وه‌ هه‌واڵێکمان له‌و باره‌وه‌ بۆ بگه‌ڕێته‌وه‌.

نورونه‌ی ئەم نایه‌ته نایه‌تیکی تره: که ده‌فهرموئ: ﴿وقالوا: ان هي الا حياتنا الدنيا، وما نحن بمبعوثين﴾ (الانعام: ۲۹)

ریوایه‌تکراوه: قورەیشییەکان داوایان لە پیڤه‌مبەر (ﷺ) کرد: که خودا به‌زویی مردوه‌کانیان بۆ زیندوبکاته‌وه، به‌تایبه‌تی (قصی) کۆری (کلاب)یان بۆ زیندو بکاته‌وه تا له‌باره‌ی راستی پیڤه‌مبەراییه‌تی موحه‌مه‌دو رابوونی قیامه‌ته‌وه گفتو گۆی له‌گه‌ڵ بکه‌ن، وه‌لی پەرورده‌گار وه‌لامی نه‌دانه‌وه.

به‌لگه‌یه‌کی هه‌یچو پوچیان به‌ده‌سته‌وه بوو، ئەم جو‌ره بیانوانه‌یان ره‌نگدانه‌وه‌ی سه‌رده‌قی و نه‌فامییان بوو، ئەگینا زیندوبوونه‌وه له‌قیامه‌ت دا ده‌بێ نه‌ک له‌دونیا‌دا، پاش دنیا و ئیرانبون و مردنی هه‌موو گیانه‌به‌ران و تیکچونی بوونه‌وه‌ر جاریکی تر پەرورده‌گار سه‌رله‌نوێ مردوان زیندو ده‌کاته‌وه‌و حقو حیسابیان له‌گه‌ڵ ده‌کاو سزاو پاداشیان به‌گوێره‌ی کرده‌وه‌کانیان ده‌داته‌وه.

ئه‌جار هه‌ره‌شه‌ی توند له‌قورەیشییەکان ده‌کاو ده‌فهرموئ: ﴿أهم خير أم قوم تبع والذين من قبلهم اهلکناهم، انهم کانوا مجرمين﴾ نایا نه‌وانه: که هۆزی قورەیشو عه‌ره‌بو عه‌دنانی نژادن به‌هه‌یزو تواناترین یان هۆزی (توبه‌ه‌ع): که عه‌ره‌بو قه‌حطانی نژادن و پێش قورەیشییەکان له‌کۆری ژیان دا بوون؟! زۆر له‌مان خاوه‌ن ده‌سه‌لات و ساماندارتر بوون، خاوه‌ن ژیاو و شاره‌ستانی بوون، هه‌روا زۆر گه‌لو نه‌ته‌وه‌ی تر: که پێش ئەمانیشو

ئه‌وانیش بوون، وه‌کوو گه‌لی عাদو شه‌مودو هی تریش. هه‌موویانان به‌هۆی کوفرو تاوانیان قه‌لاچۆکردن، به‌عه‌زایی کۆکوژ له‌ناومان بردن، به‌راستی ئه‌وانه هه‌موویان سته‌مکارو تاوانباربوون. بێگومان له‌ناوبردنی گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌ك: كه له‌وان بێ هی‌زترو كه‌م ده‌رامه‌ت‌ترین ئاسانه‌ره، هه‌رچه‌نده بۆ خودا هه‌موو شتێك ئاسانه‌و كارێك نیه لای خودا قورسو گران بێ. ئه‌مانه له‌هۆزی (توبه‌ه) به‌هی‌زترو زۆرت‌رین، له‌گه‌لی عাদو شه‌مود به‌ده‌سه‌لات‌ترین.

ده‌بێ به‌سه‌رهاتی گه‌لی (توبه‌ه) لای قو‌ره‌یشیه‌كان ئاشکرا‌بو‌بێ و ئه‌و چیرۆکه‌یان پشتا‌وپشت بۆ گێ‌ر‌درایی‌ته‌وه، بۆیه وا به‌گورجی به‌سه‌ری‌دا تێده‌په‌ڕی و به‌سه‌ر پێی یه‌وه ئاماژه‌ی بۆ ده‌کا. به‌خێرای لئه‌وه‌ته‌ری د‌لیان ده‌دا و چاوه‌روانی ئاکامه‌.

(تَبَّعَ) پیاویکی چاک بووه سوپایه‌کی به‌هی‌زی هه‌بوه به‌و سوپایه‌وه به‌ناو جیهان دا گه‌راوه له‌گه‌ڵ زۆر نه‌ته‌وه‌و هۆز جه‌نگاوه‌و ولاتیانی کۆنترۆڵ کردوه و دانیشتیوانی گه‌ردنگه‌چ کردوه! طه‌به‌رانی له‌ ئیبنو عه‌بباسه‌وه ریاویه‌تی کردوه ده‌لی: پی‌غه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی: (لا تسبوا تبعا فانه قد اسلم) که نامه‌یه‌کی ده‌نوسی له‌ سه‌ره‌تا که‌یه‌وه ده‌ینووسی (بسم الله ملك برا وبحرا) له‌ دوا‌ی مردنی (تَبَّعَ) (حیمیرییه‌کان) که قه‌ومی (سبأ)ن هه‌ر که‌سیکیان بوی‌ته‌ پادشاو مه‌لیک نازناوی (تَبَّعَ)یان بۆ به‌کار هێناوه، وه‌کوو چۆن فارسه‌کان ناز ناوی (کیسرا) و رۆمه‌کان نازناوی (قه‌یسه‌ر) و میصریه‌کان ناز ناوی (فیرعه‌ون) یان بۆ پاشاکانیان ته‌فسیری ر‌ه‌وان

به کار هیئاوه. له میژوودا ئەم پاشایانهی حیمیرییه کان به (تهبابیعه) مه شهوړن. مه لبه ندی فرمانه واییان نیوه دورگه ی عه ره بی بووه.

نه مجار په روه دگار به لگه له سهر ده سولات و قودره تی خو ی ده هیئتیه وه. بۆ نه وه ی نه و ده سولاته ره هایه ی خو ی بکاته به لگه له سهر رابوونی قیامه ت و زیندو بوونه وه. ده فهرموی: ﴿وما خلقنا السماوات والارض وما بينهما لاعین﴾ ئیمه ئاسمانه کان و زه وی و نه وه ی له ناویان دایه به هه وانته و بۆ هۆ دروستمان نه کردون، به گالته ئەم بونه وه ره مان نه هیئاوه ته دی، نه و موشریکانه به چ عه قلیک ئینکاری زیندو بوونه وه ده که ن، نه ی بۆ نه وان دیارده ی ده سولات و توانای ئیمه نابین؟ ناروانن بۆ ئاسمان و زه وی و مانگو و خوړو تییان نافکرن؟! با دلیا بن ئەم بونه وه ره مان به گالته نه هیئانه وه ته دی، به لکوو به و په ری جیدییه ت و ده ستره نگینی و ورده کاری و پته وییه وه دروستمان کردون و بۆ مه به ستییکی پیروژو حکمه ت ئامیژ هیئاوماننه کایه وه، وه کوو له ئایه تیکی ترده ده فهرموی: ﴿وما خلقنا السماء والارض وما بينهما باطلا، ذلك ظن الذين كفروا، فويل للذين كفروا من النار﴾ (المؤمنون: ۱۱۵) به بی شک دروستبوونی ئاسمانه کان و زه وی به لگه یه کی به هیژه له سهر رابوونی قیامه ت و زیندو کردنه وه ی دوا ی مردن.

﴿و ما خلقناهما الا بالحق، ولكن اكثرهم لا يعلمون﴾ نیمی
 ناسمانه‌کان و زهوی و نه‌وهی له ناویان دایه به حق و جیدییه‌ت نه‌بی
 دروستان نه‌کردوون، به حق دروستان کردون، له سهر حق و بو
 دهرخستنی حق و نیشانه له سهر هه‌بوونی به‌دییه‌نهری حق دروستان
 کردون، وه‌لی زۆربه‌ی زۆری نه‌و موشریکانه نه‌و حق و راستیه‌ نازانن،
 چونکه وردبین و خاوه‌ن فام نین، که‌و ده‌و سهر ره‌ق و گومپان به‌ته‌ما
 پاداش نین له سزای دۆزه‌خ ناترسن.

جوهره‌کانی سزای ناو دۆزه‌خ : که‌ روژی قیامه‌ت توشی کافره‌کان ده‌بی

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ مِيقَتُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٠﴾ يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلًى
 عَنْ مَوْلَى شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤١﴾ إِلَّا مَنْ رَحِمَ اللَّهُ
 إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٤٢﴾ إِنَّ شَجَرَتَ الزَّقُّومِ ﴿٤٣﴾
 طَعَامُ الْأَثِيمِ ﴿٤٤﴾ كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ ﴿٤٥﴾ كَغَلِي
 الْحَمِيمِ ﴿٤٦﴾ خَذُوهُ فَاَعْتَلُوهُ إِلَى سَوَاءِ الْجَحِيمِ ﴿٤٧﴾ ثُمَّ
 صَبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ ﴿٤٨﴾ ذُقْ إِنَّكَ
 أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ﴿٤٩﴾ إِنَّ هَذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ تَمْتَرُونَ

بیگومان دروستکردنی ناده‌میزاد له سەر ئەو سڕوشتە تایبەتیە: که ئامادە‌باشی چاکەو خراپە‌ی تێدایە، بە دوورگرتنی کردە‌وە‌ی پەرە‌دگار له عەبەث و بە‌تالی، دا خوازی ئەو حەقیقە‌تە‌ن: که بۆ ناده‌میزاد سەرە‌نجام و ئاکامی‌کی تایبە‌تی هە‌یه‌و دوا‌ی کاروانی ژیا‌نی دویا پی‌ی دە‌گا، ئە‌مە‌ش بریتیە له ژیا‌نی قیامە‌ت، بۆ‌یه دوا بە دوا‌ی راگە‌یان‌دنی ئەو حەقیقە‌تە: که ئاسمانە‌کان و زە‌وی و هە‌موو بوونە‌وە‌ر بە بێ‌هۆدە دروست نە‌کراوە دە‌فەر‌موی: ﴿ان یوم الفصل می‌قامهم أجمعین﴾ بیگومان روژی قیامە‌ت: که روژی یە‌کالا کەرە‌وە‌ی هە‌موو کێ‌شەو نیزاعی‌که، روژی‌که سزای تاوان‌باران و پاداشی خودا پەرستانێ تێدا دیاری دە‌کری، روژی کۆ‌بۆنە‌وەو حیساب له‌گە‌ڵ کردنی هە‌موو ناده‌میزادانە، پەرە‌دگار هە‌موو ناده‌میزادە‌کانی تێدا زین‌دو دە‌کاتە‌وه، چاک و خراپە لی‌ک هە‌ڵ‌دە‌هاوی‌ری، بە‌هە‌شتی و دۆ‌زە‌خی لی‌ک جیا دە‌کاتە‌وه، پەر‌ده دە‌خاتە نی‌وان موسوڵ‌مانان و ئە‌وە‌ی ناخۆشیان دە‌وی، له‌م‌پەر له نی‌وان کافران و حە‌زو ئارە‌زو‌ه‌کانیان دا دروست دە‌کا، باوک و رو‌ڵه لی‌ک دە‌کا، ژن و می‌رد لی‌ک جیا دە‌کاتە‌وه.

﴿یوم لا یغنی مولی عن مولی شیئا ولا هم ینصرون﴾ روژی قیامە‌ت روژی‌که دۆ‌ست فریا دۆ‌ست ناکە‌وی خزم قازانجی بۆ خزمی نی‌ه، هیچ کە‌س عە‌زاب له خۆ‌ی و کە‌سی‌کی تر دوور ناخاتە‌وه، کە‌س سود بە کە‌س ناگە‌یه‌نی، موسوڵ‌مان سودی بۆ کافر نی‌ه، خزم شە‌فاعە‌ت بۆ خزم ناکا، وە‌کوو له نایە‌تی‌کی تردا ئاماژە بە‌وه دە‌کات و دە‌فەر‌موی: ﴿لن تنفعکم ارحامکم ولا اولادکم یوم القیامة یفصل بینکم﴾ (المعارج: ۱۰-۱۱) برا له برا

ناپرسی کەس ناتوانی یارمەتی کەس بدا. وەکوو لە نایه‌تیکی
 تردادەفەرموی: ﴿وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْرِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا﴾ (البقرة: ۴۸)،
 روژیکە برا لە برا هەڵدی، پیاو خۆی لە دایک و خێزانی خۆی دەشاریتەو،
 ﴿إِلَّا مَنْ رَحِمَ اللَّهُ إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ﴾ وەلی کەسیک خودا رەحمی پی
 بکا، ئەو یارمەتدراو دەبی، پیویستی بە هاریکاری کەس نیە، رەحمەتی
 خودای بەسە، بیگومان پەروەدگار بالا دەست و خاوەن بەزەیی بەرفراوانە
 بۆ بەندە موسولمانەکانی، ئیزن دەفەرموی: کە هەندیکیان شەفاعەت بۆ
 هەندیکیان بکەن، کە ئیزن بدرێن شەفاعەت بۆ یەکتەر بکەن لێشیان
 وەردەگیری. ئەجار دواى ئاراستە کردنی بەلگەى جوړاو جوړ له سەر
 رابوونی قیامەت و وەصفکردنی ئەو روژه سامناکە بە شوین ئەودا
 هەپەشه لە کافره‌کان دەکاو دەفەرموی: ﴿إِنَّ شَجَرَةَ الزَّقُّومِ طَعَامُ الْأَثِيمِ﴾
 بیگومان ئەو درختە رەزا گرانه نەفرین لێکراوەی خودا لە ناوقەدی دۆزەخ
 دا دروستی کردو، بەروبوومەکەى: کە تا بلی ی تفت و ناخۆش و تالە
 خۆراکی تاوانبارانە، خۆراکی ئەوانەیه لە خراپەکاری و کوفرو بی‌دینی دا
 روچون، رەفتار و ئاکاریان ئەبو جەهل ئاسایە. هەر کاتی ئەو دۆزەخیانە
 برسیان بوو لی دەخۆن بەلام جیگای خواردن ناگری، برسیایەتی لانا،
 ﴿كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبَطْنِ، كَغَلْيِ الْحَمِيمِ﴾ ئەو خۆراکە وەکوو تواوەی
 زیوو ئاسن و خلتەى زەیتی کولاو وایە، لە گەدەدا وەکوو ئاو دەکوئی.
 (مهل) هەر شتیکی بخریتە ناو ئاگرەو و ماوەی بدرییتی تا دەتویتەو،
 وەکوو خلتەى زەیتی رەش و قەتران و تواوەی ئاسن و زیوو
 هەرشتیکی تری وابی.

وئیمان بهینن، دئنیابن خودا لیخو شبنوی زۆره و فره به ره هه و
 ره هه تی به شی هه موو شتیک ده کا. نمونه ی ئەم نایه ته نایه تیکی تره. که
 ده فه رموی: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ، يُسْجُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ
 وَيُؤْمِنُونَ بِهِ. وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً
 وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ (المؤمن: ۷)
 نه بچار هه ره شه به رامبه ر پته رسته کان ده کاو ده فه رموی: ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا
 مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِیْظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ﴾ نه وانه ی
 بته رستن و چهن د بت و صهنه میکیان کردوه به خودا و به ندایه تییان بو
 ده کهن، خودا ناگا دارو چاو دیره به سه ریانه وه. کارو کرده و هیان ده نوی و
 سزاو پاداشتیان ده داته وه، تو نه ی پیغه مبه ر به ر پرس نیت له
 هیدایه تدانیان، تو ناتوانی به زۆره ملی و تو بزی نه وانه بخیه سدر ناین،
 تو ته نها راگه یاندنت له سه ره، حساب و لیگۆلینه وه له گه لیان و سزاو
 پاداشتیان تایبه ته به خودا وه.

مه به سته کانی نیگا و سروه ی په روه دگار بو پیغه مبه ر

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّنُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ
 حَوْلَهَا وَنُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَبَّ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي
 السَّعِيرِ ﴿٧﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ

پاداشتی خودا په رستان و جوړی نازو نیعمه ته کانی به هه شت بویان

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ ﴿٥١﴾ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ
 ﴿٥٢﴾ يَلْبَسُونَ مِنْ سُندُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَقَابِلِينَ ﴿٥٣﴾
 كَذَلِكَ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ ﴿٥٤﴾ يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ
 فَاكِهَةٍ ءَامِنِينَ ﴿٥٥﴾ لَا يَذُقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ
 إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ وَوَقَّعَهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿٥٦﴾ فَضَلَا
 مِنْ رَبِّكَ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٥٧﴾ فَإِنَّمَا يَسْتَرْنَهُ بِلسَانِكَ
 لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾ فَأَرْتَقِبْ إِنَّهُمْ مُّرْتَقِبُونَ ﴿٥٩﴾

له وه پيش باسی کافرو به دبه خته کانی کرد. جوړه کانی سزاو نازاری
 سهختو دژواری ناو دوزه خي نمايش کرد، نهو عه زابه ی خودا نه ناسان تیی
 ده که ونو رزگار بونیان نیه، نه مجار دیته سر باسی حال ووه زعی خودا
 په رستان له به هه شت دا، نازو نیعمه تی جوړاو جوړو همیشه و نه پراوه ی
 بو ناماده کراویان راده نویی و ده فرموی: ﴿ان المتقین فی مقام آمین فی
 جنات وعیون﴾ بیگومان خودا په رستان له روژی قیامت دا له
 شوی نیکی نه منو نارام دان، شوی نیکی خوش و هوا سازو دلگیر، باخی
 پر دره ختی سه وزو گول و گولژاری جوانو کانی و کانیایو رونو سازگار،

کورسی وقنه فیهی رازاوه پۆشاکى ئاوریشمو سوندس، پیالەو فنجانی ناو
خواردنەوهو باده نۆشین. وهکوو له شوینیکی تردا ئاماژە بەوه ده‌کاو
ده‌فرموی: ﴿ان الابرار لفي نعيم، على الارائك ينظرون، تعرف في
وجوههم نضرة النعيم، يسقون من رحيق مختوم، ختامه مسك وفي
ذلك فليتنافس المتنافسون، مزاجه من تنسنيهم، عينا يشرب بها
المقربون﴾ (المطففين: ۲۲-۲۸)

﴿يلبسون من سندس واستبرق متقابلين﴾ پۆشاکى ئاوریشمی تهنكو
ئەستور له بهر ده‌که‌ن: که له دورەوه بریسكو دره‌وشانه‌وه‌یان هه‌یه، دل
کیش ده‌که‌ن و سه‌رنج راده‌کیشن، دانیشتیان رویه‌روو به‌رامبه‌ر یه‌کتره،
به مه‌به‌ستی رابوردن و خۆشی یینین رو له یه‌کتر ده‌که‌ن و به‌گوفت و گۆو
پێکه‌نین کات به‌ سه‌ر ده‌به‌ن، له نایه‌تیکی تردا ئاماژە بەم مانایه‌ ده‌کاو
ده‌فرموی: ﴿فی جنات النعيم، على سرر متقابلين﴾ (الصافات: ۴۳-۴۴)
هه‌موو ئەو نيعمه‌تانه چۆنیان بوو و چه‌ندیان بوو به‌ هه‌میشه‌یی و بێ
برانه‌وه بۆیان ئاماده‌یه.

﴿كذلك، وزوجناهم بحور عين﴾ وێرای ئەو نيعمه‌تانه حۆری چاو
ره‌شو جوانیان لێ ماره‌ ده‌که‌ین، ئافره‌تی جوان و ناسكو چاو ره‌شو
شۆخ و شه‌نگ و ده‌ست لێ نه‌دراو ده‌که‌ینه هاوسه‌رو خێزانیان.

﴿يدعون فيها بكل فاكهة آمنين﴾ له به‌هه‌شتدا به‌هه‌شتیه‌كان
هه‌رچی ئاره‌زۆ بکه‌ن له میوه‌و به‌روبووم داوای ده‌که‌ن و بۆیان حازره، ئەوان
دلنیان: که ئەو میوه‌ هاته‌ برانه‌وه‌ی نیه‌و به‌ کۆتانیه‌. دلنیان له‌وه‌ی
نه‌خۆش ناکه‌ون نامرن و ماندو نابن و ژیانیان لێ تال نابێ.

بەم جۆرە شوپىنى ھەوانەو ھە پۆشاك و خورادى و خواردنەو ھە خىزان و رابواردى و دۇنيانى ئارامىيان بۆ دەستە بەر دەپى.

﴿لَا يَذْقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ، وَوَقَاهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾
 لە قىيامەت دا ئىتر مردن ناچىژن و ترسى مردن و ژيان لە دەستدانىيان
 نامىنى، ھەلى مردنى دونيا و مردنى يەكەجار بە سەريان دا تىپەپى و
 تەواو بوو، پەرودگار بە فەضل و رەھمەتى خۆى لە عەزەبى سەختى دۆزەخ
 پاراستونى! لە صەحىحەين دا ھاتووە: پىغەمبەر (ﷺ) فەرمويەتى:
 (يُؤْتَى بِالْمَوْتِ فِي صُورَةِ كَبْشٍ أَمْلَحَ فَيُوقَفُ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ ثُمَّ يَذْبَحُ، ثُمَّ
 يُقَالُ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ خُلُودٌ فَلَا مَوْتَ، وَيَا أَهْلَ النَّارِ خُلُودٌ فَلَا مَوْتَ) رۆژى
 قىيامەت مردن لە شىوھى بەرانىك دا دەھىندى، لە نيوان بەھەشت و
 دۆزەخ دا رايدەگرن و پاشان سەر دەپى، ئەجار بانگ ھەلدەدى و
 دەگوترى: ئەى بەھەشتى يەكان ژيانتان ئەبەدىيە مردن نەما، ئەى
 دۆزەخىەكان! ژيانتان بۆ ھەتا ھەتايە و مردن نەما.

ئىمامى موسلىم و عەبدو ررەزاق لە ئەبو سەئىدى خودرى و ئەبو
 ھورەيرەو رىوايەت دەكەن دەلىن: پىغەمبەر (ﷺ) فەرمووى: بە
 بەھەشتىەكان دەگوترى: ئىوھ لەمەودوا لەشتان ساغ دەپى و نەخۆش
 ناكەون، دەژىن و مردن نابىن، لەزەت و ھەردەگرن و ناھومىدى روتان تى
 ناكە، بە گەنجى دەمىنەو پىر نابن.

ئەبوبەکری کۆری ئەبو داودی سەجستانی لە ئەبوهوریرەوێ ریوایەت دەکا: دەلی: پیغەمبەر (ﷺ) فەرمووی: (من اتقى الله دخل الجنة. ينعم فيها، ولا ییأس ویحیا فیها ولا یموت، ولا تبلى ثیابه ولا یغنی شبابه).

هەر وەها ئەبو لقاسمی طەبەرانى و ئەبو بەکری کۆری مەردەوێهێ لە جابیرەوێ ریوایەت دەکەن دەلی: پرسیار لە پیغەمبەر کرا: ئایا بەهەشتیەکان دەخەون؟ لە وەلامدا پیغەمبەر (ﷺ) فەرمووی: (النوم أخو الموت واهل الجنة لا ینامون) خەو بۆی مەردنە، ئەهلی بەهەشت ناخەون.

رزگار بوون لە ئاگری دۆزەخ و بە مەراز گەیشتن لە بەهەشت دا ﴿فضلاً من ربك ذلك هو الفوز العظيم﴾ بەخشش و فەضلی خودایە، خودا بە مەحضی رەحمەتی خۆی ئەو نازو نەعمەتە پێ بەخشێون، ئەوێش بە مەراز گەیشتنی گەر و پەرۆزەو هیچ خۆشی و بە مەراز گەیشتنی تری ناگات.

لە هەدیثی موسلیم دا هاتووێ لە جابیرەوێ ریوایەتی کردوێ دەلی: پیغەمبەر (ﷺ) فەرمووی: ﴿اعملوا وسددوا وقاربوا واعملوا أن احدا لن

یدخله عمله الجنة قالوا: ولا أنت یا رسول الله؟ قال ولا أنا، الا ان یتغمدنی الله برحمة منه وفضل﴾ ئەجار لە ژێر تارمایی ئەو دیمەنە سەرئێج راکێشانە دۆزەخییەکان و بەهەشتیەکان دا کۆتایی بە سورەتە کە دەهینێ و بەیادخستنه‌وه‌ی نەعمەتی ناردنی پەیام و نازلکردنی قورئان بۆ

سەر پیغەمبەر بەزمانی عەرەبی و ترساندنی ئادەمیزاد لەناکامی رەتکردنەوه‌ی پەیامی ئیسلام و بەدرۆخستنه‌وه‌ی پیغەمبەر (ﷺ)

دەفەرمووی: ﴿فاغما یسرناه بلسانک لعلهم یتذکرون﴾ بۆیە ئەم قورئانەمان ئاسان کردوێ، بەئاشکراو بێ غەلو غەش نازلمان کردوێ و

به‌زمانی تۆ: که زمانی عه‌ره‌بی یه دامان به‌زاندوه بۆ ئه‌وه‌ی تیی بگه‌ن و بیکه‌نه به‌رنامه‌ی ژیانیان و پابه‌ندی فه‌رمان و جله‌وگیریه‌کانی بن، به‌خته‌وه‌ری و سه‌رفرازی دونیا و قیامت ده‌سته‌به‌ر بگه‌ن! و پیرای ئه‌وه‌ی: که قورئان ئه‌وه‌نده ناشکرا و اضیحه‌که‌چی قوره‌یشیه‌کان دژی وه‌ستان و سه‌رپیچی فه‌رمان و جله‌وگیریه‌کانیان کرد. به‌سیحرو جادویان له‌قه‌لم دا، و تیان چیرۆکه‌کۆن و نه‌فسانه‌ی رابوردوانه، بۆیه په‌روه‌ردگار ته‌سه‌للای پیغه‌مبه‌ری دایه‌وه‌و هه‌ره‌شه‌ی توندی له‌سه‌رپیچیکاران کرد و فه‌رموی: ﴿فَارْتَقِبْ اَنْهُمْ مَرْتَقِبُونَ﴾ ئه‌ی موحه‌مه‌د! چاوه‌روانی یارمه‌تی ئیمه‌و سه‌رکه‌وتن به‌به‌سه‌ر دوژمنانت دا چاوه‌پرتی تیداچون و فه‌وتانیان به‌ نه‌گه‌ر به‌رده‌وام بن له‌سه‌ر کوفرو سه‌رپیچیکاری خۆیان، بیگومان نه‌وان چاوه‌روانی ئه‌وه‌ن تۆ توشی به‌لا و ناخۆشی ببی یان بمی! له‌وه به‌ه‌لاوه‌ بۆیان ده‌رده‌که‌وئ سه‌رکه‌وتن و سه‌رفرازی بۆ کییه؟ ده‌رده‌که‌وئ کئ حه‌قو بالا ده‌سته‌کئ سه‌رفرازی دونیا و قیامته‌ه؟ بیگومان سه‌رکه‌وتن بۆ پیغه‌مبه‌ری خوداو شوینکه‌وتوانیه‌تی بریاری خودایه‌و پاشگه‌زبونیه‌ی تیدا نیه، وه‌کو له‌شوینیکی تر دا ده‌فه‌رموی: ﴿کَتَبَ اللّٰهُ لَآغْلِبَ اَنَا وَرَسُلِي، اِنَّ اللّٰهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾ (المجادلة: ۲۱).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره تی (الجاثية)

ناونانی نهم سوره ته بهو ناوه لهم روه وهيه: كه وشه ی (جاثية)
له ثايه تی ژماره (۲۸) ی دا هاتوه ده فدرموی: وتری کل أمة جاثية
کل أمة تدعی إلى کتابها، اليوم تجزون ما كنتم تعلمون ﴿۱﴾.

سوره ته كه مه ككیه و لایه نیک له به ره و پیره وه چوونی موشریکه کانی
مه ككه بۆ بانگه وازی ئیسلامی ده رده خا، چۆنیه تی به رنگاری کردنیان بۆ
په یامی پیغه مبه رو سه ره قی و قیرسی چمه بییان له به رامبه ر
بانگه وازی په كه ی دا به یان ده كا، شه وه مان بۆ رون ده كاته وه چۆن شه
قوره یشییه نه فام و موشریکانه شوین هه واو هه وه سی خۆیان كه وتوون و
به بی به لگه و ده لیل په یامی ئیسلامیان ره ت کرده وه، له هه مان كات دا
ده بیین قورشان چۆن ده رمانی ده ردی دله یاخی بووه کانی ده كردن، چۆن
به ثایاتی پرماناو حیکمه ت و کاریگه ر روبه رویان ده بووه وه، سزاو عه زابی
سه ختی په روه ردگاری وه یاد ده هینانه وه، پاداش و نیعمه ته کانی به هه شتی
بۆ شی ده کردنه وه، داب و نه پیتی خودا له بونه وهرداو قانون و یاسای له گه ل
سته مکاران و سه ره قان له رابوردودا رون ده كاته وه.

په‌یوه‌ندی و مونسه‌به‌ی ثم سوره‌ته له‌گه‌ل هی پیش‌وودا لهم روه‌وه‌یه:

۱- سه‌ره‌تای ثم سوره‌ته به‌باسی نازل‌بوونی قورئان له‌خوداوه ده‌ست پی ده‌کات نه‌مه‌ش گونجاوه له‌گه‌ل کۆتایی سوره‌تی پیش‌وو که باسی نه‌وه ده‌کا: که قورئان به‌زمانی عه‌ره‌بی نازل بووه.

۲- هه‌ردوو سوره‌ته‌که له‌مه‌به‌سته سه‌ره‌کییه‌کان دا یه‌ک ده‌گره‌وه: که بریتیه له‌چه‌سپاندنی تا‌ک و ته‌نهایی خودا و راستی پی‌غه‌مبه‌رایه‌تی و زیندوبوونه‌وه و رابوونی قیامت.

له‌خویندنه‌وه‌ی سوره‌ته‌که و تیف‌کرین له‌ئایه‌ته‌کانی ده‌بینین کۆمه‌لێک ئاده‌میزاد هه‌ن سورن له‌سه‌ر کوفرو بێ‌دینی، به‌نا‌حق دژی حق ده‌وه‌ستن و بروای پی ناکه‌ن، ده‌رباره‌ی خودا و قورئان و پی‌غه‌مبه‌ره‌که‌ی بی نه‌ده‌بن، بۆیه هه‌ره‌شه‌یان لی ده‌کا و له‌عه‌زایی سه‌خت و دژوار ده‌یان‌ترسی‌ن. پروانه ئایه‌تی ژماره (۷). ﴿وَلِكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ﴾ و ئایه‌ته‌کانی دواوه‌ی.

ده‌بینین کۆمه‌لێکی تر هه‌ن، بیروبو‌چون و مه‌زنده کردنیان هه‌له‌و پووجه، حه‌قیقه‌تی ئیمانیا‌ن بۆ هه‌زم ناکرێ و تیی ناگه‌ن، جوداوازی نیوان خۆیا‌ن و کرده‌وه‌ی خراپ له‌سه‌ری‌که‌وه‌و موسو‌لمانان و کرده‌وه‌ی چاکیان له‌سه‌ری‌کی تره‌وه ناکه‌ن، بۆیه قورئانی پیرۆز نه‌وه‌یان به‌گۆی‌دا ده‌دا که به‌گۆیه‌ی ته‌رازوی خودا جیاوازیی بنه‌رته‌ی هه‌یه له‌نیوان پی‌ری گومراو کۆمه‌لی خوداناسه‌وه، له‌نیوان کرده‌وه‌ی چا‌ک و کرده‌وه‌ی خراپه‌دا.

ههروه‌ها سوره‌ته‌که ئه‌وه‌مان بۆ رون ده‌کاته‌وه: که کۆمه‌لێکی تر هه‌ن ئاره‌زۆبازو هه‌واپه‌رست، هه‌یج یاساو رێسایه‌کیان نیه‌ کێشه‌کانی خۆیان پێ هه‌لبسه‌نگیتن، شوین هه‌واو ئاره‌زۆی خۆیان که‌وتون و هه‌وه‌سبازو ئاره‌زۆ په‌رستن، هه‌واو ئاره‌زۆی خۆیان کردوه‌ به‌خودای خۆیان و ئامی‌ری بیست‌و دیت‌و هه‌ست‌و شعوری خۆیان له‌کار خست‌وه. به‌ناشکرا ئینکاری زیندوبوونه‌وه‌و حیساب‌و لیکۆلینه‌وه‌و سزاو پاداش ده‌که‌ن، ده‌لێن: ژیان ته‌نها ژیا‌نی دونیایه‌و که‌مردین تازه‌ زیندو نابینه‌وه.

وێده‌چێ ته‌م تاقم و پێپانه‌ هه‌موویان یه‌ک کۆمه‌ل بووبن و له‌بواره‌ جیا‌جیا‌کان دا ته‌م بیروباوه‌پانه‌یان ده‌رپڕین، له‌وانه‌شه‌ تاقم و پێپری جیا‌جیا‌بن، وێشه‌چێ هه‌موو ته‌م تاقم و پێپانه‌ له‌ناو خودی مه‌که‌که‌دا نه‌بووبن، وه‌لێ که‌ ئاماژه‌یان پێکراوه‌ بۆ ئه‌وه‌ بووه‌ قورپه‌یشیه‌کان په‌ندی لی وه‌رێگرن.

به‌هه‌رحال قورئان به‌ره‌و روی تاقم و پێپری ئاوا بۆته‌وه‌و که‌سانی ئاوا به‌ره‌نگاری بوونه‌وه‌، له‌م سوره‌ته‌دا له‌و تاقم و پێپانه‌ ده‌دوێ و به‌لگه‌و نیشانه‌ی بۆرده‌ریان له‌سه‌ر راست ده‌کاته‌وه‌.

سه‌ره‌تا سوره‌ته‌که‌ سه‌رچاوه‌ی قورئان به‌یان ده‌کا‌و ئه‌وه‌ دو‌یات ده‌کاته‌وه‌: که‌ له‌خوداوه‌ نازل کراوه‌، نه‌جار هه‌بون و تا‌ک و ته‌نهایی خودا راده‌گه‌یه‌نی و دروستکردنی ئاسما‌نه‌کان و زه‌وی و ناده‌میزاد و گیانه‌به‌رانی ترو گۆپانی شه‌وو رۆژو بارینی باران و هه‌لکردنی (با) ده‌کاته‌ به‌لگه‌ له‌سه‌ر هه‌بوونی خودایه‌کی خاوه‌ن ده‌سه‌لات و زانا و دانا و تا‌ک و ته‌نها.

ئەجار ھەرەشە لە ھەموو ئەوانە دەکا: کە ئایاتی خودا بە درۆ دەخەنەووە گالتهی پێ دەکەن.

ئەجار ھەندیک نیعەتی خودا بەسەر بەندەکانی دەست نیشان دەکا، لەپیش ھەموو ئەو نیعەتانەووە نازلکردنی قورئانە: کە ھۆی ھیدایەت و شارەزایی کردنی مەردومە. ئەجار رامکردنی دەریاکان بۆ ئەوێ کەشتی و گەمیکان بەناویان دا بپۆن و بەھۆیانەووە بازرگانی بکەن.

ئەجار باسی رەوشتی بەرزێ خوداناسان دەکا و باری ئەخلاقی و کۆمەڵایەتی و مەروئایەتی و ناشتی خوازییان دیاری دەکا، ئەو ھەروە دەکاتەو: کە کردەوێ چاک یان خراپ ئاکامەکە بۆ خاوەنەکە یەتی.

ئەجار نیعەتە مادی و گیانی یەکان رادەنویێ کە خودا بەخشییونی بەنەتەوێ ئیسرائیل.

ئەجار فەرمان بەپێغەمبەر و موسوڵمانان دەکا: کە پابەندی شەریعەتی ئیسلام بن بە ھەموو لێی لانەدەن، پشت بەخودا ببەستن و بتمانەیان پێی بێ، داوای یارمەتی ھەر لەئەو بکەن.

ئەجار پەروردار رەدی موشریکەکان دەداتەو: کە ئینکاری زیندوبوونەووە دەکەن، ئەو دەسەلمیێ کە ژیانەخش و مریئەر و کۆکەرەوێ نادەمیزاد لەقیامەت ھەر خۆیەتی، ئەو خاوەنی توانای رەھاو خاوەنی ئاسمانەکان و زەویە، خۆی مالیک و فرمانرەوای رۆژی قیامەتە. پاداش و سزا ھەمووی بەدەست خۆیەتی.

کۆتایی سوره‌ته کهش به‌وه ده‌هیتی: که ناده‌میزاده‌کان پاداش و سزای عادلانه و هرده‌گرته‌وه. هه‌روا ناده‌میزاد تیکرا ده‌کرینه دو تا قمی سه‌ره‌کی تا قمی به‌هه‌شتی یه‌کان نه‌وانه‌ی خاوه‌ن باوه‌ری راست و کرده‌وه‌ی چاکن. تا قمی دۆزه‌خیه‌کان نه‌وانه‌ی پروایان به‌خودا نه‌بوه و په‌یامی پیغه‌مبه‌ریان ره‌تکرده‌وته‌وه، کرده‌وه‌ی خرابیان نه‌نجام داوه. به‌ژیانی دونیا بوغرا بون و گالته‌یان به‌نایاتی خودا کرده‌وه.

سه‌رچاوه‌ی قورئان په‌رومردگاری با‌لاده‌ست و دانایه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حَمْدٌ ﴿١﴾ تَزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿٢﴾ إِنَّ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٣﴾ وَفِي خَلْقِكُمْ وَمَا يَبُثُّ مِن دَابَّةٍ ءَايَةٌ
لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٤﴾ وَأَخْلَفَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَمَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ
مِن رِّزْقٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَتَصْرِيفِ الرِّيحِ ءَايَةٌ لِّقَوْمٍ
يَعْقِلُونَ ﴿٥﴾ تِلْكَ ءَايَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَ
اللَّهِ وَءَايَاتِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾

﴿حم﴾ = (ح-میم) دهست پیکردنی سوره ته که بهم دوو پیته و بهو شیوه ناماژه به بهوه: که ئەم قورئانه موعجیزه سەرئاسایه لهو جوړه پیتانه پێک هاتووه، دهبا قوریشییەکان و هه‌موو ئاده‌میزاد بتوانن لهو جوړه پیتانه کتیبیکێ تری ئاوا دابنێن. بێگومان نه‌یان‌توانیوه و ناتوانن وینە‌ی ئەو که لایمه بڅه‌نه روا! که وابێ ئەمه خۆی له‌خۆیدا به‌لگه‌یه‌کی به‌هێزه له‌سه‌ر ئەوه: که ئەم قورئانه سه‌رچاوه‌که‌ی خودای په‌روه‌ردگاره، ﴿تَزِيلُ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ﴾ بێگومان ئەم قورئانه له‌خودای بالاده‌ست و داناوه نازل کراوه، خودایه‌کی خاوه‌ن ده‌سه‌لاتی وه‌ها: که هیچ شتێک نه‌ی‌وێریت، داناو لێزان: که هه‌موو کارێکی له‌جێی خۆیدا، هه‌موو شتێکی به‌رژوه‌ندی ئاده‌میزادی تێدا، هه‌رچی بکړی بێته‌دی ده‌توانی بیهێنیت‌ده‌ی. زانایه به‌هه‌موو شتێک، بێ ئاتاجه له‌هه‌موو شتێک، هه‌رچی عه‌به‌ث و به‌تال بێ له‌و رونا‌دا.

﴿إِنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾ بێگومان له‌دروستکردنی ئاسمانه‌کان و زه‌وی‌دا به‌لگه‌ی به‌هێزو ئاشکرا هه‌ن له‌سه‌ر هه‌بوونی خوداو تا‌ک و ته‌نهایی زاتی پاکی و توانای ره‌ها و بێ سنووری.

﴿وَفِي خَلْقِكُمْ وَمَا يَبُثُّ مِنْ دَابَّةٍ آيَاتٍ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ﴾ بێگومان له‌به‌دیهێنانی ئێوه‌ی ئاده‌میزاد دا: که له‌نه‌به‌وه‌ خودا دروستی کردون، دروستبونه‌که‌شتان به‌چهند قوناغێک بووه: سه‌ره‌تا گل و نه‌جار دڵپه‌ مه‌نی و پاشان خوینپاره‌و دوا‌یی گۆشتپاره. نه‌جار هه‌یکه‌لی ئیسقانی و دوا‌یی داپۆشینی به‌پێست و به‌مجوړه تا ده‌بیته ئاده‌میزادیکی ته‌واو و کامل

له زات و له صیقاتی ئاده میزادی دا. ههروه ها له دروستکردنی ئه و حه مکه گیانله بهرو پێپۆو خشۆک و بالنده یه دا که به ناو زهوی دا بلاو بوونه وه، هه ندیک ی له گه رمه سیرو بریکیان له کویستان داو هه ندیکیان له که ش و هه وای مام ناوه ندی دا درێژه به ژیان ده ده ن، هه ندیکیان له وشکانی دا هه ندیکیان له ناو ئاودا، هه ندیکیان مائی و بریکیان کیوی، له هه موو ئه مانه دا ئایات و نیشانه ی گه وره هه ن له سه ر قودره تی خوداو حکمه ت و دانایی له هه موو کاروکرده وه یه کی دا، بۆ که سانیک ئه هلی یه قین بن، نیمانیان هیئابی و قبولی حه قیان کردبۆ و نیمانیان به ره به ره زیاد بووبۆ و به ته وای دلیان له سه ر نیمان دامه زرابی، به جۆریک دلیا بووبن هیچ شک و گومان رویان تی نه کا.

﴿واختلاف الليل والنهار، وما أنزل الله من السماء من رزق فأحيا به الأرض بعد موتها وتصريف الرياح آيات لقوم يعقلون﴾ ییگومان له گۆرانی شه وو رۆژو به شوین یه کدی دا هاتنیان دا، له جوداوازییان له کورتی و درێژی و ساردی و گه رمی دا، له روناکی و تاریکی دا، ههروه ها له و بارانه ی که ده بیته هۆکاری پهیدا بوونی رزق و رۆژی و له بهرزایی یه وه خودا ده یبارینی و زهوی مردوی پێ زیندو ده کاته وه، خاکی سوته مه پۆی پێ شین و زه نوێر ده کاته وه و به گۆل و گۆگیای ره نگاو ره نگ ده پرازی نیته وه، یان مه به ست به ﴿ما أنزل الله من...﴾ تیشکی خۆره چونکه له راستی دا باران بارینیش به هۆی تیشکی خۆره وه ده سه ته به ره ده بی، گه رمی خۆر له ده ریا ده داو بوخار هه لده ستینی و هه ور پهیدا ده بی و بارانی لی ده باری.

هه‌روه‌ها له‌هه‌لکردنی باو هه‌تانه‌و بردنی دا، له‌گۆرپانکاری تییدا ده‌میک له‌باکوره‌وه هه‌لی ده‌کا به‌ره‌و باشورو ده‌میکیش به‌پێچه‌وانه‌وه، کاتیکی نه‌و بایه‌ سارد ده‌بێ و ده‌ختیکیش گهرم، کاتی وا هه‌یه‌ سودی هه‌یه‌ بۆ ژینگه‌و جاری وا هه‌یه‌ زیانه‌خشه‌، هه‌موو نه‌م گۆرپانکاری و جوداوازییه‌ی ده‌بیندری و هه‌ستی پێ ده‌کری نیشانه‌ی هه‌بوونی خودایه‌کی خاوه‌ن ده‌سه‌لات و به‌توانایه‌و عاقله‌ندان ته‌ییان ده‌فکرن و لێیان ورد ده‌بنه‌وه، له‌و دیمه‌و روداوانه‌ سود وهرده‌گرن له‌دیارده‌کانی بونه‌وهر ورد ده‌بنه‌وه‌و به‌لگه‌و نیشانه‌ له‌سه‌ر خودایه‌تی خودا ده‌دۆزنه‌وه، رۆژ به‌رۆژو سات له‌دو سات ئیمانیه‌ن به‌هه‌یتر و دامه‌زراو تر ده‌بێ و یه‌قینیان زیاده‌کا له‌زه‌ه‌ت و خۆشی له‌خودا په‌رستی دا ده‌بینن.

﴿تلك آيات الله نتلوها عليك بالحق، فبأي حديث بعد الله وآياته يؤمنون﴾ نه‌و شتانه‌ی باسکران هه‌ر له‌دروستکردنی ئاسمانه‌کان و زه‌وییه‌وه به‌گۆرانی شه‌وو رۆژو وهرزی سال و گۆرانی ناو و هه‌وا... هه‌تد هه‌موو نه‌مانه‌و زۆر شتی ته‌ریش به‌لکوو هه‌موو گه‌ردیله‌یه‌کی بوونه‌وهر به‌گیاندارو بێ گیانییه‌وه به‌دیاری نادیاریه‌وه به‌لگه‌و ده‌لیلی ئاشکرای ئیمه‌ن ئاماژه‌یان پێ ده‌که‌ین و به‌سه‌ر تۆدا نه‌ی پێغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست ده‌یاخوێنینه‌وه، حه‌ق و راستیه‌یان له‌خۆ گرتوه‌و به‌ح‌ق و راست نه‌و قورئانه‌مان نازل کردوه، بۆ چه‌سپاندنی حه‌ق و په‌یڤه‌وی کردنی حه‌ق ناردومه‌نه‌ته‌ خوارێ، بۆ نه‌وه‌مان ناردوه ئاده‌میزاد سودی لێ وهره‌گرن و پێی به‌هره‌وهره‌بن. جا نه‌گه‌ر نه‌وان به‌م قورئانه‌ ئیمان نه‌هه‌ین نه‌دی به‌چ

ئايەتتە ئىمان دەھىتنن؟ واتە كەسنىڭ بەقورئان بەھرەمەند نەبىي و ئاياتى
خودا نەبنە ھۆى ئىمانھىتئانى، بەھىچ نىشانەو نامەى تر موسولمان نابىي.
كەوابىي قورئان نامەى ھىدايەتەو بەلگەى جۇراو جۇرى لەسەر بنەماكانى
عەقىدە لەخۇگرتوۋە. يەكتاپەرستى و راستى پىغەمبەرايەتى و راستى
رابوونى قىامەت دەسەلمىنى، ھەرۋەكوو چۆن ئەحكامى فىقھى و
ئەخلاقى و كۆمەلەيەتى و رامىيارى و نابورى... ھتد لەخۇگرتوۋە.

ھەر كەسى سەرنج لەو كۆمەلە ئايەتەنە بداو بەوردى لەماناكەيان
ورد بىتتەو بەناچارىي دەبى دان بنى بەھەبوونى خودايەكى بەدېھىنەرى
زاناو داناو بەتوانادا.

بىگومان ژيان لەبەسەيت ترين شىۋەىدا تا (مقعد) ترين شىۋەى
موعجىزەيەو نىشانەى ھەبوونى خوداى بەدېھىنەرە، بەلگەو تاكە
خانەيەك لەجەستەى زىندوو پچوكترين لەخانەو گەردىلەش موعجىزەن!!
ئەى دەبى چۆن ئادەمىزاد بەو پىكھاتە نەفسى و جەستەىي يەى
موعجىزە نەبى؟!

وېراى ئادەمىزاد ئەو ھەمكە گىيانلەبەراندەى دەوروبەرى، جۇرو
شەكل و روخسارو ھەلەس و كەوتيان، شىۋەى زاووزى و ژيان و
پەرۋەردەبوونيان، كە ھەر خودا ژمارەو چۆنەتەييان دەزانى، ھەرچيان
بگىرى و تىي بىفكرى، موعجىزەيەو سەرسورپھىنەرە، جوداوازىي نىۋان

میژۆلەیه ک و فیلێک نیه، پچوک و گەورەیان زۆرو کە میان موعجیزەن،
 سەیری ئەو تەنسیق و پلان و نەخشەیە خودا لە نیوانیان دا دایناوە بۆ
 ھەموو رەگەزێک ئەندازەیەکی داناوە، پیکھاتەیی جەستەیی و ژمارەو
 قەبارەیان لە رەگەزە کەیی تر جیا یە، دەستی قودرەت تەوازونی نیوانیان
 راگرتووە، کەم و زیادییان بە سەردا دینێ و بە حیکمەت و تەقدیر تاو و
 توێیان دەکا. سەیر بکە باز کە بالئەدیەکی ئازاو بالا دەستە بە سەر
 بالئەدەکان دا تەمەنی درێژە بە لām بە گوێرەیی چۆلە کەو ریشوولە ریژەیی
 ھێلکەو بیچووی کەمە، خۆ ئەگەر ھێلکەو بیچووی وەکوو چۆلە کە زۆر
 بوا یە ژمارەیی بازەکان زۆر بوا یە، ھەموو بالئەدیەکان قارە بێ دەکردن!!

شێرو پلنگ لە جیھانی جانە وەرەن دا ئەگەر وەکوو مەرو بزن و ئاسک و
 کەرەکیوی زاو و زێیان زۆر بوا یە گیانلەبەرانی تریان قارە بێ دەکردن و
 ھەموویان دەخواردن!

سەیر بکە میشینک بە جارێک سەدان ھەزار بیچووی دەبێ، بە لām
 تەمەنیان لە دوو ھەفتە تێپەر ناکا، دەبێ حال و وەزە چۆن بوا یە ئەگەر
 تەوازۆنە کە تێک بچوایە و تەمەنی میشەکان چەند مانگیێک یان چەند
 سالیێک بوا یە؟ بێگومان ئەو کاتە رەگەزی میش ھەموو شتیکی
 دادەپۆشی و چاوی گیانلەبەرانی تریان دەردینان!

کەوابوو ئەو دەستی پەرورەدگارە ئەو تەوازۆنەیی راگرتووە و ریژەیی
 ھەموو شتیکی دەست نیشان کردووە، ھەموو شتیکی بە ئەندازەیە و بۆ

هه‌موو شتیك حیسابی تاییه‌تی راگرتووہ۔ هه‌ر ئاواو به‌و جۆر: له‌هه‌موو زه‌پراتیكی بوونه‌وه‌ردا، له‌هه‌موو بووارو حالو وه‌زعیك دا، له‌جیهانی گیانله‌به‌هران دا له‌خودی دروست‌کردنه‌که‌یان دا، له‌تاییه‌قه‌ندی و پیلان و مه‌زنده‌کردنیان دا، له‌جیهانی ناده‌میزادا، له‌جیهانی پیروو خشرک و بالنده‌و گیانله‌به‌رانی ناو ده‌ریاو چۆمه‌کان دا... به‌تاک و به‌کۆ له‌هه‌موویان دا نیشانه‌و به‌لگه‌ی هه‌بوونی خودای خاودن ده‌سه‌لات و زاناو دانسا هه‌من، هه‌ر که‌سیك تییان بفکری و لییان ورد بیتته‌وه‌یه‌قینی بۆ په‌یدا ده‌بی و دل و ده‌روونی پر ده‌بی له‌تارامی، شک و گومانی تیدا نامینی!

گۆرانی شه‌وو روژ دوو دیارده‌ی سه‌رسوپه‌ینه‌رو دو نیشانه‌ی گه‌وره‌ی ناو‌بوونه‌وه‌رن، به‌هۆی دوباره‌بوونه‌وه‌ی شه‌و گۆران‌کارییه: که‌هه‌موو بیست و چوار سه‌عاتیک شه‌و دیارده‌دوباره‌ده‌بیتته‌وه‌و پێوه‌یان راهات‌ووین، شه‌و گینا له‌راستی دا گۆرانی شه‌وو روژ دو نیشانه‌ی گه‌وره‌و گرنگی ناو‌بوونه‌وه‌رن و پێویسته‌هه‌لو‌ئێسته‌یان له‌سه‌ر بکری، به‌دلێکی کراوه‌و ده‌سه‌لاتیک ناسکه‌وه‌ لییان ورد بینه‌وه. بۆ شه‌وی هه‌ست به‌و قه‌درکات و ده‌سه‌لات به‌کەین: که‌و ددیان دینی. بێگومان زانیاری ناده‌میزاد روژ دوا‌ی روژ زیاد ده‌بی و له‌باره‌ی دیارده‌کانی بوونه‌وه‌ره‌و زانستمان به‌رفراوان ده‌بی!

ده‌زان: که‌ شه‌وو روژ دوو دیارده‌ی بوونه‌وه‌رن و له‌هه‌ل‌خولانی زه‌وی به‌ده‌زی خۆی دا به‌رامبه‌ر به‌خۆر هه‌موو بیست و چوار سه‌عاتیک په‌یدا ده‌بن، هه‌ل‌خولانی زه‌ویش بۆ خۆی شتیکی سه‌رسوپه‌ینه‌ری تـه‌، هه‌ل‌خولانی شه‌و قه‌باره‌زه‌به‌ل‌لاحه، به‌و شتیه‌ریك و پێکی و ته‌نظییه، له‌و

بۆشايى يە بەر فراوانەدا ھەلدە خولئ و مەلە دەکا بەبئ ئەوہى بەشتىكەوہ
 ھەلئاسرابئ يان لەسەر شتىك وەستىندرابئ، تەنھا دەسەلاتى خودا
 رايگرتووەو بەو شىئوہ مەلاين سائە ھەلدە سوړئ و رۆژىك لەرۆژان
 چركەيەك نەوہ ستاوہو خولە كيئك دوا نەكەوتووەو سانتىمەتريئك لەخولگەى
 خۆى لاینەداوہ.

ھەتا زانیارى ئادەمیزاد زیاد بکا، گرنگى دیاردەى شەوو رۆژ لایان
 زیاتر دەبئ، بۆیان دەردەكەوئ كە دابەشبوونى كات لەنیتوان شەوو رۆژداو
 دابەشبوونى سائ بەسەر وەرزەكانى دا ھۆكارىكى سەرەكیين بۆ پەيداىبوونى
 ژيان لەسەر زەوى و بەردەوامبوونى. خۆ ئەگەر ئەم دوو دیاردانە بەو شىئوہ
 نەبوونایە بىنگومان ھەموو شتىكى سەر ئەم زەویيە دەگۆراو ژيان بەو
 شىئوہ ئاسايى يەى ئىستا نەدەبوو. بۆیە دەبئ بزانیئ ئەم دوو دیاردەيە
 (گۆپانى شەوو رۆژ) دوو دیاردەى زۆر گرنگن و دوو نىعمەتى گەورەى
 پەرورەدگارن بەسەر ئادەمیزاددا بەتايىبەتى و بەسەر ھەموو گيانلەبەرانى
 تردا بەگشتى، ھەر و ھا دیاردەى (با) كە بنەرەو باشوورو باكوورو
 خۆرەللات و خۆرئاوا ھەل دەبئ، دەمى ساردو چەلى گەرم و جارئ توندو
 وەختئ ھىدى، بەشىئوہيەكى بەردەوام ئەم ھەوايە لەئارادايەو دئ و دەچئ و
 پەيوەندىيەكى سەرەكى بەگۆپانى شەوو رۆژو بەھەلخولانى زەویيەوہ
 ھەيە، ھەر و ھەكوو چۆن پەيوەندى بەو ھەورو بارانەوہ ھەيە كە مايەى رزقو

روژی و هوکاری بهرده و امبونی ژیا نه له سهر زهوی، هه موو نهم دیارده و
 نیشانانه ی باسکران پیکه وه گونجاون و به گویره ی ویستی خودا بوونه وه
 پیک ده هیتن، هه موویان تیکرا به تاك و به کو نیشانانه ی ده سه لاتی ره های
 پهروه دگارن. به لام بو کی؟ بو که سانیك عه قلیان هه بی!

هه ره شه کردن له وانه ی نایاتی خودا به درو ده خه نه وه

وَيْلٌ لِّكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿٧﴾ يَسْمَعُ ءَايَاتِ

اللَّهِ تُنَلِّىٰ عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

﴿٨﴾ وَإِذَا عَلِمَ مِنْ ءَايَاتِنَا شَيْئًا اتَّخَذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ

مُهِينٌ ﴿٩﴾ مِّن وَرَآئِهِمْ جَهَنَّمُ وَلَا يُغْنِي عَنْهُمْ مَا كَسَبُوا شَيْئًا

وَلَا مَا اتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠﴾ هَٰذَا

هُدًى وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رِّجْزٍ أَلِيمٍ ﴿١١﴾

دوای نه وهی هه ندی نیشانانه ی قودره تى خو ی بو کافره کان به بیان کردو
 نه وهی راگه یاند: که نه گهر ئیمان به و قورنانه پیروزه نه هیتن بر وا به و
 نایات و موعیزانه نه کهن نیت بر وا به هیچ شتیک ناکهن. نه جار به شوین
 نه وه دا هه ره شه ی توندیان ناراسته ده کا، هه ره شه به عه زابی سهخت له هه موو

ئه‌وانه ده‌کا که قورئان به‌درۆ ده‌خه‌نه‌وه له سهر کوفرو بێ‌دینی سوره‌بی. نیه‌یه‌یان پێ راده‌گه‌یه‌نی: که سزای ئه‌وان دۆزه‌خ ده‌بی و بته‌کانیان هیچ سودیان پێ ناگه‌یه‌نن، ته‌نیا قورئان نامه‌ی هیدایه‌ته‌وه ههر ئه‌و به‌که‌لکی ئه‌وه‌دی بکریته به‌رنامه‌ی ژیان!

ده‌فه‌رموی: ﴿وَلِكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ﴾ شیوی وهیل که شویتیکه له ناو دۆزه‌خ دا بۆ هه‌موو ئه‌وانه‌ی نایاتی خودا به‌ درۆ ده‌خه‌نه‌وه، تا بینه قاقایان تاوان و سه‌رپێچیکاریه ته‌ففاک: به‌ که‌سیک ده‌گوتری:

۱. سوور بێ له سهر کوفرو بێ‌دینی و خۆ به‌زلزان و فیزه‌ون بێ. ﴿يَسْمَعُ آيَاتِ اللَّهِ تَتْلَىٰ عَلَيْهِ، ثُمَّ يَصْرُ مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا﴾ نایاتی قورئانی به‌سه‌ر داده‌ خویندریته‌وه، به‌لگه‌ی ئاشکراو نمایانی تێدان له سهر تا‌ک و ته‌نهایی خودا له سهر دسه‌لات و توانای ره‌های، ئیمان ناهێتی.

هه‌ره‌شه په‌روه‌دگار ده‌بیسی و خۆی لێ گێل ده‌کا و له هه‌لۆیستی خۆی دانا به‌زی. به‌و نایه‌تانه‌ی به‌سه‌ری دا ده‌خویندریته‌وه په‌ندنامه‌یز نابێ، به‌ خۆی ده‌نازی و گوێ به‌ هه‌ره‌شه‌ی خودا نادا، ههر ده‌لێ ی نایان بیسی و گوێی لێ نیه. ﴿فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر (به‌ته‌وسه‌وه) موژده‌ی عه‌زایی به‌ ئێش به‌و جووره‌ که‌سانه‌به‌ده، با باش بزائن خودا عه‌زایی دژواری دۆزه‌خی بۆ ئاماده‌کردون!

۲. گالته به قورئان بکاو گرنگی پی نه دا ﴿واذا علم من آیاتنا شیئاً اتخذها هنزوا أولئك لهم عذاب مهین﴾ نهم بوختانکدهو تاوانبارو کافره سهره ره قه: که نایه تی کی قورئان ده بیسی، شتیک ده باره ی قورئان ده زانی نیتر نه وه ده کاته قاوه و هدلا، ده کاته شوینی گالته پیگردن و لاقرتی و قه شمیری. نه وانه سزای به نیش و ریسواکهریان بۆ ناماده کراوه، له تۆله ی نه وه ی نه وان گالته به پدیامی خوداو پیغه مبهری خودا ده کهن، سوکایه تی به قورئان ده کهن خودا سزای ریسواکدهو نابروه ری بۆ ناماده کردون.

﴿من ورائهم جهنم، ولا یغنی عنهم ما کسبوا شیئاً ولا ما اتخذوا من دون الله أولیاء ولهم عذاب عظیم﴾ له پیش نه و کافرو تاوانبارانه وه رۆژی قیامت دۆزه خ ههیه، بۆیان ناماده کراوه، نه وان له نیستاه به ره و روی دین، پی ی ده گن و تی ی ده کهن، توپ ده درینه ناوی و رزگار بوونیان نابی.

﴿هذا هدی، والذین کفروا بأیات ربهم، لهم عذاب من رجز ألیم﴾ نهم قورئانه هه مووی نه و نایه تانه ی له وه پیش له م سوره ته دا باسکراون هیدایه تن، هیدایه تدهرن بۆ ریبازی حه ق و راستی، شاره زای مهردوم ده کهن بۆ ریبازی به خته وه ری ئاده میزاد له تاریکی و گومپایی رزگار ده کاده یخاته سه ر ریبازی نوورانی. نه وانه ی پروایان به نایاتی قورئان نیه، رۆژی قیامت کوشنده ترین عه زابیان بۆ ناماده کراوه. قورئان هیدایه تی کی خالص و پالفته یه هیه چ چه واشه کاری و گومپا کردنی تیدا نیه، جا که سیئک پروای به و هیدایه ته نه بی دیاره شیای سخته ترین عه زابی دۆزه خه !!

ریوایه‌ت ده‌که‌ن ده‌ئی: پی‌غه‌مبه‌ر(ﷺ) فه‌رموی: (ما ضل قوم بعد هدی
 كانوا علیه الا اورتوا الجدل) هر گهل و نه‌ته‌وه‌یه‌ک دوا‌ی هاتنی هیدایه‌ت
 بۆ لایان گومرا‌بن ئیلا جه‌ده‌لو مقۆ مقۆیان تی‌ده‌که‌وی ده‌که‌ونه جه‌ده‌لو
 کی‌شه‌وه.. نه‌بجار په‌روه‌دگار نه‌وه ده‌چه‌سپینئ: که عیسا به‌نده‌ی راستائی
 خودا بو‌وه. ده‌فه‌رموی: ﴿ان هو الا عبد أنعمنا علیه، و جعلناه مثلاً ل‌بنی
 اسرائیل﴾ عیسا ته‌نها به‌نده‌یه‌کی ئیمه‌ بو‌وه، نیعمه‌تی پی‌غه‌مبه‌رایه‌تیمان
 پی‌ به‌خشی و کردمانه فروستاده‌ی خۆمان، کردمانه نیشانو عیبه‌رت بۆ
 نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل، کردمانه به‌لگه‌و ده‌لیل له‌ سهر خودایه‌تی خۆمان،
 چونکه به‌بی‌ باوک هی‌نامانه‌ دی، موعجیزه‌ی گه‌وره‌مان بۆ ده‌سته
 به‌رکردن: موعجیزه‌ی مردو و زیندو‌کردنه‌وه‌مان پی‌ به‌خشی!

کوردی ده‌ئی:

گه‌ر وه‌کوو عیسا له‌ پاش مردن به‌سه‌رما رابری

تجمع العظم الرمیم تحمینی بعد العدم

هه‌موو نه‌خۆشیه‌کی به‌ ئیزنی خودا چاک ده‌کرده‌وه،

موعجیزه‌کانی له‌ بواری پزیشکی دا بوون،

﴿ولو نشاء ل‌جعلنا منکم ملائکه فی الارض یخلفون﴾ نه‌گه‌ر بمان

ویستایه ئیوه‌ی ئاده‌میزادمان ده‌فه‌وتاندو له‌ جیاتنی ئیوه‌ فریشته‌مان

ده‌خسته‌ سهر زه‌وی و نه‌رکی ئاوه‌دان‌کردنه‌وه‌ی زه‌ویمان ده‌خسته‌ نه‌ستۆی نه‌وان.

کەشتی یەکە ی ریکخستوو و لی ی دەخوری هەموویان نیعمەتی خودان و
خودا وەدی هیئان ئادەمیزاد سوودیان لی دەبینی، هەروەها موسەخەر
کردنی هەرچنی لە ئاسمانەکان و زەوی دا هەیه بۆ سودی ئادەمیزاد و
کەلک لی وەرگرنتی.

ئەجار فەرمان بە موسولمانان دەکا کە لە بەرامبەر کافرەکان
لیبوردەیی بنوینن و چاوپۆشییان لی بکەن. دەفەرموی: ﴿اللّٰهُ الَّذِي سَخَّرَ
لَكُمْ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفَلَكَ فِيهِ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ، وَلَعَلَّكُمْ
تَشْكُرُونَ﴾ بێگومان ئەو خدایەکی کە هەبرون و تاک و تەنهای و بە
توانایی و دانایی بە بەلگەو نیشانە ی جۆراو جۆر سەلمێندراوە، خدایەکی
وەه‌ایە دەریای بۆ ئێوە رام کردووە بۆ ئەوەی کەشتی بە ناودا بپروا، کالاو
شت و مەکی خۆتانی پێ بگوێزنەو، بازرگانی لە نیوان ولاتان دا ئەنجام
بدەن، بە هۆی غەوواصەو ئامیتری ترەو بپۆنە ناو دەریاوە بۆ دەرھێنانی
دوور مەرجان بۆ راوێ ماسی و گەلی شتی تر، بۆ ئەوەی سوپاسی خودا
بکەن لە سەر رامکردنی دەریاو سودلی بینینی!

رامکردنی دەریا لە رابوردودا بە سی شت دەستە بەر دەبوو: بای
گوڤاو بۆ رویشتنی کەشتی یەکە، توانایی ئاو بۆ ئەوەی بتوانی ئەو
قورسایی یە لە سەر خۆی بگری، سروشتی دار کە سەراوەو تقوم نابێ. لە
رابوردودا زوربە ی پیکهاتە ی کەشتی لە دار دروستکراوە.

ریوایه‌ت ده‌که‌ن ده‌ئی: پی‌غه‌مبه‌ر(ﷺ) فه‌رموی: (ما ضل قوم بعد هدی
 كانوا علیه الا اورتوا الجدل) هه‌ر گه‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌ک دوا‌ی هاتنی هیدایه‌ت
 بۆ لایان گومرا‌بن ئیلا جه‌ده‌لو مقۆ مقۆیان تی‌ده‌که‌وی ده‌که‌ونه جه‌ده‌لو
 کی‌شه‌وه.. نه‌بجار په‌روه‌دگار نه‌وه ده‌چه‌سپینئ: که عیسا به‌نده‌ی راستائی
 خودا بو‌وه. ده‌فه‌رموی: ﴿ان هو الا عبد أنعمنا علیه، و جعلناه مثلاً لِّبنی
 اسرائیل﴾ عیسا ته‌نها به‌نده‌یه‌کی ئی‌مه بو‌وه، نی‌عه‌تی پی‌غه‌مبه‌رایه‌تی‌مان
 پی‌ به‌خشی و کرد‌مانه فروستاده‌ی خۆمان، کرد‌مانه نیشان‌وه عیبه‌رت بۆ
 نه‌ته‌وه‌ی ئیسرا‌ئیل، کرد‌مانه به‌لگه‌و ده‌لیل له‌ سه‌ر خودایه‌تی خۆمان،
 چونکه به‌بی‌ باوک هی‌ن‌امانه‌ دی، موعجیزه‌ی گه‌وره‌مان بۆ ده‌سته
 به‌رکردن: موعجیزه‌ی مردوو زیندو‌کردنه‌وه‌مان پی‌ به‌خشی!

کوردی ده‌ئی:

گه‌ر وه‌کوو عیسا له‌ پاش مردن به‌سه‌رما راب‌ری

تجمع العظم الرمیم تحمینی بعد العدم

هه‌موو نه‌خۆشیه‌کی به‌ ئیزنی خودا چاک ده‌کرده‌وه،

موعجیزه‌کانی له‌ بواری پزیشکی دا بوون،

﴿ولو نشاء لِّجعلنا منکم ملائکة فی الارض یخلفون﴾ نه‌گه‌ر بمان

ویستایه ئی‌وه‌ی ئاده‌میزادمان ده‌فه‌وتاندو له‌ جیاتنی ئی‌وه‌ فریشته‌مان

ده‌خسته سه‌ر زه‌وی و نه‌رکی ئاوه‌دان‌کردنه‌وه‌ی زه‌ویان ده‌خسته نه‌ستۆی نه‌وان.

هه موو پر حیکمه تن ، شتیك ناکا بی حیکمه تی بی. که سیك شیایو
هیدایه تی بی ، خودا هیدایه تی ده دا بو ریبازی حه قو راست. له
ناکامیش دا ده یاخته ناو به هه شتی رازاوه وه. که سیكیش به ویستی خوی
ریبازی گومرایی هه لبریزی شیایو گومرابوون بی، خودا گومرای ده کاو
سه ره نجامیش ده یاخته ناو دۆزه خه وه، نه وانه: که ریبازی گومرای
هه لده بزیرن سته مکارو موشریکن روژی قیامه تی شه فاعته کاریان نیه و
که س ناتوانی سزایان لی دوور یاخته وه.

نایه ته که ته نکیدو ته قیری نایاتی پیشو ده کاته وه : که ده فرموی:
﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِيفٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
بِوَكِيلٍ﴾ (الشوری: ۶۰).

دلدا نه وه ته سه لا هی نانی پیغه مبه ره (ﷺ): که به هه لویستی
قوره شیه کان دلته نگ نه بی، کورته ی قسه نه وه یه به پیغه مبه ره
ده فرموی: خه فه تی به هه لویستی ناله بارو ئیمان نه هی نانی قوره شیه کان
مه خۆ، هیدایه تی و گومرا کردن به ده ست خودایه و به ویستی نه و
دینه کایه وه، که سیك له زانیاری نه زه لی خودا دا به خته وه ربی ئیمان
ده هی نی، که سیكیش به د به ختی بو نوسرابی، پشت له بانگه وازی یه که تی
هه لده کاو به گومرایی خوی ده می نی ته وه وه کوو له نایه تی کی تردا
ده فرموی: ﴿فَلْعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ عَلَىٰ أَثَرِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ
إِنَّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ﴾ بۆیه په روه دگار فرمان به پیغه مبه ره (ﷺ) ده کا: که

لیکۆلینه‌وه‌تان له‌گه‌ڵ ده‌کا، هه‌ر که‌سه به‌ گوێره‌ی کرده‌وه‌ی خۆی
سزا ده‌دری و پاداش وهرده‌گریته‌وه!! خودا: که‌ جله‌وگیری له‌ خراپه‌ ده‌کا و
فه‌رمان به‌ چاکه‌ ده‌کا بۆ قازاڭی به‌نده‌کانیه‌تی، بۆ به‌رژه‌وه‌ندی نه‌وانه،
نه‌گینا نه‌گه‌ر هه‌موو جندۆکه‌و ئاده‌میزاد چاکه‌ کاربن له‌ خودایه‌تی خودا
زیادنا بۆ خۆ نه‌گه‌ر هه‌مووشیان خراپه‌کاربن تۆز قالێک له‌ خودایه‌تی خودا
که‌م نایه‌ته‌وه.

نایین و شه‌ریعه‌تی خودا گه‌وره‌ترین نیعه‌ته

وَلَقَدْ آتَيْنَا

بَنِي إِسْرَءِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ وَرَزَقْنَهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ
وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾ وَآتَيْنَاهُمْ بَيِّنَاتٍ مِنَ الْأَمْرِ
فَمَا اخْتَلَفُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا يَنْهَوْنَ
رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

۱۷ ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ
 أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۱۸﴾ إِنَّهُمْ لَن يُغْنُوا عَنْكَ مِنَ اللَّهِ
 شَيْئًا وَإِنَّ الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ
 ۱۹ هَذَا بَصِيرَتُ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ
 ۲۰

له‌وه‌پیش باسی نیعمه‌ته‌کانی خودای کرد: که به‌خشیونی
 به‌ناده‌میزادو بریتی بوون له‌نیعمه‌ته‌گشتی‌یه‌کانی، نه‌مجار لی‌ره‌دا باسی
 نه‌و نیعمه‌ته‌تاییه‌تیانه ده‌کا: که به‌خشیونی به‌نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل، جا
 چونکه نیعمه‌تی ناین گه‌وره‌ترو پی‌وژتره له‌نیعمه‌تی دونیایی، سه‌ره‌تا
 نیعمه‌ته‌تایینی‌یه‌کان باس ده‌کا به‌تاییه‌تی باسی شه‌ریعه‌تی ئیسلامی
 ده‌کا: که گه‌وره‌ترین نیعمه‌تی خودایه به‌سه‌ر ناده‌مسزادادو ده‌فه‌رموی:
 ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ
 وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ وَآتَيْنَاهُمْ بَيْنَاتٍ مِّنَ الْأَمْرِ﴾ سویند بی‌ئیمه‌چهند
 نیعمه‌تیکی تاییه‌تیمان به‌نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل به‌خشی
 هه‌ندیک له‌و نیعمه‌تانه.

- ۱- نازل کردنی ته و راته بۆ سهر موسا: که پیغه مبهرو رزگاری خوازو پیشه‌وای نه‌ته‌وای ئیسرائیل بوو له‌چه‌وساندنه‌وه‌و گومپایی رزگاری کردن.
- ۲- روشنبیری و تیگه‌یشتن له‌شهریعه‌تی پیدان ده‌سه‌لاتی ئایینی و دونیاییان گه‌یه‌ ده‌ست، کیشو نیزاعی ناو مه‌ردومیان یه‌کالا ده‌کرده‌وه.
- ۳- پیغه مبه‌رمان بۆ سهر ناردن.
- ۴- رزق و روژی پاک و خاوین و به‌ته‌مان پئ دان گه‌زۆو گوشتی شه‌لاقه‌مان بۆ ناردنه‌ خوارئ.
- ۵- به‌سهر هه‌موو ئاده‌میزاده‌کانی سهرده‌می خو‌یان دا پاساویان هه‌بوو ریزو شکۆمه‌ندیان پئ به‌خشین. زۆر پیغه مبه‌ریان تیدا هه‌لکه‌وتوون، زۆر له‌پیغه مبه‌ره‌کانیان ده‌سه‌لاتی ئایینی و دونیاییان هه‌بوو، پیغه مبه‌رایه‌تی و پاشایه‌تیان هه‌بوو، موعجیزه‌ی گه‌وره‌ گه‌وره‌یان هه‌بوو.
- ۶- به‌لگه‌و نیشانه‌ی به‌هیزو نه‌حکامی شه‌ریعه‌تیان له‌لا هه‌بوو، هه‌لال و هه‌رامیان لێک جیا کردۆته‌وه. که‌چی وێرایی نه‌و هه‌موو نازو نیعمه‌ته‌ دونیایی و ئایینیانه‌ شوکری خودایان نه‌کرد، به‌گو‌تی پیغه مبه‌ره‌کانیان نه‌کرد، سیله‌و پینه‌زان بوون، کیشو نیزاعیان له‌تاین دا به‌ریا کرد وه‌کوو ده‌فه‌رموئ: ﴿فَمَا آلا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ﴾ واته: کیشو نیزاع ده‌رباره‌ی تاین له‌ناو نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل په‌یدا نه‌بوو مه‌گه‌ر دوا‌ی نه‌وه‌ی زانیارییان ده‌رباره‌ی حه‌قیقه‌تی حال بۆ ده‌سته‌به‌ر بوو، به‌لگه‌و نیشانه‌ی جو‌راو جو‌ریان

هەموو پر حىكمەتن ، شتىك ناكا بى حىكمەت بى. كەسىك شىاوى
 ھىدايەت بى ، خودا ھىدايەتتى دەدا بۆ رىبازى ھەق و راست. لە
 ناكامىش دا دەياختە ناو بە ھەشتى رازاۋە ھە. كەسىكىش بە ويستى خۆى
 رىبازى گومرايى ھەلبىزىرى شىاوى گومرايون بى، خودا گومرايى دەكاو
 سەرەنجامىش دەياختە ناو دۆزەخە ھە، ئەوانە: كە رىبازى گومرايى
 ھەلدەبىزىرن سەمكارو موشرىكن رۆژى قىامەت شەفاعەتكارىان نىو
 كەس ناتوانى سزايان لى دوورىختە ھە.

نايەتە كە تەئكىدو تەقرىرى ئاياتى پىشوو دەكاتە ھە : كە دەفەرموى:
 ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِيفٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
 بَوكِيلٌ﴾ (الشورى: ۶۰) .

دلدانە ھەو تەسەللا ھىنانى پىغەمبەرە (ﷺ) : كە بە ھەلوئىستى
 قورەيشىيەكان دلتەنگ نەبى، كورتەى قسە ئەو ھەبە پىغەمبەر
 دەفەرموى: خەفەت بە ھەلوئىستى نالەبارو ئىمان نەھىنانى قورەيشىيەكان
 مەخۆ، ھىدايەت و گومرا كردن بە دەست خودايەو بەويستى ئەو
 دىنەكايە ھە، كەسىك لە زانىارى ئەزەلى خودادا بەختە ھەربى ئىمان
 دەھىنى، كەسىكىش بەد بەختى بۆ نوسرابى، پشت لە بانگەوازی يەكەت
 ئەلدەكاو بە گومرايى خۆى دەمىنىتە ھەو ھەكوو لە نايەتتىكى تردا
 دەفەرموى: ﴿فَلْعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ عَلَىٰ أَثَرِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ
 أَعَالَا﴾ (الكهف: ۶۷) . بۆيە پەرۋەدگار فەرمان بە پىغەمبەرە (ﷺ) دەكا: كە

دهنن، هیچ له باره ی بنه ماکانی ئاین نازان، نایانه وئ بیزان، به کورتی
 نه گهر مهیل وه لای ئه وه فام و موشریکانه بکه ی شوئن ئایینی به تال و
 پوچیان بکه وی شیای عه زابی سه ختی خودا ده بی، ئه وه کاته ئه وانه
 فریات ناکه ون، ناتوان عه زابی پهروه ردگارت لی لاده ن.

﴿انهم لن یفنوا عتک من الله شیئاً﴾ بیگومان ئه وه موشریکانه، ئه وه
 نه فام و گیل و که ذابانه ناتوان هیچ جوړه عه زابی کی حودات لی دور
 بجه نه وه، نه گهر شوئنیان بکه وی و خودا بیه وی عه زابت بدا ئه وان هیچ
 یارمه تیه کی تو یان پی نادرئ! ﴿وان الظالمین بعضهم اولیاء بعض، والله
 ولی المستقین﴾ بیگومان ئه وه سته مکارو کافرو نه فامانه هه ندیکیان
 یارمه تیده رو هاریکاری هه ندیکیان، پشتگیری یه کتر ده که ن، دوروه که ن
 هاریکاری جوله که که ن ده که ن تیکرا دژایه تی موسولمانان ده که ن، وه لی
 ئه وه هاریکاری و یارمه تیدانه یان بۆ قیامت هیچ سودی نیه، جگه
 له مالویرانی و به دبه ختی هیچی تریان ده ستگیر نابئ، یارمه تیدانه که یان
 بۆ یه کتری تاوانه و سزایان بۆ زیاد ده بی. خودا پشتیوانی موسولمان و
 خاوه ن باوه رانی راسته قینه یه، له تاریکی گومرایی ده ریان دینئ ده یاغخاته
 سهر ریپازی راست و سهر فرازی، که سیئ خودا له پشتی بی، که سیئ
 خاوه ن ته قوا بی و خوشه ویستی خودا بی، رزگار بوو به مرز گه ییشتوه
 به پیچه وانه وه کافره که ن شه ییتان و تاغوت و مله وره که ن خوشه ویستیان
 ئه وانیش گومراییان ده که ن، له نورو روناکی یه وه به ره و زلکاوی گومرایی
 ره هایان ده که ن.

وئیمان بهینن، دئنیابن خودا لیخو شبنوی زۆره و فره به ره هه ره هه تی به شی هه موو شتیک ده کا. نمونه ی ئەم نایه ته نایه تیکی تره. که ده فره رموی: ﴿الذین یحملون العرش ومن حوله، یسجون بحمد ربهم ویؤمنون به. ویستغفرون للذین آمنوا ربنا وسعت کل شیء رحمة وعلماً فاغفر للذین تابوا واتبعوا سبیلک وقهم عذاب الجحیم﴾ (المؤمن: ۷) نه مجار هه ره شه به رامبه ر پته رسته کان ده کاو ده فره رموی: ﴿والذین اتخذوا من دونه اولیاء، الله حفیظ علیهم وما أنت علیهم بوکیل﴾ نه وانیه ی بته رستن و چهند بت و صه نه میکیان کردوه به خودا و به ندایه تییان بو ده کهن، خودا ناگا دارو چاو دیره به سه ریانه وه. کارو کرده و هیان ده نوی و سزاو پاداشتیان ده داته وه، تو نه ی پیغه مبه ر به ر پرس نیت له هیدایه تدانیان، تو ناتوانی به زۆره ملی و تو بزی نه وان به یه سدر ناین، تو ته نها راگه یاندنت له سه ره، حساب و لیگولینه وه له گه لیان و سزاو پاداشتیان تایبه ته به خودا وه.

مه به سته کانی نیگا و سروهی په روه دگار بو پیغه مبه ر

وَكَذَلِكَ اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لِّنُنذِرَ اُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَلِنُنذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَبَّ فِيْهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ﴿٧﴾ وَلَوْ شَاءَ اللهُ لَجَعَلَهُمْ اُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ

چاک و خراب مردن و ژیا نیان چون یه ک نیه

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ
 ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءٌ مَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ سَاءَ
 مَا يَحْكُمُونَ ﴿٢١﴾ وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ
 وَلِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٢﴾
 أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوْنَهُ وَأَصْلَهُ اللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِ
 وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَىٰ بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا
 تَذَكَّرُونَ ﴿٢٣﴾

دەربارە ی ھۆکاری نازلبوونی نایە تی ژمارە (۲۱) (الکلی) دەلێ: ئەم
 نایە تە دەرحەق بەعەلی و حەمزە و ئەبوعوبەیدە ی کور ی (الجراح)
 لە موسوڵمانەکان و سێ نەفەریش لە موشریکەکان (عوتبە و شەیبە و ھەبێ
 کور ی عوتبە): کە بە موسوڵمانەکانیان گوت: ئێوە بیرو باوەرتان بۆش و
 ھیچ و پووچە، ئەگەر ئەو ی ئێوە دەیلێن راست و بێ و زیندو بوونەو ھەبێ،
 دڵنیابن حال و ھەزعی ئێمە لە قیامەتیش دا لە حال و ھەزعی ئێوە باشتەر

ده‌بی، هه‌روه‌کوو چۆن ئیستا له‌دونیا دا وه‌زعمان له‌ئیه‌ باشتره. ئیتر خودا ره‌دی دانه‌وه‌و به‌درۆی خستنه‌وه، ئه‌وه‌ی به‌یان کرد: که هه‌رگیز نابیی و ناگونجیی حال و وه‌زعیی موسو‌لمانانی راستال و ه‌کسوو حالیی کافری سته‌مکار بئی؟!

ده‌بارهی هۆکاری نازل‌بوونی نایه‌تی ژماره (۲۳) ﴿أَفَرَأَيْتَ مِنْ اتَّخَذَ اللَّهُ هَوَاهُ﴾ ئیبنو‌لمونذیرو ئیبنو جهریر له‌سه‌عیدی کورپی جویه‌یره‌وه ریوایه‌ت ده‌که‌ن: ده‌لئی: هه‌ندئێ له‌قورپه‌یشییه‌کان بۆ ماوه‌یه‌ک به‌ردی‌کیان ده‌پهرست، دوا‌یی: که به‌دریکی جوان‌تریان ده‌ست ده‌که‌وت وازیان له‌به‌ردی پێشوو ده‌هێناو ده‌ستیان ده‌کرد به‌پهرستنی به‌ردی تازه‌ باب‌ه‌ت ئیتر په‌روه‌ردگار ئه‌م نایه‌ته‌ی نازل کرد.

ده‌بارهی رسته‌ی ﴿وَخَتَمَ اللَّهُ عَلَى سَمْعِهِ﴾ له‌هه‌مان نایه‌ت دا، موقتایل ده‌لئی: ده‌رحه‌ق به‌ئه‌بوجه‌هل نازل بووه، ئه‌وه‌ بوو شه‌ویك له‌گه‌ل (الولید)ی کورپی (المغیره) دا به‌ده‌وری کابه‌دا ته‌وافیان ده‌کردو گه‌فت و گۆیان بوو، ده‌بارهی پێغه‌مبه‌رو نایینی ئیسلام ده‌دوان، ئه‌بو جه‌هل وتی: فلانی من سور ده‌زانم موحه‌مه‌د راست ده‌کاو پێغه‌مبه‌ره‌ ولید وتی: کورپه‌ ده‌ووسبه‌ که‌ی ئه‌وه‌ قسه‌ی کردنه، چ به‌لگه‌یه‌کت به‌ده‌سته‌وه‌یه؟ ئه‌بو جه‌هل وتی: کورپه‌ ئه‌ی هه‌ر ئیمه‌ نه‌بووین، به‌گه‌نجی ناومان نابوو (الصادق الامین). وتی: ده‌ی باشه‌ که‌وا‌یه‌ بۆچی بر‌وای پێ ناکه‌ی کێ ریگای لێ گرتووی؟ وتی: دوا‌یی که‌چه‌ قورپه‌یشی لێم ده‌که‌نه‌ به‌یت و بالۆره‌و قاوه‌قاو ده‌لێن: فلانکه‌س شوێن هه‌تیوه‌ که‌ی نه‌بوو تالب که‌وتوو. سوێندم ته‌فسیری ره‌وان

به (اللات والعزی) قهت شوینی ناکه وم. ئیتر ثایه تی ﴿وختم علی سمعه وقلبه﴾ نازل بوو.

په یوه ندیی ثم کۆمه له ثایه ته به پیشه وه له م رووه یه: که له وه پیش جوداوازی نیوان کافرانو خودا په رستانی ده ستی شان کرد له روی ویلا یه ته وه نه مجار لیږدها جیاوازی نیوانیان دیاری ده کاو له روی سزاو پاداشه وه له قیامت دا، پاشان نه وه رون ده کاته وه، که به لگه و هوکاری نه و جوداوازی یه نیوان چاکه کاران و خراپه کاران نه وه یه: که خودا بوونه وه ری له سر بناعی حق و راستی به دیه ی ناوه، حقیقش داخوازی عه داله ته. نه مجار له روانگی ثم حق و عه داله ته وه سزاو پاداشی به کرده وه به ستوته وه، کرده وه ی باش پاداشی به هه شته، کرده وه ی خراب سزای دۆزه خه.

ده فهرموی: ﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَاءَ مِجَاهَهُمْ وَمَا هُمْ بِأَعْيُنِ اللَّهِ وَآتَهُ: یان نه وانه ی خراپه کارن و تاوان نه نجام ده دن، بر ویان به خودا نه و پیغه مبه رانیان به درو خستوته وه، له جیاتی په روه ردگار شتی تریان کردو ته خودا و په رستشیان بو کرده، به ته مای نه ون بیان بنه ریزی نه وانه وه: که خاوه ن باوه ون شوین په یامی پیغه مبه رانی خودا که وتوون، کرده وه ی په سندیان نه نجام داوه و خو یان له خراپه کاری پاراستوه؟؟

وئیمان بهینن، دئنیابن خودا لیخو شبنوی زۆره و فره به ره هه و
 ره هه تی به شی هه موو شتیک ده کا. نمونه ی ئەم نایه ته نایه تیکی تره. که
 ده فره رموی: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ، يُسْجُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ
 وَيُؤْمِنُونَ بِهِ. وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً
 وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ (المؤمن: ۷)
 نه بچار هه ره شه به رامبه ر پته رسته کان ده کاو ده فره رموی: ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا
 مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِیْظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ﴾ نه وانه ی
 بته رستن و چهند بت و صه نه میکیان کردوه به خوداو به ندایه تییان بو
 ده کهن، خودا ناگا دارو چاو دیره به سه ریانه وه. کارو کرده و هیان ده نوی و
 سزاو پاداشتیان ده داته وه، تو نه ی پیغه مبه ر به ر پرس نیت له
 هیدایه تدانیان، تو ناتوانی به زۆره ملی و تو بزی نه وانه بخیه سدر ناین،
 تو ته نها راگه یاندنت له سه ره، حساب و لیگۆلینه وه له گه لیان و سزاو
 پاداشتیان تایبه ته به خوداو.

مه به سته کانی نیگا و سروه ی په روه دگار بو پیغه مبه ر

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّنُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ
 حَوْلَهَا وَنُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَبَّ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي
 السَّعِيرِ ﴿٧﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ

نه‌بجار دواى به‌یانکردنی هه‌بوونی جوداوازی نیوان موسولمانان و کافران، به‌لگه له‌سه‌ر راستی ئه‌و مه‌به‌ئه حیکمه‌تنامیژه ده‌هیئتیه‌وه ده‌فه‌رموی: ﴿وخلق السموات والأرض بالحق﴾ واته: په‌روه‌ردگار ئاسمانه‌کان و زه‌وی له‌سه‌ر بنه‌مای حه‌ق دروست کردون، بۆ چه‌سپاندنی حه‌ق به‌دییه‌توان، ئه‌وه‌ش داخوازی عه‌دالته‌تکارییه له‌نیوان به‌نده‌کان دا. چونکه ئه‌گه‌ر زیندوبوونه‌وه و حه‌ق و حیساب نه‌بوایه به‌دییه‌تانی ئاسمانه‌کان و زه‌وی به‌حەق نه‌ده‌بوو، جوداوازی له‌نیوان پاداشی چاکه‌کار و خراپه‌کاردا ئه‌وپه‌ری عه‌دالته‌ت و دادپه‌روه‌رییه. که‌واته خودا ئاسمانه‌کان و زه‌وی به‌حەق دروست کردن بۆ ئه‌وه‌ی بیانکاته به‌لگه له‌سه‌ر به‌توانایی خۆی.

﴿ولتجزى كل نفس بما كسبت، وهم لا يظلمون﴾ هه‌روه‌ها بۆ ئه‌وه‌ی هه‌موو که‌سیک به‌گوێزه‌ی کرده‌وه‌کانی خۆی سزاو پاداش وهریگریته‌وه، به‌نده‌کانی خودا سته‌میان لێ ناکرێ، هیچ سته‌می لێ ناکرێ، نه‌پاداشی که‌م ده‌کریته‌وه، نه‌سزای له‌سه‌ر زیاد ده‌کری، خۆ ئه‌گه‌ر سته‌مکار و چه‌وسینه‌ره‌وه و تاوانبارانی دنیا پاشگوێ بخرانییه و له‌قیامه‌ت سزایان لێ‌ستیندرایه‌وه، ئه‌و کاته دروستکردنی ئاسمانه‌کان و زه‌وی به‌حەق نه‌ده‌بوو. که‌واته مه‌به‌ست له‌به‌دییه‌تانی بوونه‌وه‌ر چه‌سپاندنی عه‌دالته‌ت، عه‌دالته‌ت له‌نیوان ئاده‌میزادا ناچه‌سپێ ئه‌گه‌ر زیندوبوونه‌وه و حیساب و لێکۆلینه‌وه نه‌بێ.

نه جار په‌روه‌ردگار هه‌لسو كه‌وتی كافرەكان به‌یان ده‌كاو ده‌فه‌رموئ: ﴿أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَىٰ بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْتَدِي مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ﴾ نه‌ی پی‌غه‌مبه‌ر! (هه‌روه‌ها هه‌ر كه‌سێك شی‌او‌ی خیطاب بئ) پێم بئ: ئایا كه‌سێك هه‌واو هه‌وه‌سی خۆی كرد‌بن به‌خود‌ای خۆی، هیدایه‌تی ئاسانی وه‌رنه‌گرت، له‌جیات‌ی به‌ندایه‌تی‌كردن بۆ خودا ملكه‌چی هه‌واو ئاره‌زۆی خۆی بئ، هه‌رچی هه‌زی لئ بئ بێكا به‌بئ نه‌وه‌ی لایه‌نی ره‌زامه‌ندی و پێنا‌خۆش‌بوونی خودا به‌رچاو بگرت، وه‌ل‌حال خودا گو‌م‌پ‌راو ریس‌و‌ای كرد‌بئ، دل‌و گو‌ی‌چ‌كه‌ی مۆر كرد‌بن و په‌رده‌ی به‌سه‌ر چاودا دا‌بئ، له‌هی‌چ تئ نه‌گا و هی‌چ نه‌بی‌سی و نه‌بی‌نی، گو‌ی‌چ‌كه‌ی مۆر كراب‌ن ئامۆ‌ژ‌گاری نه‌بی‌سی، دل‌ی مۆر كراب‌ئ و نه‌زان‌ئ هیدایه‌ت چیه، چاوی په‌رده‌ی پێدا دراب‌ئ نایاتی خودا له‌بونه‌وه‌ردا نه‌بی‌نی، باشه كه‌سێك به‌هۆی گو‌م‌پ‌رای‌ی خۆیه‌وه نه‌وه‌ حال‌و وه‌زعی بئ، ده‌بئ جگه له‌خودا كئ هه‌بئ هیدایه‌تی بدا؟ نه‌رئ بۆچی بیر ناكه‌نه‌وه، بۆ به‌خۆتان دا ناچنه‌وه؟ بۆچی هه‌ول‌ ناده‌ن حه‌قیقه‌تی حال‌ بزانه‌؟! زانا‌یانی ئی‌سلام ئه‌م نایه‌ته ده‌كه‌نه به‌ل‌گه له‌سه‌ر كو‌مه‌ل‌ی (قه‌ده‌رییه): كه پێیان وایه ئاده‌میزاد بۆ خۆی خه‌لقه‌نده‌ی كرده‌وه و بی‌رو با‌وه‌ری خۆیه‌تی به‌چاك و خراپیه‌وه. به‌م نایه‌ته ره‌دی‌ان ده‌ده‌نه‌وه و ده‌لێن: خودا خه‌لقه‌نده‌ی كرده‌وه و بی‌روبا‌وه‌ری به‌نده‌كانیه‌تی، چونكه نه‌وه‌تا خودا له‌نایه‌ته‌كه‌دا نه‌وه‌ی رون‌كرد‌ۆته‌وه، كه دل‌و گو‌ی‌چ‌كه‌ی كافرە‌كانی مۆر كرد‌ون و په‌رده‌ی به‌سه‌رچاویان دا هێنا‌وه‌و مه‌نع‌ی هیدایه‌ت وه‌رگرت‌نی لئ

کردون، که وایی خودا به دیه پنه رو خه لقن دهی کرده وهی
 بهنده کانیه تی، ناده میزاد که سبی ده کاو به ویستی خزی لایه ک له خیرو
 له شهر هه لده بژی ری. شوابو عیقاب له سهر هه لباردن و که سبی
 کرده وهیه که!

به لکه پوچ و بی بناغه کانی کافره کان و هه ندی له دیمه نه

سامناکه کانی روژی قیامت

وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا
 إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُم بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٢٤﴾ وَإِذْ أَنْتَلَى
 عَلَيْهِمْ ءَايَتُنَا بِنِيتٍ مَا كَانَتْ حُجَّتَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا اتَّبُوا بِآبَائِنَا إِنْ
 كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾ قُلِ اللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ إِلَى يَوْمِ
 الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾ وَلِلَّهِ مُلْكُ
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُحْشَرُ الْمُبْطِلُونَ ﴿٢٧﴾ وَتَرَى كُلَّ أُمَّةٍ جَاثِيَةً كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَى إِلَى كِتَابِهَا الْيَوْمَ تُحْزَرُونَ مَا كُنْتُمْ
 تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾ هَذَا كِتَابُنَا يَنْطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ
 مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٩﴾

لەوہ پيش ھەندى ھۆكارى گومر ابونى كافرەكانى بەيان كرد: كە
 شوينكەوتنى ھەواو ھەوہس يان خۆگيل كردن لە ھەقائيق و راستى
 يەكان، يانسەر رەقى و عەنادى بوو ئەجار ھەندى بىروبواوہرى پوچ و
 نەفامانەيان ديارى دەكاو رەديان دەداتەوہ، دوا بە دواى ئەوہ ھەندى
 ديمەن و روداوى قيامەت رادە نوينى و دەفەرموى: ﴿وقالوا: ما هي الا
 حياتنا الدنيا نموت ونحيا وما يهلكنا الا الدهر﴾ ئەوانەى بروايان بە
 زيندوبوونەوہ و ھاتنى قيامەت نيە گوتويانەو (دەلالت): ژيان تەنھا ئەم
 ژيانى جىھانەيە دەژين و دەمرين، نيت دواى دەرچومان لە ژيانى دونيا
 زيندو بوونەوہ نيە و ژيانىكى تر نابيين، چينيك دەمرى و چينيكي تر
 ديتە شوين و بەم شيوہ كاروانى ژيان بەردەوام دەبى، سروشت ھاتوچوى
 رۆژگار ئيمە لە ناو دەباو دەمانفەوتينى، بەمەش ئينكارى رابوونى
 قيامەت دەكەن و بروايان بە ھەبوونى خودايەكى زاناو بەديھيتنەرو
 ھەلسورپينەرى بوونەوہر نيە!!

عەرەبەكانى سەردەمى نەفامى بروايان وابوو: كە رۆژگار بکەرى
 كاريگەرە لە بونەوہردا، ئەوہبوو ھەر كاتى تووشى زەرەر و ناخۆشى يەك
 دەبوون پال زەمانەيان دەدا، دەيانگوت: ئەوہ چەرخى رۆژگار ئەوہى بە
 سەر ئيمە ھيتاوە، جنيويان بە رۆژگار دەدا، نيت پييان گوترا: جوين بە
 زەمانە مەدەن وا بزانن: كە ئەو ئەم كارانە دەكا! بەلكوو خودا
 بەديھيتنەرو بکەرى ئەو كارانەيە: كە پال رۆژگاريان دەدەن!

بوخاری و موسلیم له صحیحه کانیان دا، ههروه ها نه بوداود و نه سائی
 له نه بو هوره پره وه ریوایه ده کهن: ده لئی: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی:
 (یؤذینی ابن آدم یسب الدهر وأنا الدهر بیدی الامر أقلب الليل والنهار)
 له ریوایه تیکی تر دا هاتووه ده فه رموی: (لا تسبوا الدهر فان الله هو الدهر)
 شافعی و نه بو عوبه یده وه هی تریش ته فسیری نه م جه دیشیان به م جوړه
 کردوه: فه رمویانه: عه ره به کانی سه رده می پیش هاتنی نیسلام: که به لاو
 ناخوشی په کیان توش ده هات ده یانگوت (یا خیبة الدهر) ده ک روژگار
 کویراییت دایی! واته: نه و کرده وانه یان پال روژگار ده داو جوینیان پی
 ده دا: له راستیش دا بکه رو به دیهینه ری نه و شتانه خودایه: جا که نه وان
 جوینیان به زه مانه ده دا له م رووه: که بکه رو به دیهینه ره بو نه و
 روداوانه، وه کوو نه وه وایه جوینیان به خودا دایی، چونکه له راستی دا
 بکه رو به دیهینه ری حه قیقی خودا خویه تی، نه مجار په روه دگار قسه و بیرو
 بچونه که یان ره ت ده کاته وه، نه وه به یان ده کا: که نه وان نیعتیما دیان له
 سه ر به لگه و ده لیل نیه و ده فه رموی: ﴿وما لهم بذلك من علم، ان هم الا
 یظنون﴾ نه وان: که نه و جوړه قسانه ده کهن و نه و بیرو باوه پانه ده رده پرن له
 زانیارییه وه نیه، واقعی حال نازانن و گومانیان هیه، به لگه یان به
 ده سته وه نیه جگه له گومان و مدزنده کردن و ره مل هاویشتن، بیرو باوه پی
 کویرانه و قسه ی بی به لگه و نیشانه نیعتیباری پی نیسه،
 متمانه ی پی ناگری.

ئىمامى رازى دەفەرمۇي: ئەم ئايەتە گەرەتتىن و بەھىزتىن بەلگەيە
لە سەر ئەو: كە قسەي بىي دەلىل و شايت پوچ و بىي بايەخە،
شۇنىكەوتنى شك و گومان لاي خودا قىزەون

ئەجار پەرەدگار ھەندى لە بەلگە پوچەكانيان دىارى دەكاو
دەفەرمۇي: ﴿واذا تلى عليهم آياتنا بينات ما كان حجتهم الا ان قالوا:
ائتو با باننا ان كنتم صادقين﴾ ھەر كاتى ئايەتى قورئانيان بە سەردا
بغويندريتەو. وپراي ئەو: كە ئايەتەكان رون و ئاشكران لە سەر بە
دەسلاتى خودا و ھاتنى رۆزى قىامت و زىندو بوونەو، بەلگەو دەلىل لە
سەر تاك و تەنھايى خودا و راستى پىغەمبەرايەتى و رابوونى قىامت
دەھىيىتەو، ئەو ئاشكرا دەكا: كە خودا دواي مردن و لە كاتى خۆي دا
گىانەكان دەگەرىيىتەو بۆ ناو جەستەكانيان... ھتد كەچى ئەو نەفامانە
بروا ناكەن و ئىنكارى زىندو بوونەو دەكەن، ھىچ بەلگەو بيانوشيان بە
دەستەو نىە جگە لەو: كە دەلىن: دە ئەگەر راستە زىندو بوونەو ھەيە
باوك و باپىراغان بۆ زىندو بكنەو، ئەوانەي مردون بيانگەرىننەو بۆ زيان
تا پىتان برىوا بكنەن. با شايتەستان بۆ بدەن و حەقىقەتەمان بۆ رون بكنەو
لە راستى دا ئەمەقسەيەكى بىي بايەخ و مانايە، چونكە زىندو بوونەو
مردوان پاش كۆتايى ھاتنى دونيايە، مەرج نىە شتىك ئەمىرۆ نەبىي
سبەينىش نەيەتەدى باوك و باپىرانى ئەوان كە ئەمىرۆ زىندو نەبنەو لە
داھاتودا زىندو دەبنەو!

نه مجار به لگه له سهر رابوونی قیامت ده هیئتیه وه ده فهرموی: ﴿قل الله یحییکم ثم یمیتکم ثم یجمعکم الی یوم القیامة لا ریب فیہ﴾ نهی پیغه مبره! بهو موشریکه نه فامانه بلی: بیگومان خودا ئیوهی له نه بهوه هیناوه ته گۆره پانی ژیا نه وه، ژیا نی پی به خشیون، پاشان که نه جه لتان هات ده تاغریتی، نه مجار له رۆژی قیامت دا هه موانتان زیندو ده کاته وه کۆتان ده کاته وه بۆ حسابو لی کۆلینه وه، دلنیا یین نهو رۆژه دیته دیو قیامت راده بی، هیچ گومان له هاتنه که ی دا نیه، چونکه ناشکرایه نهو خودایه ی توانیویه تی ئیوه له نه بهوه دروست بکا زۆر به ناسانی ده توانی جارێکی دی دوا ی مردن سهر له نو ی زیندوتان بکاته وه. وه کوو له نایه تی کی تر دا ئاماژه به وه ده کاو ده فهرموی: ﴿وهو الذی یبدأ الخلق ثم یعیده: وهو اھون علیہ﴾ (الروم: ۲۷) ههر چه نده بۆ خودا هه موو کارێک ناسانه و هیچ شتێک لای خودا نه ستم نیه.

﴿ولکن اکثر الناس لا یعلمون﴾ وه لی زۆریه ی زۆری ئاده میزاد (نهو موشریکه عهره بانه) ئینکاری زیندو بوونه وه ده که ن به بی لی ورد بوونه وه سهرنج لێدان نهو فیکره رته ده که نه وه، پشت به لایه نی ماددی ده به ستو لایه نی غه یب پشت گو ی ده خه ن، به دیدی کورت بینو که م بین ی خۆیان ده پواننه بوونه وه رو له روانگه ی زانیاری بی بناغه ی خۆیا نه وه ره ملّ ده ها ون و لهو روانگه وه رابوونی قیامت به دوور ده زانن وه کوو له نایه تی کی تردت ده فهرموی: ﴿انهم یرونه بعیداً ونراه قریباً﴾ (المارج: ۶-۷)

وئیمان بهیئن، دئنیابن خودا لیخوئشبونى زۆره و فره به ره‌همو ره‌همه‌تی به‌شى هه‌موو شتیك ده‌كا. نمونه‌ی ئەم نایه‌ته نایه‌تیكى تره. كه ده‌فه‌رموى: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ، يُسْجُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ. وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ (المؤمن: ۷) نه‌جار هه‌ره‌شه به‌رامبه‌ر پته‌رسته‌كان ده‌كاو ده‌فه‌رموى: ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِیْظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ﴾ نه‌وانه‌ی بته‌رستن و چه‌ند بت و سه‌نه‌میکیان کردوه به‌ خوداو به‌ندایه‌تییان بو ده‌که‌ن، خودا ناگا دارو چاو دیره به‌سه‌ریانه‌وه. کارو کرده‌ویان ده‌نوسی و سزاو پاداشتیان ده‌داته‌وه، تو نه‌ی پیغه‌مبه‌ر به‌ر پرس نیت له هیدایه‌تدانیان، تو ناتوانی به‌ زۆره ملی و توپزی نه‌وانه بخه‌یه سهر ناین، تو ته‌نها راگه‌یاندنت له‌سه‌ره، حساب و لیكۆلینه‌وه له‌ گه‌لیان و سزاو پاداشتیان تایبه‌ته به‌ خوداو.

مه‌به‌سته‌کانی نیگا و سروشى په‌روه‌دگار بو پیغه‌مبه‌ر

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّنُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَنُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَبَّ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ﴿٧﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ

سەر گۆی ئەم زەوییه چین دواى چین هاتوون روڤشتون ئیستا وا لەوسارای
بى سەر وبنه‌دا کۆکراونه‌وو هه‌موویان له ترسان به چۆکا هاتوون و
چاوه‌روانى حیساب و لیكۆلینه‌وه‌ن.

وه‌كوو له نایه‌تیكى تردا ده‌فه‌رموی: ﴿ووضع الكتاب وجیئ
بالبین والشهداء، وقضى بینهم بالحق وهم لا یظلمون﴾ (الزمر: ۶۹)
کیشه‌ی نیتوان ئاده‌میزاده‌كان یه‌كالا ده‌كریته‌وه، هه‌موو كه‌س سزاو
پاداشی خۆیان به‌بى زیادو كه‌م وهرده‌گره‌وه، به‌ ئاشكرا به‌و هه‌شاماته به
چۆكدا هاتوه‌ی ده‌شتی مه‌حشر ده‌گوتری: ﴿اليوم تجزون ما كنتم
تعلمون﴾ نه‌مپۆ: كه‌ روژی قیامه‌ته سزاو پاداشی كرده‌وه‌كانتان
ده‌دریته‌وه، چاكه به‌ چاكه‌و خراپه به‌ خراپه. تۆزقاليك سته‌م له كه‌س ناكړی.

﴿هذا كتابنا ينطق علیكم بالحق، انا كنا نستنسخ ما كنتم
تعلمون﴾ نه‌وه نامه‌ی كرده‌وه‌كانتانه له ژيانی دونیاتان دا فه‌رمانان به
فریشته‌ی چاو دیرتان كرده‌بوو كرده‌وه‌كانتان بنوسی، نه‌وه‌تا چیتان كرده‌وه
له خێرو شه‌ر تی‌یدا تۆمار كراوه، شایه‌ته به‌ سه‌رتانه‌وه‌و به‌ حق
كرده‌وه‌كانتان دیاری ده‌كا، دلنیا بن ئیمه هه‌موو كرده‌وه‌یه‌کی ئیوه‌مان
تۆمار كرده‌وه هیچ شتیکی ئیوه‌مان پاشگۆی نه‌خستوه‌وه. وه‌كوو له
نایه‌تیكى تردا ده‌فه‌رموی: ﴿ووضع الكتاب فتری المجرمین مشفقین مما
فیہ، ویقولون: یا ویلتنا ما لهذا الكتاب لا یغادر صغیرة ولا كبیرة الا
أحصاها، ووجدوا ما عملوا حاضراً ولا یظلم ربك أحدا﴾ (الكهف: ۴۹)

وئیمان بهیئن، دئنیابن خودا لیخوئشبونى زۆره و فره به ره‌همو ره‌همه‌تی به‌شى هه‌موو شتیك ده‌كا. نمونه‌ی ئەم نایه‌ته نایه‌تیكى تره. كه ده‌فه‌رموى: ﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ، يُسْجُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ. وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ (المؤمن: ۷) نه‌جار هه‌ره‌شه به‌رامبه‌ر پته‌رسته‌كان ده‌كاو ده‌فه‌رموى: ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ، اللَّهُ حَفِیْظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ﴾ نه‌وانه‌ی بته‌رستن و چه‌ند بت و سه‌نه‌میکیان کردوه به‌ خوداو به‌ندایه‌تییان بو ده‌که‌ن، خودا ناگا دارو چاو دیره به‌سه‌ریانه‌وه. کارو کرده‌ویان ده‌نوسی و سزاو پاداشتیان ده‌داته‌وه، تو نه‌ی پیغه‌مبه‌ر به‌ر پرس نیت له هیدایه‌تدانیان، تو ناتوانی به‌ زۆره ملی و توپزی نه‌وانه بخه‌یه سهر ناین، تو ته‌نها راگه‌یان دنت له‌سه‌ره، حساب و لیكۆلینه‌وه له‌ گه‌لیان و سزاو پاداشتیان تایبه‌ته به‌ خوداو.

مه‌به‌سته‌کانی نیگا و سروشى په‌روه‌دگار بو پیغه‌مبه‌ر

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّنُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَنُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَبَّ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ﴿٧﴾ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ

لَكُمْ مِّنْ نَّصْرِنَ ﴿٣٤﴾ ذَلِكُمْ بِأَنَّكُمْ أَخَذْتُمْ ءَايَتِ اللَّهِ هُزُوا وَغَرَّتْكُمُ
 الْحَيَوةُ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ يُسْعَفُونَ ﴿٣٥﴾
 فَلِلَّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٦﴾ وَلَهُ
 الْكِبَرِيَاءُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣٧﴾

پاش نهوهی باسی قیامت و دیمه نه سامناکه کانی کرد، نه مجار دیته
 سر باسی مال و موسولمانانو نهو پاداشی بویان دیاری کراوه، ههروه ها
 حال و وه زعی کافره کانو نهو عه زاب و ناره حه تییه بویان ناماده کراوه،
 ده فمرموی: ﴿فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فِي
 رَحْمَتِهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ﴾ جا نهوانه ی پروایان به تاك و ته نهایی خودا
 ههیه و باوه پریان به نامه ی ناسمانی و پیغه مبه رانی خودا و هاتنی روژی
 قیامت ههیه، و تپرای نهو باوه ره کرده وهی چاك و په سندیان نه نجام داوه،
 پابه ندی فهرمان و جله و گیرییه کانی پهروه دگاریانن نهوه نهوانه
 پهروه دگاریان ده یاغخته ناو به هه شتی رازاوهی خو یه وه سر فرازو
 به خته وهریان ده کا، نهوه ش به مرار گه یشتنیکی ناشکراو نمایانه، که سیك
 خودا له عه زابی دوزه خ بیپاریزی و بیخاته ناو به هه شته وه، نیتر نهوپه ری
 به خته وهری به ده ست هیتاوه! ناواته کانی هاتونه دی!

﴿وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا أَفَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تَتْلَىٰ عَلَيْهِمْ فَاستَكْبَرْتُمْ وَكُنْتُمْ قَوْمًا مَّجْرُمِينَ﴾ ئەوانەش: كە ئىنكارى ھەبوون و تاكو تەنھایی خودایان کردو، پیغەمبەرانیان بە درۆ خستەنەو، ئەو بە تورەیی یەو، پێیان دەگوترێ: ئەو ئێو نەبوون نایاتی قورئانتان بە سەردا دەخوێندرایەو و روتان لی وەرەگیڤرا لوتبەرزیتان دەنواند؟؟ ئێو نەبوون پرواتان بە پەيامی پیغەمبەرمان نەکرد؟؟ ئێو گەل و نەتەوێهەکی تاوانکارو تاوانباربوون، کردووە کانتان ناشرین و نابەجێ بوون، لەناخیش دا پرواتان بە زیندووبوونەو و حساب و لێکۆڵینەو نەبوو!!

﴿وَإِذَا قِيلَ: إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا، قُلْتُمْ: مَا نَدْرِي مَا السَّاعَةُ، إِنَّ تَطْنُ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ بِمُستَقِينَ﴾ ئەگەر لە لایەن پیغەمبەر و خودا پەرستانەو بەو کافرو بێدینانە بگوترێ: دلێابن وادەى خودا بە هاتنى قیامەت و ھەبوونی حساب و لێکۆڵینەو ھەق و پاشگەز بوونەو ھە تێدا نیە، ھەموو وادەو بەلێنیکی خودا دیتە جێ و قیامەت ھەق و شك و گومان لە هاتنى دا نیە، پرواتان پێى ى ھەبێ و چاوەروانى بن و کارى بۆ بکەن، ھەول بەدەن خۆتان لە عەزایی بە ئیش و سامناکی دۆزەخ رزگار بکەن، ئەگەر ئەم ئامۆزگاریانەتان ئاراستە بکری، دەتانگوت: نازانین قیامەت چەس؟ ئێمە شك و گومانمان لە هاتنى دا ھەبە، ئێمە ھەرچی شك و گومانی زانستمان بۆ دەستە بەر بکا نیمانە جگە لە گومانێکی لاوازی وەھا: كە ھیچ شتیکی پێ دەستەبەر ناکرێ و ھیچ یەقینیکی تێكەڵ نابێ!

ئەمجار دواى ئەم سەر کۆنە کردن و نىقاشە، پەرۋەدگار باسى ئەو ەيان
 بۆ دەکا، کە ئاکامى کردە ۋە کانى خۆيان بۆ دەردە کەوى، دەفەر موى:
 ﴿وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتٍ مَّا عَمَلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ﴾ ئاکامى
 کردە ۋە خراپە کانيان بۆ دەردە کەوى، جەزاي توندو تىژو ئەو دۆزەخەى
 گالتهيان پى دەهات: کە لە دۇنيادا دەيانترساندن لى، دەوريان دەداو لە
 ەممو لايە کەو ە خۆيان دەگرى. ئەمجار پەرۋەدگار لە رزگار بوون
 ئانومىديان دەکا، بۆ ئەو ەى ئەو ەندەى تر عەزابە کەيان کارىگەربى،
 دەفەر موى: ﴿وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنسَاكُم كَمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا وَمَأْوَاكُمُ
 النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ نَّاصِرِينَ﴾ پىيان دەگوترى: ئەم ەم ەمامە ەيە کى واتان
 لەگەل دەگەين ۋە کوو ئەو ە لە بىر خۆمان بردنە ۋە، ۋە کوو شتىكى بى
 بايەخ ۋە بىرچو ۋە ە حىسابتان بۆ دەگرى، فرى دەدرىنە ناو دۆزەخە ۋە
 ناوا پاشگوى دەخرىن، چونکە نىۋە لە ژيانى دۇنيا دا رابوونى قىامەتتان
 لە بىر خۆ بردبە ۋە. لە ناست فەرمان و جلەگىرى يە کانى خودا خۆتان
 کەرو لال کردبوو، ەيچ ەول ۋ تەقەللایە کتان بۆ ئەم رۆژە نەدا، بۆيە
 شوين ەوانەتان ئاگرى دۆزەخە ۋە ەيچ کەس نىە بتوانى تۆزۇ قالىک
 عەزابتان لى دۋور بخاتە ۋە. بەم شىۋە عەزابيان لە سەر گران دەگرى.
 ئەو ەتا بە تەواى رەحمت بەزەبى خۆتان لى بپراو، شوينيان دۆزەخە ۋە
 يارمەتيدەريان ئەمجار پەرۋەدگار ەۆکارى ئەو عەزابە سەخت و دژوارە رون
 دەکاتە ۋە دەفەر موى: ﴿ذَلِكُمْ بِأَنكُم اتَّخَذْتُمُ آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا، وَغَرَّتْكُمُ
 الْحَيَاةُ الدُّنْيَا، فَالْيَوْمَ لَا يَخْرُجُونَ مِنْهَا، وَلَا هُمْ يَسْتَعْتَبُونَ﴾

سه‌خت و دژواره‌تان به هۆی نه‌وه‌وه‌یه: که ئیوه له دونیادا قورنایی
 پیروزتان کردبوه نامیژی گالتیه و گه‌پ و به جوانی و رازاوه‌یی دنیا
 هه‌لخه‌له‌تابوون، دلتان پیوه‌ی په‌یوه‌ست کردبوو، واتان ده‌زانی هه‌ر
 برانه‌وه‌ی نیه، دوا‌ی مردن زیندو بونه‌وه‌و حق و حیساب لی‌کۆلینه‌وه نابێ،
 جا له تۆله‌ی نه‌وه‌دا نه‌مپۆ ئیوه ده‌خرینه ناو دۆزه‌خه‌وه‌و رزگار بوونتان
 نابێ و لی‌ی ده‌رناچن، تازه دوا‌ی نه‌وه‌شتان لی‌ی ناکرێ: که تۆ به‌و
 نیسی‌غفار بکه‌ن و خودا له خۆتان رازی بکه‌ن، چونکه قیامت شوینی
 جه‌زا و پاداشه، شوینی کرده‌وه نیه.

﴿فلله الحمد رب السموات، ورب الارض، رب العالمین﴾ حم‌مدو
 سوپاسی ته‌واو و دلسۆزانه له پاساوی نازو نیعمه‌تی زۆر بو خودایه: که
 به‌دییه‌نه‌رو خاوه‌نی ئاسمانه‌کان و زه‌وییه، خودای هه‌موو بونه‌وه‌ره به
 حه‌یوان و جه‌ماداتیه‌وه، به ناو و هه‌واو و زه‌ جو‌راو جو‌ره‌کانی ناو
 بونه‌وه‌ره‌وه. هه‌موویان ملکی خودان و گه‌ردنکه‌چ و بی‌ده‌سه‌لاتن له
 ناستی دا. ﴿وله الکبرياء فی السموات والارض وهو العزیز الحکیم﴾
 هه‌ر بو خودایه شکۆمه‌ندی و گه‌وره‌یی و ده‌سه‌لات له ئاسمانه‌کان و زه‌وی
 دا، هه‌ر نه‌و غالب و خاوه‌ن هی‌زو توانای ره‌هایه. که‌س نیه بتوانی به
 سه‌ری دا زال ببی و ده‌سه‌وه‌سانی بکا، داناو لی‌زانه له گفتار و کرده‌وه‌ی دا
 هیچ شتیکی بی‌جی ناکا، که‌ریی کارسازه‌و کار دروست و سوپاس بو
 کراوه. که‌س رایه‌ی ناکه‌وی خۆی به‌هاوشان و هاوه‌لی بزانی تاک و ته‌نیا و
 صه‌مه‌ده کیریا‌ه هه‌ر شایانی خۆیه‌تی. که‌سی تر شیاوی نه‌وه‌نیه. له

فهرموده‌ی قودسی دا هاتووه نه‌همه‌دو موسلیم و نه‌بو داودو ئیبنو ماجه
له نه‌به‌هوره‌یره و نه‌بو سه‌عیده‌وه ریوایه‌تیان کردوه: ده‌فهرمرون:
پیغه‌مبهر (ﷺ) فهرمووی: خودا فهرمویه‌تی: (العظمة ازاری والکبریا،
ازاری فمن نازعنی واحدا منها اسکنته ناری)

به یارمه‌تی خودا جزمی (۲۵)ی ته‌فسیری ره‌وان ته‌واو بوو

۲۰۰۲/۱/۲۰ مه‌لا مه‌حمود نه‌حمه‌د موخه‌مه‌د

۳۵

بابەتە كان	ژمار
سەرەتای سوره‌تی (الشوری)	۳
نازل کردنی نیگا بۆ سەر دلی پیغمبەر (ﷺ)، شکۆمەندی پەرەدگارو ئاگاداری بەسەر کردەوی کافرەکان	۶
مەبەستەکانی نیگاو سورشى پەرەدگار بۆ پیغمبەر (ﷺ)	۹
بنەمای ھەموو ئایینە ئاسمانیەکان یەك بنەمان	۱۶
بانگەوازی بۆ ئایینی خوداو بەردەوام بوون لە سەر بەجێھێنانی ئەركە ئایینیەکان و پوچاندنەوی بەلگەى کافرەکان و بۆردانیان ئەركى سەرشانى ھەموو فەردىكى موسولمانە و ھەر کەسە بە گۆیرەى خۆى	۲۳
پاداش و سزا بۆ موسولمانان و کافرەکان لە قیامت دا شتیكى حەتمییه	۳۰
برى دیاردەو حیکمەت و دەسەلاتى خودا	۴۱
رەوشتى موسولمانانى راستال	۵۰
حال و ھەزعی کافرەکان لە بەردەم دۆزەخدا	۵۹
بە پیرەو ھاتنى بانگەوازی خودا	۶۳
جۆرەکانى ھەحیی و نیگای خودا بۆ پیغمبەرانى	۶۸
سوره‌تی (الزخرف)	۷۲
قورئان کەلامى خودایە و بەزمانى عەرەبى نازل بوو	۷۵
دروستکردەى پەرەدگارو ھەندى نیعمەتەکانى	۷۸
ھەندى لە موشریکەکان فریشتە دەپەرستن	۸۶
بیرو باوەر دەبى لە ناخەو ھەنج بەست بوبى، نابى لاسایى کردنەوی کوێرانەبى، ھەر خودا دەزانى كى شیاوى پیغمبەرىتى یە	۹۸
ھەزە و حالى ئەوانەى رو لە ژیکرى خودا و ھەزەگین، دل دامەزراندنى پیغمبەر (ﷺ) لە سەر بانگەوازیەکەى	۱۰۸
پەند و ھەرگرتن لە چیرۆكى ھەزەتى موسا و ھارون	۱۱۸
چیرۆكى ھەزەتى عیساو پەند و ھەرگرتن لى	۱۲۵
جۆرەکانى نازو نیعمەتى بەھەشت بۆ خودا پەرستان و خو پارێزان	۱۲۷

۱۴۲	سزای دۆزه خییەکان
۱۴۷	پەروەدگار بەرزو پاک و بیگەردە لەوێ منداڵ و ھاوێلی ھەبی
۱۵۴	سورەتی (الدخان)
۱۵۷	نازێکردنی قورئان لە شەوی قەدردا
۱۶۳	ھەرەشە لە موشریکان بە ھاتنی عەزاب بۆ سەریان
۱۶۹	پێویستە پەندو عیبرەت لە قەومی فیرعەون و ھەربگی
۱۷۷	موشریکەکان ئینکاری زیندو بوونەو دەکەن
۱۸۲	جۆرەکانی سزای ناو دۆزەخ: کە رۆژی قیامت توشی کافرەکان دەبی
۱۸۶	پاداشتی خودا پەرستان و جۆری نازو نیعمەتەکانی بەھەشت بۆیان
۱۹۱	سورەتی (الجاتیە)
۱۹۵	سەرچاوەی قورئان پەروەدگاری بالادەست و دانایە
۲۰۳	ھەرەشەکردن لەوانەی ئایاتی خودا بە درۆ دەخەنەو
۲۰۶	ھەندی نیعمەتی خودا بە سەر بەندەکانی دا
۲۱۰	ئایین و شەریعەنی خودا گەورەترین نیعمەتە
۲۱۶	چاک و خراپ مردن و ژیاانیان چون یەک نیە
۲۲۲	بەلگە پوچ و بی بناغەکانی کافرەکان و ھەندی لە دیمەنە سامناکەکانی رۆژی قیامت
۲۳۰	پاداشتی خودا پەرستان و سزای کافرەکان